

Bulletin advokacie

Provozování taxislužby prostřednictvím alternativních dopravců jako nekalosoutěžní jednání? • K dědické nezpůsobilosti a jejímu posuzování • Zdanění církevních restitucí ve světle zásady *pacta sunt servanda* • Jak aplikovat ustanovení o. z. o společných částech domu • Význam etického kodexu pro trestněprávní compliance •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

Konference Soukromé právo 2019 je efektivní platformou praktických názorů a zkušeností advokátů. Více čtěte na str. 80-83

**PLATBY
A POJISTNÉ
NA ROK 2020**
viz str. 9-12

Kodexobraní

Nejaktuálnější komentáře Wolters Kluwer

Insolvenční zákon Komentář. 5. vydání

Jaroslav Brož, Alexandr Dadam, Jan Kozák, Antonín Stanislav, Zdeněk Strnad, Lukáš Zrůst, Michal Žižlavský

Komentář nabízí nejrozšířenější výklad na trhu.

Reaguje zejména na zásadní novelu č. 31/2019 Sb., která od 1. 6. 2019 přinesla zásadní změny v úpravě oddlužení a také zavádí od 1. 11. 2019 velmi diskutovaný generátor přidělování.

Autoři rovněž zapracovali do výkladu i novelu provedenou zákonem č. 230/2019 Sb. týkající se tzv. dětských dluhů, která nabyla účinnosti od 1. 10. 2019.

Nové vydání také obsahuje nejaktuálnější judikaturu k jednotlivým ustanovením.

Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů) Komentář

Irena Holcová, Veronika Křesťanová, Adéla Faladová, Jan Kříž, Tomáš Dobřichovský, Petra Žikovská, Zuzana Císařová, Alexandra Wünschová Pujmanová

Komentář zkušeného autorského kolektivu pod vedením dr. Ireny Holcové přináší výklad nejen k autorskému zákonu č. 121/2000 Sb., ale i k mezinárodním smlouvám (např. Revidovaná úmluva bernská, Římská úmluva apod.) a k evropským předpisům (např. směrnice o elektronickém obchodu apod.).

Komentář obsahuje i výklad k vybraným národním souvisejícím předpisům a některým jejich ustanovením.

Komentáře jsou k dispozici také v ASPI a jako e-kniha

Objednávejte již nyní výhodně na www.wolterskluwer.cz/obchod

2020

Ať už bilancujete rok 2019, nebo přemýšlíte o svých plánech v roce novém, jedno je jisté. Nejdůležitější je mít v životě něco, co vás naplňuje, a někoho, kdo při vás stojí.

Neustále se proto snažíme podporovat nejen vás, ale i organizace a lidi, kteří usilují o šťastnější a hodnotnější život ostatních.

Budeme rádi, když nám pomůžete vybrat projekty, které v roce 2020 společně podpoříme.

Děkujeme za váš hlas na:
www.zalezinamnatom.cz

Přejeme vám šťastný rok 2020.

Banka pro všechno,
na čem záleží.

 UniCredit Bank

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská,
Mgr. Hana Kejřová, MPA
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
JUDr. Ladislav Krym,
doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
Mgr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte

na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvyhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovního, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamacemi při problémech
s distribucí se obraťte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura

IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz).

Toto číslo vyšlo 16. 12. 2019 v nákladu
17 050 výtisků.

Obálka: foto Igor Zehl

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Radim Miketa: **Advokacie žije?** 3

Aktuality

**Důležité upozornění k žádostem o snížení povinných příspěvků
advokátů** Lenka Vidovičová, Jaroslava Macková 4
Podpořte nás i vy a přidejte se k nám! 4
Galavečer Právnicka roku 2019 icha 6
Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném 9
Aktuálně v právu Hana Rýdlová 15
Upozornění 16

z právní teorie a praxe

Články

**Provozování taxislužby prostřednictvím alternativních dopravců
jako nekalosoutěžní jednání?** Dana Ondřejová, Tomáš Zvoniček 17
K dědické nezpůsobilosti a jejímu posuzování Václav Bednář 24
Zdanění církevních restitucí ve světle zásady *pacta sunt servanda*
Dominika Novotná 26
Jak aplikovat ustanovení o. z. o společných částech domu
Petr Růžička 31
Význam etického kodexu pro trestněprávní compliance
Lenka Náhlovská 34

Z judikatury

NS: K nabytí zástavního práva od neoprávněného 42
**ÚS: K nakládání s listinami zajištěnými v rámci prohlídky
advokátní kanceláře** 48
NSS: Některé právní aspekty poskytování homeopatie 52
**SD EU: Posudek SD EU o (podmíněné) slučitelnosti mechanismu
řešení investičních sporů dle dohody CETA a pojistkách
autonomie unijního práva** 58
ESLP: K odposlechům mobilní telefonické komunikace 60
**Glosa: K rozsudku NS ve věci smluvní odpovědnosti poskytovatele
zdravotní péče a konkurence smluvních a deliktních nároků** 63

Z odborné literatury

Jaromír Jirsa a kolektiv: **Občanské soudní řízení.
Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201–250I občanského
soudního řádu a Kniha V. § 251–376 občanského soudního řádu**
(Miroslav Sedláček) 67
Ondřej Závodský, Martin Svoboda: **Zákon o majetku České republiky
a jejím vystupování v právních vztazích. Komentář** (Martin Štika) 68
Alena Tibitanzlová: **Odklony v trestním řízení** (Martin Adamec) 69
Martin Šesina, Ladislav Muzikář, Petr Dobiáš: **Dědické právo:
kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního,
procesního a mezinárodního** (Ljubomír Drápal) 70
Magdalena Pfeifer, Monika Pauknerová, Květoslav Růžička a kol.:
Mezinárodní obchodní právo (Alexander Bělohávek) 70

Pavel Mates (ed.) et al.: Ochrana osobnosti, soukromí a osobních údajů (Petr Čechák).....	71
---	----

z advokacie

Z české advokacie

Stanovisko VOPOZA Marek Nespala	73
Z kárné praxe Jan Syka	74
Unie rodinných advokátů	75
Odešli do nebeské síně	75

Z Evropy a ze světa

ČAK navázala úspěšnou spolupráci s Kalifornskou advokátní asociací Eva Indruchová	76
Stálé zastoupení ČAK v Bruselu informuje	77

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK	78
Pozvánka na seminář o insolvenčním právu	79
Pražské finále osmého ročníku konferencí Soukromé právo Hana Rýdlová.....	80

Nakonec

Opylovat i opilovat? Petr Hajn	84
Kresba Lubomíra Lichého	85
Víte, že... Stanislav Balík	85

Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

ZIZLAVSKY > **25 let**

byznys a insolvence

příležitost ke spolupráci

www.zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

Pokyny pro autory

Vážení,

jsme potěšeni vašim zájmem publikovat v Bulletinu advokacie! Prosíme vás v zájmu urychlení publikace o dodržení několika mála instrukcí:

Příspěvky posílejte redakci elektronicky ve formátu programu Microsoft Word (DOC), a to na adresu bulletin@cak.cz.

Formát

Formát zasláných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom entrem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně (důležité pasáže) nebo kurzívou (citace, cizojazyčné, zejména latinské výrazy), v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky pod čarou a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word a „Poznámky pod čarou“. Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasláné portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky či grafy v žádném případě nevkládejte přímo do dokumentů!

Obsah

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu, optimální rozsah je do 30 000 znaků včetně mezer.

K odbornému článku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.

Citace a odkazy provádějte dle vlastní bibliografické normy BA.

Vzory citací:

Kniha: J. Novák: Soukromé právo, C. H. Beck, Praha 2020, str. 120.

Časopis: J. Novák: Poznámky k soukromému právu, Bulletin advokacie č. 3/2020, str. 20.

Redakce přijímá články, které nebyly dosud publikovány a jsou původním autorským dílem, dostatečně odlišným od jiných příspěvků na stejné nebo podobné téma. Pokud autor nabízí rukopis současně více redakcím, je povinen redakci o této skutečnosti neprodleně informovat. Zjištění opaku může vést k ukončení recenzního řízení. Poskytnutím rukopisu bere autor na vědomí, že dílo před publikací musí projít úspěšně recenzním řízením, přičemž o jeho zařazení do recenzního řízení, jakož i o publikaci rozhodne šéfredaktor/ka.

Udělení souhlasu

Autor poskytnutím rukopisu dává redakci souhlas s rozmnožováním, rozšiřováním a sdělováním příspěvku na webových stránkách ČAK a v Advokátním deníku, v právních informačních systémech a na internetových portálech spolupracujících s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci monitoringu médií.

Korektury

Autorské korektury se provádí elektronicky po zalomení, e-mailem.

Ke každému příspěvku prosíme připojte:

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji barevnou portrétní fotografii
- telefonické spojení a e-mail
- korespondenční adresu
- datum narození
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Advokacie žije?

Dovolil jsem si vypůjčit a parafrázovat nadpis rubriky jednoho z deníků ke krátkému zamyšlení nad stavovským životem advokátů. Při oslavách 30 let od návratu demokratických poměrů do naší země jsem si také vzpomněl na devadesátá léta, kdy byly konstituovány základy svobodného výkonu naší profese a hektičnost porevoluční doby, byť bez internetu a mobilů, si nezapadla s uspěchaností dnešní.

Také jsem si vzpomněl na slova JUDr. Zdeňka Šťastného, doyena olomouckých advokátů, který si v jednom ze svých tehdejších článků posteskl, že v polistopadové době takřka zanikly stavovské společenské, kulturní a sportovní akce. Volal po jejich znovuoživení a v textu vtipně podotkl, že místo psaní uvedeného článku už mohl mít nadiktovány tři návrhy na rozvod, avšak sepsání uvedeného apelu mu připadalo významnější.

S odstupem mnoha let lze uvést, že jeho slova padla na úrodnou půdu a v současné době je nabídka zmínovaných akcí pro advokáty bohatá a pestrá. Počínaje vzdělávacími akcemi, přes akce kulturní až po sportovní turnaje či zápasy, nebo dokonce účasti advokátů na mezinárodních sportovních kolbištích. Spolu se všeobecným stavem ve společnosti si však i já musím postesknout „nejsou lidi“. Bohužel lze zejména v posledním období vysledovat trend, že se nabízených společenských či sportovních akcí účastní stále stejný, či dokonce menší počet advokátů, byť jich stále přibývá. Nelze také nevidět, že se zapojuje i zpravidla podobný okruh osob, ať již jde o návštěvu divadla, ples, nebo turnaj v badmintonu.

Za zvlášť nepotěšující pak považuji nezájem advokátů, zejména mladých, o dění v advokacii. Musíme si položit otázku, proč tomu tak je? Na jedné straně lze hudebně říci: „to když“ my jsme byli mladí, tak jsme byli všude, a dnes jsou ti mladí jen samý byznys, internety a mobi-

ly... Na druhé straně je třeba se zamyslet nad tím, zda nabídka stavovských akcí mladé kolegy oslovuje a zda je po těchto typech setkávání ještě vůbec poptávka.

Osobně považuji jakékoliv platformy vhodné k setkávání advokátů za mimořádně přínosné. Tím spíše, trávíme-li převážnou část své pracovní doby sami u zářící obrazovky monitoru a možnosti pracovních setkání s kolegy, ať již u soudů, výslechů, či při obchodních jednání, jsou čím dál méně časté.

Byť mám při psaní těchto řádek mírně donkichotské pocity, přesto si budu s podobně smýšlejícími přát, aby advokacie skutečně žila a aby byla něco více než pouze vstupenka či prostor k podnikání na poli poskytování právních služeb.

Ať již s mými úvahami souhlasit budete, či nikoliv, všem vám přeji hezké a požehnané Vánoce a v novém roce, aby se vám na cestě k vašim cílům a snům vše dařilo.

♣ JUDr. Radim Miketa
místopředseda představenstva ČAK

Důležité upozornění k žádostem o snížení povinných příspěvků advokátů

V souvislosti s placením povinných plateb advokáta na činnost Komory a příspěvku do sociálního fondu představenstvo České advokátní komory upozorňuje, že její poradní orgán - Komise pro snížení, prodloužení nebo prominutí příspěvku nebo odvodu do sociálního fondu – **projedná pouze písemné žádosti jednotlivých advokátů či advokátek, které budou doručeny Komoře nejpozději do 20. ledna 2020, tj. do data splatnosti určeného v čl. 2 odst. 2 usnesení 10/2006 Věstníku, které upravuje podrobnosti o placení ročního příspěvku.**

Stejný termín, tedy 20. 1. 2020, platí pro podání písemných žádostí týkajících se případné úlevy:

- pro advokáty starší 70 let a 80 let, kteří vykonávají advokacii více než 20 let;
- pro advokátky/advokáty z důvodu rodičovských povinností, kdykoliv do 6 let věku dítěte, avšak pouze jednou po dobu výkonu advokacie. Není nutné žádat v roce narození dítěte. Komise projedná žádosti nově se zapisujících advokátů v průběhu kalendářního roku. Žádosti musí být podány do jednoho týdne ode dne zahájení výkonu advokacie. Těmto advokátům může být prodloužena splatnost povinných plateb max. do **30. listopadu** kalendářního roku.

ÚLEVY SE NEVZTAHUJÍ NA PLATBY ZÁKONNÉHO POJIŠTĚNÍ.

- ❖ JUDr. Lenka Vidovičová, LL. M., pověřená členka představenstva ČAK
- ❖ JUDr. Jaroslava Macková, vedoucí odboru matriky ČAK

✓ Podpořte nás i vy a přidejte se k nám!

KDYŽ JSME V ROCE 1991 PŘIŠLI SE SBÍRKOU NA KONTO MÍŠA, OHROMILI JSME VEŘEJNOST, KTERÁ DO TÉ DOBY O CHARITĚ A O NADACÍCH NEVĚDĚLA SKORO NIC. HISTORICKY U NÁS FUNGOVALA ASI JEDINÁ, HLÁVKOVA NADACE, ALE V TICHOSTI A BEZ PROPAGACE.

První, na co jsme u velké celonárodní sbírky na zakoupení Leksellova gama nože přišli, bylo, že taková sbírka, aby byla úspěšná, potřebuje silný příběh a pomoc médií. Silný příběh jsme měli. Čtrnáctiletý Míša z Martina s malformací mozku, který potřebuje zákrok unikátním přístrojem švédské výroby. Zakladatel naší nadace ve Švédsku žije a uspořádal tam první sbírku na tuto operaci, která se opravdu povedla. Nejen operace, ta samozřejmě, ale i samotná sbírka, na které zůstalo po uhrazení všech nákladů dost peněz.

Tyhle peníze a nápad upořádat sbírku na zakoupení unikátního přístroje přivezl František Janouch spolu se samotnou nadací do Prahy. A už to litalo. Během několika měsíců jsme od stovek firem a tisíců drobných dárců nasbírali sto milionů korun. Média nám trhala z ruky seznamy zajímavých dárců, psala o krásných činech, tenkrát ještě Československá televize vysílala první charitativní televizní spot. Pamětníci si možná ještě vzpomenou na symbol sbírky, roztančeného medvídky, který se objevil i na samolepkách, které prodávaly všechny pošty.

Na Míšu navázalo Konto Bariéry, které podporuje lidi se všemi zdravotními handicap. Od klasických vozíků, sluchadel, kočárků, chodítek a asistenčních služeb jsme se dostali až k supermoderní technice. Ráda říkám, že jsme tuto zemi učili, co je to charita. Dnes učíme dárce poznávat nejmodernější pomůcky. Bionická protéza je toho krásným příkladem.

Stále říkám, že jsme skvělá země, žijí tu báječní lidé a ti slyší na to, když je potřeba pomoci, přiložit ruku k dílu.

Přeji vám radostné Vánoce, samé štěstí a hodně zdraví v novém roce.

❖ Božena Jirků, ředitelka Konta Bariéry

U příležitosti loňského Galavečera Právníka roku předali JUDr. Michal Žižlavský a Mgr. Adam Sigmund šek na 100 tisíc korun Nadaci Charty 77 Konto Bariéry. Advokátní kancelář Žižlavský tak přispěla na robotickou ruku mladému chlapci, který přišel o paži kvůli rakovině.

K|o|n|t|o|B|a|r|i|é|r|y

POMÁHÁME. VŽDY. VŠEM.

JE MNOHO
ZPŮSOBŮ,
JAK POMÁHAT.
PŘIDEJTE SE K NÁM.

- ✓ DMS
- ✓ PŘÍKAZEM
- ✓ JEDNORÁZOVĚ
- ✓ TRVALE

DMS KONTOBARIERY 90 (60, 30)

CENA JEDNORÁZOVÉ DMS JE 90, 60 NEBO 30 KORUN.

DMS TRV KONTOBARIERY 90 (60, 30)

CENA TRVALÉ DMS JE 90, 60 NEBO 30 KORUN MĚSÍČNĚ DO ODVOLÁNÍ.

NA TEL. ČÍSLO **87 777** VÍCE NA
WWW.DARCOVSKASMS.CZ

ČÍSLO ÚČTU **17 111 444 / 5500**

PARTNER KAMPANĚ

JCDecaux

HLAVNÍ MEDIÁLNÍ PARTNER

 Česká televize

GALAVEČER

PRÁVNÍKA ROKU 2019

Jsme rádi, že mírné zpoplatnění vstupenek zájem nezmenšilo!

Vstupenky na galavečer Právníka roku 2019 byly letos poprvé mírně a symbolicky zpoplatněny (300 Kč za 1 vstupenku) a my organizátoři jsme rádi, že ani tato okolnost zájem o ně nezmenšila.

V případě galavečerů v Brně bývaly v minulosti vstupenky zcela rozebrány v řádu několika dnů, a bylo tomu tak i letos. K rezervaci byl opětovně použit online rezervační formulář na webu ČAK zpřístupněný 26. listopadu 2019 přesně v 10:00:00.

V těchto dnech mají ti z Vás, kteří si vstupenky včas rezervovali, už v ruce zálohové faktury ČAK doručené prostřednictvím datových schránek. Po jejich zaplacení Vám budou po polovině ledna 2020 doručovány vlastní vstupenky na galavečer.

POZOR!

Pokud jste ještě fakturu nezaplatili, nepřehlédněte 10denní lhůtu splatnosti. Prosíme laskavě o její dodržení.

**31. 1. 2020 COSMOPOLITAN
BOBYCENTRUM A ZONER BOBYHALL,
Sportovní 2a, Brno**

- 19.00 Zoner Bobyhall:** zahájení slavnostního vyhlášení výsledků ročníku Právníka roku – letos již počtvrté pro velký úspěch opět se dvěma skvělými moderátory – **Alešem Hámou a Jakubem Wehrenbergem**
- 20.30 společenský raut a hudební program** v ostatních prostorech hotelu
- 20.30 Paris Hall: Rhythm Desperados** (soul, funk a jazz)
- 20.30 Warsaw Hall: cimbálová muzika Grosijanka**
- 22.00 Berlin Hall: Jazz Elements**
- 23.00 Zonner Bobyhall: koncert zpěváka Richarda Müllera & Bandu**
- 24.00 Zonner BobyHall: videodiskotéka – DJ OLDA BURDA**
- 01.00 předpokládaný konec galavečera**

Žádáme hosty galavečera, aby se dostavili s dostatečným časovým předstihem před slavnostním zahájením. Jen tak bude možné v klidu, bez front a stresů zvládnout příval hostů při bezpečnostní kontrole a v šatnách, které jsou vždy pět minut před zahájením programu v totálním obležení, ač je jejich obsluha maximálně navýšena.

Zonner Bobyhall bude otevřena již od 18 hodin, stejně jako placené bary kolem ní.

Po zahájení oficiálního programu nelze hlavní sál neustále znovu otvírat a nechat další hosty přicházet.

K dispozici hostům galavečera bude zdarma venkovní parking sousedící s hotelem, hlídáný pořadatelskou službou organizátorů v součinnosti s policií.

Věříme, že v zájmu příjemného průběhu večera nás všech toto opatření pochopíte a zachováte se dle pokynů organizátorů.

✿ icha

Bělina • Drápal a kol.

Zákoník práce. Komentář. 3. vydání

2019, vázané s přebalem, 1 536 stran
cena 2 990 Kč, obj. číslo EVK24

Zdvihal/Svěráková/Med/Osadská a kol.

Energetický zákon Komentář

2019, vázané v plátně, 1 808 stran
cena 3 290 Kč, obj. číslo EKZ187

Zákoník práce. Komentář. 3. vydání

Velký komentář k zákoníku práce ve svém třetím, aktualizovaném vydání reaguje především na aktuální vývoj legislativy, a to nejen české, ale i evropské. Současně rozebírá i nejaktuálnější judikaturu českých soudů včetně soudu Ústavního, ale i Evropského soudního dvora. Poskytuje komplexní výklad jednotlivých ustanovení zákoníku ve všech nezbytných souvislostech a věnuje značnou pozornost i výkladu jednotlivých ustanovení ve vazbě na občanský zákoník.

Energetický zákon Komentář

Publikace poskytuje komplexní pohled na relevantní právní úpravu vymezených sektorů energetiky, přináší vysvětlení základních otázek a zohledňuje bohatou rozhodovací činnost orgánů aplikujících právo. Cílem komentáře není poskytnutí pouze teoretických rozborů, nýbrž také snaha o nalezení racionálního a odůvodněného řešení případných sporných otázek.

objednávejte na

www.beck.cz

306 KONÍ. TROUFNETE SI?

Stačí 4,9 sekundy, aby se nové MINI John Cooper Works Clubman dostalo z nuly na sto a vaše emoce na vrchol.

mini.cz/jcw

NOVÉ MINI JOHN COOPER WORKS CLUBMAN.

Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném

- výši a splatnosti příspěvku na činnost České advokátní komory (dále jen „Komora“) za rok 2020
- výši a splatnosti odvodu do sociálního fondu Komory za rok 2020
- výši a splatnosti odvodu do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2019
- výši a splatnosti pojistného pro rok 2020

I. Příspěvek na činnost Komory za rok 2020

Výše příspěvku advokáta na činnost Komory za rok 2020 činí

- a) 10 600 Kč,
- b) 3 800 Kč, byl-li advokátovi pozastaven výkon advokacie,
- c) 5 300 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2020.

Příspěvek je splatný do 20. ledna 2020.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2020, je příspěvek splatný do jednoho týdne ode dne zápisu. Tato lhůta platí při změnách v průběhu roku a u všech plateb.

II. Odvod do sociálního fondu Komory za rok 2020

Výše odvodu advokáta do sociálního fondu Komory za rok 2020 činí

- a) 500 Kč,
- b) 250 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2020,
- c) odvod neplatí advokáti, kterým byl pozastaven výkon advokacie.

Odvod je splatný do 20. ledna 2020.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2020, je odvod splatný do jednoho týdne ode dne zápisu.

Výše a splatnost příspěvku na činnost Komory a odvodu do sociálního fondu Komory se vztahuje rovněž na usazené evropské advokáty a advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii.

Příspěvek na činnost Komory a odvod do sociálního fondu Komory se **platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100**. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající ze čtyřmístného čísla roku, na který je příspěvek nebo odvod placen, a pětímístného registračního čísla advokáta.

Příklad: Variabilní symbol advokáta s registračním číslem 04876 pro rok 2020 je 202004876.

III. Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2019

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů jsou povinni platit advokáti, usazení evropští advokáti a obchodní společnosti zřízené k výkonu advokacie, kteří zaměstnávají advokátní koncipienty.

Výše odvodu za jednoho advokátního koncipienta za rok 2019 činí

- a) 3 600 Kč;
- b) pokud pracovní poměr advokátního koncipienta netrval celý kalendářní rok, činí výše odvodu 1/12 z částky uvedené ad a) za každý započatý měsíc trvání pracovního poměru; povinnost platit odvod vzniká dnem zápisu do seznamu advokátních koncipientů;
- c) pokud byl advokátnímu koncipientovi pozastaven výkon právní praxe, ale jeho pracovní poměr k povinnému advokátovi nadále trvá, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který pozastavení právní

praxe advokátního koncipienta trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k pozastavení výkonu právní praxe advokátního koncipienta došlo;

- d) pokud advokátní koncipient přeruší výkon právní praxe z důležitých osobních překážek v práci na dobu delší než 60 po sobě následujících pracovních dnů, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu došlo. Povinný advokát je na výzvu Komory povinen důvod a dobu trvání přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta hodnověrně doložit; pokud tak neučiní, nárok na snížení výše odvodu mu zanikne.

Odvod je splatný do 20. ledna 2020.

Poměrná částka příspěvku do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů je splatná posledním dnem měsíce následujícího po měsíci, v němž pracovní poměr advokátního koncipienta skončil.

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů se **platí převodem na účet Komory č. 6724361087/2700**. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající z posledního dvojčíslí roku, za který je odvod placen (19), a pětímístného registračního čísla advokátního koncipienta.

Příklad: Variabilní symbol pro odvod za advokátního koncipienta s registračním číslem 14876 za rok 2019 je 1914876.

IV. Pojištění profesní odpovědnosti pro rok 2020

HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ

1. ADVOKÁTI VYKONÁVAJÍCÍ ADVOKACII SAMOSTATNĚ, KTERÍ JSOU POJIŠTĚNI V RÁMCI HROMADNÉHO POJIŠTĚNÍ

- platí pojistné ve výši **6 700 Kč** na rok 2020 do **31. 12. 2019**; č. ú. **12432011/0100**
- nezasílají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění
- a mají pozastaven výkon advokacie, hromadné pojištění neplatí
- a nevěří si být nadále účastní hromadného pojištění, sdělí neprodleně tuto skutečnost Komoře

POJIŠTĚNÍ NA ZÁKLADĚ RÁMCOVÉ POJISTNÉ SMLOUVY Č. 2904309313, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH DODATKŮ (DÁLE JEN „HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ ADVOKÁTŮ“), UZAVŘENÉ MEZI GENERALI POJIŠŤOVNOU, A. S., A KOMOROU:

Hromadné pojištění advokátů se i pro rok 2020 vztahuje pouze na odpovědnost advokáta za škodu, kterou způsobí v souvislosti s poskytováním právních služeb on sám, tzn., že hromadné pojištění advokátů se u advokátů vykonávajících advokacii samostatně bude vztahovat na odpovědnost za škodu, za kterou advokát sám odpovídá klientovi podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii.

Pojistné se vztahuje na minimální limit pojistného plnění z pojištění advokátů podle § 24a odst. 1 zákona o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, ve výši **5 000 000 Kč**.

Pojistné se **platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100**. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající ze čtyřmístného čísla roku, na který se pojistné vztahuje, a pětímístného registračního čísla advokáta.

Příklad: Variabilní symbol advokáta s registračním číslem 04876 pro rok 2020 je 202004876.

Pro hromadné pojištění advokátů je rozhodný seznam advokátů s účinností k 1. 1. a 1. 7. kalendářního roku.

Podle pojistné smlouvy jsou hromadným pojištěním advokátů pojištěni advokáti zapsaní do seznamu advokátů v půlročním období, a to od 1. 1. do 30. 6. a od 1. 7. do 31. 12. příslušného kalendářního roku (bez ohledu na to, zda v průběhu těchto období byli do tohoto seznamu zapsaní další advokáti nebo z něj byli někteří advokáti vyškrtnuti). Znamená to, že účastníky hromadného pojištění advokátů do 30. 6. 2020 budou i advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 1. až 30. 6. 2020, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Tito advokáti budou platit pojistné až na II. pololetí roku 2020, a to v poloviční výši. Advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 7. až 31. 12. 2020 budou účastníky hromadného pojištění advokátů do 31. 12. 2020, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Povinnost zaplatit pojistné budou mít až pro rok 2021. Znamená to, že advokáti, kteří jsou zapsaní do seznamu advokátů v období od 2. 1. do 1. 7. 2020, hradí pouze poloviční pojistné ve výši **3 350 Kč**. Toto poloviční pojistné je splatné do týdne po zápisu nebo změně ve způsobu výkonu advokacie.

Hromadné pojištění se nevztahuje na:

- Advokáty s **pozastaveným výkonem advokacie**, neboť v době pozastavení výkonu advokacie advokáci nevykonávají.
- Advokáty, kteří advokacii **vykonávají v pracovním poměru k jinému advokátovi nebo ke společnosti**, jejímž předmětem podnikání je výkon advokacie (dále jen „zaměstnaný advokát“). Za škodu způsobenou klientovi v souvislosti s výkonem advokacie zaměstnaným advokátem odpovídá jeho zaměstnavatel. Zaměstnaný advokát odpovídá svému zaměstnavateli za škodu takto způsobenou při plnění pracovních úkolů podle zákoníku práce.

Pokud advokát nechce být hromadného pojištění advokátů účasten, předloží nejpozději do 31. 12. 2019 Komoře stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy dosvědčující, že je pro rok 2020 individuálně pojištěn. Rozsah takového pojištění nesmí však být užší, než by činil v případě hromadného pojištění advokátů, a minimální limit pojistného plnění nesmí být nikdy nižší, než který stanoví usnesení představenstva č. 4/2009 Věstníku ze dne 15. září 2009, ve znění pozdějších předpisů. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „Certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

2. ADVOKÁTI VYKONÁVAJÍCÍ ADVOKACII VE SDRUŽENÍ, KTEŘÍ JSOU POJIŠTĚNI V RÁMCI HROMADNÉHO POJIŠTĚNÍ

- platí pojistné ve výši **6 700 Kč** na rok 2020 **do 31. 12. 2019**; č. ú. **12432011/0100**
- mají povinnost přípojištění spolčnicka sdružení
- nedokládají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění; advokáti odpovídají sami za správné nastavení limitu pojistného plnění

Viz předchozí informace týkající se advokátů vykonávajících advokacii samostatně, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění, a navíc:

Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou účastni hromadného pojištění advokátů, jsou dále pro rok 2020 povinni být pojištěni samostatně pro případ vzniku závazku, k jehož splnění je advokát podle zvláštních právních předpisů povinen z důvodu solidární odpovědnosti.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako spolčnicka sdružení (§ 14 zákona) za újmu, za kterou advokát odpovídá podle § 24 odst. 1 zákona a podle zvláštních právních předpisů z důvodu solidární odpovědnosti, **je i pro rok 2020 stanoven částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem všech spolčníků sdružení, a to u každého spolčnicka sdružení.**

Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako spolčnicka sdružení z důvodu solidární odpovědnosti, **se vztahuje i na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie spolčnickými sdružení.**

***Příklad:** U tříčlenného sdružení je povinný minimální limit pojistného plnění pro každého ze spolčníků sdružení 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč. Pokud je tento spolčnicka sdružení účasten hromadného pojištění s limitem pojistného plnění 5 000 000 Kč, je třeba, aby se dále připojistil do limitu 9 000 000 Kč, tj. zvýšil si limit o další 4 000 000 Kč.*

INDIVIDUÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

Advokáti pojištění individuální pojistnou smlouvou, stejně jako společnosti pojištěné individuální pojistnou smlouvou, doručí Komoře potvrzení o pojištění do datové schránky, osobně, příp. poštou. Na e-maily nebude brán zřetel. Individuálně pojištěnými se rozumí:

a) Advokáti vykonávající advokacii samostatně

Spolupracující advokáti

Pokud společnost nebo advokát, se kterými spolupracující advokát trvale spolupracuje, oznámí Komoře, že se na tohoto spolupracujícího advokáta vztahuje jejich individuální pojistná smlouva, není tento spolupracující advokát účastníkem hromadného pojištění advokátů. Pokud si takový advokát přeje být rovněž účastníkem hromadného pojištění, musí tuto skutečnost oznámit Komoře. Je odpovědností každého spolupracujícího advokáta oznámit Komoře, zda bude pojištěn pouze individuální pojistnou smlouvou společností, se kterou spolupracuje, nebo zda bude rovněž účastníkem hromadného pojištění advokátů.

b) Zahraniční advokáti a usazení evropské advokáty

Hromadné pojištění advokátů se nevztahuje na advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii (tzv. zahraniční advokáti) a na usazené evropské advokáty. Ti jsou povinni pojiřit se individuálně. Minimální limit pojistného plnění s účinností od 1. 1. 2019 činí 5 000 000 Kč.

c) Advokáti vykonávající advokacii jako společníci obchodní společnosti

Advokáti vykonávající advokacii jako společníci veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementáři komanditní společnosti i pro rok 2020 nejsou účastní hromadného pojištění, a jsou tedy povinni být pojiřeni samostatně, včetně pojiřeni pro případ vzniku závazku k náhradě škody, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a advokát je podle zvláštních předpisů povinen k jeho splnění z důvodu ručení jako její společník.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii ve veřejné obchodní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, je stanoven i pro rok 2020 částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem společníků veřejné obchodní společnosti, a to u každého ze společníků společnosti.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako komplementář komanditní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, je i pro rok 2020 stanoven částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem komplementářů této společnosti, a to u každého z komplementářů.

Povinnost být pojiřen pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementář komanditní společnosti z důvodu ručení, se vztahuje také na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky příslušné obchodní společnosti.

***Příklad:** Společnost (veřejná obchodní nebo komanditní) se třemi společníky/komplementáři hradí pojistné pro povinný limit pojistného plnění 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč za každého společníka/komplementáře. Pojistné platí přímo pojiřiteli.*

d) Advokátní společnosti

Společnost s ručením omezeným a komanditní společnost musejí být od vzniku do dne svého zrušení pojiřeny pro případ odpovědnosti za škodu, za kterou klientovi odpovídají podle § 24 odst. 2. Minimální limit pojistného plnění z pojiřeni společnosti musí činit nejméně 50 000 000 Kč za každého společníka společnosti s ručením omezeným, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, nebo nejméně 10 000 000 Kč za každého komanditistu komanditní společnosti, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, minimálně však 50 000 000 Kč u společnosti s ručením omezeným a 10 000 000 Kč u komanditní společnosti.

Individuální pojistné smlouvy sjednané pro pojistné období roku 2020 jsou advokáti povinni předložit Komore nejpozději do 31. 12. 2019, bez ohledu na to, že již v předchozím roce či v předchozích letech doklad o individuálním pojiřeni Komore předložili. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „Certifikát“, v němž pojiřovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

PLATNÉ ZNĚNÍ USNESENÍ Č. 4/2009 VĚSTNÍKU S ÚČINNOSTÍ OD 1. 1. 2016 JE K DISPOZICI NA WEBOVÝCH STRÁNKÁCH KOMORY: WWW.CAK.CZ/PRO ADVOKÁTY/PŘEDPISY O ADVOKACII/STAVOVSKÉ PŘEDPISY.

Konec čekání! Přijíždí nové Audi Q7.

Byla to jen otázka času. Spojení fyzické a digitální velikosti v jeden nepřehlédnutelný celek. Staňte se svědky nové etapy Audi Q7 s mimořádně luxusní kabinou, plně digitálním interiérem a prostorem až pro sedm osob.

Objevte více na www.audi-prosek.cz

Audi
Financial Services

Úvěr. Leasing. Pojištění. Mobilita.

19 999 Kč
měsíčně bez DPH

Porsche Praha-Prosek
Liberecká 12, Praha 8

Vzorový příklad operativního leasingu na vůz Audi Q7 45 TDI 170 kW quattro Tiptronic v ceně 1 884 800 Kč. Doba pronájmu 48 měsíců a nájezd 20 000 km ročně. Uvedená pravidelná měsíční splátka 19 999 Kč bez DPH. Tato nabídka platí pouze pro podnikatele. Splátka obsahuje záruční a pozáruční servis po celou dobu pronájmu vozidla, dále obsahuje povinné a havarijní pojištění s 10% spoluúčastí, pojištění vnějších skel do limitu 10 000 Kč a pojištění GAP. Tato indikativní nabídka není nabídkou ve smyslu § 1732 zákona č. 89/2012 Sb, občanského zákoníku, a jejím přijetím nevzniká mezi společností ŠkoFIN s.r.o., a druhou stranou závazkový vztah. Kombinovaná spotřeba a emise CO₂: 6,6-6,9 l/100 km, 175-199 g/km. Foto je pouze ilustrativní. Akční nabídka platí do vyčerpání zásob.

MAESTOSA

EPAM 960.75.GLM

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Nový stavební zákon

Návrh nového stavebního zákona, který má urychlit a zjednodušit povolování staveb, míří do připomínkového řízení. Ministryně pro místní rozvoj dne 25. listopadu 2019 podepsala jeho paragrafové znění a nyní se k němu budou vyjadřovat ostatní ministerstva a další připomínková místa.

EU: hromadné spotřebitelské žaloby

Členské země Evropské unie se 28. listopadu 2019 dohodly na podmínkách zavedení hromadných spotřebitelských žalob, které iniciovala česká eurokomisařka Věra Jourová. Ministři unijních zemí na jednání v Bruselu podpořili návrh, aby za poškozené zákazníky podávaly žalobu vybrané organizace či úřady. Více než třetina států EU nemá zákonná pravidla, která by podávání kolektivních žalob upravovala. Po konečném schválení směrnice budou mít země 30 měsíců na její zapracování do národního práva. Zákon o hromadných žalobách je i v České republice v procesu přípravy.

Zjednodušení podmínek provozování taxislužby

Dne 27. listopadu 2019 schválila Sněmovna přes protesty Sdružení českých taxikářů novelu zákona o silniční dopravě, podle které se pravidla taxislužby zřejmě zjednoduší ve prospěch alternativních přepravců. Vozidla taxi už nebudou muset mít taxametr, ale postačí mobilní aplikace. Budou muset být vybavena evidenční nálepkou, nikoli střešní svítilnou. Obce nebudou moci nařizovat barvu a velikost vozů. Klíčovou změnou v novele, kterou dále posoudí Senát, je zrušení povinnosti vést záznam o provozu vozidla.

Zavedení sedmiprocentní digitální daně

Zavedení sedmiprocentní digitální daně pro velké internetové firmy dne 18. listopadu 2019 schválila vláda. Těto dani by měly podléhat internetové firmy s globálním obratem nad 750 milionů eur (19,1 miliardy Kč), které budou mít na území České republiky roční obrat za uskutečněné zdanitelné služby minimálně 50 milionů korun. Daň se tak dotkne hlavních globálních hráčů jako jsou Google, Facebook, Amazon či Apple. Zákon by mohl začít platit během příštího roku. Musí ho ještě schválit Parlament a podepsat prezident.

Legislativu pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

Z judikatury

ÚS zrušil ustanovení daňového řádu

Ústavní soud svým náleznem sp. zn. Pl. ÚS 19/17, ze dne 27. listopadu 2019, zrušil s časovým odkladem část daňového řádu, která upravuje využívání tiskopisů Ministerstva financí ČR. V platnosti zůstane do konce příštího roku. Podobu formulářů a rozsah požadovaných údajů by měl určit

přímo zákon nebo vyhláška ministerstva. Ústavní soud tak vyhověl návrhu skupiny senátorů a dal zákonodárcům čas ke změně daňového řádu.

ÚS k vydání platebního rozkazu vůči nezletilému

Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 2019, sp. zn. II. ÚS 3133/19, základní právo nezletilého žalovaného zaručené čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, ve spojení s čl. 3 odst. 1 a 2 Úmluvy o právech dítěte a čl. 32 odst. 1 větou druhou Listiny, vyžaduje, aby se soud před vydáním platebního rozkazu vůči takovému nezletilému žalovanému zabýval otázkou, zda u něj lze mít za splněné ústavněprávní podmínky pro vydání platebního rozkazu. Platební rozkaz nelze vydat vůči nezletilému žalovanému, který nemá plnou procesní způsobilost a v řízení musí být zastoupen zákonným zástupcem či opatrovníkem, jestliže má soud jakékoli pochybnosti či nejistotu ohledně řádnosti a efektivnosti jeho zastoupení zákonným zástupcem; u takového nezletilého žalovaného totiž není zaručeno, že má reálnou možnost domoci se projednání věci v řádném nalézacím řízení a že případná pasivita jeho zákonného zástupce po vydání platebního rozkazu je projevem vědomého vzdání se práva žalovaného na veřejné projednání věci v jeho přítomnosti učiněným při ochraně práv a v zájmu nezletilého žalovaného.

ÚS k přiměřenosti zabránění věci poškozenému

Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 2019, sp. zn. II. ÚS 807/19, justice chybovala, když majiteli zabrala 70 obrazů, které nakoupil jako díla známých umělců, ve skutečnosti je však maloval padělatel. Podle Ústavního soudu se ostravské soudy dostatečně nezabývaly tím, zda by nestačilo obrazy jen označit a nechat je kupci. Nelze automaticky předpokládat, že kopie budou sloužit dalším podvodům.

Judikaturu pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

Ze světa práva

Formuláře návrhu na povolení oddlužení

Od 5. prosince 2019 zavádí Ministerstvo spravedlnosti do praxe novou podobu formuláře návrhu na povolení oddlužení. Nová forma snižuje nejen administrativní náročnost insolvenčním správcům a soudům, ale také náklady na tisk a archivaci dokumentů vytvořených v rámci insolvenčního spisu. Jde o první z řady insolvenčních formulářů, které bude ministerstvo v následujících měsících postupně zveřejňovat.

CCBE udělila Cenu za lidská práva za rok 2019

Rada evropských advokátních komor (CCBE) udělila svou Cenu za lidská práva za rok 2019 čtyřem aktuálně vězněným iránským advokátům, kterými jsou: Nasrin Sotoudeh,

Abdolfattah Soltani, Mohammad Najafi a Amirsalar Davoudi. Hlavním smyslem ceny CCBE za lidská práva, která je každoročně udělována, je ocenit advokáty/advokátní organizace, kteří prokázali výjimečné nasazení v oblasti lidských práv nebo se v oblasti lidských práv dlouhodobě angažují.

Překreslení soustavy obecných soudů

Dne 26. listopadu 2019 proběhla na půdě Senátu Parlamentu ČR konference o efektivitě a kvalitě českého soudnictví, na níž bylo konstatováno, že české soudnictví je v dobré kondici a v porovnání s dalšími státy Evropské unie se v mnoha ohledech nachází na předních místech různých srovnávacích statistik. Podle předsedy Nejvyššího soudu profesora Pavla Šámala není třeba radikálních opatření, poměr rychlosti soudních řízení a jejich kvality je v zásadě dobrý. Přesto existují problémy, které tato konference konkrétně pojmenovala, a ty je třeba řešit. Účastníci se shodli především na tom, že není možné, aby nižší soudy nerespektovaly závazná rozhodnutí a judikaturu soudů vyšších stupňů, což vede k nežádoucímu soudnímu ping pongu a neúměrně prodlužuje řízení. Předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský vyzval k totální revizi soustavy obecných soudů, kterou označil za asymetrickou, neboť se stále dogmaticky drží dávno zrušeného dělení České republiky na jednotlivé okresy. To vede k tomu, že okresní soudy jsou po stránce kvality a počtu soudců velmi nevyrovnané. Tuto myšlenku podporuje i ministryně spravedlnosti Marie Benešová.

Zprávy z justice pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

♣ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

BREDFORD CONSULTING

daně - účetnictví - mzdy

SROZUMITELNÁ ŘEŠENÍ

KREATIVNÍ PŘÍSTUP

**ATRAKTIVNÍ PODMÍNKY
PRO ADVOKÁTY**

www.bredford.cz

inzerce

Upozornění na problém s otevřením internetové stránky www.cak.cz Pozor! Windows 7 končí

Upozorníme advokáty, kteří měli v posledních dnech potíže s otevřením webových stránek ČAK, že problém je sice odstraněn, ale jen dočasně.

Řada z vás se v průběhu listopadu a prosince na Komoru obrátila se stížností, že není možné dostat se na naše stránky www.cak.cz. S problémy se potýkali ti, kteří dosud na svých počítačích používají Windows 7. Firma Microsoft, které „sedmičky“ patří, končí s podporou tohoto operačního systému 14. ledna 2020.

Znamená to, že s otevřením stránek www.cak.cz budete mít v novém roce nejspíš opět problém. Windows 7 sice budou nadále funkční – na počítači bude možné normálně pracovat, ale nebudete už dostávat aktualizace zabezpečení.

Postupně také může končit funkčnost některých dalších programů, například prohlížeče Internet Explorer. Pokud by takovéto problémy nastaly, doporučujeme vyzkoušet jiný prohlížeč, například Google Chrome nebo Mozilla Firefox.

Veškeré podrobnosti, rady a doporučení Microsoft sepsal a umístil na speciální webový odkaz, který naleznete velice snadno: stačí do vyhledávače zadat slova: Windows 7 konec podpory. Odkaz na podporu Microsoftu naleznete i na webu cak.cz v Aktuálních informacích, kde se problematice také věnujeme. Pokud si s nastavením nového prohlížeče a s přechodem na vyšší Windows neporadíte sami, obraťte se na IT specialisty.

♣ Redakce
♣ Foto: pixabay.com

z právní teorie a praxe

Provozování taxislužby prostřednictvím alternativních dopravců jako nekalosoutěžní jednání?

Cílem tohoto článku je rozebrat postup českých i slovenských soudů při řešení nekalosoutěžní povahy alternativních forem osobní dopravy a poukázat na významné závěry použitelné v souvisejících případech.

Doc. JUDr. Dana Ondřejová, Ph.D.,

je advokátkou a partnerkou v LEGALITÉ advokátní kancelář s. r. o., Praha, rozhodkyní, a působí jako docentka na katedře obchodního práva Právnické fakulty MU v Brně.

Mgr. Tomáš Zvoniček

působí jako advokátní koncipient v LEGALITÉ advokátní kancelář s. r. o., Praha.

Nedávno proběhla v Praze série hromadných protestů stovek řidičů klasických taxislužeb proti nerovným podmínkám ve vztahu k řidičům služeb Uber a Bolt (tehdy pod názvem Taxify), dále označovaných jako „alternativní dopravci“. Tyto protesty byly jen jedním z řady kontroverzí spojených s příchodem a rostoucí popularitou **alternativních forem dopravy** (Uber, Bolt, popř. v České republice nepůsobící Lyft)¹ **založených na modelu virtuálních platform, vytvářejících důvěryhodné spojení mezi řidičem a zájemcem o dopravu.**

Na rozdíl od tradičních taxislužeb, které tuto osobní přepravu uskutečňují v podmínkách veřejnoprávní regulace, se alternativní dopravci požadavky na taxislužbu necítili být vázání a sami sebe označovali pouze za technologického zprostředkovatele dopravy mezi dvěma samostatnými subjekty – řidičem a spolujezdcem.

Vedle sebe tak fakticky souběžně existovaly dva regulační modely provozování totožné služby, přičemž k právnímu řešení tohoto konfliktu, jež se úzce dotýká střetu moderních inovací a formálních veřejnoprávních požadavků, bylo povoláno právo nekalé soutěže.

Od roku 2018 již dochází k posunům v legislativě (k tomu viz dále v textu), přičemž alternativní dopravci se v důsledku přizpůsobení těmto (zejména veřejnoprávním) požadavkům stávají oficiálně legalizovanými dopravci. Očekávat však lze, že otázka právní povahy, a to i s přihlédnutím k nekalosoutěžním aspektům obdobných tzv. průlomových modelů inovace, bude před soudy v budoucnosti stavěna opakovaně.

K podstatě provozování taxislužby prostřednictvím alternativních dopravců

Alternativní modely osobní dopravy bývají obvykle zařazovány do oblasti tzv. **sdílené ekonomiky**² a představují ve své podstatě důsledek rozšíření zařízení s připojením na internet a s geolokalizačními nástroji (tzv. smartphonů), technologií umožňujících sběr dat a ekonomických tlaků na flexibilizaci trhu práce a snižování transakčních nákladů. Sjednání i provozování přepravy prostřednictvím alternativních dopravců je velmi jednoduché a lze jej demonstrovat níže uvedenými principy.

V intuitivní mobilní aplikaci cestující zadá pouze začátek (není-li dán jeho aktuální lokalitou) a cíl jízdy, všechny další potřebné „technikálie“ přebírá již následně služba samotná. Cestujícímu je tak přiřazen nejbližší řidič (ten má obvykle několik

¹ Do této kategorie záměrně nezařazujeme službu BlaBlaCar, neboť ze své povahy představuje spolujízdu, a službu Liftago, jež se nehlásí k tzv. sdílené ekonomice a zprostředkovávání dopravy pouze s profesionálními subjekty nebylo nikdy předmětem právní kontroverze.

² Kritizováno bývá užití termínu „sdílení“, který se mnohým autorům vzhledem k tržnímu charakteru a peněžní motivaci zúčastněných stran nejví jako vhodný. Vzhledem k zaužívanosti však u tohoto označení zůstáváme.

vteřin na přijetí požadavku) a stanovena fixní cena,³ přičemž je obvykle zajištěna její bezhotovostní platba (Uber i Bolt však umožňují i platbu v hotovosti), jež zahrnuje provizi platformy (až 25 %). Úkolem řidiče zůstává prakticky pouhé řízení, neboť aplikace bývá opatřena i GPS navigací k požadovanému cíli cestujícího. Platformy poskytují řidičům úplnou volnost, pokud jde o dobu a délku řízení, jeho kvantitu i kvalitu se však snaží zajistit prostřednictvím řady motivačních mechanismů (např. reputačního systému, peněžních bonusů⁴ apod.).

O roli platform participujících ve sdílené ekonomice, resp. o míru jejich zapojení v tzv. realizačním vztahu⁵ (tj. vlastní osobní přepravě cestujících) a právní následky, se v případě alternativních dopravců vede od jejich vstupu na trh spor, jenž bývá v zahraniční literatuře někdy označován jako „**kri- ze identity platformy**“.⁶ Na jedné straně platformy obvykle argumentují, že jejich funkce je omezena pouze na technologické usnadnění transakcí mezi poskytovateli a uživateli, tímto způsobem pak samozřejmě modelují i obsah smluvního ujed-

nání.⁷ Na straně druhé však platforma vstupuje do vztahu poskytovatele a uživatele a vykonává nad ním zjevnou kontrolu.⁸

Z pohledu práva jde ve své podstatě o to, zda specifika tohoto disruptivního (tzv. průlomového) modelu inovace⁹ skutečně vytvářejí novou skupinu *sui generis* zprostředkovatelů propojujících samostatné smluvní partnery či zda jde jen o „zástěrku“ poskytování totožné služby (taxislužby), avšak zbavené zatěžujících právních povinností s tím spojených. Jinak formulováno, **je platforma sama poskytovatelem taxislužby, a zavazuje ji tak existující veřejnoprávní regulace?** Řešení této kvalifikační otázky odráží v mnoha ohledech tradiční dilema mezi zájmem na podpoře nových technologií a právní jistotě dané požadavky formálního práva vytvořeného za zcela jiné společenské situace. Prostředkem k aktivnímu boji i stanicí poslední ochrany se přitom při netečnosti zákonodárce i správních orgánů stává právo proti nekalé soutěži, neboť ze své soukromoprávní povahy umožňuje uplatnění individuálního prostředku ochrany ve formě žaloby u soudu.

Nejinak tomu bylo i po příchodu alternativních dopravců na český trh. Ze strany sdružení podnikatelů v oblasti taxislužeb byly v těchto intencích podány návrhy na vydání předběžného opatření na zdržení se „provozování taxislužby“ v Praze¹⁰ a v Brně¹¹ (v případě Taxify též v Plzni, Ostravě, Českých Budějovicích a Olomouci¹²); v případě řízení u Městského soudu v Praze došlo i k vlastnímu podání nekalosoutěžní žaloby.¹³ Nekalosoutěžní aspekty těchto rozhodnutí budou podrobně rozebrány dále, vzhledem k významu řešené otázky pro unijní trh je však nutné upozornit na související rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie, jehož závěry byly i v českém kontextu všeobecně očekávány.

V případě Uberu se španělský soud již v roce 2015 obrátil s předběžnou otázkou na **Soudní dvůr EU**. Soudní dvůr EU v rozhodnutí ze dne 20. 12. 2017, sp. zn. **C-434/15, věc „Uber Spain“**, konstatoval, že **role Uberu není omezena na pouhé zprostředkování služeb mezi řidičem a cestujícím**. Zvážil přitom s ohledem na (argumentačně poněkud hlubší) stanovisko generálního advokáta, že Uber má rozhodující vliv na podmínky, za kterých řidiči poskytují své služby: stanovuje nejméně maximální cenu jízdy a danou částku vybírá předtím, než část z této sumy vyplatí řidiči, vykonává určitou kontrolu kvality vozidel a chování řidičů. Důsledkem tohoto přístupu je pak to, že zprostředkovatelská služba musí být považována za nedílnou součást komplexní služby, jejíž hlavní složkou je přepravní služba (skutkový závěr), a tudíž se nejedná o službu informační společnosti ve smyslu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES o elektronickém obchodu. Tyto závěry Soudní dvůr EU potvrdil i ve svém dalším rozhodnutí ze dne 10. 4. 2018, sp. zn. **C-320/16, věc „Uber France“**.

Závěry těchto rozhodnutí Soudního dvora EU nelze považovat za zcela překvapivé, nejsou však bez kontroverze.¹⁴ Ačkoliv poskytování řady služeb s příchodem do kyberprostoru v procesu virtualizace mění svoji formu, netýká se to nutně i jejich vlastní materiální podstaty.¹⁵ Není tedy rozhodující *a priori* to, že alternativní dopravci služby poskytují prostřednictvím informačních technologií, **klíčovou je skutečná (lze říci ekonomická) povaha služby. Z rozhodnutí Soudního dvora EU lze v tomto smyslu odvodit dvě základní otázky tzv. „Uber testu“:**¹⁶

a) Vytváří platforma *de facto* zvláštní nabídku realizační služby?

- 3 Cena je ovlivněna mj. algoritmem tzv. příplatků ve špičce zvyšujících cenu jízdného při vysoké aktuální poptávce. Srov. Jak fungují příplatky ve špičce [online], Uber.com, 2019 [cit. 24. 10. 2019], dostupné z: <https://www.uber.com/cz/cs/drive/partner-app/how-surge-works/>.
- 4 Smyslem je aktivizace řidičů a vyhnout se rutině při používání aplikace. Služba Bolt např. pravidelně organizuje tzv. bonusy, jimiž průběžně mění např. výši své provize či finančně odměňuje řidiče za počet jízdy daný týden apod. Srov. Jak si vydělat více peněz díky týdenním bonusům? [online], Bolt.eu, 24. 4. 2019 [cit. 24. 10. 2019], dostupné z: <https://blog.bolt.eu/cs/2019/04/jak-si-vydelat-vic-penez-diky-tydennim-bonusum/>.
- 5 Jde o termín, který užívá Polčák pro označení vztahu mezi poskytovatelem služby (osobní dopravy) a uživatelem (cestujícím). Srov. R. Polčák: Právo informačních technologií, Wolters Kluwer, Praha 2018, str. 101.
- 6 A. De Franceschi: Uber Spain and the „Identity Crisis“ of Online Platform, Journal of European Consumer and Market Law č. 1/2018, str. 1-4; Ch. Garden, N. Leong: The Platform Identity Crisis: Responsibility, Discrimination, and a Functional Approach to Intermediaries, in: N. Davidson (ed.) et al.: The Cambridge Handbook of the Law of the Sharing Economy, Cambridge University Press, Cambridge 2018, str. 449-458.
- 7 Viz obchodní podmínky řady platform. Např. Bolt uvádí v čl. 10.1.: „You hereby acknowledge and agree that we provide an information society service and do not provide Transportation Services. By providing the Bolt Platform and Bolt Services, we act as marketplace connecting Passengers with Drivers to help them move around cities more efficiently.“ Viz General Terms for Drivers [online], Bolt, 2019 [cit. 25. 10. 2019], dostupné z: <https://bolt.eu/cs/legal/terms-for-drivers>.
- 8 Vedle provozu vlastní online aplikace poskytovaná komplexní služba obvykle zahrnuje aktivní spojování obou kontrahentů, definice klíčových smluvních podmínek včetně stanovování ceny, podmínek odstoupení a náhrad, vedení systému pro řešení sporů o plnění apod.
- 9 Tj. taková radikální změna technologie, jež vytlačuje a nahrazuje stávající modely poskytování určité služby, a obvykle tak nevyhovuje požadavkům dosavadní veřejnoprávní úpravy.
- 10 V případě Uberu návrh Městský soud v Praze odmítl, a to usnesením č. j. 2 Nc 1052/2016-59; v případě Boltu sice tentýž soud návrhu nejprve vyhověl, a to usnesením č. j. 2 Nc 1042/2017-86, následně však bylo zrušeno rozhodnutím Vrchního soudu v Praze č. j. 3 Cmo 147/2017-164.
- 11 Mediálně známým se stalo řízení proti Uberu, v němž nejprve bylo návrhu Krajským soudem v Brně vyhověno (usnesením č. j. 18 Nc 9/2017-46), následně však toto rozhodnutí bylo Vrchním soudem v Olomouci zrušeno (usnesením č. j. 7 Cmo 137/2017-341), přičemž věc se dostala až k Ústavnímu soudu, který nálezem sp. zn. III. ÚS 4072/17 zamítavě rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci zrušil.
- 12 Městský soud v Praze tomuto návrhu usnesením č. j. 2 Nc 1081/2018-168 vyhověl, pročez Taxify v reakci na to v těchto městech k říjnu 2018 ukončila provoz.
- 13 Řízení proti službě Bolt je vedeno pod sp. zn. 15 Cm 17/2017; proti službě Uber pod sp. zn. 15 Cm 25/2016.
- 14 K podrobnému rozboru dopadu těchto rozhodnutí v české literatuře srov. M. Krupa: Doprování aplikace sdílené ekonomiky a jejich veřejnoprávní regulace, Leges, Praha 2019, str. 54-65.
- 15 R. Polčák: Internet a proměny práva, Auditorium, Praha 2012, str. 69-76.
- 16 Viz např. Ch. Busch: The Sharing Economy at the CJEU: Does Airbnb pass the „Uber test“? Journal of European Consumer and Market Law č. 4/2018, str. 172-174.

Jinak řečeno, není možné si existenci základního vztahu představit i bez zásahu a „zprostředkování“ platformy?

Pokud ano, jde o indikaci neoddělitelného spojení obou služeb, je však třeba dále zjistit, zda:

b) Vykonalá platforma rozhodující vliv nad podmínkami této realizační služby?

V případě služby Uber dospěl Soudní dvůr EU, jak již bylo uvedeno výše, k závěru, že obě tyto podmínky jsou dány, a Uber tak je skutečně (alternativní) službou v oblasti dopravy, nikoliv službou informační společnosti.¹⁷ **Z tohoto závěru však samo o sobě neplyne** (soud tak ani vzhledem k předmětu řízení a limitům unijní úpravy konstatovat nemohl), **že jsou v takovém případě alternativní dopravci taxislužbou, resp. že jsou povinni dostát veřejnoprávním požadavkům na ně klade-ným.** Vlastní kvalifikace alternativních dopravců je v tomto ohledu již v kompetenci členských států. V kontextu českého práva přitom nebyla zcela jednoznačná, v návaznosti na závěry SD EU byly představitelné dvě možnosti:¹⁸

a) poskytovatelem realizační služby (taxislužby) je alternativní dopravce (platforma), vlastní přeprava je pak vykonávána řidiči – kvazi-zaměstnanci platformy, nebo

b) poskytovatelem realizační služby (taxislužby) jsou jednotliví řidiči, jejichž činnost je aktivně organizována (umožňována) pomocí platformy – zprostředkovatele vlastní dopravní činnosti (jenž však je sám o sobě službou v oblasti dopravy).

Faktem zůstává, že alternativní doprava se v mnoha ohledech od tradiční taxislužby funkčně odlišuje. Aplikace zjevně dokázaly pomocí technologií účinně nahradit (a mnohdy i vylepšit) některé z dovedností, které tradičně odůvodňovaly určitou výlučnost taxikářského stavu (např. schopnost rychle se orientovat ve městě, objektivní způsob výpočtu ceny jízdy pomocí taxametru aj.). Jak dále vysvětlíme, tato specifika alternativních dopravců by však i přesto neměla být ospravedlněním porušování a neaplikování dosavadních pravidel *de lege lata*.

Je rovněž otázkou, zda je vhodné nadále vůbec užívat rozlišovací adjektiva „tradiční“ a „alternativní“. Nebývalý úspěch služeb Uber, Lyft či Bolt (uvádí se, že např. v New Yorku poskytují přes 70 % veškeré osobní přepravy,¹⁹ v Praze to na začátku roku 2018 bylo již přes 50 %²⁰) vede k tomu, že **faktickou alternativou se v současné době stává sama tradiční taxislužba.** Alternativní dopravci Uber a Bolt pak již v České republice vlivem tlaku podmínky své služby **přizpůsobily požadavkům na dopravce tradiční,** zejména pak vyžadováním patrně nekontroverznějšího z nich, a to průkazu řidiče taxislužby, jehož absence přitom v počátcích byla jedním z jejich klíčových distinkčních rysů. **Změn dochází také legislativa,** na Slovensku již došlo k 1. 4. 2019 k legislativnímu ukotvení zvláštní kategorie tzv. „provozovatelů dispečinku“²¹ a obdobná změna je připravována i v České republice. Vládní návrh novely zák. č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů (dále rovněž „zákon o silniční dopravě“), zavádí mj. institut „zprostředkovatele taxislužby“, jímž mají dle důvodové zprávy být právě alternativní dopravci.²²

Rozlišování obou forem poskytování dopravy se i přes uvedené v zájmu přehlednosti přidržíme i v dalším výkladu. Je nicméně zjevné, že **trend vede k postupnému sblížení až splynutí tradičních i alternativních dopravců, z něhož vychází vítězně právě model platformy.** To však na druhou stranu vyvolává mj. obavy z posilování tržní síly platformem,²³ digitální koncen-

trace moci,²⁴ relativizace výlučnosti podnikatelské profesionality a dalších sociálních důsledků.

Nekalosoutěžní kvalifikace provozování taxislužby prostřednictvím alternativních dopravců

K jednotlivým podmínkám generální klauzule nekalé soutěže v případě provozování taxislužby prostřednictvím alternativních dopravců

K nekalosoutěžnímu charakteru alternativních dopravců taxislužby se již měly možnost (byť zatím nepravomocně ve věci samé) vyjádřit jak české, tak slovenské soudy. Soudy v obou zemích shodně posoudily toto jednání jako **nekalosoutěžní.**²⁵

Rozbor těchto rozhodnutí je nadále relevantní navzdory výše popsanému vývoji, jenž naznačuje postupné sblížení obou forem osobní dopravy, mj. i s ohledem na chystanou změnu legislativy v České republice závadějící kategorii „zprostředkovatele taxislužby“. Jako modelová situace odrážející dilema mezi podporou technologické inovace poskytování určité služby a formálními veřejnoprávními požadavky však řešení této otázky může být inspirativní v obdobných případech a obecně vede k diskusi o úloze práva nekalé soutěže v tomto hodnotovém střetu.

Předpokladem kvalifikace jednání jako nekalosoutěžního je kumulativní naplnění podmínek generální klauzule nekalé soutěže v § 2976 odst. 1 o. z.²⁶ Tyto podmínky jsou celkem tři – jednání se musí uskutečnit v hospodářském styku, být v rozporu s dobrými mravy soutěže a být způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům.

Naplnění první podmínky generální klauzule (jednání v hospodářském styku) nečiní potíže, neboť alternativní dopravce představuje přímou konkurenci s oficiálním provozovatelem taxislužby. Žalobcem v obou sporech (českém i slovenském) byly právnícké osoby oprávněné hájit zájmy soutěžitelů

17 Vyloučení souběžné aplikace statusu služby informační společnosti (ISP) na tzv. „informační aktivitu“ však bylo v literatuře silně kritizováno. Srov. M. Schaub: Why Uber is an information society service, Journal of European Consumer and Market Law č. 3/2018, str. 109-115. Podrobně též M. Krupa, op. cit. sub 14, str. 58-65.

18 Podobně M. Krupa, op. cit. sub 14, str. 97-98.

19 K září 2019, viz TLC: Aggregated Reports [online], NYC.gov [cit. 27. 10. 2019], dostupné z: <https://www1.nyc.gov/site/tlc/about/aggregated-reports.page>.

20 Zavolat si taxi přestává být „in“. V Praze frčí aplikace, zaujímají přes polovinu trhu [online], Blesk.cz, 2018 [cit. 26. 10. 2019], dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-praha-praha-zpravy/522276/zavolat-si-taxi-prestava-byt-in-v-praze-frci-aplikace-zaujimaji-pres-polovinu-trhu.html>.

21 § 29 zák. č. 56/2012 Z. z., o cestnej dopravě, ve znění pozdějších předpisů.

22 Návrh novely zákona byl rozeslán jako sněmovní tisk č. 431/0 a k datu finalizace tohoto textu (listopad 2019) byl již schválen Poslaneckou sněmovnou.

23 Výhodu získává model platformem mj. svým založením na sběru dat a jejich následném algoritmickém zpracování. K tomu viz např. J. Bejček: „Digitalizace antitrustu“ – móda, nebo revoluce? Antitrust č. 3/2018, str. 1-9.

24 Postavení stran ve sdílené ekonomice je vzhledem k využívání dat, virtuální povaze platformem i jejich netransparentnosti výrazně asymetrické. Upozorňováno bývá např. na nebezpečí tzv. prekarizace práce řidičů (tj. její znejistňování ztrátou právní ochrany pracovního poměru, předávání plné odpovědnosti za zisk apod.).

25 Je však třeba zdůraznit, že rozhodnutí českých soudů jsou co do otázky kvalifikace alternativních dopravců poměrně rozporná. Městský soud v Praze v rámci správního soudnictví i Vrchní soud v Olomouci opakovaně zastaly názor, že provozování dané formy alternativní dopravy není zákonem zakázáno a není taxislužbou. Tato rozhodnutí však byla následně zrušena Nejvyšším správním soudem, resp. Ústavním soudem. K detailnímu přehledu srov. M. Krupa, op. cit. sub 14, str. 126-134.

26 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále rovněž „o. z.“).

(oficiálních provozovatelů taxislužby), které jsou podle § 2989 odst. 1 o. z. aktivně legitimované k podání nekalosoutěžní žaloby. Nutno zdůraznit, že zkoumaná podmínka „jednání v hospodářském styku“ v sobě zahrnuje také „jednání v hospodářské soutěži“, které je v judikatuře vykládáno poměrně extenzivně a odvozuje se od vymezení tzv. soutěžního vztahu. Soutěžní vztah je podle Nejvyššího soudu (srov. sp. zn. 32 Odo 1642/2005) třeba vykládat v návaznosti na pojem soutěžitel z hlediska účelu ochrany proti nekalé soutěži velmi široce, kdy ve vztahu soutěžitelů nejsou jen přímí soutěžitelé, ale vůbec všechny subjekty, které působí v podobných nebo navzájem substituovatelných oborech nebo hospodářských činnostech. Mimoto jako přímí soutěžitelé nevystupují vůči sobě navzájem jen ti, kteří působí ve shodném nebo příbuzném odvětví, ale také ti, kteří nabízejí výrobky či služby navzájem zaměnitelné. To znamená, že **hospodářskými soutěžiteli jsou všichni, mezi nimiž na základě objektivní povahy jejich výrobků či služeb nebo na základě vlastní aktivity dojde na trhu k hospodářskému zájmovému střetu.** Pokud podmínka „jednání v hospodářské soutěži“, což je užší součást „jednání v hospodářském styku“, podle výše uvedené judikatury Nejvyššího soudu naplňují subjekty, které nejsou z hospodářsky totožných oblastí, tím spíše tuto podmínku naplňují přímí konkurenti (*argumentum a maiori ad minus*).

27 Zákon o silniční dopravě, popř. zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů.

28 K dobrým mravům soutěže viz např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 4554/2017: „Dobré mravy judikatura ustáleně charakterizuje jako souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních. Pojem dobré mravy soutěže je však třeba poněkud modifikovat, a to právě proto, že se uplatňují v hospodářské soutěži, tj. v prostředí, kde cílem je na trhu se prosadit, získat zde oproti jiným výhodu, což předpokládá jistou míru agresivity a „podnikatelské vyhytralosti“ (srov. Hajn: Komunitární a české právo proti nekalé soutěži, Masarykova univerzita, Brno 2010). Je však třeba vždy dodržet korektní a soutěžně přijatelné metody, samozřejmým předpokladem jednání v souladu s dobrými mravy soutěže je zachovat poctivost a slušnost.“

29 Viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 253/97, rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 4030/2015, 23 Cdo 4554/2017. Obdobně na Slovensku – např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Obdo V 19/2017.

30 Lze uvažovat, že užitý systém je vzhledem k technologickému aspektu ekonomicky efektivnější, např. pokud jde o spojování řidičů s cestujícími, automatickým provedením platby, GPS navigací apod.

31 Podle ust. § 21c zákona o silniční dopravě jsou oprávněny činnost řidiče taxislužby vykonávat osoby, které jsou držitelem oprávnění řidiče taxislužby, přičemž toto oprávnění uděluje na žádost příslušný dopravní úřad, pokud je žadatel starší 21 let a současně je tzv. spolehlivý ve smyslu ust. § 9 odst. 3 zákona o silniční dopravě, tj. bez dopravních přestupků v kartě řidiče. Nadto např. řidič poskytující taxislužbu na území hl. m. Prahy musí mít navíc zkoušku znalosti řidiče podle vyhlášky. Dle zákona o silniční dopravě musejí mít průkaz řidiče taxislužby s tím, že jejich vozidla musí být rovněž evidována jako vozidla taxislužby. Kromě zákona o silniční dopravě je provozování taxislužby upraveno v obecně závazných předpisech hl. m. Prahy, konkrétně nařízení č. 20/2006 Sb. hl. m. Prahy, o maximálních cenách osobní taxislužby, vyhláška č. 3/2012 Sb. hl. m. Prahy, kterou se vydává provozní řád a stanoví podmínky užívání stanovišť taxislužby zřízených na místních komunikacích ve vlastnictví hlavního města Prahy. Podmínkou výkonu práce řidiče taxislužby na území hl. m. Prahy je prokázání znalosti místopisu, právních předpisů upravujících taxislužbu, ochranu spotřebitele a obsluhu taxametru. Znalost řidiče je ověřena zkouškou řidiče taxislužby, po jejímž úspěšném absolvování řidič obdrží osvědčení. Na rozdíl od výše uvedených požadavků na řidiče taxislužby řidič alternativních dopravců musel v počátcích provozu těchto služeb toliko disponovat platným řidičským oprávněním skupiny B nebo mezinárodním řidičským oprávněním. Takovým řidičem mohl běžně být cizinec, který splnil požadavky řidičského oprávnění ve své zemi, kde mohou být nároky nižší než v České republice, případně méně komplikovaný provoz. V současnosti již však alternativní dopravci přizpůsobili své nejvýznamnější podmínky veřejnoprávní regulaci, popř. ta je sama předmětem změny.

32 Toto rozhodnutí bylo potvrzeno usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 2. 2019, č. j. 7 Cmo 185/2017-578.

Druhá podmínka generální klauzule nekalé soutěže (**rozpor s dobrými mravy soutěže**) představuje stěžejní podmínku pro kvalifikaci nekalosoutěžního charakteru jednání v tomto případě. **Vzhledem k tomu, že provozovatel (řidič) alternativních taxislužeb nedodrží zákonem stanovené požadavky na provozování taxislužby,²⁷ porušuje tím veřejnoprávní předpis. Porušení veřejnoprávního předpisu je konstantně judikováno jako porušení dobrých mravů soutěže²⁸ a nekalosoutěžní (soudcovská či nepojmenovaná) skutková podstata podle § 2976 odst. 1 o. z. „porušení norem veřejného práva se soutěžním dopadem“.²⁹ Rozpor s dobrými mravy v případě jednání platformy pak lze v závislosti na kvalifikaci služby (viz výše) shledat v tom, že provozuje taxislužbu prostřednictvím řidičů nespňujících požadavky zákona, anebo že dopravní činnost těmto řidičům aktivně umožňuje.**

Třetí podmínka generální klauzule nekalé soutěže (**způsobilost přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům**) je naplněna bez větších diskusí. Jak vyplývá z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (sp. zn. 32 Cdo 139/2008), pro kvalifikaci jednání jako nekalosoutěžního „se vyžaduje pouhá způsobilost přivodit újmu soutěžitelům nebo spotřebitelům, není tedy nutný sám vznik újmy“. V posuzovaném případě však **dochází k faktickému vzniku újmy oficiálním provozovatelům taxislužby**, a naopak k přelivání (nezanedbatelné) části zisku právě k alternativním dopravcům.

Skutečnost, že alternativní provozovatel taxislužby ji vykonával bez příslušných veřejnoprávních oprávnění a mohl využívat osoby bez kvalifikace a dalších požadavků, umožňovala nepochybně provoz dané služby s nižšími cenami, ačkoliv samozřejmě nelze dovozovat, že by nižší cena alternativní dopravy byla dána pouze tímto,³⁰ a je tedy zřejmé, že právě tomuto provozovateli dal běžný zákazník přednost před dražší službou. Jen málokterý zákazník bude preferovat oficiální taxislužbu, pokud jej dopraví na dané místo ve stejném čase, avšak za vyšších nákladů. Lze si představit, že oficiální taxislužbu bude preferovat zejména ten zákazník, který neumí nebo není ochoten využívat speciální aplikace, které využívají alternativní dopravci, ale raději pouze „vytočí“ telefonní číslo na konkrétní taxislužbu, nebo ten, který má případné obavy z odborné způsobilosti řidiče k přepravě osob (řidičské znalosti, dovednosti a zkušenosti³¹). Alternativní dopravce tak nejenže může, ale také reálně získává neodůvodněnou a nezákonnou soutěžní výhodu.

První rozhodnutí ve věci samé ohledně nekalosoutěžního charakteru jednání alternativních dopravců v České republice

První případ, kde český soud posuzoval rozhodnutím ve věci samé nekalosoutěžní charakter jednání alternativního dopravce, řešil **Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 4. 12. 2018, sp. zn. 15 Cm 17/2017.**

Z dalších rozhodnutí, v nichž se však soudy zabývaly touto otázkou toliko předběžným posouzením, lze poukázat na **usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 17. 7. 2017, č. j. 18 Nc 9/2017-377**, kterým bylo nařízeno předběžné opatření proti Uberu na území Brna,³² a **usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 9. 2018, č. j. 2 Nc 1081/2018-169**, kterým bylo nařízeno předběžné opatření proti Boltu (Taxify) na území čtyř krajských měst.

Žalobcem bylo Sdružení pražských provozovatelů TAXIslužby, z. s., žalovaným společnost Taxify OÜ, se sídlem v Estonsku (dále rovněž „Taxify“ nebo „žalovaný“).

Městský soud v Praze uložil žalovanému zdržet se na území hl. m. Prahy prostřednictvím mobilní aplikace Taxify provozování a zprostředkování osobní dopravy pro cizí potřeby, kterou se zajišťuje přeprava osob včetně jejich zavazadel vozidly určenými k přepravě nejvýše devíti osob včetně řidiče a která není linkovou osobní dopravou, mezinárodní kyvadlovou dopravou nebo příležitostnou osobní silniční dopravou, osobami, jež nejsou držiteli oprávnění řidiče taxislužby a neprokázali znalosti místopisu, znalosti právních předpisů upravujících taxislužbu a ochranu spotřebitele a znalosti obsluhy taxamtru řidiči taxislužby ve smyslu obecně závazné vyhlášky č. 23/1998 Sb. hl. m. Prahy, o ověřování znalostí řidičů taxislužby na území hlavního města Prahy, ve znění pozdějších předpisů, a provádějí přepravu osob vozidlem, které není viditelně a čitelně označeno střešní svítilnou žluté barvy s nápisem TAXI na její přední a zadní straně a jménem a příjmením, popř. obchodní firmou nebo názvem dopravce umístěným na vozidle tak, aby měl cestující možnost seznámit se s tímto údajem před jedním o přepravě s řidičem vozidla, které není vybaveno měřicí sestavou taxamtru a není zapsáno v evidenci vozidel taxislužby.

Městský soud v Praze dospěl k nekalosoutěžnímu charakteru jednání společnosti Taxify. Jednotlivé podmínky generální klauzule nekalé soutěže zdůvodnil následovně: „Pokud jde o první premisu nekalé soutěže, a to **jednání v hospodářském styku** (zvýraznili aut.), pak k tomu soud uvádí, že tato podmínka je obsahově širší než jednání v hospodářské soutěži, když v sobě zahrnuje také ono jednání v hospodářské soutěži, jednání v hospodářské soutěži je tak podmnožinou jednání v hospodářském styku. Soud je toho názoru, že tato podmínka je naplněna, neboť žalobce je provozovatelem taxislužeb na území hl. m. Prahy a žalovaný, jak bylo výše uvedeno, umožňuje osobám, tj. řidičům, připojit se k aplikaci, prostřednictvím které dochází k faktické přepravní službě pro cizí potřeby na území hl. m. Prahy, ale i v rámci dalších krajských měst (pozn. soudu). S ohledem na skutečnost, že jak bylo výše popsáno, se nejedná o dvě ekonomicky autonomní činnosti, ale přeprava je odvislá od zprostředkování kontaktu mezi řidičem a cestujícím právě na základě mobilní aplikace Taxify, pak lze shledat, že mezi žalobcem a žalovaným jednak existuje soutěžní vztah, resp. jejich ekonomický poměr (záměr) je soutěžně orientován, a za druhé, že tato smíšená služba je službou v oblasti dopravy. Tomu všemu nasvědčuje i skutečnost, že dle ust. § 1 odst. 4 za použití ust. § 2 odst. 3 zákona o silniční dopravě se na tento typ dopravy vztahuje zákon o silniční dopravě, protože provozování silniční dopravy je minimálně vždy činěno za úplatu a pro cizí potřeby, nehledě na ust. § 4 zákona o silniční dopravě, v němž je stanoveno, že provozovat silniční dopravu pro cizí potřeby je možné na základě koncese, neboť z provedených důkazů bylo zjištěno, že přepravní služby jsou poskytovány za účelem uspokojení cizích potřeb a nejedná se o nahodilé jednání.

S ohledem na naplnění první podmínky generální klauzule se soud zabýval druhou premisou, a to, **zda jednání žalovaného je v rozporu s dobrými mravy soutěže** (zvýraznili aut.). K tomu soud uvádí, že tento pojem není nikterak zákonem definován, a proto je zapotřebí každé jednání činěné v hospodářském styku individuálně posoudit s přihlédnutím ke konkrétním skutečnostem daného případu... Soud je toho názoru, že i tato (druhá) podmínka byla splněna, neboť žalovaný poskytuje/zprostředkovává přepravní služby pro cizí potřeby, tj. služby v oblasti dopravy, a proto dospěl k zá-

věru, že **i na žalovaného se vztahují (musí dodržovat) veřejnoprávní předpisy**.³³ K uvedenému soud uvádí, jak bylo konstatováno soudem k první podmínce nekalé soutěže, že dle ust. § 4 zákona o silniční dopravě lze provozovat silniční dopravu pro cizí potřeby **jen na základě koncese**, kterou vydává příslušný živnostenský úřad. Na činnost žalovaného nelze podle zákona o silniční dopravě nazírat jako na přepravu příležitostnou, neboť zprostředkování/zajišťování se děje pravidelně, přičemž soud nemá pochybnost o tom, že mezi stranami dochází k závazkovému vztahu o přepravě osob, a jelikož se nejedná o příležitostnou dopravu, pak lze důvodně uzavřít, že popisovaná služba nejlépe odpovídá definici taxislužby dle ust. § 2 odst. 9 zákona o silniční dopravě. S ohledem na skutečnost, že jde o novátorský koncept, kdy část služby je poskytována elektronicky a druhá fyzickým úkonem spočívajícím v přemístování osob z jednoho místa na druhé prostřednictvím dopravního prostředku, pak má soud za to, vezme-li v úvahu všechny výše uvedené prokázané skutečnosti, že na činnost žalovaného je třeba hledět jako na celek, kdy bez elektronické platformy by nebylo činnosti řidičů provozujících přepravu, a proto se na činnost žalovaného poskytujícího služby v oblasti dopravy musí vztahovat minimálně pravidla zákona o silniční dopravě, jakož i zákon č. 643/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a s ohledem na její provozování v Praze vyhláška hl. m. Prahy č. 23/1998 Sb., o ověřování znalostí řidičů taxislužby na území hlavního města Prahy, v platném znění.³⁴

Pokud jde o třetí podmínku generální klauzule nekalé soutěže spočívající v **možnosti způsobit újmu** (zvýraznili aut.), je třeba uvést, že postačí, pokud jinému soutěžiteli potenciálně hrozí škoda nebo imateriální újma. Újma tedy nemusí skutečně vzniknout. Podstatou hospodářského soutěžení je snaha se prosadit vůči druhým soutěžitelům, což jim může způsobit omezení jejich rozvoje nebo přispět k jejich zániku, proto, vezme-li soud v úvahu, že žalovaný zajišťuje/zprostředkovává shora uvedenou činnost již od roku 2015, avšak od roku 2017 je poskytována neprofesionálními řidiči, lze dojít k závěru, že i tato podmínka byla naplněna, neboť povaha této újmy spočívá v omezování žalobce žalovaným vykonávajícím přepravu osob na území hl. m. Prahy, přičemž působení újmy soutěžitelům hospodářského styku je přípustné, pokud se uskutečňuje prostředky, jež právo nezakazuje. Soud proto dospěl k závěru, že jednání žalovaného je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům, mezi něž patří žalobce. **Možnost způsobení újmy soud spatřuje i v ceně nabízené žalovaným za přepravní služby, kdy, jak vyplývá z článku nebo exekutorských zápisů, žalovaný za účelem maximalizace zákazníků snižuje ceny jízdného, kdy se cena za 1 km dostává pod hranici Kč 10, což v porovnání s cenami taxislužby znamená, že se cena dostává výrazně až pod průměr za 1 km** (zdůrazněno aut.). Vzhledem k naplnění všech podmínek

33 Tento závěr byl již dříve zdůrazněn v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 9 As 291/2016, v nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2018, sp. zn. III. ÚS 4072/17, který jej v odůvodnění doplnil uvedením anglického rčení, že to, co se projevuje jako kachna, tak jí také zpravidla bude.

34 Podobně, ač výrazně jednodušší odůvodnění uvedl i Krajský soud v Brně ve výše uvedeném usnesení č. j. 18 Nc 9/2017-377: „Soud uvádí, že posuzuje žalobcem popsané jednání žalovaného [tj. Uberu] nikoliv jako činnost v rámci tzv. „sdílené ekonomiky“, ale s ohledem na znaky této činnosti jako provozování klasické taxislužby. Soud má za to, že v případě sdílené ekonomiky se jedná o činnost, kdy nepodnikatel nabízí nějakou službu podnikatelům za účelem eliminace vzniklých nákladů, přičemž následně (na základě dohody) se tyto zúčastnění podílejí na nákladech (nikoliv na zisku) sjednaným způsobem. Jelikož žalobcem popsané jednání žalovaného nelze pod pojem sdílená ekonomika podřadit, jedná se dle soudu o vztah při podnikatelské činnosti. (...) Pokud žalovaný nesplňuje [veřejnoprávní povinnosti taxislužby, pozn. autorů] a v tomto oboru podniká (či chce podnikat), má soud za to, že bylo osvědčeno, že v tomto případě je výše popsaná činnost žalovaného s největší pravděpodobností nekalou soutěží.“

generální klauzule nekalé soutěže soud shledal jednání žalovaného za nekalosoutěžní, a proto žalobě vyhověl.“

První rozhodnutí ohledně nekalosoutěžního charakteru jednání alternativních dopravců na Slovensku

Zatímco v České republice již bylo ve věci nekalosoutěžního charakteru jednání alternativních dopravců rozhodnuto ve věci samé, byť zatím v prvním stupni a nepravomocně, na Slovensku se zatím soudy zabývaly toliko předběžným posouzením nekalosoutěžního jednání v rámci rozhodování o vydaném předběžném opatření. Na základě těchto rozhodnutí lze nicméně výrazně předjímat rozhodnutí ve věci samé soudu prvního stupně i soudu odvolacího (zde minimálně ohledně posouzení nekalosoutěžního charakteru jednání).

Krajský soud v Bratislavě jako soud odvolací v **rozhodnutí ze dne 15. 11. 2018, sp. zn. 4 CoPv/5/2018**, potvrdil prvostupňové rozhodnutí Okresního soudu Bratislava I o nařízení předběžného opatření, kterým uložil (ve zjednodušeném pojetí) zdržet se provozování a zprostředkování taxislužby na území Slovenské republiky prostřednictvím osob, které nespĺňujú požadavky kladené na řidiče, vozidla a provozování taxislužby podle zák. č. 56/2012 Zb., o cestnej doprave, ve znění pozdějších předpisů (dále rovněž „zákon o silniční dopravě“), a zdržet se uzavírání a zprostředkování uzavírání smluv o přepravě prostřednictvím osob, které nespĺňujú požadavky kladené na řidiče taxislužby podle zákona o silniční dopravě.

V dané věci bylo žalobcem Občianske združenie koncesovaných taxikárov, žalovaným společnost Uber B. V. se sídlem v Nizozemsku, která provozuje a zprostředkovává služby alternativních dopravců taxislužby (dále rovněž „Uber“ nebo „žalovaný“).

Soud shledal jednání společnosti Uber jako nekalosoutěžní. Své rozhodnutí zdůvodnil tím, že pokud Uber při provozování taxislužby na území Slovenské republiky řádně nedodrží všechny zákonem stanovené podmínky, jeho jednání je možné jednoznačně vyhodnotit jako jednání v rozporu s dobrými mravy soutěže. Žalovaný provozuje taxislužbu za výhodnějších finančních podmínek (avšak ne z důvodu své šikovnosti, ale pro nedodržování zákonných kritérií), což se logicky odráží v nižší ceně cestovního, čímž jiným soutěžitelům nejenže je způsobit újmu, ale reálnou újmu také způsobuje, když proti konkurenci získává zjevně nedůvodnou a nezákonnou konkurenční výhodu v podobě výrazně nižších nákladů na provozování, naplňující atributy nekalosoutěžního jednání. Újma, kterou je žalovaný způsobit jiným soutěžitelům a kterou už aktuálně také způsobuje (provozováním taxislužby), spočívá zejména v tom, že díky nižším nákladům a následným nižším cenám cestovního (převážně) dokáže oslovit velké množství zákazníků (cestujících), kteří by jinak využili právě služby jiných soutěžitelů sdružených také u žalobce a ti přicházejí o zakázky, tržby a zisky. Jde tak *de facto* o přetahování klientů od konkurence, na čemž by v rámci férového boje v hospodářské soutěži nebylo nic nestandardního, avšak žalovaný přitom funguje způsobem nesouladným s platným právem. Nevyhnutelnost bezodkladné úpravy poměrů mezi stranami kromě uvedené vznikající újmy podpořil i argument

žalobce, že svým nekalosoutěžním jednáním může získat značný podíl na trhu, protože aktuálně pro něj jezdí okolo 500 řidičů, má registrovaných více než 40 tisíc uživatelů jeho aplikace a počet jízd se za rok 2016 zvýšil o 90 procent oproti předcházejícímu roku. Načrtnuté statistiky a stoupající tendence jak v počtu řidičů, tak i zákazníků žalovaného prokazují, že reálně expanduje a rozšiřuje svoje působení jako provozovatele dopravní služby – taxislužby, tedy svým nekalosoutěžním jednáním získává významný podíl na trhu s taxislužbami, ale bez splnění příslušných zákonných podmínek. I tato okolnost znásobuje újmu, kterou žalovaný způsobuje jiným soutěžitelům. Nekalosoutěžní jednání žalovaného však vyplývá i z existující možnosti přivození újmy spotřebitelům, když ti nemají garantováno, že řidič žalovaného splňuje odborné předpoklady řidiče taxislužby, že je zdravotně způsobilý k výkonu této činnosti, že jeho vozidlo je v požadovaném technickém stavu, a jiné skutečnosti, které mohou vystavit spotřebitele – zákazníka zvýšenému riziku.

Závěrečné zhodnocení stávající české a slovenské rozhodovací praxe ohledně nekalosoutěžního jednání alternativních dopravců taxislužby

České i slovenské soudy dospěly shodně k závěru, že poskytování taxislužeb alternativními dopravci je nekalosoutěžní.

Jak již bylo uvedeno výše, český soud rozhodl v prvním stupni ve věci samé, slovenské soudy posoudily nekalosoutěžní charakter jednání ve dvou instancích v řízení o vydání (potvrzení) předběžného opatření.

Zdůvodnění nekalosoutěžního charakteru ovšem soudy v obou zemích pojalý v částí odlišně.

Český soud se precizněji než soudy slovenské vypořádal s naplněním podmínky jednání v hospodářském styku (na Slovensku „jednání v hospodářské soutěži“) charakterem poskytované činnosti jako služby dopravce v silniční dopravě, a to včetně rozhodnutí Soudního dvora EU. Jeho závěry, zejména jeho „ekonomický přístup“ při kvalifikaci, český soud nicméně až nekriticky v plném rozsahu přejímá.³⁵ Dále již soud mohl vyjít z právních závěrů Nejvyššího správního soudu i Ústavního soudu, jež shodně zdůraznily nutnost primární aplikace existující veřejnoprávní regulace. Český soud tak založil svůj závěr o závadnosti jednání zejména na skutečnosti, že dochází k provozování taxislužby bez existence příslušných veřejnoprávních oprávnění, jejímž poskytovatelem je alternativní dopravce sám, což představuje jednání v rozporu s dobrými mravy soutěže.

Oproti tomu slovenské soudy (zejména soud odvolací) zdůraznily, že existuje možnost přivodit újmu spotřebitelům tím, že řidiči alternativních dopravců nespĺňujú odborné předpoklady kladené na řidiče taxislužby, čímž vystavují zákazníka zvýšenému riziku. Ačkoliv soudy výslovně neuvedly, že by se jednalo o ohrožení života či zdraví, tento závěr lze dovodit nepřímou. Podmínky jednání v hospodářské soutěži nevěnovaly takovou pozornost jako soudy české, byť její naplnění bez dalšího rovněž dovodily.

Soudy obou zemí se shodly na naplnění nejen způsobivosti přivodit újmu oficiálním provozovatelům taxislužby, ale také přivodit reálnou újmu odlivem zákazníků z důvodu poskytování služeb za nižší ceny. Tímto jednáním dochází k získání neoprávněné soutěžní výhody alternativního dopravce oproti oficiálnímu provozovateli taxislužby.

35 Ke kritice rozhodnutí Soudního dvora EU viz pozn. č. 17.

Soudy obou zemí tak hodnotily rozpor provozování činnosti alternativních dopravců s veřejnoprávními předpisy a dovedly naplnění podmínek generální klauzule nekalé soutěže. Ačkoliv se s verdiktem soudů ztotožňujeme, odůvodnění považujeme za v jistém ohledu koncepčně nedopracovaná a zjednodušující.

Předně je třeba upozornit na jistý paradox, který vzniká v souvislosti se zavedením nového institutu tzv. zprostředkovatele taxislužby (v České republice je tato novela zatím v legislativním procesu), jenž zahrnuje právě alternativní dopravce. Ačkoliv soudy obou zemí došly shodně k závěru, že služba provozovaná alternativními dopravci je taxislužbou, úmysl zákonodárce zavést zcela novou kategorii subjektů svědčí o tom, že jejich činnost dosavadní právní úprava neanticipovala. Soudy obou zemí se ovšem, alespoň pro účely posouzení nekalé soutěže, zjevně přiklonily k závěru, že došlo k porušení veřejnoprávní povinnosti, z čehož nepřímo plyne, že i ne zcela jednoznačnou úpravu shledaly v dané situaci i přes invence alternativních dopravců jako aplikovatelnou.

Jak jsme již uvedli výše, na pozadí řešené otázky lze identifikovat hodnotový střet mezi požadavky právní jistoty a zájmem na efektivitě regulovaných modelů a podpoře inovací. Jinými slovy, jde o otázku, zda má být právo proti nekalé soutěži od toho, aby přinášelo soukromoprávní postih duplicitně k veřejnoprávnímu postihu, nebo zda se má od striktní, formální veřejnoprávní regulace oprostít s tím, že je třeba dát přednost inovativnímu pokroku, který odpovídá potřebám dnešních zákazníků. Tento střet není řešitelný jednoznačně a lze si teoreticky představit skutkovou situaci, při níž druhý v pořadí identifikovaný zájem převáží.

V této věci je dle našeho názoru ovšem třeba vyjít z toho, že neaplikováním veřejnoprávní regulace by došlo k připuštění souběžné existence dvou regulatorních modelů vykonávání totožné služby (poskytování dopravy) a současného právního zvýhodnění jednoho z nich, což by měl být stav obecně nepřipustný. Jeho důsledkem je „regulatorní arbitráž“, v níž mohou ekonomičtí aktéři přecházet do méně regulovaného, a tedy výhodnějšího modelu.³⁶ O vítězi soutěže potom rozhoduje právě tato skutečnost, nikoliv samo tržní prostředí a schopnosti soutěžitelů. Zájem na právní jistotě zde proto převáží, zvláště pak proto, že veřejnoprávní podmínky pro taxislužbu i v jejich předchozí podobě nejvýznamnější přínosy modelu alternativních dopravců nezadusí a vedou k vyrovnání soutěžního prostředí.

Z praktického pohledu si vzhledem ke konstantní judikatuře nekalosoutěžních soudů spočívající v tom, že porušení normy veřejného práva (má-li soutěžní dopad) je považováno za rozporné s dobrými mravy soutěže, a tedy za jednání naplňující generální klauzuli nekalé soutěže (samozřejmě za předpokladu naplnění podmínky jednání v hospodářském styku a způsobilosti přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům), lze jen těžko představit, jak by soudy měly v konkrétním případě rozlišovat mezi porušením veřejnoprávních předpisů se soutěžním dopadem, které je nežádoucí pro soutěž, zákazníky nebo soutěžitele, a mezi takovým porušením veřejnoprávních předpisů, které by „vadit“ nemělo. Je tak zřejmé, že **praxí bude zřejmě i nadále obecně dávana přednost kvalifikaci porušení norem veřejného práva jako nekalosoutěžní, bude-li toto jednání mít soutěžní dopad.** ❖

³⁶ Srov. D. Berke: Products Liability in the Sharing Economy, Yale Law Journal č. 2/2016, str. 641-643.

Smutný/Pihera/Sýkora/Cuník

Zákon o bankách Komentář. 2. vydání

- osm let po vydání prvním přichází na trh druhé, upravené a doplněné vydání
- kromě aktualizace navazující na změny textu zákona v mezidobí došlo k podstatnému rozšíření textu komentáře, doplnění mnoha vazeb na právo EU, rekonfigurovaného soukromé právo, na další, pro banky relevantní předpisy i rozhodovací a metodickou činnost ČNB a Evropského orgánu pro bankovníctví (EBA)

2019, vázané v plátně, 888 stran
cena 1 990 Kč, obj. číslo BK49

*Sprinz/Jirmásek/Řeháček
Vrba/Zoubek a kol.*

Insolvenční zákon Komentář

- zcela nový komentář k insolvenčnímu zákonu z edice velkých komentářů přináší komplexní pohled na problematiku insolvenčního řízení z právního i ekonomického pohledu
- publikace je psaná s důrazem na maximální praktičnost a přehlednost výkladu
- samozřejmostí je reflexe nejnovější soudní judikatury vyšších soudů
- komentář upozorňuje i na některé výkladové problémy, které dosud nejsou soudní praxí řešeny

2019, vázané s přebalem, 1 248 stran
cena 2 590 Kč, obj. číslo EVK9

Jandová/Vojtek

Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla Komentář. 2. vydání

- komentář vykládá nejen otázky týkající se pojištění samotného, tedy pojistného vztahu, jeho vzniku a zániku či práv a povinností z něho vyplývajících, ale zejména problematiku občanskoprávní povinnosti nahradit újmu způsobenou provozem vozidla pojištění odpovědnosti za škodu
- druhé vydání komentáře k zákonu č. 168/1999 Sb. reflektuje zejména změny přijaté novou civilní legislativou

2019, vázané v plátně,
456 stran, cena 1 190 Kč, obj. číslo BK73

K dědické nezpůsobilosti a jejímu posuzování

Posuzování naplnění některého z důvodů dědické nezpůsobilosti se dostalo do popředí s novým občanským zákoníkem. Vzhledem k tomu, že zákon v § 3069 o. z. konstatuje, že se při dědění použije právo platné v den smrti zůstavitele, pak je namístě otázka, jak posuzovat situaci, kdy byl naplněn důvod dědické nezpůsobilosti před účinností stávajícího občanského zákoníku, ale zůstavitel zemřel až po jeho účinnosti. Tato otázka vzniká zejména v souvislosti s důvodem spočívajícím v dopuštění se činu povahy úmyslného trestného činu proti osobám vymezeným v § 1481 o. z., a dále pak u případů dědické nezpůsobilosti, které jsou obsaženy v § 1482 o. z. Je to proto, že tyto důvody se s novým občanským zákoníkem buď pozměnily, nebo zcela nově přibily. K výkladu tohoto problému se dostal již i Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 21 Cdo 5238/2017. Bohužel však tento rozsudek přináší více otázek a nejasností než jasných odpovědí. Proto se tímto rozsudkem a jeho komentářem chci v následujícím textu zabývat blíže.

JUDr. Václav Bednář

je odborníkem na dědické právo a působí na Právnické fakultě UP v Olomouci.

Zminěný judikát v zásadě řeší dvě hlavní otázky, a to, jakou právní úpravu aplikovat na situaci, kdy došlo k naplnění důvodu dědické nezpůsobilosti před účinností stávajícího občanského zákoníku a ke smrti zůstavitele až po účinnosti, a druhá otázka zní, zda byl či nebyl naplněn důvod pro dědickou nezpůsobilost.

Soud se nejprve zabýval tím, podle které úpravy se posoudí naplnění důvodu pro dědickou nezpůsobilost, a v té souvislosti otevřel též otázku retroaktivity právního předpisu. Nejvyšší soud dochází ve svém rozsudku k následujícím závěrům. „Pokud v projednávané věci zůstavitelka zemřela po 1. 1. 2014, je použití právní úpravy dědění podle nového občanského zákoníku samozřejmé, aniž by bylo třeba odkazovat na jeho ust. § 3069, které je součástí ustanovení přechodných a závěrečných. Podle nové právní úpravy se tak posuzují dědické tituly, okruh dědiců, velikost dědických podílů, správa pozůstalosti, přechod pozůstalosti na dědice apod. Zákaz pravé zpětné účinnosti nového právního předpisu (viz shora) však neumožňuje, aby podle nové právní úpravy byly posuzovány i vztahy vzniklé (nebo dokonce i již zaniklé) za právní úpravy předcházející, byť mají či mohou mít vliv na dědění po 1. 1. 2014.“ Dále pak dovozuje, že „K dědické nezpůsobilosti totiž nedochází až smrtí zůstavitele, ale již tím, že se potenciální dědic zákonem definovaného chování vůči zůstaviteli, resp. dalším osobám, dopustil. To vyplývá především z toho, že ještě za života zůstavitele může z jeho strany dojít k odpuštění (prominutí) takového chování, a tím k obnovení dědické způsobilosti.“

Předně se jako velmi problematické jeví tvrzení, že k dědické nezpůsobilosti nedochází až smrtí zůstavitele, ale již naplněním skutkové podstaty některého z důvodů, jež k dědické nezpůsobilosti vedou. S tímto závěrem si dovolím nesouhlasit, jelikož rozhodně ne každé jednání, které může mít znaky popsané v některém z důvodů pro dědickou nezpůsobilost, bude jako dědická nezpůsobilost posouzeno. **Dědicky nezpůsobilý může být totiž jen dědic, nikoliv osoba, která dědicem není. Tak-**

že k dědické nezpůsobilosti nemůže dojít před smrtí zůstavitele.

Pokud bychom přijali výklad naznačený Nejvyšším soudem, byla by otázka, zda může naplnit důvod dědické nezpůsobilosti ten, kdo neví, že je potenciálním dědicem určité osoby. Existence způsobilého dědice je jedním ze základních předpokladů dědění, a proto se domnívám, že dědickou způsobilost je třeba posuzovat vždy k okamžiku smrti zůstavitele a podle práva platného v okamžiku zůstavitelovy smrti. Z výše naznačeného vyplývá, že Nejvyšší soud při své argumentaci zjevně zaměnil dědickou nezpůsobilost s naplněním důvodu, který vede k dědické nezpůsobilosti.

S tímto přímo souvisí i premisa o retroaktivitě tak, jak ji pojal Nejvyšší soud. Soud nejprve konstatuje, že podle nové úpravy se posoudí okruh dědiců, což samozřejmě zahrnuje i posouzení dědické způsobilosti, aby následně došel k závěru, že retroaktivita neumožňuje, aby podle nové úpravy byly posuzovány vztahy vzniklé za právní úpravy předcházející. **V případě dědického práva je takový přístup velmi problematický.** Jak by se např. vypořádal soud se situací, kdy by podle staré úpravy mělo dědické právo i počaté ještě nenarozené dítě a podle nové úpravy již nikoliv? Samozřejmě za předpokladu, že zůstavitel by zemřel po početí dítěte, ale již za účinnosti nové úpravy? I zde by se jednalo podle výkladu soudu o retroaktivitu? Případně, pokud by předchozí občanský zákoník počítal jako s nepominutelným dědicem i se zletilým potomkem zůstavitele a nový již nikoliv? Z hlediska konstrukce důvodu dědické nezpůsobilosti je naprosto irrelevantní, zda v okamžiku páchaní určitého činu ten, kdo jej páchal, věděl, že se dopouští skutku, který jej z potenciálního dědického práva vyloučí, čili nic. Dopustím-li se úmyslného trestného činu vůči mně neznámé osobě a za nějakou dobu se dozvím, že jsem byl závětí otce této osoby povolán jako dědic, budu i tak dědicky nezpůsobilý. Nemohu namítat, že jsem v době páchaní daného činu nevěděl, že se dopouštím něčeho, co může dát v budoucnu důvod vzniku mé dědické nezpůsobilosti.

Na druhou stranu je pochopitelné, že pravá retroaktivita by neměla mít v právním řádu místo, nicméně v případě soukromého práva k ní občas dochází. Je však otázkou, zda se lze s odmítnutím zpětné účinnosti takto jednoduše vypořádat v případě dědické nezpůsobilosti. Koneckonců, zmíněné rozhodnutí Nejvyššího soudu připouští, že ke zpětné účinnosti dochází v případě § 3070 až 3072 o. z., a argumentuje, že pokud by měla být zpětná účinnost akceptována i v případě dědické nezpůsobilosti, pak by musela mít dědická nezpůsobilost stejnou výslovnou úpravu jako např. vydědění nebo závěť. Tento závěr však dle mého

není namístě a postačí prosté tvrzení § 3069, že se při dědění použije právo platné v den smrti zůstavitele. Je pak také otázkou, zda se v tomto případě skutečně jedná o retroaktivitu, jelikož, jak již bylo zmíněno výše, dědická nezpůsobilost vzniká až smrtí zůstavitele, a ke zpětné účinnosti tak nedochází. Každopádně, ačkoliv se jedná o velmi zajímavou problematiku, na kterou lze jistě hledět různým způsobem, tak pro správné posouzení druhé a klíčové otázky není v zásadě příliš podstatná.

Druhou otázkou, kterou soud v tomto rozhodnutí řešil, je otázka, zda došlo k naplnění důvodu dědické nezpůsobilosti. **Soud došel k závěru, jak již bylo zmíněno výše, že na posouzení naplnění důvodu dědické nezpůsobilosti je třeba užít právní úpravu platnou v okamžik, kdy byl posuzovaný čin spáchán.** V našem případě se jedná o právní úpravu zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Posuzovaným skutkem zde bylo zanedbání povinné výživy. „Dále soud zjistil, že rozsudkem Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 26. 6. 1985, sp. zn. 6 T 63/85, byl A. F. zproštěn obžaloby z dvojnásobného trestného činu zanedbání povinné výživy, kterého se měl dopustit v době od prosince 1983 do konce dubna 1984 a od prosince 1984 do konce března 1985 tím, že neplatil výživné na nezletilého syna K. N., a v době od 11. března 1984 do března 1985, s výjimkou doby od 11. 5. do 11. 7. 1984, neplatil výživné na nezletilou dceru K. Č.; ke zproštění došlo pro zánik trestnosti podle § 213 trestního zákona, když obžalovaný při hlavním líčení dne 12. 6. 1985 předložil prostřednictvím obhájce poštovní poukázky, ze kterých vyplynulo, že dlužné výživné bylo dne 16. 5. 1985 uhrazeno rodiči obžalovaného, se souhlasem obžalovaného.“

Z popsaného skutkového stavu pak Nejvyšší soud dovodil, že při posouzení dle právní úpravy platné v době spáchání není dědic dědicky nezpůsobilý. „Jestliže ještě za účinnosti obč. zák. byl dovoatel zproštěn obvinění z trestného činu zanedbání povinné výživy vůči tehdy nezletilé zůstavitelce, nebyl za tento trestný čin odsouzen, trestnost podle § 214 trestního zák. č. 141/1961 Sb. zanikla, a nebyly tak naplněny předpoklady ust. § 469 obč. zák. pro dědickou nezpůsobilost, opětovně posuzování uvedeného činu dovoatele nyní podle ust. § 1481 o. z. by nepochybně znamenalo pravou zpětnou účinnost nového právního předpisu.“

Problém ve výkladu § 469 starého občanského zákoníku a § 1481 nového občanského zákoníku má dle Nejvyššího soudu spočívat v tom, že § 469 vyžadoval spáchání úmyslného trestného činu, kdežto § 1481 jen činu povahy úmyslného trestného činu, což je jistě pravda. To však nic nemění na skutečnosti, že Nejvyšší soud celou situaci nesprávně právně zhodnotil. Jelikož i podle předchozí právní úpravy bylo rozhodné, zda ke spáchání trestného činu došlo, nikoliv to, zda byl dědic za spáchání trestného činu odsouzen. Toto stanovisko již dlouhodobě podporuje právní teorie, např. „Nezáleží na tom, byl-li pachatel za takový trestný čin odsouzen nebo bylo-li proti němu alespoň zahájeno trestní stíhání. Nezáleží ani na tom, že zanikla možnost trestního postihu v důsledku promlčení, amnestie, popřípadě že vzhledem k povaze případu nemohlo být trestní stíhání ani zahájeno...“¹ Případně „Pro závěr o dědické nezpůsobilosti není přitom rozhodující, zda pachatel byl za úmyslný trestný čin proti některé z uvedených osob odsouzen; případně zda zanikla možnost trestního postihu v důsledku smrti pachatele či prohlášení za mrtvého, promlčení, amnestie či udělení milosti apod. (k tomu § II tr. ř.). Právomocným rozsudkem trestního soudu o tom, že byl spáchán trestný čin a kdo tento čin spáchal, je soud v řízení o dědictví vázán...“²

Teorie i praxe se tak shodují na tom, že není rozhodné, zda došlo následně k zániku trestnosti, ale zda se trestný čin stal, zda byl spáchán. To je také klíčové pro správné posouzení toho, zda je dědic ze zkoumaného rozsudku dědicky způsobilý, čili nic. Podotýkám, že v tomto případě je nerozhodné, podle které ze zmíněných úprav dědického práva by se situace posuzovala. V obou případech postačí spáchání. Nejvyšší soud tak nesprávně vyhodnotil právní otázku a neexistenci dědické nezpůsobilosti dědice opřel jen o závěr trestního soudu, na základě něhož trestnost činu zanikla, a proto nebyl dotýčen odsouzen. Tento závěr Nejvyššího soudu je však nesprávný, jelikož základním předpokladem pro zánik trestnosti v důsledku účinné lítosti je to, že se trestný čin stal, k čemuž dospívá i komentářová literatura. „Účinná lítost předpokládá především, že trestný čin byl dokonán. Trestný čin lze považovat za dokonáný, jestliže jednání pachatele naplnilo všechny zákonné znaky příslušné skutkové podstaty (viz též vysvětlivku č. 5 k § 16 odst. 1, vysvětlivku č. 1 k § 7 odst. 1 a vysvětlivku č. 1 až 3 k § 8 odst. 1)... Napravení škodlivého následku předpokládá, že porucha chráněného zájmu sice již vznikla, ale pachatel odstranil způsobené změny na chráněném zájmu, a tím v podstatě obnovil stav, který byl před jeho činem...“³ Nejvyšší soud zjevně nedostatečně zhodnotil posuzovaný případ a spokojil se jen s jednoduchým závěrem, že nedošlo k odsouzení v trestním řízení, ale již se vůbec nevěnoval dalším právním otázkám, které celou rozhodovanou věc ovlivňují.

Z výše uvedeného lze uzavřít, že **závěry učiněné ve zkoumaném rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 5238/2017 jsou zčásti problematické a zčásti nesprávné.** Není možné dovozovat, že v situaci, kdy dojde v rámci trestního řízení k zániku trestnosti, ať již z jakéhokoliv důvodu (amnestie, účinná lítost, promlčení trestního stíhání atd.), bude mít takové rozhodnutí trestního soudu vliv na dědickou nezpůsobilost v rámci posouzení, zda je dědic dědicky způsobilý v pozůstalostním řízení. **Pozůstalostní soud je vázán rozsudkem trestního soudu, jak již bylo zmíněno výše, a to zejména tehdy, pokud trestní soud činí výrok o vině a trestu.** Jestliže by podle předchozí úpravy trestní soud dospěl k závěru, že se skutek sice stal, ale není trestným činem, pak by tento závěr musel akceptovat i soud pozůstalostní a dědici přiznat dědickou způsobilost. Zde by byl rozdíl v případě posuzování podle nového občanského zákoníku, jelikož pro posouzení, zda je někdo dědicky způsobilý, již není důležité to, že trestní soud rozhodne tak, že skutek nebyl trestným činem. To samo o sobě nemůže pozůstalostnímu soudu stačit, jelikož je nově třeba zkoumat povahu takového skutku. Jestliže např. nebude odsouzen mladistvý mladší čtrnácti let za zabití svých rodičů, jelikož nenaplnil znaky trestného činu, není takový závěr trestního soudu na překážku toho, aby pozůstalostní soud rozhodl o dědické nezpůsobilosti proto, že došlo ke spáchání činu, který má povahu úmyslného trestného činu. Na druhou stranu, **pokud trestní soud dojde k závěru, že se trestný čin stal, je tímto pozůstalostní soud vázán a nemůže učinit v civilním řízení opačný závěr, což se v posuzovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu stalo.** ♣

1 J. Mikeš: Dědické právo, Panorama, Praha 1981, str. 96.

2 K. Beerová, R. Fiala in R. Fiala, L. Drápal a kol.: Občanský zákoník IV., Dědické právo (§ 1475-1720), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2015, str. 38.

3 F. Púry in P. Šámal, F. Púry, S. Rizman: Trestní zákon, 6. vydání, C. H. Beck, Praha 2004, str. 581-582.

Zdanění církevních restitucí ve světle zásady *pacta sunt servanda*

Plénium Ústavního soudu rozhodlo 1. 10. 2019 ústavním nálezem sp. zn. Pl. ÚS 5/19 o zrušení čtyř slov, která do § 18a odst. 1 písm. f) zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, zavedl zákon č. 125/2019 Sb., s účinností ke dni vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů. Tato slova znějí „s výjimkou finanční náhrady“. Ústavní soud tak zrušil plánované zavedení zdanění finančních náhrad, které se ČR zavázala vyplácet církvím a náboženským společnostem, a to ještě dříve, než toto zdanění nabylo účinnosti. Na základě vývoje judikatury Ústavního soudu není možné tento nálezu označit jako překvapivý.

Mgr. Dominika Novotná
je doktorandkou Katedry občanského práva Právnické fakulty UK v Praze.

Východiska zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi

Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, v preambuli uvozuje smysl a účel přijetí zákona a zdůrazňuje, že „je parlament pamětliv trpkých zkušeností z dob, kdy lidská práva a základní svobody byly na území dnešní České republiky potlačovány, odhodlán střežit a rozvíjet zděděné kulturní a duchovní bohatství, veden snahou zmírnit následky některých majetkových a jiných křivd, které byly spáchány komunistickým režimem v období 1948 až 1989, vypořádat majetkové vztahy mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi jako předpoklad plné náboženské svobody, a umožnit tak obnovením majetkové základny církví a náboženských společností svobodné a nezávislé postavení církví a náboženských společností, jejichž existenci a působení pokládá za nezbytný prvek demokratické společnosti“. **Schválením zákona v Parlamentu ČR v r. 2012 vyvrcholila dlouholetá snaha o dosažení majetkového vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi** (dále i jen „cirkve“). Ve výše uvedeném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 5/19 se v tomto kontextu vyslovil i Ústavní soud, když konstatoval, že „v době nesvobody byla náboženská víra a její projevy často důvodem pro politickou perzekuci, což se projevilo i v majetkových poměrech jednotlivých církví“.

Ačkoli hned na začátku 90. let došlo k zahájení legislativních prací směřujících k odčinění majetkových křivd z dob autoritářského režimu před r. 1989, vyrovnání s církvemi bylo

odkládáno. Až v r. 2007 zřídila vláda Komisi pro narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi. Tato komise zpracovala návrh příslušné zákonné úpravy a následně v dubnu 2008 předložila vláda Poslanecké sněmovně návrh zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společnostem v době nesvobody, o vyrovnání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů.¹

Po prvním čtení, které proběhlo 29. 4. 2008, Poslanecká sněmovna odročila projednání návrhu „do doby doplnění zákona či důvodové zprávy o vymezení rozsahu vydávaného majetku (výčet či definice) a ocenění nevydávaného majetku, to je stanovení rozsahu finanční náhrady vládou“. V červnu 2008 zřídila dočasnou komisi Poslanecké sněmovny pro řešení majetkových otázek mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a uložila jí předložit stanovisko k posouzení rozsahu a způsobu řešení majetkového vyrovnání mezi státem a církvemi. Návrh stanoviska měla dočasná komise předložit Poslanecké sněmovně do konce roku 2008. Tato dočasná komise přijala dne 22. 7. 2008 usnesení, kterým odsouhlasila, aby bylo „církvím a náboženským společnostem vydáno a nahrazeno to, co vlastnily nebo měly vlastnit k datu 25. února 1948“. Na další schůzi dočasná komise v srpnu 2008 bylo konstatováno, že „státní orgány ne disponují přesnou databází historického majetku církví a náboženských společností – úplná verifikace předložených podkladů by si vyžádala detailní zpracování údajů ze všech 13 tisíc katastrálních území v ČR. Zde by se jednalo odhadem o více než 15 tisíc knihovnických vložek. Z těchto údajů by se musela vytvořit databáze obsahující i parcelní výměry a tyto teprve porovnat se stávající evidencí.“ Časová náročnost takové práce byla odhadnuta na 200 člověkoroků.² V listopadu 2008 požádala dočasná komise Ministerstvo kultury o zpracování algoritmu, jehož pomocí by bylo možné zpřesnit ocenění majetku církví, a současně mělo ministerstvo zadat Vysoké škole ekonomické zpracování analýzy o splácení finanční náhrady církvím. Práce dočasná komise však nevedla k očekávanému výsledku – v březnu 2009 přijala usnesení, kterým navrhla, aby Poslanecká sněmovna doporučila vládě zahájit „nové kolo jednání s církvemi a náboženskými společnostmi s cílem najít takový způsob narovnání, který bude objektivně a prokazatelně vycházet z hodnoty bývalého majetku církví a náboženských společností, který tyto vlastnily k 25. 2. 1948“.

1 Sněmovní tisk č. 482.

2 P. Kolář: Vybrané aspekty projednávání legislativních návrhů dotýkajících se problematiky církevních restitucí v České republice, studie č. 5.343, Parlamentní institut, 2014.

Do dalšího vývoje zasáhl Ústavní soud poprvé, když ve svém nálezu³ konstatoval, že „*dlouhodobá nečinnost Parlamentu České republiky spočívající v nepřijetí zvláštního právního předpisu, který by vypořádal historický majetek církví a náboženských společností, je protiústavní*“. V tomto nálezu se Ústavní soud věnoval podrobně i principu legitimního očekávání a konstatoval, že „*legitimní očekávání církví a náboženských společností má základ i v celkové koncepci restitučního procesu po roce 1989*“. S odvoláním na judikaturu ESD Ústavní soud dovodil, že „*se právo legitimního očekávání váže na tři podmínky – tomu, kdo se jej dovolává, musí být veřejnou správou Společenství poskytnuty přesné, bezpodmínečné a shodné záruky, vyplývající z oprávněných a spolehlivých zdrojů, dále tyto záruky musí být takové povahy, že z nich vznikne legitimní očekávání u toho, komu jsou určeny, a konečně tyto záruky musí být poskytnuty v souladu s použitelnými normami*“. Ústavní soud v této souvislosti *pro futuro* zvažoval též poskytnutí „ochrany specifickým nárokům dotčených osob, pokud zákonodárce nepřijme ústavně konformní řešení“.

Následně v březnu 2011 vláda opět zřídila Komisi pro narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi. Na základě návrhu komise a po předběžném odsouhlasení ze strany zástupců církví vláda v září 2011 schválila základní parametry připravovaného zákona. Návrh zákona byl dokončen začátkem roku 2012 a 18. 1. 2012 jej vláda předložila ke schválení Poslanecké sněmovně. Ta jej schválila s pozměňovacími návrhy dne 14. 7. 2012 a po vetu Senátu (5. 8. 2012) jej schválila opětovně. Zákon č. 428/2012 Sb. nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2013.

Na podkladě uvedeného zákona uzavřela Česká republika (zastoupená předsedou vlády) dne 22. 2. 2013 smlouvy o vyřazení se zástupci 16 církví a náboženských společností. „*Ve smlouvách se stát a církve dohodly na tom, že veškeré nároky za původní majetek, jenž se stal v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 předmětem majetkové krivdy dle ustanovení § 5 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, a který se podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi nevydává, jsou vypořádány, a to včetně nároků, které ke dni uzavření smlouvy nejsou známy. Ve smlouvách byla dále dohodnuta částka finanční kompenzace stanovená na základě dohody mezi církvemi a náboženskými společnostmi zákonem, která má být vyplácena ve třicetiletých splátkách, a konečně je ve smlouvách uveden závazek státu, vyplývající opět ze zákona, vyplácet církvím a náboženským společnostem ze státního rozpočtu příspěvek na podporu činnosti po dobu 17 let s postupným snižováním jeho výše.*“⁴ Uzavřením smluv tak byl splněn požadavek vyplývající z § 16 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

Novela zákona o majetkovém vyrovnání a zákona o daních z příjmů

V letošním roce došlo po poměrně vyostřené politické debatě ke schválení zák. č. 125/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. **Touto novelou byl z ust. § 15 zák. č. 428/2012 Sb. vypuštěn odst. 6**

v tomto znění: „Finanční náhrada není předmětem daně, poplatku ani jiného podobného peněžitého plnění.“ Současně byl novelizován § 18a zákona o daních z příjmů, který obsahuje zvláštní pravidla pro zdanění veřejně prospěšných osob a který osvobozoval od zdanění „*příjmy z bezúplatného nabytí věci podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi*“. Novelou bylo do daného ustanovení za slovo „*věci*“ doplněno „*s výjimkou finanční náhrady*“. Zákon měl nabýt účinnosti k 1. 1. 2020 a dvě skupiny senátorů vzápětí začaly připravovat návrh, aby Ústavní soud jako protiústavní zrušil buď novelu § 18a odst. 1 písm. f) zákona o daních z příjmů, nebo celý zákon č. 125/2019 Sb.

Protiústavnost novely zákona o majetkovém vyrovnání a zákona o daních z příjmů

Podle mého názoru je možné **zákonnou úpravu provedenou zákonem č. 125/2019 Sb. považovat za protiústavní, a to zejména s ohledem na (ne)dodržení zásady *pacta sunt servanda* ve spojení se zásadou legitimního očekávání. Významné je rovněž pravidlo *in favorem restitutionis*, které vyplývá jak z rozhodovací praxe Ústavního soudu,⁵ tak je vtěleno do § 18 odst. 4 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, podle kterého „*při aplikaci tohoto zákona musí být šetřen účel, kterým je zmírnění majetkových krivd způsobených registrovaným církvím a náboženským společnostem v rozhodném období*“.**

Pokud jde o princip legitimního očekávání, Ústavní soud naznačil svůj náhled v nálezu vydaném začátkem letošního roku⁶ a v tiskové zprávě⁷ upozornil na následující právní věty:

„*I. K porušení práva na tzv. legitimní očekávání na vydání historického církevního majetku (čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky) nedochází v případě, bylo-li toto očekávání založeno v potřebě budoucího vydání zákona, nikoliv v důvěře v již státem vydaný právní akt, který by konkrétně jeho předmět a konkrétní subjekty vymezil.*

„*II. Je proto třeba rozlišovat mezi státem vytvořenou právní situací, ve které subjekt práva mohl jednat v důvěře, že účinky jeho právního jednání a případné výdaje (investice) nebudou následným jednáním státu zmařeny, a právní situací, kdy takové očekávání mohlo spočívat jen v tom, že stát (zákonodárce) přechodný stav ukončí vydáním zákona, který teprve předmět restituace a dotčené subjekty, popř. další náležitosti, bude konkretizovat; argument tzv. legitimního očekávání již proto nelze uplatnit tam, kde proti němu stojí výslovná zákonná úprava, která toto legitimní očekávání konkretizuje.*

„*III. Protože legitimní očekávání, založené v § 29 zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku bylo „transformováno“ zákonem o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi do konkrétních majetkových práv konkrétních subjektů práva, přestalo již ve své původní podobě existovat; lze se proto dovolávat těchto majetkových práv jen tak, jak je vymezil zákonodárce, jehož postup byl shledán ústavně konformním.*

3 Nález Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 9/07.

4 P. Kolář, op. cit. sub 2.

5 Např. nález Ústavního soudu ze dne 18. 1. 1996, sp. zn. I. ÚS 154/95.

6 Nález Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. III. ÚS 3397/17.

7 Argumentace legitimním očekáváním ve vztahu k jeho konkretizaci zvláštním zákonem upravujícím vydání historického majetku církve, Ústavní soud, TZ 21/2019.

IV. Paušální finanční vypořádání podle § 15 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi je součástí zmírnění majetkových křivd (tam, kde zákonodárce možnost vydání majetku z různých důvodů nepřipustil), přičemž jeho realizace v ročních splátkách byla podmíněna souhlasem dotčených církevních subjektů ve formě uzavření smlouvy podle § 16 tohoto zákona. Při jeho ústavně konformním výkladu proto nutno vycházet z toho, že nejde pouze o rozhodnutí zákonodárce, nýbrž i o následné uzavření smluv (jeho *occasio et ratio legis*), zakládající legitimní očekávání obou stran, že dosažená dohoda bude doržována jako výsledek jednání s dotčenými církevními subjekty.

V. Bylo věcí zákonodárce, jenž vycházel při přípravě zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi rovněž z jednání s dotčenými subjekty, aby zvažil právní důsledky blokace převodů majetku, nikoli však jeho přechodů prováděných následně z jeho rozhodnutí.

VI. Ústavní soud se nemohl ztotožnit ani s názorem stěžovatelky, že finančním vypořádáním zákonodárce sledoval primárně jiné než restituční cíle. Jak naopak plyne z důvodové zprávy k zákonu o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a okolností přijetí tohoto zákona (tzv. *occasio et ratio legis*), finanční náhrada měla plnit primárně restituční funkci právě vůči historickému majetku, jehož vydání zákon neumožňoval. Z ústavněprávního hlediska pak nelze v tomto ohledu považovat za podstatné, zda zákonem stanovená výše zcela odpovídá hodnotě odňatého majetku, který nelze vydat, neboť žádnou ústavní povinnost státu odčinit všechny majetkové křivdy vzniklé v minulosti vyvodit nelze. Paušální finanční vypořádání podle § 15 zákona je tak součástí zmírnění majetkových křivd, přičemž jeho realizace v ročních splátkách byla podmíněna souhlasem dotčených církevních subjektů vyjádřeným ve smlouvě o vypořádání podle § 16 zákona (v tomto případě je založeno do budoucna též ono legitimní očekávání spočívající v důvěře v právo, které by dlužník – stát mohl v budoucnu měnit). Proto nemůže vedle sebe stát nárok na finanční kompenzace za nevydáváný historický majetek a současně nárok na naturální restituci. V této souvislosti Ústavní soud upozornil na zvláštní povahu zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, na který je třeba nahlížet jako na zvláštní typ zákona (tzv. *Maßnahmengesetz*, tedy zákon – opatření), který vznikl k řešení určité situace a ve vztahu k ní je třeba jej vykládat, když sleduje určitý cíl a k jeho dosažení stanoví určité prostředky, pravidla a postupy.“

Z uvedeného výkladu Ústavního soudu je možné dovodit následující východiska pro posouzení ústavnosti zák. č. 125/2019 Sb.:

1. smyslem a účelem zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi je náprava majetkových křivd spáchaných na církvích po r. 1948,

2. primárním východiskem je naturální restituce, finanční náhrady plní restituční funkci tam, kde nelze vydat věcný majetek,

3. majetkové vyrovnání včetně finanční náhrady a jejího rozložení do splátek bylo potvrzeno smlouvami uzavřenými mezi státem a jednotlivými církvemi.

I v citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 5/19 se Ústavní soud zabýval materiálním přezkumem napadené normy, tedy prováděl její obsahový soulad s ústavním pořádkem, a to v tomto rozsahu: (i) ochrana nabytých práv, zákaz retroaktivity, (ii) povaha restitučního zákonodárství, (iii) ústavněprávní přezkum daní a princip rovnosti, (iv) princip *pacta sunt servanda*.

Pokud vyjdeme z výše uvedených premis, pak je podle mého

názoru nezbytné uzavřít, že **finanční náhrada upravená zákonem o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi je toliko relutární restitucí, která nahrazuje vydání věci samé.** Skutečnost, že se – s odvoláním na výše popsané praktické problémy – nepodařilo jednoznačně konkretizovat vydávaný a nevydáváný (nahrazovaný) majetek, nelze nepochybně vykládat k tíži církví. Za této situace pak není opodstatněné, aby se naturální restituce osvobodila od zdanění a relutární náhrada nikoli, neboť obě náhrady mají stejný smysl, účel i podstatu.

Ochrana nabytých práv a zákaz retroaktivity

Ústavní soud v citovaném nálezu potvrdil k bodu (i), že bude klást „důraz na princip právní jistoty, důvěry v právo a jeho předvidatelnost, zákaz retroaktivity a ochranu nabytých práv jako stěžejní principy demokratické společnosti a požadavky vyplývající z čl. 1 odst. 1 Ústavy“. Připomněl, že majetek „může zahrnovat jak existující majetek, tak i majetkové hodnoty, včetně pohledávek, na jejichž základě stěžovatel může tvrdit, že má přinejmenším legitimní očekávání dosáhnout určité realizace vlastnického práva. Jednou nabytý právní nárok lze dodatečně měnit jen za předpokladu, že je novou regulací sledován veřejný zájem vyššího stupně intenzity, než jaký požívají principy plynoucí z čl. 1 odst. 1 Ústavy. Je proto neústavní jednání zákonodárce, které uvedené požadavky nerespektuje a vykazuje znaky libovůle nebo zneužití práva.“

Přezkum daní

K povaze výkladu restitučních předpisů Ústavní soud zdůraznil, že „soudy jsou povolány k tomu, aby vykládaly restituční zákony způsobem umožňujícím naplnění jejich účelu a aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu na jejich základě nabytým právům“. K otázce daní pak Ústavní soud uvedl, že je sice „věcí státu, aby rozhodl, že jedné skupině poskytne méně výhod než jiné, nesmí však postupovat libovolně a z jeho rozhodnutí musí vyplývat, že tak činí ve veřejném zájmu a ve jménu veřejných hodnot“.

Pacta sunt servanda

Ze zásady *pacta sunt servanda* pak plyne jednoznačné legitimní očekávání smluvní strany, že druhá smluvní strana do stojí svým závazkům a nebude je jednostranně a svévolně měnit. Při uzavření smluv vycházely církve ze zákona, kterým jim stát (zákonodárce) garantoval výši obdrženého finančního plnění. Pokud nyní stát přistoupil ke zdanění finančních náhrad, zachoval se v rozporu se zásadou *pacta sunt servanda* a narušil legitimní očekávání církví. Vracím se znovu k nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 281/97. Zde Ústavní soud konstatoval, že „demokratický stát v zájmu své vlastní věrohodnosti, bez níž by neměl podporu svých občanů, musí plně respektovat zásadu *pacta sunt servanda*, tj. závaznost dohod, jež uzavře se svými občany. Jestliže stát činí prohlášení, jimiž uznává nároky svých občanů pouze takovým způsobem, který mu umožňuje z formálně právních důvodů se vymknout plnění vlastních slibů, jde nepochybně o neblahé poselství občanům, které ohrožuje věrohodnost tohoto státu a doporučuje jim z preventivních důvodů vlastnímu státu nevěřit.“

Není nejmenšího důvodu, aby povinnost, kterou má stát

dodržovat ve vztahu ke svým občanům, nemusel dodržovat ve smluvním vztahu k jiným subjektům, v daném případě k církvím. V tomto směru jsou dle mého názoru využitelné i závěry Ústavního soudu v nálezu, kterým zrušil zdanění státní podpory stavebního spoření:⁸ „I příjmy poskytované ze státního rozpočtu mohou být předmětem daňové povinnosti. Účel zdanění se však v takovém případě odlišuje od zdanění jiných příjmů, neboť nevede k posílení příjmové části státního rozpočtu. Ve své podstatě se jedná o nepřímou formu snížení jeho výdajů, resp. stanovení jejich výše, neboť jeho prostřednictvím zůstává část výdaje ve státním rozpočtu nebo se do něj vrací. Takováto forma tak má svůj význam především tehdy, je-li s ní spojen i nějaký jiný účel (např. vyjádření rovnosti postavení státu a jiných subjektů v určitých právních vztazích). Je-li příspěvek ze státního rozpočtu poskytován za určitým účelem, měla by být výše daně z tohoto příspěvku stanovena v kontextu se stanovením výše tohoto příspěvku, neboť jinak by tento příspěvek nemusel plnit předpokládaný účel.“

Ústavní soud dospěl k závěru, že „stanovením daňové povinnosti došlo ke změně právního vztahu mezi státem a účastníkem stavebního spoření, jehož součástí byl i nárok účastníka na vyplacení státní podpory. Tento právní vztah tak nelze hodnotit jako nezávislý a nesouvisející s případným právním vztahem vyplývajícím z povinnosti platit daň ze státní podpory, nýbrž na oba je nezbytné nahlížet jako na soubor práv a povinností tvořících jeden celek. Právní závěr, že předmětnou daň je třeba v rámci přezkumu ústavnosti považovat nikoliv za daň, nýbrž za změnu právního nároku, se promítá do ústavních kritérií pro její posouzení. Poté, co účastník splnil podmínky pro vznik nároku na státní podporu za určitý kalendářní rok, mohl legitimně očekávat, že právě ze strany státu nedojde dodatečně k jejich změně, resp. ke změně samotného nároku. Jedná se přitom o očekávání, ježmuž náleží ochrana jak z hlediska principu právní jistoty a ochrany důvěry v právo, resp. ochrany nabytých práv, tak s ohledem na majetkovou povahu nároku.“

V posuzovaném případě neobstojí podle mého názoru námitka některých politiků, že se v citovaném nálezu Ústavní soud zabýval i retroaktivitou zdanění státní podpory stavebního spoření, zatímco v případě zdanění finančních náhrad církvím jde o zdanění *pro futuro*. Jak vyplývá ze znění zákona i smluv uzavřených s církvemi, nejedná se o budoucí finanční náhradu, ale o náhradu jednou přiznanou a smluvně podchycenou, u níž toliko splatnost byla rozložena do budoucích let. Zdanění této finanční náhrady je tak v přímém rozporu s legitimním očekáváním církví, že, slovy Ústavního soudu, „ze strany státu nedojde dodatečně ke změně“ výše poskytnuté náhrady, konkrétně snížení o 19 %, což je stávající sazba daně z příjmů právnických osob.

Názor, který zcela sdílím, přehledně shrnul Stanislav Balík na diskusním fóru k církevním restitucím v prosinci 2018:⁹ „Stát by neměl zneužívat své oprávnění vydávat zákony, aby jimi reguloval to, co si není jako jedna strana smlouvy schopen dojednat s druhou smluvní stranou.“ Přitom to byl právě Stanislav Balík, který ve svém poeticko-historizujícím separátním vótu k uvedenému nálezu vyjádřil nesouhlas se zrušením zdanění státní podpory z důvodu bagatelnosti (připomínám, že Stanislav

8 Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 53/10.

9 T. Nahodil: Záměr zdanit církevní restituce je protiústavní, shodli se právníci, Česká justice, 2018.

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, zákon o některých přestupcích

s komentářem a judikaturou
2. aktualizované vydání

Helena Kučerová,
Eva Horzinková

Druhé vydání komentáře k oběma přestupkovým zákonům zohledňuje novelizace právní úpravy i vývoj judikatury správních soudů a Ústavního soudu ČR.

960 stran, váz., 1290 Kč

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) Zákon o zpracování osobních údajů

Komentář
2. aktualizované
a doplněné vydání

J. Pattynová, L. Suchánková,
J. Černý, M. Růžička a kol.

Druhé vydání úspěšně publikace je doplněno o zákon o zpracování osobních údajů a aktualizováno v souvislosti s vývojem aplikační praxe.

752 stran, váz., 1190 Kč

Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces

Jiří Mulák

Monografie se věnuje základním zásadám trestního řízení z pohledu práva na spravedlivý proces, zejména zásadám legality, oportunity a kontradiktornosti. Význam základních zásad autor spatřuje v tom, že vymezují rámec pro trestní řízení, a vyzdvihuje jejich důležitost i pro rekonstrukci trestního práva procesního.

340 stran, 480 Kč

Balík dovedl, že zrušením zdanění je účastníkům stavebního spoření toliko „po dobu jednoho roku umožněno každou neděli ve svatém supermarketu přikoupit plato jogurtů v akci na celý příští týden“. Zdanění finanční náhrady splácené církvím však není rozhodně možné považovat za bagatelní. Pokud Ústavní soud shledal jako protiústavní porušení legitimního očekávání účastníků stavebního spoření (v hodnotě plata jogurtů týdně po celý rok, slovy Stanislava Balíka), pak tím spíše musí být jako protiústavní chápáno snížení této finanční náhrady o 19 %.

Není možné přijmout vysvětlení ministryně financí Aleny Schillerové: „V případě finanční náhrady podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi tato náhrada značně převyšuje skutečnou hodnotu majetku (zejména pozemků), který je jejím prostřednictvím kompenzován. V důsledku toho vzniká z celé této transakce dodatečný majetkový prospěch (zisk) a je racionální jej zdanit. Tato nepřiměřená výše finanční náhrady také částečně odvádí nemožnost odvolávat se na zásadu legitimního očekávání, spočívající v neměnnosti daňového práva ve vztahu k osvobození této náhrady.“¹⁰ Ministryně financí nikterak nedoložila svůj „pocit“, že náhrada převyšuje hodnotu nevydáváných nemovitých věcí – na exaktní soupis vydávaných a nevydáváných nemovitých věcí stát rezignoval a výši finanční náhrady stanovil sám podle určitého matematického algoritmu. Stanovení spornosti její výše je pak nutné vykládat ve shodě s principem *in favorem restitutionis*, tedy rozhodně nikoli k tíži církvím. Argumentace ministryně financí se blíží soukromoprávnímu institutu neúměrného krácení ve smyslu § 1793 o. z., ani toto ustanovení však neumožňuje jednomu z účastníků smlouvy „nápravu“ hrubého nepoměru mezi vzájemnými plněními tím, že by jednostranně své plnění krátil, případně po druhém účastníkovi požadoval část slíbeného plnění zpět.

Citovanou zásadou *pacta sunt servanda* se v předmětném ústavním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 5/19 Ústavní soud zabýval přímo ve vztahu ke smlouvám uzavřeným mezi státem a oprávněnými církvemi a náboženskými společnostmi a zdůraznil, že „paušální finanční vypořádání je součástí zmírnění majetkových křivd. Jeho realizace v ročních splátkách byla podmíněna souhlasem dotčených církevních subjektů vyjádřeným ve smlouvě o vypořádání – bylo tak do budoucna založeno legitimní očekávání spočívající v důvěře v právo, které by dlužník – stát mohl v budoucnu měnit.“ Ústavní soud dovedl „legitimní očekávání obou stran, že dosažená dohoda bude dodržována jako výsledek jednání státu s dotčenými církevními subjekty“.

Ústavní soud hodnotil přijetí zákona o majetkovém vyrovnání jako odstranění „významného deficitu odčinění následků komunistického režimu ve vztahu k církvím a náboženským společnostem“. Jako základ přezkumu zvolil smysl a účel zákona o majetkovém vyrovnání, které jsou vyjádřeny v jeho preambuli (viz výše). Zákon o majetkovém vyrovnání přitom vytváří přechodný režim pro úplnou odluku církví od státu. Ústavní soud proto dospěl k závěru, že **novela § 18a zákona o daních z příjmů se jako daň tváří jen formálně, když „fakticky jde o snížení finanční náhrady“**. K tomuto smyslu novely citoval i vyjádření poslanců Poslanecké sněmovny, kteří tzv. zdanění církevních restitucí navrhli a podpořili. Dospěl proto k závěru, že „záko-

nodárce nesledoval napadenou úpravou legitimní cíl a nevycházel ani z žádných podstatných socio-ekonomických změn ve společnosti“. Jako stěžejní důvod neústavnosti novelizovaného § 18a zákona o daních z příjmů hodnotil „porušení práva na legitimní očekávání dotčených církví a náboženských společností, a to ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy – tedy obecného očekávání, že sli- by státu budou splněny, zvláště, jde-li o oblast restitucí, a sekundárně očekávání ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě – jako derivátu majetkového práva, tedy již jasně finančně vyčíslitelného finančního závazku, z něž jeho očekávání plyne“. Ústavní soud dospěl k závěru, že posuzované legitimní očekávání vzniklo každé církvi okamžikem uzavření smlouvy o vypořádání. Postavil se odmítavě k tomu, že by vyjednaná výše finanční náhrady mohla být později diskutována a přehodnocována. Finanční náhrada je totiž církvím vyplácena nikoli pouze na základě zákona, „nybř na základě zákona v kombinaci s následně uzavřenými smlouvami. Uzavřením smlouvy o vypořádání přijaly církve výslovné ujednání, že jejich veškeré nároky vůči státu za původní majetek jsou danou smlouvou a vyplacením finanční náhrady vypořádány.“

Na základě shora uvedených argumentů dospěl Ústavní soud k závěru, že ust. § 18a odst. 1 písm. f) je „neústavní a jeho deficity nelze překlenout ani ústavně konformním výkladem, neboť takový neexistuje“. Naopak zrušení celého zák. č. 125/2019 Sb. odmítl pro neopodstatněnost.

V závěru nálezu shrnul Ústavní soud argumentaci pro zrušení novely § 18a zákona o daních z příjmů takto: „Napadenou právní úpravou zákonodárce nepřipustně retroaktivním způsobem nerozhodl o zdanění, nybř o faktickém snížení finanční náhrady, na jejíž celou výši vznikl církvím a náboženským společnostem právní nárok a legitimní očekávání okamžikem uzavření smluv o vypořádání. Dodatečné snížení finanční náhrady za křivdy způsobené zločinným komunistickým režimem míří proti základním principům demokratického právního státu. Zákonodárce tím porušil principy právní jistoty, důvěry v právo a jeho předvídatelnost a ochrany nabytých práv, jakožto stěžejní principy demokratické společnosti (čl. 1 odst. 1 Ústavy), a právo dotčených subjektů vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě ve smyslu ochrany legitimního očekávání jeho zmožení.“

Závěr

Nálezem ke zrušení zdanění církevních restitucí tak dle mého názoru Ústavní soud potvrzuje svou nezastupitelnou roli při ochraně ústavnosti podústavních právních norem i závěr, že stát není privilegovanou smluvní stranou, pro kterou neplatí zásada *pacta sunt servanda* a která by mohla uzavřené smlouvy jednostranně rušit nebo měnit. Dle výše uvedeného je možné říci, že se **zákonodárce snažil obejít zásady ústavního práva a demokratické společnosti vůbec tím, že by jednostranným aktem změnil své smluvní závazky**. Ústavní soud dal přednost ochraně ústavně zaručených práv subjektů a postavil se proti libovůli státu. Je třeba si uvědomit, jak velkou roli v našem demokratickém státě Ústavní soud zastává, že i do budoucna, pokud by nebylo Ústavního soudu, bychom se s podobnou libovůli státu mohli setkat po každých volbách. Je proto důležité, aby zde byla instituce nezávislá na volených orgánech, která by právě tomuto jednání bránila. ❀

10 O. Tůma: Očima expertů: Zdanit církevní restituce? Newsletter Penize.cz, 2018.

Jak aplikovat ustanovení o. z. o společných částech domu

Tento článek se věnuje aplikaci ust. § 1160 o. z., které vymezuje společné části bytových domů. Rozdělení domu na jednotky a na společné části je určující pro výši spoluvlastnického podílu vlastníka jednotky na společných částech domu, a tím i sílu jeho práva podílet se na rozhodování o společné věci.

Mgr. Petr Růžička

působí na Katedře správního práva a finančního práva Právnické fakulty UP v Olomouci.

Některá prohlášení vlastníka pořizovaná za účinnosti zákona o vlastnictví bytů přiznávala jako příslušenství jednotky i stavební části, které měly být spíše společné (sklepní kóje, balkony, lodžie, terasy).¹

Stejně významné je vymezení společných částí domu i z hlediska provozu a údržby, kdy prostředky dlouhodobé zálohy na opravy, údržbu a rekonstrukce (dříve nazývané poněkud jednodušeji jako fond oprav) jsou určeny právě k údržbě a zhodnocování společných částí domu. Zejména v situaci, kdy je třeba opravit balkony, které byly prohlášením vlastníka pořízeným za účinnosti zákona o vlastnictví bytů určeny jako příslušenství jednotky, nastává v praxi často problém při schvalování jejich opravy (kterou je zpravidla vhodné provést při zateplení obvodových konstrukcí domu). Pokud některé jednotky balkon nemají (což jsou zpravidla jednotky v prvním nadzemním podlaží), odmítají jejich vlastníci přispívat na opravu stavební části, která není společná a je v užívání jednotlivého vlastníka.

Článek se dále zabývá **otázkou aplikace o. z. na prohlášení vlastníka, pokud bylo provedeno za účinnosti zákona o vlastnictví bytů a je v rozporu s kogentně stanoveným rozsahem (minimem) společných částí dle § 1160**. V literatuře nepanuje shoda, zda má být prohlášení vlastníka v části, která odporuje § 1160, neplatné, či je třeba akceptovat znění prohlášení vlastníka, na jehož základě byl dům rozdělen.

Článek se dále zabývá otázkou, **zda je nařízení vlády č. 366/2013 Sb. v části, která vykládá § 1160 o. z., svojí povahou dispozitivní, kogentní, částečně kogentní, či zda představuje vyvratitelnou domněnku.**

Společné části domu

Definici **společných částí bytového domu** obsahuje ust. § 1160 o. z., které stanoví, že společnými částmi jsou vždy:

- nemovitě věci, které podle své povahy mají sloužit vlastníkům jednotek společně,

- pozemek, na němž byl dům zřízen, nebo věcné právo, jež vlastníkům jednotek zakládá právo mít na pozemku dům,
- stavební části podstatné pro zachování domu, včetně jeho hlavních konstrukcí a jeho tvaru i vzhledu, jakož i pro zachování bytu jiného vlastníka jednotky, a zařízení sloužící i jinému vlastníku jednotky k užívání bytu. To platí i v případě, že se určitá část přenechá některému vlastníku jednotky k výlučnému užívání.

Zákonodárce zvolil cestu **částečně určité definice, kdy stanovuje obecná, ale vcelku dobře vyložitelná pravidla pro posouzení, co má být považováno za společné části**. Oproti názoru, aby zákon vyjmenoval veškeré části stavby, které mají být společné, byla zvolena metoda, která umožňuje lépe posoudit povahu společné části vzhledem k variabilitě stavebních typů bytových domů.² Nový způsob vymezení společných částí tak lze považovat za vhodnější než dosavadní příkladný výčet.³ Tento výčet totiž často v praxi vedl k mechanickému přejímání vyjmenovaných částí vždy za společné, nebo naopak bylo vytýkáno, že není výslovně na určitý stavební prvek (např. lodžie) pamatováno, a vzniká tak nejistota o jeho povaze.⁴

Ust. § 1160 o. z. je zpřesněno nařízením vlády č. 366/2013 Sb., o úpravě některých záležitostí souvisejících s bytovým spoluvlastnictvím (dále jen nařízení vlády), přičemž konkretizuje, které části stavby jsou zejména společnými částmi domu, přičemž v souladu s o. z. stanovuje, že jsou jimi i balkony, lodžie, terasy, atria i v případě, že jsou přístupné pouze z bytu, dveře z balkonů, lodžii a teras; tyto společné části, jsou-li přístupné pouze z bytu, jsou vždy ve výlučném užívání vlastníka příslušné jednotky.

1 K tomu lze připomenout stanovisko Ministerstva pro místní rozvoj ze dne 28. 8. 2002, č. j. 16177/02-34, podle něhož se do podlahové plochy bytu neměly započítávat plochy balkonů a lodžii.

2 Umožní to např. reflektovat rozdíly mezi panelovými domy, jež jsou tvořeny zejména stavební konstrukcí a nezbytným technickým vybavením, a to bez nefunkčních estetických doplňků, naproti domům postaveným před druhou světovou válkou, které často obsahují množství estetizujících prvků, jako jsou náročně provedené fasády, arkýře, věžice, průjezdy, falešná patra apod.

3 Ust. § 2 písm. g) zák. č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů: „společnými částmi domu části domu určené pro společné užívání, zejména základy, střecha, hlavní svislé a vodorovné konstrukce, vchody, schodiště, chodby, balkóny, terasy, prádelny, sušárny, kočárkárny, kotelny, komíny, výměníky tepla, rozvody tepla, rozvody teplé a studené vody, kanalizace, plynu, elektřiny, vzduchotechniky, výtahy, hromosvody, společné antény, a to i když jsou umístěny mimo dům; dále se za společné části domu považují příslušenství domu (například drobné stavby) a společná zařízení domu (například vybavení společné prádelny)“.

4 E. Kabelková, P. Schodelbauerová: Bytové spoluvlastnictví v novém občanském zákoníku, Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 32. Velmi podobně se k praxi zákona o vlastnictví bytů vyjadřuje i P. Sýkorová: Bytové spoluvlastnictví v teorii a praxi, Leges, Praha 2015, str. 69.

V odborné literatuře **panuje shoda, že ust. § 1160 o. z. je kogentní** (což vyplývá z dikce ustanovení, které vyjmenovává vlastnosti částí, které jsou *vždy* společné). **K povaze jmenovaného nařízení vlády je v literatuře většinová shoda, že je dispozitivní**, což je odůvodňováno použitím slova *zejména*. Michaela Balousová v článku na epravo.cz uvádí, že nařízení vlády je dispozitivní, přičemž odkazuje zejména na obecné zásady o. z.⁵ Pavla Sýkorová uvádí, že jde o demonstrativní výčet, přičemž zdůrazňuje, že podzákoný předpis nemůže přepisovat (přeformulovávat) pravidlo obsažené v zákonném předpise.⁶ Dispozitivnost nařízení vlády je také odůvodňována principem, že podzákoným předpisem nelze rozšiřovat pravidlo stanovené zákonem.⁷ Tento argument však nepovažují za správný. Smyslem podzákoného předpisu obecně je upřesnit normu (příkaz, oprávnění) stanovenou zákonem. V rámci upřesnění, tedy např. výkladu neurčitého pojmu použitého v zákoně, nepochybně může dojít k rozšíření obsahu pravidla, neboť podzákoný předpis může množinu prvků, na něž se obecné ustanovení zákona vztahuje, určit širěji, než jak to zákonodárce zamýšlel. To ale není v rozporu se zásadou, že práva a povinnosti lze stanovovat toliko zákonem. Pokud bychom totiž trvali na názoru, že výklad pravidla (příkazu) stanoveného zákonem nesmí mít rozšiřující povahu, znamenalo by to, že bychom v podstatě nemohli podzákoné předpisy vydávat jinak než jen jako nezávazná doporučení. **Podzákoný předpis tedy dle mého názoru může vyložit normu stanovenou zákonem i způsobem rozšiřujícího výkladu, pokud se nerozejde s obsahem předpisu, který má vykládat.**

5 <https://www.epravo.cz/top/clanky/vymena-oken-v-dome-a-spolecenstvi-vlastniku-jednotek-107027.html>, 21. 6. 2019.

6 P. Sýkorová, op. cit. sub 4, str. 70.

7 M. Novotný in M. Novotný, T. Horák, J. Holejšovský, J. Oehm: Bytové spoluvlastnictví a bytová družstva. Komentář, C. H. Beck, Praha 2016, uvádí: „I když v uvedeném vládním nařízení není zmíněn zákonný odkaz § 1222 o. z., lze zřejmě dovodit, že z hlediska kogentnosti tento zvláštní právní předpis stanoví vyvatitelnou domněnku společných částí nemovitě věci a nelze na něj hledět jako na kogentní úpravu, protože by to bylo – mimo jiné v rozporu se smyslem § 1222 o. z., podle důvodové zprávy k občanskému zákoníku není v možnostech podzákoného předpisu stanovit donucujícím způsobem povinný výčet společných částí, protože by to bylo protiústavní, přesto se takové vymezení jeví jako vhodné jako dostatečný návod pro vlastníka domu k vymezení společných částí. Je ale třeba upozornit, že existují i právní názory o kogentnosti této části nařízení, což by ovšem zakládalo pochybnosti o jeho ústavnosti a mělo by vést k jeho novelizaci.“

8 Z. Pražák: Bytové spoluvlastnictví, Komentář k § 1158-1222 nového občanského zákoníku a k zákonu č. 67/2013 Sb., Leges, Praha 2014, str. 22.

9 V současnosti se pojmem *lodžie* označují i nové prefa betonové konstrukce, které se předsazují před vlastní konstrukci domu (k níž se na několika místech kotví) a umožňují vytvořit užitnou plochu cca 4 m² na jednu lodžii, tedy násobně více než původní typizované balkony a lodžie. Ze stavebního hlediska však tyto konstrukce nejsou lodžii, protože ta je zcela vsazena do hmoty domu (např. původní lodžie u domu ostravské typové soustavy OP1.11), nově budované předsazené konstrukce bychom podle stavebního názvosloví měli označovat jako balkony. (Toho si všimá též P. Sýkorová, op. cit. sub 4, str. 71.)

10 Pokud mohu vycházet z vlastní zkušenosti správce, který pečuje o 17 bytových domů, v prohlášení vlastníka některých domů jsou jako příslušenství jednotky uvedeny balkony nebo lodžie, v některých také sklepní kóje, v některých pak ani jedno z nich.

11 Např. Z. Pražák, op. cit. sub 8, str. 26.

12 Petr Bohušlávka, www.tzb-info.cz/normy-a-pravni-predpisy-facility-management/15932-co-jsou-spolecne-casti-bytoveho-domu.

13 Nabyli-li vlastnické právo alespoň k jedné jednotce v domě s byty a nebytovými prostory přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nabyvatel podle zák. č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění pozdějších předpisů, vznikne i po dni nabytí účinnosti tohoto zákona vlastnické právo k dalším jednotkám v tomto domě podle dosavadních právních předpisů.

V případě tohoto nařízení vlády je výčet částí, které jsou společné, uvozen slovem *zejména*. **To ale dle mého názoru neznamená, že by nařízení bylo dispozitivní, tedy jen jakýmsi vodítkem a doporučením.** Myslím si, že je nutné nařízení vlády vykládat tak, že části zde vyjmenované jsou společnými částmi *vždy*, a slovo *zejména* je zde vloženo pro zdůraznění, že **vlastník může za společné části prohlásit i ty části domu, které vyjmenovány nejsou** (což ostatně vyplývá ze smyslu ust. § 1160 o. z.). Stanovení společných částí v nařízení vlády je tedy částečně kogentní, když stanovuje části, které musí být společné, a částečně dispozitivní, když předjímá, že vlastník může za společné části prohlásit i další prvky. Jeví se mi jako nelogické, aby zákon – ust. § 1160 o. z. – stanovil obecné pravidlo kogentně a nařízení vlády, které toto ustanovení vykládá, mělo dispozitivní povahu. K tomuto uvádí Zbyněk Pražák: „V části určující společné části domu je toto nařízení závazné, nelze jej porušit a nelze se od něj odchýlit v tom smyslu, že by některé tam uvedené společné části byly prohlášením určeny jako části, které nejsou společné. Mám za to, že citované nařízení vlády je prováděcím právním předpisem ve smyslu § 1222 o. z. ... Opačně však ano, i jiné části konkrétního domu lze jako společné označit.“⁸

Aplikace o. z. na prohlášení provedená za účinnosti zákona o bytech

Základním problémem, který není zákonem jednoznačně řešen, je otázka, jak postupovat v případě, kdy prohlášení vlastníka bylo provedeno za účinnosti zákona o vlastnictví bytů a je nesouladné se zněním o. z., protože za součást jednotky vymezuje i stavební části, které jsou dle o. z. společnými částmi, v praxi půjde zřejmě nejčastěji o balkony a lodžie.^{9, 10} V literatuře se objevují **dva názory**:

1. prohlášení vlastníka je v části, která odporuje platné právní úpravě, neaplikovatelné a musí být vyloženo tak, že části splňující podmínky § 1160 o. z. jsou považovány za společné části,¹¹

2. je třeba respektovat rozdělení domu na jednotky (vč. jejich příslušenství) a společné části, jak bylo v tomto prohlášení vlastníka určeno; pozdější změna právní úpravy nemá na jejich právní režim vliv.¹²

Oba názory lze přitom obhájit.

Názor o neaplikovatelnosti určení společných prostor vychází z ust. § 3063 o. z.¹³ Problém je ale v tom, že se zde hovoří o nabytí vlastnického práva k jednotce, tedy posouzení, že osoba je vlastníkem konkrétně určené jednotky. Znamená to ale zároveň, že příslušenství jednotky bude mít stejnou povahu a rozsah jako za účinnosti starého zákona? Zásadním argumentem je také skutečnost, že toto řešení je daleko praktičtější a usnadnilo by správu domu včetně přípravy náročných oprav: v případě obnovy nebo zateplení fasády je vhodné kromě opravy poruch nosné konstrukce (zejm. vlivem zatékání) provést výměnu oken a balkonových dveří a opravu stávajících balkonů (popř. odstranění stávajících balkonů a jejich nahrazení novými prefa betonovými lodžie). Z tohoto hlediska je posouzení těchto stavebních částí jako společných daleko výhodnější, všechny práce lze provést v jedné stavební etapě, jedním zhotovitelem a při dodržení stejné kvality a jednotného vzhledu, což je nepochybně logičtější a vhodnější, než pokud si bude každý vlastník jednotky vyměňovat okna a opravovat balkon sám.¹⁴

Na druhé straně stojí princip *iura quesita*: jestliže bylo v prohlášení vlastníka stanoveno, že součástí jednotky je např. balkon/lodžie, popř. sklepní kóje, jde o právo nabyté, o které by neměl být vlastník připraven. Tato teoretická konstrukce má ale silnou trhlinu – právo k jednotce, byť jde o právo vlastnické, není absolutní a nelze jej vykonávat bez ohledu na práva ostatních vlastníků. Vlastník jednotky je značně omezen, jak právně: při běžné správě hlasováním většiny vlastníků (např. co se týče pravidel pro správu domu a pozemku), pokud by chtěl svou jednotku stavebně rozšiřovat (a měnit tím velikost spoluvlastnického podílu), je vázán jednohlasným souhlasem všech vlastníků. Není třeba dodávat, že je omezen i fakticky – nemůže jednotku zničit, aniž by tím zasáhl do práv ostatních vlastníků, nemůže ji libovolně stavebně měnit, odstraňovat nosné konstrukce a prvky společného technického vybavení domu apod. Vlastnictví jednotek (bytů) má tedy zvláštní povahu a nelze jej zcela připodobnit obecnému vlastnictví, proto ani namítané porušení zásady práva nabytého neobstojí.

Základním smyslem právní úpravy vlastnictví bytů je podle mého přesvědčení takový výkon práv a povinností, který zabezpečí řádné užívání všech jednotek způsobem, který nezatěžuje (nad míru přiměřenou poměrům) jiné vlastníky jednotek. Tato zásada musí představovat právně vymahatelný režim, na jehož základě bude možné jednotky nerušeně užívat, budou účinně postihovány excesy, jako je např. rušení nočního klidu, a bude stanoven způsob, jakým mají vlastníci rozhodovat o údržbě a investicích v domě, stejně jako o způsobu, jakým budou tyto náklady hrazeny. Proto se domnívám, že

z hlediska teoretického i praktického je nutné trvat na tom, že části stanovené ust. § 1160 o. z. jako společné budou za ně považovány i v případě, kdy prohlášení vlastníka provedené za účinnosti zákona o vlastnictví bytů stanovuje jinak.

Závěr

Úprava společných částí v současném platném právu odpovídá potřebám praxe lépe než úprava předchozí. Při stanovení společných částí je třeba v kontextu ust. § 1160 o. z. posoudit nařízení vlády č. 366/2013 Sb., o úpravě některých záležitostí souvisejících s bytovým spoluvlastnictvím, jako částečně kogentní s tím, že zde vyjmenované části budovy musí být společnými částmi vždy, u částí zde nevyjmenovaných je pak na vlastníku budovy, zda je zahrne do společných částí či nikoliv. Ust. § 1160 o. z. se i přes nejasnost právní úpravy uplatní i na domy, v nichž bylo prohlášení vlastníka vytvořeno za účinnosti zákona o vlastnictví bytů, nebyly-li některé části domu vymezené jako společné, ač dle o. z. společné být mají, nebude prohlášení vlastníka v této části aplikovatelné. ❀

14 Zde je namísto pochválit důraz zákonodárce na zachování vzhledu stavby (při stanovení částí, které mají vliv na vzhled stavby jako částí společných). Tato úprava umožňuje snadněji dosáhnout jednotného vzhledu stavby, který je velmi důležitý. Dům, kde každý balkon vypadá jinak, jsou zde kutilsky provedené stříšky, každý balkon má zábradlí z jiného materiálu nebo jiného tvaru, je pochopitelně estetickou závadou. (To beze zbytku platí i pro domy realizované v panelové technologii, neboť jejich maximálně jednoduché výtvarné řešení předpokládá opakování stejných prvků, které dodává stavbě jednotnost, racionalitu, výtvarný rastr a čitelnost.)

inzerce

 CODEXIS®
ADVOKACIE

EVROPSKÝ PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM
Komplexní řešení pro potřeby všech advokátů.

LIBERIS

Unikátní systém poskytující komentáře renomovaných autorů k jednotlivým paragrafům.

 stovky titulů tisíce paragrafů desetitisíce komentářů

Sjednejte si schůzku s naším specialistou, rád Vám vše podrobněji předvede a vysvětlí.

Tel.: +420 596 613 333 | Email: klientske.centrum@atlasgroup.cz

ATLAS consulting spol. s r.o. člen skupiny ATLAS GROUP | www.atlasgroup.cz

Význam etického kodexu pro trestněprávní compliance

Tento příspěvek zkoumá význam jednoho ze základních dokumentů (alespoň větších) společností na celkové trestněprávní compliance a v několika kapitolách seznámí čtenáře s pojmem compliance program (nebo systém), pojmem etický kodex a jeho význam pro prevenci kriminality právnických osob.

Mgr. Lenka Náhlovská
působí na Katedře trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

Etický kodex někdy bývá vnímán spíše jako prázná proklamace, obsahující pouze obecná pravidla, která nebývají osobami v rámci společnosti dodržována (zejména pokud nejsou řádně provedena a vynucována jinými předpisy společnosti). **Opak je pravda: i obecné morální zásady (morální apel) mohou mít za splnění základních předpokladů požadovaný účinek.**

Vliv určitého morálního apelu na chování jednotlivců zkoumala např. americká studie vlivu morálního kodexu (*honor code*) na chování studentů při podvádění ve škole a ukázala, že univerzita se silným morálním kodexem, který je reálně vynucován a zakořeněn do života této univerzity, má výrazně nižší počet studentů, u kterých se podvádění vyskytuje (studie uvádí snížení o 36 %).¹

Etický kodex má svoje místo nejen na akademické půdě, ale v řadě dalších činností (od dobročinných, neziskových až po podnikatelské). „Vysoké etické standardy jsou v dlouhodobém zájmu společnosti jako prostředek pro získání věrohodnosti a důvěryhodnosti, a to nejen v každodenní operativě, ale také s ohledem na dlouhodobé závazky. ... Interní kodexy společnosti slouží jako standardy pro jednání, chování jak správního orgánu, tak i klíčových manažerů, a vymezují rámec pro rozhodování v měnících se a často konfliktních situacích. Etický kodex

by měl minimálně stanovit jasné limity pro uplatňování soukromých zájmů, včetně obchodování s akciemi společnosti. Celkový rámec etického jednání přesahuje pouhé dodržování zákonů, které by vždy mělo být základním požadavkem.“²

Příspěvek se z velké části zaměřuje právě na obchodní korporace. Problematika vnitropodnikového *compliance* je v současné době nejvíce spojována s oblastí podnikatelské sféry, to ovšem neznamená, že jednotlivé závěry nejsou aplikovatelné pro další typy právnických osob. Cílem příspěvku je nastínit několik základních aspektů etického kodexu jakožto součástí (nejen) trestněprávního *compliance* a z toho vyplývajících doporučení pro jeho implementaci.

Trestněprávní compliance

Pojem pochází z anglického slovního spojení „*to comply with*“, tedy být v souladu s něčím (soulad se vyžaduje nejen s právními normami, ale i zásadami etickými, podnikatelskými a poctivého styku). Vzhledem ke specifčnosti pojmu neexistuje vhodný český překlad, a proto se do české odborné i laické literatury probojoval termín nepřeložený. Podnikové *compliance* nevzniklo jako termín spojený s trestním právem, nejde totiž vůbec o termín původem právní. Jedná se obecně o „*vymezení a dodržování etických a právních pravidel chování příslušné obchodní společnosti nebo podnikatelské skupiny (korporace) a jejich zaměstnanců, a to nejen ve sféře čistě obchodních vztahů, ale i v dalších oblastech její činnosti a existence*“.³

Pojem *compliance* úzce souvisí s dalším z angličtiny převzatým pojmem – *corporate governance* (to by mohlo být chápáno jako zastřešující pojem pro jednotlivá pravidla chování společnosti,⁴ který do sebe kromě trestněprávního *compliance*, zásad pro ochranu osobních údajů a bezpečnosti práce zahrnuje také tzv. risk management, nebo např. *due diligence* – prověřování třetích stran). Někteří ovšem *corporate governance* naopak chápou jako součást *compliance* systému, popř. jako zcela oddělenou složku. *Corporate governance* obsahuje zejména pravidla tzv. dobré správy. Více než prevencí nežádoucího (protiprávního) chování se *corporate governance* zabývá otázkami efektivity podnikatelských rozhodnutí.⁵ Jako zastřešující pojem pro tyto jednotlivé prvky firemních pravidel se někdy udává tzv. „společenská odpovědnost firmy“, tedy dle anglického pojmu *Corporate Social Responsibility* (CSR).⁶ Politika společnosti je tedy velice rozsáhlá, nelze ji zužovat na pouhé *compliance*, samozřejmě je nutné klást důraz na rozdílnosti jednotlivých společností (od nadnárodních koncernů po malé osobní společnosti). Správné nastavení výše naznačených

1 H. M. O'Neill, Ch. A. Pfeifer: The Impact of Honor Codes and Perceptions of Cheating on Academic Cheating Behaviors, Especially for MBA Bound Undergraduates [online], 2011, Business and Economics Faculty Publications č. 14, str. 21, dostupné z: https://digitalcommons.ursinus.edu/bus_econ_fac14 [zobrazeno 24. 3. 2019].

2 OECD: G20/OECD Principles of Corporate Governance, 2015, český překlad: Czech Institute of Directors, 2016, str. 51 [online], dostupné z: www.ciod.cz [zobrazeno 4. 4. 2019].

3 P. Koukal: Korporátní pravidla Compliance a nový trestní zákoník, Právní rádce č. 2/2010, str. 28.

4 J. Logesová: Trestní compliance – prostředek pro vyvinění se právníké osoby z trestní odpovědnosti, Státní zastupitelství č. 3/2018, str. 25.

5 Problematice *corporate governance* se v České republice věnuje např. příručka Czech Institute of Directors, Kodex správy a řízení společností ČR, 1. vydání, 2018 [online], dostupné z: <http://www.cginstitut.cz> [zobrazeno 4. 4. 2019].

6 P. Koukal, op. cit. sub 3, str. 28.

pravidel pak společnosti pomůže udržovat její chod v souladu s požadavky práva, etickými standardy daného typu podnikání, obchodními zvyklostmi platnými v dané oblasti, udržování dobrého jména a pověsti společnosti apod.

Soubor jednotlivých dokumentů spadajících do *compliance* pak v celku tvoří tzv. **compliance management systém**⁷ (*compliance management systems*).

Pojem *compliance* vznikl tedy čistě jako součást korporátní podnikatelské činnosti, znamenal původně hlavně pravidla podnikatelské činnosti (viz definice výše) a svým vývojem se pak začal užívat jako synonymum pro souladnost s požadavky právního řádu. „*Smyslem těchto programů je - v nejobecnější rovině - podchycení a analýza některých závazných pravidel regulujících činnost podnikatele (obchodní korporace) a jejich následná implementace do vnitřních postupů a procesů obchodního závodu tak, aby bylo zajištěno v maximální možné míře legální a etické podnikání*“.⁸ Důležité je ovšem zmínit, že *compliance* pravidla nehrají důležitou roli pouze v podnikání, ale také v neziskovém a veřejném sektoru. Zaměření takových pravidel však bývá specifické pro příslušnou oblast.

Jak autoři výše citované monografie věnující se podnikovému *compliance* správně zdůrazňují, vysoké nároky na „chování“ v soukromoprávním styku klade i úprava občanského zákoníku, a to zejména důrazem na poctivý obchodní styk, odbornou péči a odpovědnost za škodu.⁹ Vedení společnosti pak má povinnost péče řádného hospodáře, která, pokud bude vykládána dostatečně široce, může zahrnovat i dostatečnou kontrolu provozu („*povinnost managementu důsledně prošetřit existující podezření, a dostat tak povinnosti péče řádného hospodáře*“¹⁰).

Cílem trestněprávního *compliance* je pak „*předcházet páchaní trestné činnosti nejen ze strany zaměstnanců nebo osob v obdobném postavení [§ 8 odst. 1 písm. d)], ale i statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu a dalších osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), osob ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby [§ 8 odst. 1 písm. b)], ale i toho, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení takové právnické osoby [§ 8 odst. 1 písm. c)]*“.¹¹ Autoři tak (správně) vycházejí zejména z ust. § 8 ZTOPO, které upravuje koncepci přičitatelnosti jednání fyzické osoby osobě právnické, na které je trestní odpovědnost právnických osob postavena. Účinným nastavením *compliance* programu tak může společnost zabránit kolektivní odpovědnosti (tedy celku, protože trestní sankce se může citelněji promítnout i do finanční sféry jednotlivců – členů a zaměstnanců společnosti) s tím, že za spáchanou trestnou činnost by pak měl odpovídat jednatel, který jednal proti těmto závazným vnitřním *compliance* pravidlům.

Primární negativní důsledek trestné činnosti – tedy trestní odpovědnost – je doprovázen řadou dalších negativních efektů s trestnou činností spojených. Jedná se o rizika poškození reputace (dobrého jména právnické osoby), obchodní riziko (dopad na podnikání) a s tím spojené finanční dopady.¹² Obecně lze tedy říci, že *compliance* programem se právnická osoba chrání před mnohem větší újmou, než je trestněprávní sankce.

Vzhledem k mnohem větší tradici podnikového *compliance* v zahraničí je i v českém právním prostředí vidět velký vliv zahraniční literatury věnující se této problematice na dnes dostupnou českou literaturu obsahující doporučení týkající se *compliance* programů. Některé z takových významných

zahraničních materiálů v základních poučkách shrnuje např. Bohuslav v kapitole kolektivní monografie, věnující se právě problematice trestní odpovědnosti právnických osob.¹³

Vyvinění se právnické osoby

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, ZTOPO zavedl konstrukci tzv. **přičitatelnosti trestného činu spáchaného osobou fyzickou** (jednající v zájmu nebo v rámci činnosti dané právnické osoby¹⁴). ZTOPO při svém přijetí v § 8 obecně počítal s **automatickým** (resp. bez existence vyvíňovací klauzule) **přičítáním jednání statutárního orgánu a dalších osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) právnické osobě**. Pouze v případě jednání zaměstnance právnické osoby bylo přičítání jednání takové osoby podmíněno příkazem nebo kvalifikovaným zanedbáním ze strany vedení právnické osoby.

Ust. § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO v současné době říká, že právnická osoba je trestně odpovědná za jednání zaměstnance v případě, pokud k němu došlo na **podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odst. 1 písm. a) až c), anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v odst. 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neucínily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu**.

Již toto ustanovení přineslo základ pro úvahy nejen pro praxi, ale i pro odbornou sféru, která se snažila přijít na to, jaká opatření zabraňující trestněprávnímu jednání zaměstnanců lze po právnické osobě spravedlivě požadovat. Ust. § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO však alespoň stanoví, že je třeba nad zaměstnanci vykonávat kontrolu a v případě odhalení trestné činnosti je třeba zavést mechanismy, které pomohou spáchaný trestný čin mitigovat (zamezit nebo odvrátit následky trestného činu). Již přijetí tohoto ustanovení založilo podhoubí pro tvorbu trestněprávního *compliance*, které míří právě na výše uvedenou problematiku. Pro vyvození trestní odpovědnosti právnické osoby za jednání svého zaměstnance by podle výše uvedeného ustanovení musel být prokázán nedostatek řádného vedení a kontroly tohoto zaměstnance.¹⁵

7 J. Fenyk, L. Smejkal, I. Bílá: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář, 2., podstatně přepracované a doplněné vydání, Wolters Kluwer, Praha 2018, str. 217.

8 K. Schenková, J. Lasák a kol.: Compliance v podnikové praxi, C. H. Beck, Praha 2017, str. 3.

9 Tamtéž, str. 4.

10 Tamtéž, str. 107.

11 J. Fenyk, L. Smejkal, I. Bílá, op. cit. sub 7, str. 217.

12 K. Hurýchová, M. Sýkora: Compliance programy (nejen) v České republice, Wolters Kluwer, Praha 2018, str. 13.

13 L. Bohuslav: Compliance program a jeho východiska zejména v zahraniční praxi, in: J. Jelínek a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté, Leges, Praha 2017, str. 74-79.

14 Před novelou provedenou zák. č. 183/2016 Sb. obsahoval výčet ještě možnost jednání jménem právnické osoby. To ovšem bylo kvůli nekoncepčnosti (rozpor s jednáním za právnickou osobu, jak je konstruováno v platném občanském právu) právě touto novelou vypuštěno. K tomu např. K. Beran: Trestní odpovědnost právnických osob z pohledu nového občanského zákoníku, Trestněprávní revue č. 3/2015, str. 59.

15 P. Forejt a kol.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: s komentářem, Linde, Praha 2012, str. 81.

Odpovědnost právnické osoby za jednání osob uvedených v § 8 odst. písm. a) až c) ZTOPO však byla až do novely ZTOPO provedené zák. č. 183/2016 Sb. neomezená (jedním z „korektivů“ byl požadavek, aby trestná činnost byla spáchána v rámci činnosti, v zájmu nebo jménem právnické osoby, což vylučovalo alespoň absolutní excesy jednajících osoby).

Výše uvedená novela ZTOPO přinesla kromě původně zamýšlených změn (rozsah kriminalizace právnických osob) i zcela nové ust. § 8 odst. 5 ZTOPO: **Právnická osoba se trestní odpovědnosti podle odstavců 1 až 4 zproští, pokud vynaloží veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v odstavci 1 zabránila.**

Nejen způsob přijetí, ale i samotná legislativní formulace tohoto ustanovení přinesla řadu oprávněné odborné kritiky.¹⁶ Pro účely tohoto příspěvku ovšem nebudu znovu opakovat legislativní nedostatky doprovázející toto ustanovení a plně se v souvislosti s touto kritikou odvolávám na již existující odbornou literaturu.

Potřeba je ovšem věnovat se některým aspektům rozebíraného vyvíňovacího¹⁷ odstavce, které jsou pro tuto práci významné. Jedná se o problematiku neurčitěho pojmu „veškeré úsilí, které lze na právnické osobě požadovat“ a v současné době tolik diskutované možnosti převrácení důkazního břemene v souvislosti s prokazováním těchto skutečností.

Veškeré možné úsilí

Profesor Šámal uvádí, že v případě, že právnická osoba vynaloží veškeré úsilí, které na ní lze spravedlivě požadovat, může se zprostit trestní odpovědnosti za exces některé osoby uvedené v § 8 odst. 5 ZTOPO. Zda se právnická osoba pokoušela zabránit takovým excesům, se bude zkoumat dle jejich vnitřních předpisů a kontrol jejich dodržování. Ve svém článku pak odkazuje na budování tzv. firemní kultury (*corporate culture*).¹⁸

16 Např. F. Gvozdek: Zamyšlení nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, Bulletin advokacie č. 11/2016; J. Jelínek: Nad šestou novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, Kriminalistika č. 2/2017; P. Šámal: K trestní odpovědnosti právnických osob po novele provedené zákonem č. 186/2016 Sb., Trestněprávní revue č. 11-12/2016; a řada dalších.

17 Zákon používá pojem „zprostit se trestní odpovědnosti“, což je v odborné literatuře kritizováno vzhledem k tomu, že zproštění se trestní odpovědnosti je spojováno s objektivní odpovědností. In J. Jelínek, op. cit. sub 16, str. 88-89.

18 P. Šámal, op. cit. sub 16, str. 251.

19 J. Chromý, M. Růžička: K mantinelům vyvinění trestní odpovědnosti právnické osoby ve smyslu § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, Státní zastupitelství č. 1/2017, str. 22. Autoři dále uvádějí, že dle jejich názoru je nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje nejen dodržování pravidel, ale i etické chování.

20 Nejvyšší státní zastupitelství: Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, Průvodce právní úpravou pro státní zástupce, 2., upravené a doplněné vydání, Brno, 14. 8. 2018, sp. zn. 1 SL 141/2017.

21 V. Pelc: Kritika nové metodiky Nejvyššího státního zastupitelství k trestní odpovědnosti právnických osob a obrácené důkazní břemeno, Bulletin advokacie č. 11/2018.

22 Shodně J. Chromý: Jak blíže posuzovat exkulpační důvod z trestní odpovědnosti právnické osoby? Státní zastupitelství č. 3/2018, str. 22. Autor příspěvku je jedním z autorů Metodiky NSZ, proto se jeho názory obsažené v tomto článku do značné míry překrývají se závěry materiálu NSZ.

23 Etický kodex pak hraje zásadní roli zejména v oblasti preventivní. To ovšem neznamená, že by neměl obsahovat i základy detekční a sankční politiky společnosti. Podrobněji viz následující kapitola.

Jak uvádí Chromý s Růžičkou, „zákon nedefinuje minimální standard, při jehož dodržení by se mělo za to, že právnická osoba vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu vyjmenovanými osobami zabránila. Orgány činné v trestním řízení nemají ani uloženou povinnost jej vydat.“¹⁹ Nejblíže se orgány činné v trestním řízení přiblížily výkladu takového požadavku v již jednou aktualizované Metodice Nejvyššího státního zastupitelství²⁰ (dále jen „Metodika NSZ“). Tato metodika však již byla také z řady důvodů podrobena odborné kritice.²¹ Autorka kvituje snahu osvětlit pojem veškeré možné úsilí i takovým způsobem, zejména s ohledem na rozbor dostupné judikatury v těchto věcech. Některé informace obsažené v Metodice NSZ jsou ovšem velice kusé, a je proto třeba je dále rozvést, a to pokud možno v dokumentu věnujícím se požadavkům na řádné vedení a prevenční činnost právnických osob z pera Ministerstva spravedlnosti nebo jiného centrálního orgánu. Teprve takový dokument by mohl postavit najisto, jaké „veškeré úsilí“ se opravdu na právnických osobách požaduje.

Pokud budeme zkoumat hranice veškerého možného úsilí právnické osoby podle Metodiky NSZ, tak ta tyto hranice vymezuje šesti hledisky: funkčním, subjektivním, časovým, personálním, potentním a procesním.²²

- a) Funkční hledisko je vymezeno účelem jednotlivých přijatých opatření. Základním účelem je prevence páchaní protiprávní činnosti (preventivní účel), detekce případného rozporu s pravidly (detekční účel) a následné potrestání odpovědných osob a adekvátní reakce na jejich protiprávní jednání (represivní či reakční účel).²³
- b) Subjektivní (materiální) hledisko je odrazem „spravedlivého“ požadavku na vynaložení veškerého možného úsilí právnickou osobou.
- c) Časové hledisko zcela logicky požaduje, aby byly interní normy zavedeny v době, ve které došlo ke spáchání trestného činu.
- d) Personální hledisko klade důraz na to, která z osob uvedených v § 8 odst. 1 ZTOPO jednání přičitatelné právnické osobě spáchala. Jinak se bude přistupovat k přičítání jednání statutárního orgánu a jinak k zaměstnanci.
- e) Potentní hledisko vyjadřuje způsobilost daného opatření ovlivnit chod v právnické osobě.
- f) Procesní hledisko nakonec zkoumá, zda právnická osoba své předpisy kontinuálně prosazuje (aktualizuje, školí o nich zaměstnance).

Autoři věnující se této problematice se obecně shodnou na tom, že základem „veškerého úsilí“ je **implementace trestněprávního compliance systému, jeho kontrola a dodržování**, přičemž každý autor klade důraz na jiné instituty. Vzhledem ke specifčnosti jednotlivých typů právnických osob, ale i rozdílnosti mezi jednotlivými právnickými osobami téhož typu je na uvážení každé z nich, jaká z nabízených opatření přijme. Základním předpisem, který bývá často uváděn na prvních místech, je právě etický kodex, jehož hlavní přínosy budou představeny v následující kapitole tohoto příspěvku. Pravdou ale zůstává, že požadavek veškerého možného úsilí je natolik široký a neurčitý, že nikdy nelze s určitou přesností žádné právnické osobě potvrdit, že její program je stoprocentně spolehlivý.

Jak ukázala tato kapitola, vůbec nelze hovořit o jasných závěrech, což je vzhledem k tomu, že se jedná o trestní odpovědnost, poměrně nešťastné. Nelze s jistotou určit, jaké úsilí je **veškeré možné**, kdo bude takové úsilí prokazovat a jak tedy obecně svůj *compliance* program nastavit.

Z hlediska doporučení je pak zejména potřeba vycházet ze stavu **současného poznání**, implementovat daná opatření s ohledem na **specifika činnosti** právnické osoby a v případě potřeby dokázat takové skutečnosti mít po ruce vždy dostatek podkladů, které svědčí o **úsilí** právnické osoby zabránit protiprávní činnosti. Právě doporučení vycházející ze současně dostupných materiálů věnujících se podnikovému *compliance* s užším zaměřením na implementaci etického kodexu do vnitřních předpisů společnosti budou rozebrána v následující kapitole tohoto příspěvku.

Otázka přenesení důkazního břemene v řízení proti právnické osobě

Zejména zavedení § 8 odst. 5 do zákonné úpravy trestní odpovědnosti právnických osob rozpoutalo v odborné sféře **bouřlivé debaty nad možností přenesení důkazního břemene v trestním řízení ohledně prokázání okolností, za kterých se může právnická osoba vyvinut z trestní odpovědnosti, a to právě na obžalovanou právnickou osobu.** Otázka důkazního břemene v trestním řízení je velice komplexní problematikou a cílem tohoto příspěvku zdaleka není její rozbor. Je třeba ovšem poukázat zejména na oblasti názorů, které se v souvislosti s prokazováním skutečností podle § 8 odst. 5 ZTOPO v odborné literatuře objevily.

Z **recentních publikací na téma otázky přenesení důkazního břemene v trestním řízení se vyvinuly v podstatě tři základní směry:**²⁴

1. Směr, který tvrdí, že důkazní břemeno se následkem zakotvení § 8 odst. 5 ZTOPO přenáší. Aktualizovaná Metodika NSZ ve své podstatě (ačkoliv jasně nehovoří o přenesení důkazního břemene) uvádí (a tím pádem státním zástupcům doporučuje) následující postup: „*Státní zástupce může právnickou osobu vyzvat bez pohrůžky sankcí (v souladu se zásadou zákazu k sebeobviňování neboli nemo tenetur se ipsum accusare), aby příslušné podklady k důvodnosti závěru o vynaložení veškerého úsilí předložila. Jestliže právnická osoba na to nereaguje a ani z dosud provedeného dokazování nevyplývají skutečnosti nasvědčující tomu, že lze o aplikaci § 8 odst. 5 ZTOPO v konkrétním případě rozumně uvažovat, jde o otázku zodpovězenou.*“²⁵ V případě neaktivity právnické osoby při prokazování skutečností nasvědčujících jejímu vyvinutí tak Metodika přikládá takové neaktivitě určitou váhu (což je v rozporu se zásadou, kterou Metodika v citovaném odstavci sama uvádí, tedy *nemo tenetur se ipsum accusare*).²⁶

Bohuslav se při rozboru této problematiky také kloní spíše na tu stranu, že povinnost právnické osobě, aby prokázala skutečnosti rozhodné pro zproštění se trestní odpovědnosti, uložit lze. Odkazuje nejen na judikaturu ESLP, která v určitých případech takové zatížení dovoluje, ale zejména vyžaduje „*užití selského rozumu, které povede k efektivnímu prosazení účelu zákona*“ a zohlednění zásad účelnosti a hospodárnosti trestního řízení.²⁷

2. Směr, který za současné právní úpravy přenesení důkazního břemene odmítá, ale nebrání se možnosti jeho explicitního zakotvení zákonodárcem. Ačkoliv podle řady autorů nelze za současného stavu právní úpravy dovozovat přenesení důkazního břemene na právnickou osobu, zejména vzhledem k tomu, že to odporuje některým základním zásadám trestního řízení a jde o tak velký zásah do práva na spravedlivý proces, že se vyžaduje, aby se taková povinnost nedovožovala pouze implicitně z právní úpravy, ale aby byla explicitně zakotvena do textu zákona (jako výjimka z jinak platných obecných zásad). K takové úvaze dospívá v příspěvku kritizujícím aktualizovanou Metodiku NSZ Pelc: „*Osobně se vůbec nebráním diskusi o zatížení právnické osoby důkazním břemenem v trestním řízení, tj. obráceně řečeno o obráceném, přeneseném či rozděleném důkazním břemeni, které by však musel stanovit zákonodárce přímo výslovně v trestním předpisu a musel by zároveň přesněji specifikovat nároky, které na právnickou osobu klade.*“²⁸

Někteří autoři si pak pokládají otázku, zda zákonodárce nepoužil termín „zproštění“ trestní odpovědnosti záměrně s cílem fakticky přenést důkazní břemeno na obviněnou právnickou osobu. V příspěvku Grívny a Šimánové nalezneme polemiku nad touto možností: na jednu stranu autoři připouštějí praktičnost takové možnosti, na druhou stranu si uvědomují její kontroverznost. V závěru příspěvku pak odkazují na budoucí rozhodovací praxi (hlavně vyšších stupňů) soudů nebo na zásah zákonodárce.²⁹ Tento příspěvek přináší hlavně podrobný rozbor vývoje názorů českých i zahraničních odborníků na problematiku důkazního břemene v České republice a může být důležitým podkladem pro budoucí diskusi nad touto problematikou.

3. A poslední směr, který odmítá zakotvení institutu přenesení důkazního břemene do trestního procesu, neboť to odporuje základním zásadám trestního řízení, zejména pak zásadě vyhledávací a zásadě materiální pravdy. V příspěvku věnujícím se otázce důkazního břemene se Fenyk vyjadřuje v tom směru, že materiální důkazní břemeno v trestním řízení lze připustit, ovšem nelze takové břemeno dělit mezi strany sporu, protože v trestním řízení je „*právo i právní povinnost státu (vystupujícího v trestním řízení orgány činnými v tomto řízení) prokazovat a trestně stíhat trestné činy,*“ přičemž „*stát se této odpovědnosti z povahy věci legitimní cestou zprostit nemůže*“.³⁰

Při argumentaci obhajující ať ten, či onen směr autoři často zmiňují (novou) úpravu odpovědnosti právnických osob za přestupky podle § 21 přest. zák. Taková argumentace je však

24 Každý z uvedených názorů má mnohem více aspektů a zastánců, v této kapitole uvádí autorka pro názornost jen několik případů.

25 Metodika NSZ, str. 23.

26 Ke stejnému závěru dochází Pelc, který uvádí: „*Co už více může být v rozporu se zásadou nucení k sebeobviňování, než pohrůžka vyslovením viny za trestný čin a uložení trestu v případě odmítnutí spolupráce se státním zástupcem?*“ V. Pelc, op. cit. sub 21, str. 42.

27 L. Bohuslav: K otázce přenesení důkazního břemene ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob, in: J. Jelínek a kol.: Trestní právo procesní – minulost a budoucnost, Leges, Praha 2016, str. 102.

28 V. Pelc, op. cit. sub 21, str. 43.

29 T. Grívna, H. Šimánová: Příspěvek do diskuse o povaze ustanovení § 8 odst. 5 TOPO: úvaha nad možností zatížit obviněnou právnickou osobu důkazním břemenem, Trestní právo č. 2/2018, str. 9 a 18.

30 J. Fenyk: Důkazní břemeno a trestní řízení, in: J. Jelínek a kol.: Trestní právo procesní – minulost a budoucnost, Leges, Praha 2016, str. 74.

dvojsečná. Na jedné straně je pravda, že vzhledem k tomu, že právnícká osoba se svým *compliance* programem nesnaží zbavit pouze trestní odpovědnosti, ale i odpovědnosti administrativní, musí počítat, že v případě odpovědnosti za přestupek bude muset svou snahu prokazovat. Je proto nelogické, aby jí v jednom řízení taková povinnost zatěžovala, kdežto v jiném (trestním) nikoliv. Na druhou stranu § 21 odst. 1 přest. zák. explicitně stanoví, že právnícká osoba nebude za přestupek odpovědná, **jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat.** Touto formulací pak argumentují zastánci opačného směru, kteří říkají, že pokud by zákonodárce chtěl právníckou osobu zatížit důkazním břemenem, použil by právě takovou formulaci.

Nehledě na výše zmíněné výkladové spory je zřejmé, že v případě odpovědnosti za přestupek ukládá přest. zák. „*břemeno tvrzení a břemeno důkazní*“.³¹ Proto je nutné při implementaci předpisů zabráňujících protiprávnímu jednání členů a zaměstnanců společností mít na paměti možnost tato pravidla v budoucnu prokazovat.

Podle mého názoru jsou skutečně úvahy nad (alespoň) částečným přenesením důkazního břemene při prokazování vynaložení veškerého možného úsilí právnícké osoby zcela legitimní. Nelze však takový zásah dovozovat takzvaně mezi řádky, nýbrž je nutné tuto možnost v řádném zákonodárném procesu zakotvit přímo do zákona. Tato otázka může být otevřena v souvislosti s obnovením rekodifikačních prací na českém trestním řádu (jedná se přece jen o trestněprocesní otázku). Nelze ovšem souhlasit s tím, že bychom otázku přenesení mohli dovozovat

z použití termínu „*zprostit se*“, a to zejména s ohledem na způsob zakotvení § 8 odst. 5 ZTOPO v rámci legislativního procesu, které bylo natolik nesystémové, že si stěží lze představit, že by zákonodárce takový důsledek vůbec promyslel,³² navíc většina odborné literatury označuje použití tohoto pojmu za legislativní chybu.³³ Nemohu ovšem popřít čistě pragmatickou stránku věci (kterou volí i Nejvyšší státní zastupitelství s ohledem na Metodiku NSZ), a sice že orgány činné v trestním řízení nebudou mít možnost, jak nade vši pochybnost prokázat, že právnícká osoba potřebné úsilí nevyvinula.

Už s ohledem na Metodiku NSZ (ačkoliv se v řadě bodů shodují s její kritikou) je nutné upozornit právnícké osoby, že není vyloučeno, že se na ně bude klást **zvýšený nárok při prokazování těchto skutečností.** Na tyto důsledky současného vývoje odborné diskuse je nutné být připraven.³⁴

Význam ustanovení o účinné lítosti

Řádné nastavení *compliance* programu pak kromě **preventivní funkce zastává i funkci reakční a detekční.** Tyto dvě funkce mají význam nejen z pohledu ust. § 8 odst. 5 ZTOPO, ale také kvůli úpravě účinné lítosti v § 11 ZTOPO. Na tomto místě je tedy nutné pouze zmínit možnost, že trestní odpovědnost právnícké osoby zanikne, pokud bude mít dostatečné reakční a detekční mechanismy, které pomohou danou trestnou činnost včas odhalit a zabránit jejím škodlivým následkům (za splnění dalších podmínek § 11 ZTOPO). „*Daný interní či externí kontrolní systém musí počítat i s variantou, že půjde pouze o přípravu trestného činu nebo o pokus o něj ze strany zaměstnance, a mít nastaveny interní postupy i pro takovéto situace.*“³⁵

Etický kodex

Právě s ohledem na celkový systém opatření, která lze na právnícké osobě spravedlivě požadovat, se tento příspěvek zaměřuje na jednu součást *compliance* programu, která se uvádí skoro v každé dostupné literatuře věnující se řízení a sestavování podnikových interních procesů.

Etický kodex (anglicky také např. *code of ethics* nebo *code of conduct*)³⁶ je **ústředním prvkem compliance programů**,³⁷ vyjadřuje zásady a hodnoty společnosti, slouží k vymezení se proti nelegálním aktivitám, deklaruje zásady poctivosti, transparentnosti, profesionality, morálky apod. Tvoří základ pro další jednotlivé prvky *compliance* programu. „*Všichni zaměstnanci právnícké osoby si musejí být vědomi, že napříč celou právníckou osobou není trestná činnost tolerována, a už vůbec ne podporována.*“³⁸ Kaplan s Murphym píší, že již nějakou dobu se mezi odborníky na danou problematiku uvádí, že právě správné nastavení a oddanost společnosti určitým etickým principům (zakotveným zejména v etických kodexech a opakovaných v rámci školení zaměstnanců) je základním požadavkem dosažení tzv. *legal compliance*³⁹ (tedy souladnosti s právními předpisy).

Etický kodex tak má potenciál dát všem členům společnosti jasnou představu, jaké jednání je takřikajíc tabu. Zejména zaměstnancům společnosti může správně nastavený etický program ukázat směr nejen v případech jasně porušování právních předpisů, ale i v tzv. šedé zóně, kde nemusí být hranice legálního a protiprávního jednání zcela zřejmá.⁴⁰

- 31 Z. Kühn: Nový přestupkový zákon, odpovědnost právníckých osob a problematika dvojího trestání téhož deliktu, Právní rozhledy č. 3/2018, str. 80.
- 32 To navíc nelze zjistit vzhledem k tomu, že k dotčenému ustanovení není důvodová zpráva, a tedy nemůžeme zcela přesvědčivě použít výklad historický a ani výklad teleologický, tedy smyslem zákona, který je sice „korunou“ výkladových pravidel, ovšem nemusí být vždy zcela objektivní, zejména pokud o záměru zákonodárce nemáme dostatek podkladů. K tomu srov. např. J. Jelinek a kol.: Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část, 6. aktualizované a doplněné vydání, Leges, Praha 2017, str. 63.
- 33 Kromě výše citovaných např. J. Dědič: § 8, in: P. Šámal, J. Dědič a kol.: Trestní odpovědnost právníckých osob, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2018, str. 158.
- 34 Podobně varování obsahuje příspěvek Sokola na internetovém portálu epravo.cz. T. Sokol: ZTOPO jako procházka začarovaným lesem, Epravo.cz, publikováno 7. 11. 2016 [online], dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ztopo-jako-prochazka-zacarovanym-lemem-103522.html> [zobrazeno 3. 4. 2019].
- 35 J. Fenyk, L. Smejkal, I. Billá, op. cit. sub 7, str. 218.
- 36 Někteří autoři rozdělují *code of ethics* a *code of conduct* s tím, že etický kodex je základním dokumentem obsahujícím obecné prohlášení, kdežto kodex chování upravuje podrobně vyžadovaná pravidla chování osob v rámci dané společnosti.
- 37 „A company's code of conduct is often the foundation upon which an effective compliance program is built.“ Přeloženo: „Etický kodex společnosti je často základním prvkem, na kterém je efektivní compliance program postaven.“ In U. S. Department of Justice, A Resource Guide to the U. S. Foreign Corrupt Practices Act [online], str. 57, dostupné z www.justice.gov/criminal/fraud/fcpa [zobrazeno 29. 3. 2019].
- 38 J. Fenyk, L. Smejkal, I. Billá, op. cit. sub 7, str. 229.
- 39 J. Kaplan, J. Murphy: Compliance programs and the corporate sentencing guidelines, 2017-2018 revised edition, Thomson Reuters, Danvers 2017, str. 161.
- 40 Jako příklad lze uvést korupční jednání v soukromé sféře, kde není zákonem nastavena žádná minimální hranice hodnoty úplatku (v rámci úplatkářských trestných činů), když přitom v obchodním styku je zcela běžné, když se obchodní partneři navzájem obdarovávají předměty drobné hodnoty (reklamní předměty, kancelářské předměty apod.). Dalšími příklady mohou být porušování předpisů o ochraně životního prostředí, autorských práv apod., u kterých je také poměrně nízké právní povědomí.

Autoři monografie věnující se podnikovému compliance uvádějí, že řada významných společností, jako např. Enron či Volkswagen, měla detailně zpracovaný etický kodex. „*Ten se však v konečném důsledku, díky nulové či nevhodně koncipované podpoře odpovědných osob, špatné interní komunikaci a očividně i klamné či obecně nesprávné korporátní kultuře, projevil jen jako změt prázdných frází bez praktického (reálného) významu.*“⁴¹

Přesto, že by měl být etický kodex co možná nejobecnějším předpisem společnosti (zastřešujícím ostatní součásti compliance programu), neměl by obsahovat jen prázdné fráze a vágní pojmy. Takové nastavení etického kodexu (stejně jako u jiných kodexů) může způsobit, „*že se zaměstnanci a pracovníci společnosti nejsou schopni s jednotlivými pravidly v nich obsaženými ztotožnit, nepochopí jejich spojitost s vlastní činností, a pravidla tudíž ignorují či je dokonce vědomě porušují.*“⁴²

Zejména kvůli významu tohoto organizačního předpisu pak obsahuje literatura věnující se problematice *compliance* řadu doporučení, **jak etický kodex řádně nastavit.** Tato kapitola obsahuje podstatné závěry z těchto doporučení, a to na základě analýzy tuzemské i zahraniční literatury, která často pracuje s dlouholetou zkušeností s trestní odpovědností právnických osob.

S etickým kodexem významně souvisí tzv. **firemní kultura.** Fenyk požaduje, aby **společnost svým nastaveným compliance programem „žila“**.⁴³ V oblasti etického kodexu pak jeho životnost souvisí zejména s jeho distribucí, pravidelností jeho aktualizace a s tím, že jednotliví členové právnické osoby znají jeho text. Chromý s Růžičkou na druhou stranu zdůrazňují, že firemní kultura (jako základ *compliance*, tedy souladnosti) není nutně závislá na existenci etického kodexu, a to pokud je v rámci činnosti právnické osoby natolik silná, že vytváří „*prostředí pro právně konformní chování osob podílejících se na její činnosti.*“⁴⁴ Dle mého názoru je však k nastavení firemní kultury potřeba nějaký zastřešující dokument (jako je etický kodex) přijmout, a to zejména z toho důvodu, že v řadě případů dochází v právnických osobách k častým personálním obměnám (pokud se nejedná o malé osobní společnosti) a nepsaná firemní kultura bez jasně vymezeného směru by mohla být k takovýmto změnám náchylná.

Francouzský portál pro prevenci korupčního jednání v obchodní sféře (Sapin II) uvádí etický kodex (*code of conduct*) jako první z nástrojů vhodných pro implementaci v rámci *compliance* systému.⁴⁵

Top-level commitment

Přesto, že § 8 odst. 5 ZTOPO obsahuje neurčitý požadavek **veškerého úsilí**, nepřijaly vrcholné orgány (s výjimkou NSZ a jeho Metodiky) žádné manuály věnující se vnitropodnikovému *compliance*. Takovými dokumenty se však můžeme inspirovat v zahraničí. Britské ministerstvo spravedlnosti tak v roce 2012 vydalo příručku, která má pomoci obchodním společnostem s prevencí úplatkářského jednání.⁴⁶ Jako jeden ze základních pilířů protikorupčního *compliance* programu označuje tato příručka právě tzv. *top-level commitment*. Jedná se o prohlášení vedení dané společnosti (tedy managementu, vlastníků společnosti, mateřské firmy apod.), které se vymezuje proti protiprávnímu jednání. Takové prohlášení (samozřejmě za předpokladu, že je toto vrcholové představitelé také dodržují) slouží právě jako vo-

dítka pro zbytek společnosti v tom, jakým směrem se má její činnost vydat. Etický kodex ovšem neslouží pouze k vymezení se proti protiprávní činnosti. Obsahuje zpravidla obecnější morální apel, který slouží k budování **poctivé** firemní kultury.

Ve stejném roce jako příručka britského ministerstva spravedlnosti vznikl průvodce protikorupčními opatřeními na půdě amerického ministerstva spravedlnosti.⁴⁷ Tento průvodce shodně požaduje prohlášení vedení (managementu) včetně zřetelně vyslovené protikorupční politiky společnosti. Zejména takové prohlášení je vhodné umístit do veřejného, obecného dokumentu, jako je etický kodex. Hned na dalším místě zdůrazňuje příručka význam zachování aktuálnosti a vysvětlení etického kodexu (*code of conduct*) zaměstnancům.⁴⁸

Uváděný „hlas shora“ ovšem neznamená pouze fakt, že základní kodex, jako je právě ten etický, bude vydán vrcholovým managementem. Hlavní je právě přistoupení vedení společnosti na zakotvení etické standardy a jejich dodržování. V případě porušení etických norem ze strany člena vedoucího orgánu by pak mělo následovat jeho postizení (zejména vyloučení z vedení). **Svůj závazek může vedení vyjádřit např. v preambuli etického kodexu.** Vzhledem k tomu, že etický kodex má být obecnějším předpisem a neobsahovat přesné normy, může být takové *poselství shora* vyjádřeno např. i osobním sdělením. „*Mělo by být osobní a reflektovat jedinečnou historii společnosti, možná zmínit produkty nebo služby, které daná společnost nabízí, a nedávno dosažené milníky, včetně ocenění a vyznamenání společnosti. Takový úvod by měl navázat tuto informaci na etické a s compliance související standardy a na význam, jaký takové standardy mají pro úspěch společnosti a celkovou kulturu dané společnosti.*“⁴⁹

Prohlášení pak nemusí být nutně součástí etického kodexu, nýbrž může být vydáno formou samostatného dokumentu, který společnost předkládá. Vzhledem k jeho úzkému propojení s morálním kodexem a s ohledem na mezinárodní doporučení se autorka domnívá, že vhodnější je jeho zařazení do úvodu etického kodexu, tak aby byla tomuto předpisu dána širší souvislost.

Zavedení etického kodexu do struktury společnosti a jejího compliance programu

Zavádění efektivního *compliance* programu se skládá z několika kroků. Na začátku snah o zavedení efektivního systé-

41 K. Schenková, J. Lasák a kol., op. cit. sub 8, str. 8.

42 K. Hurychová, M. Sýkora, op. cit. sub 12, str. 49.

43 J. Fenyk, L. Smejkal, I. Bílá, op. cit. sub 7, str. 228.

44 J. Chromý, M. Růžička, op. cit. sub 19, str. 23.

45 Sapin II Compliance Guide [online], dostupné z <https://www.business-anti-corruption.com/compliance-quick-guides/sapin-ii-compliance-guide/> [zobrazeno 12. 4. 2019].

46 Ministry of Justice. Bribery Act 2010: Guidance [online], dostupné z <https://www.justice.gov.uk/downloads/legislation/bribery-act-2010-guidance.pdf> [zobrazeno 12. 4. 2019].

47 U. S. Department of Justice: A Resource Guide to the U. S. Foreign Corrupt Practices Act [online], str. 57-58, dostupné z www.justice.gov/criminal/fraud/fcpa [zobrazeno 29. 3. 2019].

48 Stejně tak na to upozorňují U. S. Federal Sentencing Guidelines nebo Corporate Compliance Programs Bulletin vydaný Competition Bureau Canada.

49 „*It should be personalized to reflect the unique history of the organisation, perhaps talking about the products and services the organisation provides, and recent milestones including awards and accolades for the organisation. The introduction should tie this information to ethical and compliance-related standards and the role these standards play in the company's business success and overall culture.*“ In: J. Kaplan, J. Murphy, op. cit. sub 39, str. 395.

mu, který má sloužit k prevenci protiprávní (trestně v případě čistě trestněprávního *compliance*) činnosti, jejímu včasnému odhalení a účinnému postihu, by měl stát tzv. *risk assessment* neboli zhodnocení rizik. Takové zhodnocení se týká i etického kodexu. Průzkum etického podhoubí ve společnosti se dá provést sérií dotazníků zaměřených na chování zaměstnanců, popř. vedením specifickým rozhovorů s nimi (to připadá v úvahu zejména u menších společností).

Daný průzkum by se měl zejména zaměřit na:

1. vztahy v dané společnosti: zda panuje obecná důvěra mezi jejími členy a zaměstnanci, zda určité etické hodnoty (jako objektivita, čestnost, dobrá víra apod.) panují i na úrovni jednotlivců dané společnosti;
2. zda ze strany společnosti je kriticky hodnoceno jednání vyššího managementu, popř. vystupování společnosti jako celku;
3. zda existují jiné náznaky nepoctivého/neetického chování v rámci společnosti.⁵⁰

Následky porušení etického kodexu

Etický kodex by měl obsahovat i negativní následky jeho porušování, aby nebyl prázdň. V úvodních ustanoveních by mělo být postaveno najisto, že *non-compliance*, tedy chování v rozporu s pravidly stanovenými etickým kodexem a dalšími prováděcími předpisy, bude společností sankcionováno. Toto prohlášení se musí vztahovat i na vrcholový management.⁵¹ Dále by měl zmiňovat způsoby odhalování nežádoucího chování.⁵²

Detekční funkce etického kodexu

Při zakotvování základního dokumentu typu etického kodexu se předpokládá, že bude ještě „proveden“ dalšími interními předpisy, které zaručí jeho životnost. Zejména se jedná o organizační a pracovní řád. Etický kodex by měl obsahovat obecnou výzvu pro všechny, kteří se setkají v rámci své činnosti s chováním, jež je v rozporu s kodexem, aby takové chování nahlásili příslušným autoritám. Organizační řád pak podrobněji upraví tento nahlášovací proces a osoby odpovědné vyvstalou situaci řešit. „*Existence firemního etického kodexu by měla být nápomocná tomuto procesu, který by se měl opírat o právně zaručenou ochranu dotčených osob. Pro zaměstnance, kteří chtějí hlásit obavy ohledně neetického nebo nezákonného chování, které by také mohlo ohrozit integritu finančních výkazů, by mělo být výborem pro audit nebo etickou komisí či obdobným orgánem vytvořeno kontaktní místo.*“⁵³

Řada autorů jako nástroj vhodný k zajištění včasného oznamo-

vání nežádoucí činnosti označují tzv. etickou linku nebo ochranu tzv. whistleblowerů. Základy těchto nástrojů mají být položeny již v základním etickém kodexu, zejména tedy by jasně měla být dána najevo politika, která chrání oznamovatele před možností jejich následného postihu nebo znevýhodnění jak ze strany společnosti, tak ze strany kolegů. Vzhledem k tomu, že ochrana oznamovatelů nebyla v České republice prozatím uzákoněna, musí organizace zajistit jejich účinnou ochranu ve svých vnitřních předpisech.⁵⁴

Publikace etického kodexu

Jeden z nejvýznamnějších aspektů etického kodexu tkví v jeho zveřejnění, pokud ne třetím osobám, tak alespoň členům a zaměstnancům právnické osoby. Jedná se o velice důležitý význam z hlediska vyvinění právnické osoby (zejména podle § 8 odst. 5 ZTOPO). S odkazem na výše rozebranou diskusi na téma dokazování efektivního systému *compliance* – a vzhledem k tomu, že už v současnosti poměrně významná řada autorů považuje převrácení důkazního břemene za možné – je potřeba zvážit, jaká opatření musí právnická osoba skutečně prokázat.

V případě, že společnost **uveřejní vhodným způsobem svůj etický kodex** (umístěním na webové stránky, v tištěné podobě k dispozici v sídle a pobočkách společnosti, na intranetu společnosti dostupném všem zaměstnancům), vyhne se povinnosti prokázat jeho existenci, neboť orgány činné v trestním řízení jsou povinny objasňovat i bez **návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede** (§ 5 tr. řádu). Dle mého názoru, pokud bude zcela zřejmé, že v době spáchání trestného činu přičitatelného právnické osobě měla tato právnická osoba řádně přijatý a zveřejněný etický kodex, musí orgány činné v trestním řízení prokázat, že nebyl dostatečně účinný. Tento závěr by mohlo zneplatnit pouze zákonné převrácení důkazního břemene, kde by byla právnické osobě uložena povinnost nejen zavést účinný systém prevence trestné činnosti, ale také prokázat jeho efektivitu.

Ačkoliv žádný z vnitřních předpisů by nikdy **neměl být přijat se zpětnou účinností**, musí být zabráněno tomu, aby byly v trestním řízení předkládané dokumenty antedatovány. Pro prokázání data vzniku dokumentu tak může sloužit i údaj o jeho uveřejnění nebo uložení na certifikované elektronické úložiště s časovým razítkem. Kvůli zabránění antedatoci je nutné zdůraznit potřebu dodržování pravidel stanovených pro přijetí, uchování a ověřování jednotlivých vnitřních dokumentů (organizační řád, podpisový řád a skartační řád), které jsou součástí účinného vnitropodnikového *compliance*. I etický kodex musí být přijat v souladu s takovými pravidly.

V tomto ohledu se zcela ztotožňuji s doporučením Šamala, které se týká obecně interních předpisů vydaných v rámci činnosti právnické osoby (autor klade důraz na dokumentaci účetnictví, rozhodnutí statutárních a kontrolních orgánů právnické osoby atd.). Dle mého názoru je potřeba toto **doporučení vztáhnout i na předpisy formátu etického kodexu a na něj navazujících vnitřních předpisů**. „*Vždy je třeba zajistit, aby všechny tyto doklady a ostatní písemnosti bylo možno v případě potřeby dohledat a předložit příslušným orgánům, přičemž z nich musí být jednoznačně zjistitelné, kdo takové rozhodnutí učinil, případně kdo k němu dal souhlas, pokyn nebo jej schválil, co bylo jeho obsahem a komu bylo určeno. K tomu by měla právnická*

50 J. Kaplan, J. Murphy, op. cit. sub 39, str. 164. Podrobný rozbor a návrh, jak vytvořit a hodnotit takovýto průzkum ve společnosti, popisuje v kapitole 18 citované monografie Edward Petry.

51 K. Hurýchová, M. Sýkora, op. cit. sub 12, str. 96.

52 Jako základní kámen efektivnosti *compliance* programu toto požadují např. U. S. Federal Sentencing Guidelines.

53 OECD: G20/OECD Principles of Corporate Governance, 2015, český překlad: Czech Institute of Directors, 2016, str. 53 [online], dostupné z: www.ciod.cz [zobrazeno 4. 4. 2019].

54 Podrobný materiál k možnosti úpravy whistleblowingu v České republice obsahuje např. příručka Transparency International: Whistleblowing a ochrana oznamovatelů v ČR, 2009 [online], dostupné z: <https://www.transparency.cz/publikace-a-analyzy/whistleblowing-ochrana-oznamovatelu-ceske-republike/> [zobrazeno 12. 4. 2019].

osoba vytvořit vnitřní systém uchování informací, který musí být zcela transparentní a zpětně nepochybnitelný. Důležité také je, aby právníká osoba měla za tím účelem vypracovaný skartační řád, spisový řád a archivační řád.⁵⁵

Studie o vlivu morálního kodexu dospívá nejen k uvedenému závěru, že na univerzitě s „živým“ kodexem morálního (etického) chování dochází k více než třetinové redukci podvādění, ale také k závěru, že proto, aby tento efekt nastal, nesmí být onen kodex pouze zachycen na papíře, ale uveden v život. „Tvrdíme, že pravdivost, podpora prostředí a institucionální důraz na silný morální kodex jsou nezbytné k zajištění, aby byl morální kodex úspěšný pro zabránění akademické nepoctivosti.“⁵⁶ Studie tedy uzavírá tím, že samotná existence kodexu nestačí: **pro jeho účinnost je nutné jeho uvádění v život danou společností.**⁵⁷

Vhodné uveřejnění by pak mělo být doprovázeno různými školeními, při kterých jsou zásadní základy chování na pravidelné bázi připomínány. Nestačí se spoléhat na to, že zaměstnanci budou etický kodex (také zejména vzhledem k jeho obecnosti) aktivně vyhledávat a připomínat si jeho znění. Je potřeba nastavit správnou komunikaci tak, aby bylo etické chování aktivně vyžadováno.

K udržování etického kodexu při životě pak mohou sloužit pravidelné dotazníky, ve kterých zaměstnanci zhodnotí nejen své vystupování, setkání se s etickým dilematem, problematikou výslovně řešenou etickým kodexem, ale např. také vnímání prostředí ve společnosti.⁵⁸ Výsledky těchto dotazníkových akcí mohou přinést řadu podnětů ke zlepšení stávajícího *compliance* systému.

K tomu, aby byl etický kodex často komunikován se zaměstnanci a dalšími členy společnosti (např. akcionáři) může, zejména ve větších společnostech (s desítkami až stovkami zaměstnanců), sloužit **výťah z etického kodexu (tzv. desatero)**. Díky tomu si všechny osoby osvojí alespoň základní principy a budou mít existenci etického kodexu neustále na paměti.

Obchodní partneři

V případě *compliance* v rámci obchodních společností lze vyžadovat určité standardy i od svých smluvních partnerů. Odkaz na etický kodex, popř. alespoň jeho základní pravidla, tak může být vtělen do smluvní dokumentace dané společnosti (v podobě smluvní doložky). V dnešním globalizovaném světě je nutné, aby se společnost ve své smluvní dokumentaci vymezila proti negativním vlivům zvenčí.

Do smluvní dokumentace tak mohou být vkládány nejrůznější pojistky proti neetickému chování smluvního partnera. „*Compliance doložka obvykle seznamuje smluvní partnery společnosti s existencí a podmínkami jejího compliance programu a zavazuje je k respektování těchto pravidel. Součástí doložky je zpravidla také deklarace existence korespondujících compliance pravidel na straně smluvního partnera.*“⁵⁹ S tím souvisí i následná publikace příslušných *compliance* pravidel alespoň tak, aby byla přístupná obchodním partnerům.

„*Programy zajišťování shody s právním rámcem by také měly platit pro dceřiné společnosti, a pokud možno i třetí strany, jako jsou zprostředkovatelé a jiní prostředníci, konzultanti, zástupci, distributoři, poskytovatelé a dodavatelé, konsorcia a partneři ve společném podniku (joint venture).*“⁶⁰

Výše uvedené s určitými modifikacemi platí i pro další typy právnických osob (neziskový sektor, politické strany, církve apod.).

Závěry

Při posuzování *compliance* systému vždy bude kladen **důraz zejména na jeho efektivitu**, více než na jeho formální stránku. Totéž platí i pro etický kodex jakožto součást *compliance* systému dané společnosti. Etický kodex nelze považovat za všelék, a proto je potřeba jej doplnit příslušnými prováděcími předpisy. „*Interní předpisy musí ve společnosti tvořit vnitřně jednotný a provázaný systém.*“⁶¹ **V souvislosti s výše shrnutými poznatky je možné doporučit zejména zakotvení etického kodexu jménem hlavních představitelů společnosti, kteří nejen sebe, ale i společnost jako celek vymezí proti nelegální a neetické činnosti.**

Dalším velice důležitým aspektem etického kodexu je jeho uveřejnění, ideálně pro širokou veřejnost, a to už kvůli ulehčení důkazní situace společnosti v případném trestním řízení.

Konečně je nutné zmínit potřebu dokumentace jednotlivých kroků spojených s implementací a prováděním *compliance* programu tak, aby se v případě trestního řízení **co nejlépe zjednodušilo dokazování jeho efektivitu.**

Jak pro právní jistotu adresátů zákonných norem (právnických osob), tak pro činnost orgánů činných v trestním řízení by bylo jednoznačně nejlepší, aby vrcholné orgány vyvinuly snahu o vytvoření podrobného manuálu, jenž se bude věnovat vyhodnocování rizik a implementace preventivních mechanismů pro zabraňování protiprávní činnosti v rámci právnických osob. Vzhledem k omezenosti zdrojů v České republice je sice možné čerpat inspiraci v řadě zahraničních příruček, ovšem s důrazem na odlišnosti v právních úpravách jednotlivých států, nebo v mezinárodních standardech ISO 19600⁶² nebo ISO 37001:2016,⁶³ které se snaží vytvořit mezinárodně standardizované postupy. V ČR se nejbližší snaze o uchopení této problematiky dostala Metodika NSZ, která je ovšem limitována hned několika aspekty: 1) je to interní předpis pro státní zástupce, určitě nedává jistotu, že ji budou soudy při posuzování efektivitu *compliance* programu brát v potaz; 2) je zaměřena hlavně na hodnocení programu, doporučení pro vytvoření takových programů jsou ale velice stručná; a 3) je napsána s určitou mentalitou státního zastupitelství, jehož hlavní náplní je stíhat trestnou činnost.

Nezbývá tedy než doufat, že se časem tento stav nejistoty příslušnou úpravou napraví. Do té doby lze jen opakovat potřebu opatrnosti při vytváření *compliance* programu, dodržování aktuálních vědeckých poznatků a nepodcenit význam etického kodexu pro trestněprávní *compliance*.⁶¹ ❀

55 P. Šámal, op. cit. sub 16, str. 252.

56 „*We contend the veracity, cultural embracement and institutional emphasis inherent in a strong honor code is necessary to ensure an honor code's success in reducing academic dishonesty.*“ H. M. O'Neill, Ch. A. Pfeifer, op. cit. sub 1, str. 21.

57 Tamtéž, str. 25.

58 J. Kaplan, J. Murphy, op. cit. sub 39, str. 402.

59 K. Hurychová, M. Sýkora, op. cit. sub 12, str. 76.

60 OECD: G20/OECD Principles of Corporate Governance, 2015, český překlad: Czech Institute of Directors, 2016, str. 54 [online], dostupné z: www.ciod.cz [zobrazeno 4. 4. 2019].

61 K. Hurychová, M. Sýkora, op. cit. sub 12, str. 92.

62 International Organization for Standardization: ISO 19600:2014 Compliance management systems – Guidelines.

63 International Organization for Standardization: ISO 37001:2016 Anti-bribery management systems – Requirements with guidance for use.

63 Příspěvek vznikl z prostředků a v rámci projektu GAUK č. 678218 – Prevence kriminality obchodních korporací řešeného na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

Nejvyšší soud:

K nabytí zástavního práva od neoprávněného

I. Ustanovení § 984 o. z. se uplatní i pro nabytí zástavního práva za podmínek úplatnosti právního jednání a dobré víry ve stav zápisu ve veřejném seznamu.

II. Soulad zápisu ve veřejném seznamu se skutečným právním stavem se, stejně jako jednání v dobré víře, presumuje. Existenci dobré víry je nutné zkoumat v časové souvislosti s okamžikem, kdy k právnímu jednání došlo. Pouze v případě, kdy vzniká věcné právo až zápisem do veřejného seznamu, se posuzuje dobrá víra k okamžiku, kdy byl podán návrh na zápis věcného práva do veřejného seznamu.

III. Dobrá víra představuje vnitřní přesvědčení osoby, že nejedná bezprávně. Lze na ni usuzovat z konkrétních vnějších okolností, jejichž prostřednictvím se takové vnitřní přesvědčení projevuje navenek. Dobrou víru je třeba posuzovat nejenom ze subjektivního hlediska jedající osoby, ale především se zřetelem k objektivním okolnostem.

Při hodnocení dobré víry nabyvatele věcného práva v soulad zápisu ve veřejném seznamu se skutečným právním stavem je třeba brát v úvahu, zda smluvní strana při obvyklé opatrnosti, kterou lze s ohledem na okolnosti a povahu daného případu po každém požadovat, neměla, případně nemohla mít, důvodné pochybnosti o tom, že údaje uvedené ve veřejném seznamu odpovídají skutečnému stavu.

IV. Obvyklá opatrnost smluvní strany při nabývání věcného práva zásadně nezahrnuje její povinnost činit aktivní kroky k tomu ujištění, že stav zápisu ve veřejném seznamu je vskutku v souladu se skutečným právním stavem. To však neplatí tehdy, jestliže tu jsou objektivní okolnosti vzbuzující pochybnosti o souladu mezi stavem zapsaným ve veřejném seznamu a skutečným právním stavem. V takovém případě je na nabyvateli, aby si ověřil, zda zápis ve veřejném seznamu odpovídá skutečnému právnímu stavu.

Objektivním důvodem zakládajícím pochybnost o souladu skutečného právního stavu a stavu zapsaného ve veřejném seznamu je i informace vyplývající z katastru nemovitostí – poznámka spornosti zápisu zapsaná do katastru nemovitostí na žádost osoby, jejíž věcné právo je zápisem dotčeno, která se domáhá odstranění nesouladu mezi stavem zapsaným v katastru nemovitostí a skutečným právním stavem a která prokáže, že své právo uplatnila u soudu, nebo vyznačená informace (plomba), že probíhá řízení o zápisu takové poznámky. Zápis poznámky spornosti či vyznačení plomby vyvolává objektivně důvodné pochybnosti o tom, zda stav zapsaný v katastru nemovitostí odpovídá skutečnému právnímu stavu.

V. I zřízení zástavní smlouvy může být považováno – v individuálních poměrech věci – za úplatné právní jednání ve smyslu § 984 odst. 1 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4540/2018

K věci:

Právní předchůdce žalobkyně L. P. se žalobou podanou u soudu prvního stupně domáhal, aby bylo určeno, že podle smlouvy o zřízení zástavního práva ze dne 24. 4. 2015 „pro peněžitou pohledávku ve výši 2 500 000 Kč, když zápis byl proveden v katastru nemovitostí“ dne 24. 6. 2015 pod sp. zn. V-31384/2015-101, a podle smlouvy o zřízení zástavního práva smluvního ze dne 26. 5. 2015 „pro peněžitou pohledávku ve výši 1 000 000 Kč se zákazem zcizení a zatížení po dobu trvání zástavního práva, když zápis byl proveden v katastru nemovitostí“ dne 29. 6. 2015 pod sp. zn. V-39922/2015-101, uza-

vřených mezi žalovanými 1) a 2), „zástavní právo není a není zákaz zcizení a zatížení po dobu zástavního práva k nemovitostem – pozemku parc. č. XY označený jako zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je stavba č. p. XY – rodinný dům XY, a pozemek parc. č. XY označený jako zahrada, list vlastnictví č. XY, vše zapsáno v katastru nemovitostí pro k. ú. XY, obec XY u Katastrálního úřadu pro hl. m. Prahu, katastrální pracoviště XY“. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že jako vlastník uvedených nemovitostí uzavřel dne 19. 2. 2015 s žalovaným 2) jako kupujícím kupní smlouvu, že byl žalovaným 2) uveden v omyl, že vůli žalobce nebylo převést nemovitosti za podmínek uvedených v kupní smlouvě, že žalovaný 2) zřídil žalovanému 1) jako zástavnímu věřiteli k nemovitostem zástavní smlouvou ze dne 24. 4. 2015 zástavní právo k zajištění pohledávky ve výši 2 500 000 Kč a zástavní smlouvou ze dne 26. 5. 2015 zá-

stavní právo se zákazem zcizení a zatížení po dobu trvání zástavního práva k zajištění pohledávky ve výši 1 000 000 Kč, že se žalobou ze dne 23. 3. 2015 u soudu prvního stupně domáhal určení, že předmětné nemovitosti jsou v jeho vlastnictví, toto řízení bylo ale usnesením soudu prvního stupně ze dne 10. 4. 2015, č. j. 18 C 89/2015-15, z důvodu zpětvzetí žaloby ze dne 9. 4. 2015 zastaveno, že obdobný návrh na určení vlastnického práva k nemovitostem byl u soudu prvního stupně podán dne 3. 6. 2015, že v tomto řízení soud rozsudkem ze dne 30. 10. 2015, č. j. 40 C 170/2015-27, který byl potvrzen odvolacím soudem, rozhodl tak, že vlastníkem nemovitostí je žalobce L. P., a že o podání obou žalob byly v katastru nemovitostí zapsány s právními účinky ke dni 24. 3. 2015 a 4. 6. 2015 poznámky. Původní žalobce měl za to, že žalovaný 1) nebyl při uzavírání zástavních smluv v dobré víře, neboť obě zástavní smlouvy uzavřel „s vědomostí, že vlastnické právo žalovaného 2) není postaveno najisto a že v případě určení neplatnosti této kupní smlouvy od samého počátku uzavřené zástavní smlouvy s ‚nevlastníkem‘ budou rovněž od počátku neplatné“.

Žalovaný 1) namítal, že byl při uzavření zástavních smluv v dobré víře, neboť si „řádně prověřil veškeré skutečnosti osvědčující vlastnické právo“ žalovaného 2) k nemovitostem a „jeho oprávněnost uzavřít zástavní smlouvu“, ke dni 24. 4. 2015 měl k dispozici usnesení soudu prvního stupně ze dne 10. 4. 2015, č. j. 18 C 89/2015-15, kterým bylo řízení o určení vlastnického práva k nemovitostem z důvodu zpětvzetí žaloby zastaveno, a vzdání se práva na odvolání proti tomuto usnesení ze dne 23. 4. 2015, a ani ke dni podání návrhu na vklad zástavního práva (26. 5. 2015) podle zástavní smlouvy ze dne 25. 5. 2015 nebyly v katastru nemovitostí uvedeny žádné jiné poznámky než řízení o žalobě na určení vlastnického práva ze dne 23. 3. 2015, u níž měl žalovaný 1) „prokázáno, že bylo řízení zastaveno a že došlo ke vzdání se práva odvolání“.

Soud prvního stupně žalobě vyhověl. Vycházel mimo jiné ze zjištění, že poznámka spornosti „o probíhajícím řízení o určení vlastnického práva k žalovaným nemovitostem“ pod sp. zn. 18 C 89/2015 byla zapsána s právními účinky ke dni 24. 3. 2015, tedy „před zápisem“ obou zástavních práv do katastru nemovitostí, že žalovaný 1) „neměl (a ani mít nemohl) v době uzavírání zástavních smluv ze dne 24. 4. 2015 a ze dne 26. 5. 2015 pravomocné usnesení o zastavení řízení ve věci vedené u soudu prvního stupně sp. zn. 18 C 89/2015, o určení vlastnického práva k žalovaným nemovitostem“, že se „nezajímal o obsah poznámky spornosti zapsané v katastru nemovitostí týkající se žalovaných nemovitostí“, že „neznal ani obsah žaloby na určení vlastnického práva“ a ani se „nepokusil kontaktovat žalobce za účelem zjištění všech podstatných skutečností, týkajících se sporného vlastnictví k žalovaným nemovitostem“. Soud prvního stupně dovodil, že žalovaný 1) nejednal „při vzniku zástavního práva k žalovaným nemovitostem“ v dobré víře, a že proto „omezené vlastnické právo žalobce požívá ochrany“ v souladu s čl. 11 Listiny základních práv a svobod a „s ústavními principy právní jistoty a ochrany nabytých práv“. **Soud prvního stupně uzavřel, že podle § 547 a 580 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, jsou obě zástavní smlouvy pro rozpor se zákonem neplatné, přičemž se jedná o relativně neplatné právní jednání, jehož neplatnost žalobce namítá.**

K odvolání žalovaného 1) odvolací soud poté, co soud prv-

ního stupně usnesením ze dne 3. 1. 2018, č. j. 52 C 307/2016-314, rozhodl, že na místo dosavadního žalobce (zemřelého dne 15. 8. 2017) vstupuje do řízení jeho pozůstalá dcera M. H. – potvrdil rozsudek soudu prvního stupně. Odvolací soud uvedl, že se v daném případě jedná o nabytí věcného práva za úplatu ve smyslu § 984 odst. 1 o. z., neboť „zástavní právo bylo zřízeno v souvislosti s poskytnutím půjčky“, a je proto podstatné, „zda žalovaný 1) nabyl zástavní právo od žalovaného 2) v dobré víře“. Shodně se soudem prvního stupně shledal, že žalovaný 1) nebyl ke dni podání návrhu na zápis zástavních práv do katastru nemovitostí v dobré víře, neboť za situace, kdy „v katastru nemovitostí byla před uzavřením zástavních smluv vyznačena poznámka spornosti, tj. informace o vedení sporu o určení vlastnictví k předmětným nemovitostem“, tedy „existoval objektivní důvod, který vzbuzoval pochybnosti o tom, zda je žalovaný 2) skutečným vlastníkem předmětných nemovitostí“, a žalovaný 1) „si nezjistil, z jakého důvodu se vlastnický spor vedl a z jakého důvodu došlo ke zpětvzetí žaloby“, a podle názoru odvolacího soudu „nezachoval náležitou opatrnost“, a to i s přihlédnutím k tomu, že zde existovaly další „podezřelé okolnosti“, konkrétně že žalovaný 2) nabyl vlastnické právo k nemovitostem „těsně před uzavřením zástavních smluv“ a že „si zapůjčil poměrně vysoké částky, které měl do 6 měsíců vrátit, přestože vůbec nebylo zřejmé, z jakých prostředků tak bude schopen učinit“. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že zástavní práva nemohla „platně vzniknout“.

Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný 1) dovolání. Namítal, že zachoval „obvyklou míru opatrnosti“ a jeho dobrá víra byla prokázána, neboť nejenže „byl srozuměn se zpětvzetím žaloby“, z něhož lze usuzovat, že „sporný stav, kvůli kterému byla žaloba podána, je zcela odstraněn, resp. ke zpětvzetí žaloby tento sporný stav již neexistuje“, ale „trval i na vydání usnesení o zastavení řízení a vzdání se práva odvolání samotným žalobcem, tedy původním vlastníkem“. Je přesvědčen, že nelze „spravedlivě požadovat, aby po předchozím vlastníkovi každý zástavní věřitel v rámci nového vlastníka zkoumal, zda původní vlastník nezahájil soudní řízení z titulu určení vlastnictví k nemovitosti“. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu „zrušil a věc mu vrátil s právním názorem k dalšímu řízení“.

Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud dovolání žalovaného 1) odmítl, neboť nesplňuje „po formální ani věcné stránce náležitosti dovolání“, a současně považuje rozsudek odvolacího soudu za „věcně správný“.

Z odůvodnění:

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ust. § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že původní žalobce L. P. kupní smlouvou uzavřenou se žalovaným 2) dne 19. 2. 2015 převedl na žalovaného 2) nemovitosti – pozemek parc. č. XY, zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je stavba č. p. XY – rodinný dům, a pozemek parc. č. XY, zahrada, vše v k. ú. XY, a žalovaný 2) byl v katastru nemovitostí zapsán jako jejich vlastník, že na základě zástavní smlouvy uzavřené mezi žalovaným 1) jako zástavním věřitelem a žalovaným 2)

jako zástavním dlužníkem dne 24. 4. 2015 „pro peněžitou pohledávku ve výši 2 500 000 Kč“ byl dne 24. 6. 2015 proveden v katastru nemovitostí „zápis o zřízení zástavního práva“ s právními účinky ke dni 24. 4. 2015, že na základě zástavní smlouvy uzavřené mezi žalovaným 1) jako zástavním věřitelem a žalovaným 2) jako zástavním dlužníkem dne 26. 5. 2015 „pro peněžitou pohledávku ve výši 1 000 000 Kč“ byl dne 29. 6. 2015 proveden v katastru nemovitostí „zápis o zřízení zástavního práva smluvního, se zákazem zcizení a zatížení po dobu trvání zástavního práva“ s právními účinky ke dni 26. 5. 2015, že v katastru nemovitostí byla zapsána „s právními účinky zápisu“ ke dni 24. 3. 2015 poznámka spornosti o probíhajícím řízení o určení vlastnického práva k předmětným nemovitostem vedeném u soudu prvního stupně pod sp. zn. 18 C 89/2015, že toto řízení bylo z důvodu zpětvzetí žaloby podané L. P. zastaveno usnesením, které nabylo právní moci dne 19. 6. 2015, že rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 30. 10. 2015, č. j. 40 C 170/2015-27, potvrzeným rozsudkem odvolacího soudu ze dne 18. 10. 2016, č. j. 30 Co 356/2016-122, bylo na základě další žaloby podané L. P. určeno, že vlastníkem předmětných nemovitostí je L. P., a že poznámka spornosti o tomto řízení byla v katastru nemovitostí zapsána s „právními účinky zápisu“ ke dni 4. 6. 2015.

Za tohoto skutkového stavu závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázky hmotného práva, **zda a popřípadě za jakých podmínek může zástavní věřitel nabýt zástavní právo na základě zástavní smlouvy uzavřené se zástavcem, který je zapsán ve veřejném seznamu jako vlastník zástavy, ačkoliv ve skutečnosti vlastníkem není.** Protože tato právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ust. § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ust. § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že **dovolání žalovaného 1) není důvodné.**

Projednávanou věc je třeba – vzhledem k tomu, že sporné zástavní smlouvy byly uzavřeny dne 24. 4. 2015 a 26. 5. 2015 – posuzovat podle zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 29. 12. 2016 (dále jen „o. z.“).

Podle ust. § 980 odst. 2 o. z. je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, má se za to, že bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem. Bylo-li právo k věci z veřejného seznamu vymazáno, má se za to, že neexistuje.

Podle ust. § 984 odst. 1 o. z. není-li stav zapsaný ve veřejném seznamu v souladu se skutečným právním stavem, svědčí zapsaný stav ve prospěch osoby, která nabyla věcné právo za úplaty v dobré víře od osoby k tomu oprávněné podle zapsaného stavu. Dobrá víra se posuzuje v době, kdy k právnímu jednání došlo; vzniká-li však věcné právo až zápisem do veřejného seznamu, pak k době podání návrhu na zápis.

Podle ust. § 7 o. z. se má za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.

Z citovaných ustanovení vyplývá, že nabytí věcné právo (a takovým právem je i zástavní právo) od osoby, která je jako osoba oprávněná zapsaná ve veřejném seznamu, ačkoliv podle skutečného právního stavu osobou oprávněnou není, je možné jen v případě, že nabývající osoba nabyla právo

na základě úplatného právního jednání a v dobré víře ve stav zápisu ve veřejném seznamu. Soulad zápisu ve veřejném seznamu se skutečným právním stavem se, stejně jako dobrá víra, předpokládá, může však být prokázán opak (tzv. vyvratitelná právní domněnka). Existenci dobré víry je nutné zkoumat v časové souvislosti s okamžikem, kdy k právnímu jednání došlo; vzniká-li však věcné právo až zápisem do veřejného seznamu, posuzuje se dobrá víra se zřetelem k době, kdy byl podán návrh na zápis práva do tohoto seznamu.

Ust. § 984 odst. 1 o. z. je promítnutím zásady materiální publicity veřejných seznamů v právním řádu, která umožňuje, aby za stanovených podmínek došlo k nabytí práva od neoprávněného, tedy od osoby, která ačkoliv je ve veřejném seznamu zapsána jako osoba oprávněná, podle skutečného stavu věcí osobou oprávněnou není. Právní úprava tu sleduje ochranu těch, kdo nabudou věcné právo za úplatu v dobré víře od osoby, která je podle stavu zápisu ve veřejném seznamu oprávněna takové právo zřídit. Podmínkou takového nabytí práva je úplatnost nabývacího právního jednání a dobrá víra nabyvatele v soulad zápisu ve veřejném seznamu se skutečným právním stavem (v to, že osoba zapsaná ve veřejném seznamu jako oprávněná osoba je oprávněnou osobou i podle skutečného právního stavu).

Dobrá víra je – obecně vzato – vnitřní přesvědčení osoby, že nejedná bezprávně. Jde o psychický stav jednající osoby, který sám o sobě nemůže být předmětem dokazování. Na dobrou víru lze usuzovat z konkrétních vnějších skutečností, jejichž prostřednictvím se toto vnitřní přesvědčení projevuje navenek a které dokazovány být mohou. **Otázku dobré víry je třeba posuzovat nejen ze subjektivního hlediska (osobního přesvědčení) smluvní strany, ale především se zřetelem k objektivním okolnostem.** Při hodnocení dobré víry nabyvatele věcného práva v soulad zápisu ve veřejném seznamu se skutečným právním stavem ve smyslu ust. § 984 odst. 1 o. z. je vždy třeba brát v úvahu, zda smluvní strana při běžné (obvyklé) opatrnosti, kterou lze s ohledem na okolnosti a povahu daného případu po každém požadovat (od každého očekávat), neměla, popřípadě nemohla mít, důvodné pochybnosti o tom, že údaje uvedené ve veřejném seznamu (v katastru nemovitostí) odpovídají skutečnému právnímu stavu, tedy i o tom, že osoba zapsaná jako vlastník v katastru nemovitostí je skutečným vlastníkem věci. Je proto třeba souhlasit se závěrem odvolacího soudu, že „dobrá víra svědčí tomu, kdo nevěděl a při obvyklé opatrnosti vědět nemohl, že došlo ke změně oprávněné osoby v důsledku mimoknihovního nabytí práva, že zde nebyl způsobilý právní důvod nabytí vlastnického práva nebo že tento právní důvod dodatečně odpadl“.

Běžná (obvyklá) opatrnost smluvní strany při nabývání věcného práva zásadně nezahrnuje její povinnost činit aktivní kroky (šetření) směřující k tomu, aby se ujistila, že stav zápisu ve veřejném seznamu, o němž se přesvědčila nahlédnutím do něj, je vskutku v souladu se skutečným právním stavem, a že nedošlo ke změně oprávněné osoby, aniž by se tato změna promítla ve veřejném seznamu. Požadavek na takové ověřování souladu mezi zápisem ve veřejném seznamu a skutečným právním stavem by byl v rozporu s ust. § 980 odst. 2 o. z., které zakládá domněnku souladu stavu zapsaného ve veřejném seznamu se skutečným stavem. Vy-

loučení potřeby šetření skutečného právního stavu je ostatně smyslem materiální publicity veřejných seznamů, vyjádřené zejména v ust. § 984 odst. 1 o. z. **Uvedené však neplatí, jsou-li tu objektivní okolnosti vzbuzující pochybnosti o souladu mezi stavem zapsaným ve veřejném seznamu a skutečným právním stavem.** V takovém případě naopak je na nabývající osobě, aby si ověřila (aktivně zjišťovala), zda zápis ve veřejném seznamu je v souladu se skutečným stavem.

Objektivním důvodem vzbuzujícím pochybnost o souladu skutečného právního stavu a stavu zapsaného ve veřejném seznamu mohou být i informace vyplývající z katastru nemovitostí – poznámka spornosti zápisu zapsaná do katastru nemovitostí na žádost osoby, jejíž věcné právo je zápisem dotčeno, která se domáhá odstranění nesouladu mezi stavem zapsaným v katastru nemovitostí a skutečným právním stavem a která prokáže, že své právo uplatnila u soudu [srov. § 24 odst. 1 zák. č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění účinném do 31. 5. 2015], **nebo vyznačená informace (plomba), že probíhá řízení o zápisu takové poznámky** [srov. § 2 odst. 1 písm. e) vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška), ve znění účinném do 31. 3. 2017]. Zápis poznámky spornosti (vyznačení plomby) o probíhající řízení o odstranění nesouladu mezi stavem zapsaným v katastru nemovitostí a skutečným právním stavem (např. řízení o určení vlastnického práva k zapsaným nemovitostem) vyvolává objektivně odůvodněné pochybnosti o tom, zda stav zapsaný v katastru nemovitostí odpovídá skutečnému právnímu stavu.

V projednávané věci byly obě zástavní smlouvy uzavřeny k zajištění dluhů žalovaného 2) [zástavce] vůči žalovanému 1) [zástavnímu věřiteli] z důvodu zápůjček ve výši 2 500 000 Kč a 1 000 000 Kč poskytnutých žalovaným 1) žalovanému 2). I když zástavní právo nemá samo o sobě majetkovou hodnotu a majetek zástavního věřitele se jeho zřízením nezvyšuje (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1348/2005, uveřejněný pod č. 35 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2007, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 21 Cdo 5145/2009), a ze skutkových zjištění soudů ani nevyplývá, že by žalovaný 1) poskytl žalovanému 2) za zřízení zástavních práv zvláštní úplatu, je třeba zástavní smlouvy, jimiž byla zřízena zástavní práva k zajištění poskytnutých zápůjček, považovat za úplatná právní jednání ve smyslu § 984 odst. 1 o. z., neboť zřízení zástavních práv zde bylo vyváženo poskytnutím zápůjčky (peněz) žalovanému 2) jako vydlužiteli a zástavci z majetku žalovaného 1) jako zápůjčitele a zástavního věřitele.

Za daných okolností bylo tedy třeba posoudit, zda žalovaný 1) byl v okamžiku podání návrhu na zápis zástavních práv do katastru nemovitostí v dobré víře, že žalovaný 2) zapsaný v katastru nemovitostí jako oprávněná osoba (vlastník předmětných nemovitostí) je osobou oprávněnou i podle skutečného právního stavu. Návrh na zápis zástavního práva ve prospěch žalovaného 1) [jako zástavního věřitele] byl podán dne 24. 4. 2015 k zástavní smlouvě ze dne 24. 4. 2015 a dne 26. 5. 2015 k zástavní smlouvě ze dne 26. 5. 2015, tedy poté, co byla do katastru nemovitostí zapsána poznámka spornosti o řízení zahájeném dne 23. 3. 2015 u soudu

prvního stupně pod sp. zn. 18 C 89/2015 o určení vlastnického práva k předmětným nemovitostem (poznámka spornosti byla v katastru nemovitostí zapsána dne 11. 5. 2015 s právními účinky ke dni 24. 3. 2015, ode dne podání návrhu na zápis poznámky, tedy od 24. 3. 2015, byla v katastru nemovitostí vyznačena plomba o tomto návrhu). **Vzhledem k této poznámce spornosti v katastru nemovitostí odvolací soud správně dovodil, že zde existoval objektivní důvod, který vzbuzoval pochybnosti o tom, zda je žalovaný 2) skutečným vlastníkem předmětných nemovitostí.**

Objektivně opodstatněné pochybnosti o tom, zda je žalovaný 2) skutečným vlastníkem předmětných nemovitostí, nemohly být rozptýleny tím, že řízení o určení vlastnického práva k předmětným nemovitostem vedené na základě žaloby L. P. u soudu prvního stupně pod sp. zn. 18 C 89/2015 bylo z důvodu zpětvzetí žaloby zastaveno usnesením ze dne 10. 4. 2015, č. j. 18 C 89/2015-15, které nabylo právní moci dne 19. 6. 2015, a že ke dni 24. 4. 2015 měl žalovaný 1) kromě tohoto usnesení „*k dispozici*“ i vzdání se práva odvolání proti němu, neboť vydání usnesení soudu o zastavení řízení z důvodu zpětvzetí žaloby nezakládá (a to ani po nabytí právní moci) překážku věci rozsouzené (srov. § 159a odst. 4 o. s. ř.), a nebrání proto tomu, aby tatáž věc byla na základě nové žaloby soudem projednána znovu a rozhodnuta meritorně (jak se také v projednávané věci stalo, když na základě další žaloby podané L. P. bylo rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 30. 10. 2015, č. j. 40 C 170/2015-27, potvrzeným rozsudkem odvolacího soudu v Praze ze dne 18. 10. 2016, č. j. 30 Co 356/2016-122, určeno, že vlastníkem předmětných nemovitostí je L. P.).

S přihlédnutím k tomu, že **žalovaný 1) si neověřil důvody a okolnosti vedení sporu o určení vlastnického práva k předmětným nemovitostem mezi L. P. a žalovaným 2) ani důvody a okolnosti zpětvzetí žaloby** ve věci vedené u soudu prvního stupně pod sp. zn. 18 C 89/2015, jakož i další okolnosti akcentované odvolacím soudem [žalovaný 2) „*nabyl vlastnické právo*“ k nemovitostem „*těsně před uzavřením zástavních smluv*“ a „*zapůjčil si poměrně vysoké částky, které měl do 6 měsíců vrátit, přestože vůbec nebylo zřejmé, z jakých prostředků tak bude schopn učinit*“], **je namístě závěr, že žalovaný 1) při běžné (obvyklé) opatrnosti, kterou lze s ohledem na uvedené okolnosti a povahu daného případu po každém požadovat (od každého očekávat), měl a mohl mít důvodné pochybnosti o tom, že žalovaný 2) zapsaný v katastru nemovitostí jako vlastník předmětných nemovitostí je jejich skutečným vlastníkem.** Právní názor odvolacího soudu, že žalovaný 1) nebyl ke dni podání návrhu na zápis zástavních práv zatěžujících předmětné nemovitosti do katastru nemovitostí v dobré víře ve smyslu ust. § 984 odst. 1 o. z. a že proto nemohla tato zástavní práva vzniknout, je tak v souladu se zákonem.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad uvedených v ust. § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b) nebo odst. 3 o. s. ř., anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, **Nejvyšší soud České republiky dovolání žalovaného 1) podle ust. § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.**

Komentář:

Pro toto číslo Bulletinu advokacie vybrané rozhodnutí Nejvyššího soudu představuje první zde publikované skutečně významné rozhodnutí vztahující se k problematice nabývání od neoprávněného ve vazbě na princip tzv. materiální publicity veřejného seznamu. Možná poněkud oproti očekávání prvenství nepřipadá ani soudnímu oddělení 22 Cdo, které řeší spory z oblasti věcných práv, ani soudnímu oddělení 24 Cdo, které řeší spory o platnost a účinnost převodu vlastnického práva, ale soudnímu oddělení 21 Cdo, které řeší mimo jiné spory o existenci či neexistenci zástavního práva. Z toho také vyplývá, že v souladu s rozvrhem práce Nejvyššího soudu nebude problematika sporů týkajících se materiální publicity svěřena výhradně jedinému soudnímu oddělení Nejvyššího soudu, ale bude se prolínat několika soudními odděleními.

Přestože jsme uvedené rozhodnutí označili z pohledu § 984 o. z. jako první významné, není prvním rozhodnutím Nejvyššího soudu, které se problematice rozhodované v dané věci věnuje. Pro názornost si tuto problematiku rozdělme do následujících okruhů:

1. Materiální publicita a stav katastrálních zápisů – přestože v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb. nepanovaly pochybnosti o tom, že při střetu stavu zápisu v katastru nemovitostí se stavem skutečným má přednost stav skutečný, stejnou otázku musela judikatura Nejvyššího soudu vyřešit i v poměrech o. z. 2012, a to zejména v souvislosti se zavedením materiální publicity a nabývání od neoprávněného. V rozsudku ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 22 Cdo 4127/2017, Nejvyšší soud vysvětlil, že stejná zásada o přednosti stavu skutečného před stavem „evidenčním“ platí i za účinnosti stávajícího občanského zákoníku. Tím není nijak dotčena materiální publicita ani princip nabývání od neoprávněného. V usnesení ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 328/2018, pak Nejvyšší soud ozřejmil, že ve smyslu § 980 odst. 2 o. z. se presumuje správnost zápisu vlastnického práva v katastru nemovitostí s tím, že osobu, která vlastnické právo popírá, tíží důkazní břemeno ohledně vyvrácení správnosti zápisu.¹

2. Pojem veřejný seznam – rozhodovací praxe Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5330/2015,

vysvětlila, že veřejným seznamem není registr silničních vozidel. Nejnovější odborná literatura tento závěr označila za správný a současně poukázala na to, že ve vztahu k veřejným seznamům je shoda alespoň na tom, že veřejným seznamem v režimu občanského zákoníku je katastr nemovitostí, námořní rejstřík a plavební rejstřík (na základě formálního pojetí) s tím, že plavební rejstřík byl prohlášen za veřejný seznam teprve novelou zákona o vnitrozemské plavbě provedenou zákonem č. 187/2014 Sb. s účinností od 1. 1. 2015. Podle vyjádření předkladatele novely – Ministerstva dopravy – byl plavební rejstřík do té doby chápán jako neveřejný seznam; novela zde tento princip změnila, nikoliv však ve vztahu ke všem plavidlům. Současně táž literatura zdůrazňuje, že podobný přístup lze spatřovat ve vztahu k ochranným známkám, neboť „nedávno“ byl do legislativního procesu předložen návrh novely zákona o ochranných známkách, jehož cílem je dosáhnout mimo jiné toho, aby se rejstřík ochranných známek stal veřejným seznamem.² Táž literatura se pak kriticky vyjadřuje k tomu, že rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1970/2015,³ označil za veřejný seznam letecký rejstřík. Je pravda, že uvedené rozhodnutí obsahuje ve vztahu k leteckému rejstříku označení „veřejný seznam“, není v něm však výslovně uvedeno, že se jedná o veřejný seznam ve smyslu § 980 o. z. Nadto jeden z autorů v této části kritické stati ve svém dřívějším pojednání označil také letecký rejstřík za veřejný seznam.⁴ Týž autor však v článku, který vyšel později, dospěl k závěru, že letecký rejstřík veřejným seznamem není.⁵ Faktem ovšem zůstává, že komentářová literatura chápe pojem veřejný seznam velmi široce.⁶ Časopisecká literatura však tento široký přístup koriguje.⁷

3. Předpoklad úplatnosti nabytí – ve vztahu k této podmínce je zatím rozhodovací praxe Nejvyššího soudu velmi skromná. Odborná literatura se snaží informační deficit i s odkazem na zahraniční zkušenosti zmírnit,⁸ stále se však jedná pouze o začátek diskusí na dané téma. Kromě publikovaného rozhodnutí, kde Nejvyšší soud připustil, že úplatným právním jednáním ve smyslu § 984 o. z. může být v poměrech konkrétního případu i zřízení zástavní smlouvy, je v současné době v dovolacím řízení u Nejvyššího soudu projednávána věc, kde se řeší otázka úplatnosti ve vztahu k převodu vlastnického práva k nemovitosti se současným zřízením výměnku.⁹

4. Dobrá víra jako předpoklad nabytí věcného práva od neoprávněného – na rozdíl od podmínky úplatnosti právního jednání je ve vztahu k dobré víře a nabývání od neoprávněného ve vztahu k veřejným seznamům judikatura Nejvyššího soudu přece jenom o něco četnější.

Dosavadní rozhodovací praxe se k ústřednímu pojmu nabývání od neoprávněného, tj. k pojmu dobrá víra, vyjádřila především v souvislosti s důkazním břemenem ohledně dobré víry. Ve vazbě na novou právní úpravu § 7 o. z. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4925/2016, formuloval dovolací soud názor, že podle stávající právní úpravy se dobrá víra tzv. dobrověrného nabyvatele presumuje. Tento názor pak akceptoval dovolací soud i v usnesení ze dne 10. 10. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4174/2017, kde výslovně vysvětlil, že presumce dobré víry se vztahuje i k dobré

1 Proti uvedenému rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, která je vedena pod sp. zn. III. ÚS 2721/18 a do dne sepsání tohoto komentáře o ní dosud nebylo rozhodnuto.

2 P. Bezouška, B. Havel, M. Hulmák, F. Melzer, Z. Králíčková, V. Pihera, K. Ronovská, P. Tégl, I. Telec: Pět let poté: Nové soukromé právo v předškolním věku, Právní rozhledy č. 1/2019, str. 3.

3 Uveřejněný pod č. 89/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

4 P. Tégl: Úplatnost nabytí věcného práva jako podmínka fungování materiální publicity veřejných seznamů v novém občanském zákoníku, Právní rozhledy č. 1/2013, str. 28, poznámka pod čarou č. 1.

5 P. Tégl: (Nová) úskalí úpravy veřejných seznamů, Právní rádce č. 7/2014, str. 40.

6 K tomu srov. např. J. Spáčil a kol.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 10; nebo J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2017, str. 967-968.

7 K tomu srov. P. Tégl, op. cit. sub 5, str. 38-41.

8 P. Tégl, op. cit. sub 4, str. 28 a násled.

9 Tato věc však ke dni sepsání tohoto komentáře ještě není rozhodnuta.

víře v režimu § 984 o. z. Současně pak uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu, které výslovně odkázalo i na rozhodnutí Vážný 5032, naznačilo velmi obecné přístupy k výkladu pojmu dobrá víra.¹⁰

Z hlediska soudní praxe lze očekávat, že většina sporů ohledně tzv. dobrověrného nabyvatelství se bude týkat výkladu pojmu dobrá víra. Rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 4174/2017 naznačilo přiměřenou použitelnost judikatury týkající se dobré víry, nicméně se zdůrazněním presumpce dobré víry. Ostatně i prvorepubliková judikatura řešila konkrétní spory ohledně této problematiky, byť se snažila o formulaci obecnějších závěrů. V rozhodnutí ze dne 2. 11. 1926, sp. zn. Rv I 1306/26 (Vážný 6425), Nejvyšší soud formuloval závěr, podle kterého nestačí, že knihovní nabyvatel nevěděl o tom, že knihovní stav se nesrovnává se skutečným stavem, nýbrž vyhledává se, že o tom v době nabytí nemovitosti vědět nemusel, ač zachoval náležitou obezřetnost.

Výklad pojmu dobrá víra je výkladem právním, pojem budou soudy vykládat podle skutkových zjištění učiněných v tom kterém konkrétním případě. Rozhodovací činnost Nejvyššího soudu, který je vázán skutkovými zjištěními nalézacích soudů a nemůže je v rámci dovolacího řízení přezkoumávat, se bude omezovat na přezkum závěrů o dobré víře či její absenci v hranicích tzv. zjevné nepřiměřenosti úvah soudů v nalézacím řízení se zdůrazněním přísného individuálního posouzení jednotlivých případů. To bude platit tím spíše, že pro všechny myslitelné situace nelze formulovat obecné, vždy přijatelné závěry.

Jednou ze základních otázek, na které bude praxe nepochybně narážet, je nastavení principů, jak postupovat při nabytí nemovitosti od osoby zapsané v katastru nemovitostí jako její vlastník z hlediska „povinnosti“ přesvědčovat se o jejím „fyzickém stavu“. Je zřejmé, že výklad dobré víry je v režimu § 984 o. z. klíčový. Jestliže totiž nabyvatel v dobré víře není, vlastníkem se stát nemůže, v případě dobré víry při nabytí při splnění dalších zákonných podmínek může věcné právo (typicky vlastnické právo) platně nabýt.

I povinnost přesvědčovat se o fyzickém stavu, tj. konkrétně o tom, zda nemovitost určitá osoba odlišná od převodce fakticky neužívá, bude nutné posuzovat případ od případu. Pokud jsme o této otázce diskutovali se senátním kolegou ze soudního oddělení 22 Cdo Jiřím Spáčilem a akademickým kolegou Petrem Téglem, byli jsme ve shodě v některých základních obecných východiscích:

1. Bude-li kupována nemovitost za účelem bydlení (dům nebo byt), pak běžná obezřetnost zpravidla bude vyžadovat, aby zájemce nemovitost fyzicky zhlédl s tím, že pokud ji užívá někdo jiný než převodce, je namístě provést další šetření a zkoumání. Ani zde však nemusí jít o pravidlo absolutní. Nabývá-li např. realitní kancelář od konkrétní osoby prázdné byty v panelovém domě opakovaně (např. popáté nebo poštěsté), pak zřejmě nebude možné trvat na závěru, že i v tomto případě musí kupující opětovně byt zhlédnout, je-li ujištěn převodcem, že se jedná znovu o byt volný, jehož dispoziční uspořádání je zájemci o koupi známo. Zde je dobrá víra nabyvatele posilována v minulosti uskutečněnými bezproblémovými koupěmi. Obdobně může jít o situaci, kdy zcizitel zapsaný jako vlastník v katastru nemovitostí sdělí informaci o pronájmu s tím,

že nájemní poměr bude ukončen, a předloží např. padělek nájemní smlouvy a padělek výpovědi z nájmu bytu.

2. Bude-li kupována nemovitost jiná než určená k bydlení, pak zřejmě bude namístě o něco „mírnější“ přístup. Např. při koupi rozsáhlých lesních pozemků asi nebude nutné trvat na tom, aby si je zájemce prohlédl a kontroloval, zda na nich jiná osoba nehopodaří a zda tato skutečnost nemůže svědčit o absenci vlastnického práva převodce. Obdobně lze uvažovat o situacích, kdy zájemce kupuje pole s osetým obilím. I zde může oprávněně předpokládat, že na pozemku hospodaří nějaký pachtýř nebo někdo pozemek užívá bez právního důvodu; nemusí proto mít pochybnost o vlastnictví převodce. Prostý fakt hospodaření na poli nemusí vylučovat dobrou víru o vlastnickém právu převodce. O přísnějším přístupu lze naopak proti tomu uvažovat tam, kde zájemce bude kupovat pozemek v intravilánu obce (např. stavební parcelu), na které je umístěna zahradní chatka, přenosná garáž nebo altán.¹¹

Zcela aktuálně se problematikou dobré víry zabýval Nejvyšší soud ve věci sp. zn. 22 Cdo 1187/2019. Uvedené rozhodnutí se věnuje výkladu pojmu dobrá víra v režimu § 984 odst. 1 o. z., tj. otázce, která dosud v judikatuře dovolacího soudu nebyla řešena. V rozsudku ze dne 31. 7. 2019 Nejvyšší soud formuloval ve vztahu k § 984 odst. 1 a pojmu „dobrá víra“ několik významných závěrů, které v rámci tohoto komentáře uvedme toliko heslovitě s tím, že pro podrobnější výklad odkazujeme na toto rozhodnutí: a) výklad dosavadní judikatury k pojmu dobrá víra ve smyslu § 130 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. je v zásadě použitelný i při výkladu dobré víry v režimu § 984 odst. 1 o. z., b) ust. § 984 odst. 1 o. z. se použije i pro případ převodu panujícího pozemku, kde je nesprávně v jeho prospěch zapsána služebnost, c) výklad pojmu dobrá víra z hlediska tzv. investigativní aktivity – ta je namístě typicky tam, kde převodce není detentorem věci (u převodu vlastnického práva); v případě služebnosti pak jde o stav, kdy její obsah není zjevně vykonáván a povinná osoba výkonu brání, d) je nutné zohledňovat individuální okolnosti každého případu s tím, že dovolací soud zpochybní úvahy nalézacích soudů vyslovené ve vztahu k dobré víře v dovolacím řízení pouze tam, kde se jedná o úvahy zjevně nepřiměřené, e) v případě presumované dobré víry ve vztahu ke druhému účastníku řízení (zatíženému důkazním břemenem o absenci dobré víry) se neuplatní poučení podle ust. § 118a o. s. ř. ve vztahu k vyloučení dobré víry.

Je nicméně jisté, že materiální publicita a nabývání od neoprávněného je v judikatuře i v odborné literatuře na samotném počátku, jde o problematiku velmi složitou, která bude nepochybně provázet právní a soudní praxi ještě mnoho let, než se vytvoří ustálené základy výkladu těchto institutů.

✿ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

¹⁰ Proti rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. IV. ÚS 4115/17.

¹¹ K tomu srov. M. Králík, P. Lavický: K novému občanskému zákoníku ze soudní praxe – ochrana důvěry ve veřejné knihy, Soudní rozhledy č. 10/2019, str. 341-342.

Ústavní soud:

K nakládání s listinami zajištěnými v rámci prohlídky advokátní kanceláře

Pro naplnění požadavků ústavnosti plynoucích z čl. 2 odst. 2, čl. 26 odst. 1, čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 2 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod je nezbytné, aby soudce rozhodující podle § 85b odst. 3 trestního řádu o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin zajištěných při domovní prohlídce nebo prohlídce jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, se s těmito listinami seznamoval výlučně v průběhu veřejného zasedání nařízeného za tímto účelem. V situaci, kdy vznikne potřeba odročit veřejné zasedání, je nezbytné zajištěné listiny po dobu odročení veřejného zasedání zabezpečit takovým způsobem, který neumožní nikomu (ani soudci nebo znalci) se s nimi seznámit, popř. je zničit nebo poškodit, a současně zvolený způsob zabezpečení musí umožnit, aby v odročeném veřejném zasedání bylo možné prověřit, zda v období mezi konáním veřejných zasedání nebylo zabezpečení listin porušeno.

**Nález Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2019,
sp. zn. III. US 702/17**

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel, který podanou ústavní stížností napadl zásah orgánu veřejné moci, krajského soudu, spočívající v **pochybeních soudu při vedení řízení a ve způsobu, jakým soud nakládá s listinami zajištěnými stěžovateli při domovní prohlídce v prostorách jeho advokátní kanceláře a bytu**. Stěžovatel byl přesvědčen, že tímto zásahem byla porušena jeho ústavně zaručená práva na soudní ochranu a na veřejné projednání jeho věci v jeho přítomnosti tak, aby se mohl vyjádřit („práva na právní slyšení“), zaručená v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 ve spojení s čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), a jeho právo na řádný výkon advokacie plynoucí ze základního práva podle čl. 26 odst. 1 Listiny. Stěžovatel dále Ústavní soud požádal, aby krajskému soudu zakázal pokračovat v daném řízení a přikázal mu obnovit předešlý stav tím, že veškeré zajištěné listiny a datové nosiče vydá zpět České advokátní komoře (dále jen „ČAK“).

Řízení u krajského soudu bylo vedeno podle § 85b zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK k seznámení se s obsahem listin zajištěných při domovní prohlídce v prostorách advokátní kanceláře a bytu stěžovatele.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že k porušení jeho práv došlo jednak tím, že krajský soud se odmítl blíže zabývat jeho procesními námitkami v řízení, které vznesl např. proti místní příslušnosti soudu v přípravném řízení, s odůvodněním, že předmětem řízení podle § 85b odst. 3 tr. řádu

je pouze rozhodnutí o tom, zda bude či nebude nahrazen souhlas zástupce ČAK se zpřístupněním listin zajištěných u stěžovatele jako advokáta, a že takovéto námitky může uplatňovat v dalších fázích trestního řízení. Podle názoru stěžovatele by však i tyto procesní námitky měly být v této fázi posouzeny, neboť vydání listin orgánům činným v trestním řízení je natolik závažné, že v případě pozdější deklarace jeho nezákonnosti již nemůže být zhojen zásah do jeho práv.

Dále stěžovatel brojil proti postupu soudu při vedení řízení, když soudkyně vedoucí řízení při skončení veřejného zasedání, ve kterém se rozhodovalo o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK k seznámení se s obsahem listin zajištěných při domovní prohlídce, posuzované materiály nezapečetila, a naopak veřejné zasedání odročila za účelem seznámení se s jejich obsahem mimo konání veřejného zasedání. Podle stěžovatele takový postup není přípustný a absentuje v něm kontrola účastníky daného řízení, včetně státního zástupce, proto je nezbytné, aby Ústavní soud uložil krajskému soudu povinnost seznamovat se se zajištěnými listinami výhradně při veřejném zasedání. Postupuje-li soudce tak, že se s listinami seznamuje mimo veřejné zasedání, je to pro něj jistě pohodlnější, avšak v rozporu s trestním řádem. Námitky stěžovatele proti takovému postupu nebyly akceptovány ani vedením soudu, když místopředseda krajského soudu k jeho stížnostem sdělil, že s ohledem na rozsah předloženého materiálu postup soudkyně odpovídá dané situaci, neboť prostor, který skýtá veřejné zasedání, prakticky vylučuje, aby k seznámení se s příslušnými listinami nebo dokumenty, zvláště při jejich rozsahu v tomto případě, došlo. Takový přístup však nelze podle stěžovatele akceptovat; stalo by se tak nekontrolovatelným, zda se soudce skutečně zaobírá každým dokumentem zvláště, jak je jeho úlohou.

Stěžovatel dále zpochybnil způsob uchovávání zajištěných listin, když ty měly být uloženy ve speciální místnosti pro lis-

tiny podléhající režimu utajení, do níž je zabezpečen a evidován přístup, ale podle stěžovatele není vyloučeno, že s listinami mohli manipulovat i jiní lidé mající do místnosti přístup.

Ke stěžovatelským výhradám týkajícím se toho, jak krajský soud během řízení reaguje na jeho procesní námitky, jako je jeho nesouhlas s místní příslušností soudu, Ústavní soud konstatoval, že ústavní stížnost je v této části nepřijatelná podle § 75 odst. 1 zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), neboť stěžovatel ji podává v situaci, kdy předmětné řízení o nahrazení souhlasu zástupce ČAK podle § 85b tr. řádu dosud nebylo skončeno. Stěžovatelova ústavní stížnost je v tomto rozsahu předčasná, když teprve výsledek uvedeného řízení, totiž v něm vydané rozhodnutí, by mohlo být případně předmětem přezkumu před Ústavním soudem.

Odlíšně Ústavní soud oproti tomu posoudil přípustnost ústavní stížnosti co do námitek napadajících způsob nakládání s předmětnými materiály během řízení. V jejich případě shledal, že případné zásahy do základních práv a svobod se nejeví být vztaheny až k výsledku řízení, ale mají mít aktuální povahu, vzhledem k čemuž a také vzhledem k nepochybné zásadní důležitosti ochrany mlčenlivosti advokáta, o níž ve věci jde, **shledal v této části ústavní stížnost přípustnou.**

Ústavní soud shrnul, že podstatou přípustné části ústavní stížnosti je tvrzení, že postupem krajského soudu došlo k zásahu do základních práv stěžovatele na soudní ochranu a na veřejné projednání jeho věci v jeho přítomnosti tak, aby se mohl vyjádřit, zaručených v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 ve spojení s čl. 2 odst. 2 Listiny, jakož i do práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), a dále do základního práva stěžovatele na svobodný výkon povolání (advokacie) podle čl. 26 odst. 1 Listiny a do práva jeho klientů na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny. Ústavní stížnost byla po jejím podání opakovaně doplněna o skutečnosti důležité pro rozhodnutí Ústavního soudu (dosvědčující trvání a prohlubování nezákonného zásahu do základních práv stěžovatele a jeho klientů).

Po posouzení podané ústavní stížnosti dospěl Ústavní soud k názoru, že ústavní stížnost je v její přípustné části důvodná.

Ústavní soud uvedl, že problematice mlčenlivosti advokáta se věnuje kontinuálně. Považuje ji za základní předpoklad pro poskytování právní pomoci v demokratickém právním státě. Profesionální mlčenlivost a její dodržování advokátem musí

požívat příslušné ochrany, zejména v situacích, kdy může být ohrožena, jako jsou právě prohlídky u advokáta prováděné podle § 85b tr. řádu. **Prolomit mlčenlivost advokáta přitom může znamenat zásah jak do zákonem daných povinností a práv advokátových souvisejících s výkonem jeho povolání, tak do práv jeho klientů.** Soud rozhodující o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK, umožňujícího seznámení orgánů veřejné žaloby s věcmi zajištěnými při prohlídce advokátní kanceláře, je jednak v postavení státního orgánu, jemuž je při zájmu státu na vedení konkrétního trestního řízení zvláště uložena povinnost ochrany základních práv a svobod (čl. 4 Ústavy České republiky, dále jen „Ústava“), jednak v postavení ochránce fakticky neznámé skupiny osob, jež skrze mlčenlivost advokáta čerpají základní právo na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny [obdobně nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2009, sp. zn. II. ÚS 2894/08 (N 191/54 SbNU 361), a ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10 (N 237/59 SbNU 405)]. Advokáti v demokratickém právním státě vykonávají zásadní úlohu spočívající v obhajobě stran sporu v soudním řízení, kterou by nebyli schopni zajistit, kdyby nemohli zaručit důvěrnost výměny informací (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 12. 2012 ve věci *Michaud proti Francii*). Výkon profese advokáta totiž vychází z důvěrného vztahu mezi advokátem a klientem a z důvěry klienta v mlčenlivost advokáta [srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2015, sp. zn. IV. ÚS 799/15 (N 128/78 SbNU 37)]. Nejde proto o výsadu advokáta, která by měla založit jeho vynětí z obecně platného a závazného právního řádu, nýbrž jde o povinnost uloženou advokátovi v zájmu jeho klientů a pro jejich ochranu. Svým významem je tedy mlčenlivost advokáta součástí práv na právní pomoc a na soudní ochranu [srov. usnesení ze dne 24. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 3988/13 (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>, stejně jako další rozhodnutí zde citovaná)].

Ústavní soud podotkl, že **institut mlčenlivosti advokáta však nesmí být zneužíván k páčání trestné činnosti.** V takovém případě nepoživá ochrany. Profesionální výsada mlčenlivosti advokáta tak není nedotknutelná a může být za existence určitých okolností omezena. Podmínky, za kterých je tak možné učinit, určuje i § 85b tr. řádu, upravující prohlídky v prostorách advokáta. Smyslem zákonné úpravy zakotvené v § 85b tr. řádu je ochrana listin, které obsahují skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta a ochrana práv třetích osob, kterým advokát poskytuje právní služby.

Ústavní soud Zahumny

Rozhodování soudu o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK s vydáním listin podle § 85b odst. 3 tr. řádu nemá za cíl stanovit, které ze zajištěných listin jsou důležité pro trestní řízení, v rámci něhož byla prohlídka advokátních prostor provedena, ale směřuje výlučně k posouzení toho, zda zajištěná listina obsahuje skutečnost, na kterou se vztahuje povinnost mlčenlivosti. Jenom u takových listin, u kterých povinnost mlčenlivosti není soudem shledána, může být souhlas zástupce ČAK nahrazen, a tyto následně předány orgánu vykonávajícímu úkony v daném trestním řízení pro obeznámení se s jejich obsahem.

Ústavní soud připomněl, že ochranu povinnosti mlčenlivosti, jako primární smysl úpravy obsažené v § 85b tr. řádu, není možné opomíjet i při výkladu zákonné úpravy způsobu nakládání se zajištěnými listinami, resp. nosiči informací, o jejichž (ne)vydání ještě nebylo rozhodnuto. Zpřísněný režim nakládání s nimi se uplatní od momentu jejich zajištění a pokračuje i po podání návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK až do právní moci rozhodnutí soudu. Ústavní soud uvedl, že z § 85b odst. 7 tr. řádu lze jednoznačně dovodit, že rozhodující soudce není oprávněn se seznámit se zajištěnými listinami dříve než ve veřejném zasedání nařízeném pro tento účel, když stanovuje, že soudce „... projedná bez zbytečného odkladu návrh ve veřejném zasedání a Komoře uloží, aby mu při něm předložila listiny, ohledně kterých se navrhovatel domáhá nahrazení souhlasu zástupce Komory k seznámení s jejich obsahem. Soudce vedle jiných úkonů též prověří, zda nebylo porušeno zabezpečení listin předložených Komorou a seznámí se s jejich obsahem...“. Tento jasně vymezený procesní postup neumožňuje soudci seznámit se s listinami při přípravě na veřejné zasedání a obdobně by měl být použit i v situaci, kdy vznikne potřeba veřejné zasedání odročit.

Ústavní soud tak přisvědčil tvrzení stěžovatele, že listiny zajištěné při prohlídce advokátních prostor, o vydání kterých nebylo zatím rozhodnuto, mají být zabezpečeny způsobem neumožňujícím seznámit se s nimi nikomu, tedy ani soudci, a zároveň umožňujícím nejen soudu, ale i dalším účastníkům řízení prověřit, zda zabezpečení listin porušeno nebylo.

V posuzované věci bylo po zajištění listin provedeno jejich zabezpečení policejním orgánem a zástupcem ČAK, resp. dalším postupem ČAK v souladu se zákonnými požadavky, o čemž se soud i účastníci řízení mohli přesvědčit při prvním veřejném zasedání o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK. Následný postup soudu již garance ochrany povinnosti mlčenlivosti o informacích obsažených v zajištěných listinách a na nosičích dat neposkytoval. Krajský soud veřejné zasedání (a následně několikrát poté) odročil, aniž by listiny zajištěné při prohlídce advokátních prostor – advokátní spisy a nosiče elektronických dat – opětovně zapečetil, tedy tyto ponechal mezi konáním jednotlivých veřejných zasedání přístupné. Účastníci řízení ani soud tak neměli možnost v dalším průběhu řízení prověřit naplnění zvýšeného požadavku na ochranu nakládání s těmito listinami po dobu, než bude rozhodnuto, zda jim má být poskytnuta ochrana vztahující se na listiny, které obsahují skutečnosti podléhající povinnosti mlčenlivosti advokáta, nebo nikoli.

Ústavní soud uvedl, že krajský soud veřejné zasedání odročil dokonce výslovně za účelem seznámení se s obsahem předložených listin mimo veřejné zasedání, ačkoli zvolený postup je v přímém rozporu s § 85b odst. 8 tr. řádu, podle něhož „dojde-li k odročení veřejného zasedání, soudce listiny zabezpečí tak, aby se s jejich obsahem nemohl nikdo seznámit, popřípadě je zničit nebo poškodit“, a neodpovídá tak smyslu zvláštní úpravy nakládání se zajištěnými listinami, která má garantovat právo na zachování mlčenlivosti advokáta. Zajištěné listiny a datové nosiče, o jejichž vydání se rozhoduje, nelze považovat za „spisový materiál“ v obecném slova smyslu, jak to ve svém vyjádření tvrdí vrchní státní zastupitelství, tyto netvoří součást spisu a ani soudce není oprávněn do nich nahlížet mimo veřejné zasedání, na kterém se o povaze v nich obsažených informacích má rozhodnout. Není-li věc rozhodnuta v rámci jednoho veřejného zasedání, je soud povinen při odročení veřejného zasedání listiny opětovně zabezpečit (zapečetit), k čemuž ale v posuzovaném případě nedošlo.

Ústavní soud konstatoval, že v posuzované věci tak nejenže bylo znemožněno v dalších veřejných zasedáních prověřit, zda nebylo porušeno zabezpečení listin, ale navíc soudkyně rozhodující ve věci přímo informovala o tom, že s obsahem listin se bude seznamovat mimo veřejné zasedání, tj. mimo rámec zákonného režimu upravujícího rozhodování o nahrazení souhlasu zástupce ČAK s vydáním listin. Nadto ani není zřejmé, jakým způsobem bylo nakládáno se zajištěnými listinami soudem, když informace místopředsedy soudu v reakci na stížnost stěžovatele na postup soudu s ohledem na zabezpečení listin je odlišná od tvrzení uváděných krajským soudem ve vyjádření k ústavní stížnosti. Uvedený postup krajského soudu, uvedl Ústavní soud, je výsledkem ústavně nekonformního výkladu a použití § 85b tr. řádu, v důsledku čehož došlo k zásahu do základních práv stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a to způsobem vyžadujícím ingerenci Ústavního soudu.

Ústavní soud poukázal na to, že právní úprava umožňující seznamovat se s obsahem zajištěných listin jen v průběhu veřejného zasedání vytváří podstatný předpoklad garance nejen práva advokáta na výkon advokacie podle čl. 26 odst. 1 Listiny, ale i základních práv (dotčených) klientů na právní pomoc

SROZUMITELNÁ ŘEŠENÍ
KREATIVNÍ PŘÍSTUP
ATRAKTIVNÍ PODMÍNKY PRO ADVOKÁTY
www.bredford.cz

BREDFORD CONSULTING

daně - účetnictví - mzdy

podle čl. 37 odst. 2 Listiny, protože obě tato práva mohou být v takovém případě dotčena současně. Soud tak pouze ve veřejném zasedání může rozhodnout o konkrétních věcech zajištěných při prohlídce u advokáta, přičemž musí pečlivě zvážit, nakolik tyto věci jsou či nejsou spojeny s poskytováním právních služeb (advokát – klient), nebo zda jde o exces z takového vztahu, který požadovanou ochranu mít nemá. Ústavní soud se již dříve vyslovil k povaze takového specifického druhu veřejného zasedání, když ve svém usnesení ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. I. ÚS 3905/14, uvedl, že „účelem, pro který zákon pro projednání návrhu na nahrazení souhlasu zástupce komory soudem vyžaduje formu veřejného zasedání, byl v jisté modifikované podobě – zejména s ohledem na ochranu advokátního tajemství střetávající se se zásadou veřejnosti – je nepochybně posílení kontrolního prvku vůči rozhodování soudní moci“. K významu veřejného zasedání pro řízení podle § 85b odst. 3 tr. řádu se vyjadřuje i náleží Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2019, sp. zn. II. ÚS 3533/18, a to tak, že seznamování soudce s obsahem zajištěných listin a dat by mělo probíhat na veřejném zasedání nejen za přítomnosti zástupce ČAK, jejíž nutnost vyplývá z § 85b odst. 7 tr. řádu, ale i za přítomnosti dotčeného advokáta, u něž byly listiny a data během domovní prohlídky zajištěny. Je to totiž právě advokát, kdo je nejrelevantněji schopen vyjádřit se k povaze zajištěných listin a dat a k tomu, zda se na ně vztahuje nebo nevztahuje povinnost mlčenlivosti. **Postupem rozhodující soudkyně krajského soudu, která se s obsahem listin seznamovala mimo veřejné zasedání, nebylo umožněno stěžovateli jeho procesní práva řádně a bezprostředně realizovat, čímž bylo porušeno jeho právo podle čl. 38 odst. 2 Listiny na veřejné projednání jeho věci v jeho přítomnosti tak, aby se mohl vyjádřit, jako součást spravedlivého procesu.**

Ke znaleckému zkoumání informací obsažených na zajištěných datových nosičích Ústavní soud uvedl, že podle § 85b odst. 12 tr. řádu se listinou rozumí jak písemnost, tak i jiný nosič informací, proto i zajištěné datové nosiče sdílejí osud ostatních písemností zajištěných při prohlídce u advokáta. Ani tyto není možné vyloučit z režimu zabezpečení umožňujícího ověřit jednak způsob nakládání s nimi, ale i realizaci opatření neumožňujících seznámení se s informacemi na nosiči dat mimo veřejné zasedání soudu. **Přibrání znalce za účelem selekce velkého souboru dat za pomoci klíčových slov je možné považovat za ústavně souladný způsob obeznámení se s informacemi pro posouzení jejich povahy z hlediska existence povinnosti mlčenlivosti k nim, i tato činnost znalce však musí být prováděna výlučně v průběhu veřejného zasedání, jelikož nosiče dat nemohou být před rozhodnutím o povaze informací na nich obsažených vydány nikomu, tj. ani znalci. Nemá-li tedy rozhodující soudce sám odborné znalosti umožňující mu obeznámit se s informacemi na nosiči dat za účelem posouzení, zda se na ně vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta, je nutné, aby při přibrání znalce a vymezení znaleckého úkolu postupoval tak, aby byl naplněn požadavek zpřístupnění informací znalci pouze v době veřejného zasedání a jejich zabezpečení způsobem neumožňujícím jiné nakládání než takové, které je nezbytné k jeho rozhodnutí.**

Závěrem Ústavní soud shrnul, že pro naplnění požadavků ústavnosti plynoucích z čl. 2 odst. 2, čl. 26 odst. 1, čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 2 a čl. 38 odst. 2 Listiny je nezbytné, aby

soudce rozhodující podle § 85b odst. 3 tr. řádu o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK k seznámení se s obsahem listin zajištěných při domovní prohlídce nebo prohlídce jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, se s těmito listinami seznamoval výlučně v průběhu veřejného zasedání nařízeného za tímto účelem. V situaci, kdy vznikne potřeba odročit veřejné zasedání, je nezbytné zajištěné listiny po dobu odročení veřejného zasedání zabezpečit takovým způsobem, který neumožní nikomu (ani soudci nebo znalci) se s nimi seznámit, popř. je zničit nebo poškodit, a současně zvolený způsob zabezpečení musí umožnit, aby v odročeném veřejném zasedání bylo možné prověřit, zda v období mezi konáním veřejných zasedání nebylo zabezpečení listin porušeno.

Ústavní soud uzavřel, že zásahem krajského soudu spočívajícím v postupu, kterým došlo k nakládání s listinami, zajištěnými při prohlídce v prostorách, kde stěžovatel vykonává svou advokátní praxi, způsobem nerespektujícím požadavek jejich zabezpečení a procesní postup obeznámení se s jejich obsahem pro účely rozhodnutí o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK s jejich vydáním, bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny a jeho právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

S ohledem na nezabezpečení listin a možnosti obeznámení se s jejich obsahem i mimo konání veřejného zasedání dospěl Ústavní soud k závěru, že **tuto vadu řízení o nahrazení souhlasu zástupce ČAK není možné zhojit způsobem, který by umožnil dále rozhodovat o vydání listin.** Ústavní soud konstatoval, že v této situaci nepostačuje zakázat krajskému soudu, aby pokračoval v porušování práv stěžovatele, když dosavadní způsob nakládání se zajištěnými listinami má za následek, že není možné naplnit podmínky pro vedení řízení, proto mu nezbylo než **přikázat krajskému soudu, aby per analogiam k § 85b odst. 6 tr. řádu k návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK nepřihlížel a předmětné listiny vydal ČAK.**

Ve zbytku Ústavní soud ústavní stížnost odmítl podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu jako návrh nepřijatelný.

✿ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

inzerce

BANKOVNICTVÍ, FINANČNÍ KONGLOMERÁTY, PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ

- novela zákona proti legalizaci výnosů z trestné činnosti
- změny zákona o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu
- novela zákona o stavebním spoření
- celkem 28 právních předpisů v aktuálním znění

Sagit více informací na www.ban.sagit.cz

■ Nejvyšší správní soud:

Některé právní aspekty poskytování homeopatie

Poskytování homeopatie není poskytováním zdravotních služeb ve smyslu zákona o zdravotních službách.

Rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 9. 2019, č. j. 2 As 122/2017-73

K věci (red. zkráceno):

V projednávané věci jde o posouzení, zda lze homeopatické služby považovat za zdravotní službu podle zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách).

Žalobkyni byla rozhodnutím Krajského úřadu Zlínského kraje ze dne 7. 1. 2015 uložena pokuta ve výši 50 000 Kč za správní delikt podle § 115 odst. 3 písm. a) zákona o zdravotních službách, spočívající v poskytování zdravotních služeb bez oprávnění k jejich poskytování, aniž se jednalo o některou z výjimek uvedených v § 11 odst. 2 téhož zákona. Kromě neoprávněného poskytování zdravotní péče v oboru fyzioterapie jí bylo kladeno za vinu poskytování homeopatického poradenství spočívajícího ve zjišťování zdravotního stavu klientů a okolností, jež měly či mohly mít na zdravotní stav klientů vliv, a v doporučení homeopatického léčivého přípravku.

Žalovaný (Ministerstvo zdravotnictví) svým rozhodnutím uvedeným v záhlaví zamítl odvolání žalobkyně a rozhodnutí krajského úřadu potvrdil. Krajský soud napadené rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný (stěžovatel) podal proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost.

Druhý senát Nejvyššího správního soudu, kterému byla věc přidělena, se rozhodl věc postoupit rozšířenému senátu. Dospěl k právnímu názoru, který se odchyľuje od právního názoru vysloveného v dřívějším rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 6. 2017, č. j. 1 As 50/2017-32, č. 3598/2017 Sb. NSS (dále jen „rozsudek Homeopatie I.“). V něm dospěl soud k závěru, že nebyl dostatečně zjištěn skutkový stav (především pak soustavná činnost tehdejší žalobkyně jako homeopatky), a proto rozhodl o zrušení všech napadených rozhodnutí. Konkrétně Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že teprve po ustálení skutkového stavu přichází v úvahu jeho právní posouzení, tedy úvaha o tom, zda jednáním žalobkyně došlo k neoprávněnému poskytování zdravotních služeb. V nyní posuzované věci byl skutkový stav zjištěn dostatečně. V rozsudku Homeopatie I. nicméně také Nejvyšší správní soud uvedl, že nepovažuje právní úpravu zdravotních služeb a zdravotní péče za příliš obecnou či nejednoznačnou, aby nebylo možné posoudit, zda relevantní skutek je či není zdravotní službou ve smyslu zákona o zdravotních službách. Odmítl také argumenty žalobkyně, že je z principu vyloučeno, aby homeopatie moh-

la být kvalifikována jako zdravotní služba. Chybějící formální vzdělání v oboru homeopatie a fakt, že to není léčebná metoda *lege artis*, nemůže být relevantní, neboť jde právě o neoprávněné poskytování zdravotních služeb. Podstatné je pouze to, zda určité jednání naplní kritéria § 2 odst. 4 zákona o zdravotních službách či nikoli. Ačkoli každá péče o lidské zdraví nenaplní skutkovou podstatu zdravotních služeb, nelze předem vyloučit, že k tomu v konkrétním případě nemůže dojít. Existence smluvního typu podle občanského zákoníku nemá vliv na veřejnoprávní požadavek oprávnění k poskytování zdravotních služeb, neboť uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.

Postupující senát interpretuje rozsudek Homeopatie I. tak, že homeopatie je obecně vzato zdravotní službou podle zákona o zdravotních službách, a proto musí být poskytována jen v souladu s tímto zákonem, tj. mimo jiné zpravidla pouze tím, kdo má příslušné oprávnění, a její poskytování mimo rámec uvedeného zákona může být postihováno jako správní delikt podle § 115 odst. 1 písm. a) zákona o zdravotních službách.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu kasační stížnost zamítl.

Z odůvodnění (red. zkráceno):

Právní otázka, kterou má rozšířený senát posoudit, spočívá ve výkladu pojmu zdravotní služba podle zákona o zdravotních službách v souvislosti se správním trestáním za neoprávněné poskytování zdravotních služeb, pokud jde o poskytování homeopatie jako jedné z forem tzv. komplementární či alternativní medicíny.

Podle § 11 může zdravotní služby poskytovat buď poskytovatel zdravotních služeb, a to pouze zdravotní služby uvedené v jemu uděleném oprávnění k poskytování zdravotních služeb (§ 11 odst. 1), nebo jiná osoba, ta však jen za podmínek uvedených v § 11 odst. 2. Jde např. o poskytování odborné první pomoci nebo o poskytování zdravotní služby v zařízeních sociálních služeb podle zákona o sociálních službách.

Definice zdravotních služeb je obsažena v § 2 odst. 2 zákona o zdravotních službách. Zdravotní službou je v první řadě [podle písm. a) citovaného ustanovení] „poskytování zdravotní péče podle tohoto zákona zdravotnickými pracovníky, a dále činností vykonávaných jinými odbornými pracovníky, jsou-li tyto činnosti vykonávány v přímé souvislosti s poskytováním zdravotní péče“. Další zdravotní služby tam vymezené jsou „konzultační služby, jejichž účelem je posouzení individuálního léčebného postupu, popřípadě navržení jeho změny nebo doplnění, a další konzultace podporující rozhodování pacienta ve věci poskytnutí

zdravotních služeb prováděné dalším poskytovatelem zdravotních služeb [dále jen ‚poskytovatel‘] nebo zdravotnickým pracovníkem, kterého si pacient zvolil“. Jedná se tedy o zajištění práva pacienta na druhý názor. Zdravotní služby dále jsou např. nakládání s tělem zemřelého nebo zdravotnická záchranná služba. Je zřejmé, že ze zdravotních služeb, které zákon uvádí, by homeopatie mohla představovat pouze poskytování zdravotní péče, případně konzultační služby, které se ale opět týkají zdravotních služeb podle tohoto zákona. Za zdravotní služby jsou podle § 2 odst. 3 zákona o zdravotních službách také považovány zdravotní služby poskytované podle některých dalších zákonů. O takové služby však také zjevně nejde.

Podle § 2 odst. 4 zákona o zdravotních službách se zdravotní péči rozumí:

„a) soubor činností a opatření prováděných u fyzických osob za účelem

1. předcházení, odhalení a odstranění nemoci, vady nebo zdravotního stavu (dále jen ‚nemoc‘),
2. udržení, obnovení nebo zlepšení zdravotního a funkčního stavu,
3. udržení a prodloužení života a zmírnění utrpení,
4. pomoci při reprodukci a porodu,
5. posuzování zdravotního stavu,

b) preventivní, diagnostické, léčebné, léčebně rehabilitační, ošetrovatelské nebo jiné zdravotní výkony prováděné zdravotnickými pracovníky [dále jen ‚zdravotní výkon‘] za účelem podle písmene a).“

Je zřejmé, že **doslovná zákonná definice zdravotní péče je velmi široká a za použití gramatického výkladu by pod ni bylo možné podřadit i homeopatii**. I jejím účelem je totiž např. odhalení a odstranění nemoci nebo posuzování zdravotního stavu. Na druhou stranu je evidentní, že ryze gramatický výklad vede ke zjevně absurdním závěrům, na které poukázal již druhý senát v předkládacím usnesení a souhlasí s nimi ostatně i stěžovatel. K udržení zdravotního a funkčního stavu totiž nepochybně slouží např. i služby sportovních trenérů nebo výživových poradců, ke zmírnění utrpení jistě bude přispívat i duchovní péče nebo k předcházení nemocem slouží i vydatný odpočinek např. v relaxačním hotelovém zařízení či v sauně. **Je tak zcela zřejmé, že zákonodárce nemohl mít na mysli, že by všechny tyto činnosti, které naplňují formální definiční znaky zdravotní péče, mohly být považovány za zdravotní služby, k jejichž poskytování je nezbytné oprávnění k poskytování zdravotních služeb.**

Je nicméně také zřejmé, že zejména při posuzování možné delikt ní odpovědnosti za neoprávněné poskytování zdravotních služeb nelze vyjít z doslovného výkladu § 2 odst. 2 písm. a) zákona o zdravotních službách. Ten totiž za zdravotní službu označuje pouze takovou zdravotní péči, která je mimo jiné poskytována podle tohoto zákona zdravotnickými pracovníky. Při ryze gramatickém výkladu by totiž nemohlo nikdy dojít k naplnění skutkové podstaty správního deliktu (přestupku) poskytování zdravotní služby bez oprávnění k poskytování zdravotních služeb. Zdravotní službou by totiž podle této definice byla pouze ta zdravotní péče, která je poskytována podle tohoto zákona, tedy na základě oprávnění k poskytování zdravotních služeb. Jakékoli zdravotní služby poskytované bez oprávnění by tedy nebyly poskytovány podle tohoto zákona. Nicméně ani takový výklad, že by mělo být postihováno

neoprávněné poskytování zdravotní péče, která je poskytována podle zákona, s výjimkou chybějícího povolení k poskytování zdravotních služeb, opět nevede k rozumným závěrům. MUSELO BY TOTIŽ JÍT ALEŠPOŇ O PÉČI POSKYTOVANOU ZDRAVOTNICKÝMI PRACOVNÍKY. Správní delikt (přestupek) by tak mohly spáchat pouze osoby, které by péči poskytovaly jako zdravotničtí pracovníci samy, nebo by k jejich poskytování použily zdravotnické pracovníky. Naopak ti, kteří by k poskytování fakticky zdravotních služeb užili osoby, které nejsou zdravotnickými pracovníky, by nemohli být postiženi. Ohrožení pacientů je však zjevně větší, pokud by služba zasahující do jejich zdraví byla poskytována osobami bez zdravotnického vzdělání, než pokud je poskytována osobou s potřebným vzděláním, ačkoli bez příslušného oprávnění. Nedává žádný rozumný smysl, že by toto byl záměr zákonodárce.

Gramatický výklad tedy sám o sobě nevede k odpovědi na otázku, jaké činnosti naplňující obecnou definici zdravotní péče mají být považovány za zdravotní služby, které mohou být poskytovány pouze na základě oprávnění k poskytování zdravotních služeb a jejichž poskytování bez tohoto oprávnění lze postihovat jako přestupek (správní delikt).

Pokud jde o historický výklad, pak z důvodové zprávy k zákonu o zdravotních službách (sněmovní tisk č. 405, VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu) plyne, že důvodem jeho přijetí byla zejména do té doby existující roztržičnost a zastaralost právní úpravy poskytování zdravotních služeb. Jako problém byl označen mimo jiné fakt, že dosavadní právní předpisy neobsahují přesnou definici zdravotní péče, a proto orgány veřejné správy na úseku zdravotnictví neustále řeší otázku, zda činnost některého subjektu je nebo není zdravotní péčí, a tedy zda daný subjekt má nebo nemá mít oprávnění k poskytování zdravotní péče. K definici zdravotních služeb se nicméně o záměru zákonodárce nelze dozvědět o mnoho více, než vyplývá ze zákonného textu. V důvodové zprávě je však mimo jiné uvedeno: „*Pojem zdravotní služby je pojem vztahující se k poskytování zdravotní péče; poskytování zdravotní péče je možné pouze jako poskytování zdravotních služeb a opačně – poskytování zdravotních služeb je definováno jako poskytování zdravotní péče a dalších odborných činností podle tohoto zákona, a to vlastním jménem a na vlastní odpovědnost poskytovatele zdravotních služeb.*“ (Zvýraznění doplnil rozšířený senát.) Z toho lze dovodit, že i poskytování zdravotní péče je považováno za činnost odbornou.

Podstatný pro pochopení smyslu zákona je však zejména § 45 odst. 1 zákona o zdravotních službách, podle něhož poskytovatel „*je povinen poskytovat zdravotní služby na náležitě odborné úrovni (...)*“. (Zvýraznění doplnil rozšířený senát.)

To, co se rozumí odbornou úrovní pro účely zákona o zdravotních službách, pak vyplývá z § 4 odst. 5 zákona, podle něhož „*náležitou odbornou úrovní se rozumí poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti*“. (Zvýraznění doplnil rozšířený senát.) Lze to dovodit i z již citovaného § 2 odst. 2 písm. a), podle něhož má být zdravotní péče poskytována zdravotnickými nebo jinými odbornými pracovníky.

Zákony upravujícími zdravotnická povolání jsou zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné

způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta (dále jen „zákon o lékařských zdravotnických povoláních“), a zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). Tyto zákony vyžadují pro výkon daných povolání odbornou způsobilost spočívající zejména v absolvování příslušného vzdělání, zpravidla na vysokých školách (viz část druhou až čtvrtou zákona o lékařských zdravotnických povoláních a § 5 až 21c zákona o nelékařských zdravotnických povoláních). Příslušníci těchto profesí jsou povinni se celoživotně vzdělávat. Podle § 22 zákona o lékařských zdravotnických povoláních (obdobně též v § 53 zákona o nelékařských zdravotnických povoláních) pak „celoživotní vzdělávání je průběžné obnovování vědomostí, dovedností a způsobilosti odpovídající získané odbornosti v souladu s rozvojem oboru a nejnovějšími vědeckými poznatky“ (zvýraznění doplnil rozšířený senát).

To, že **rozhodující má být vědecky ověřená účinnost poskytované služby**, lze vypožorovat i z opakovaného projednávání zařazení „tradiční čínské medicíny“ mezi odbornosti podle zákona o nelékařských zdravotnických povoláních. Novelou zákona o nelékařských zdravotnických povoláních č. 201/2017 Sb. byl mezi zdravotnická povolání zařazen terapeut a specialista tradiční čínské medicíny. K zavedení těchto povolání mezi zdravotnická povolání došlo na základě pozměňovacího návrhu poslance Rostislava Vyzuly, který při jeho předložení ukázal na proběhlý seminář na půdě Poslanecké sněmovny k tradiční čínské medicíně. V době podání návrhu zjevně vycházel z toho, že její účinky vědecky prokázány jsou. Při podání návrhu totiž poukazyval na neodbornost některých osob praktikujících tradiční čínskou medicínu, přičemž této neodbornosti je třeba zabránit, na přednesy odborníků z předních univerzit, jakož i na udělení Nobelovy ceny za medicínu a fyziologii v roce 2015 čínské vědkyni Tchu Jou-jou, která při výzkumu léku na malárii vyšla ze starých čínských herbalistických textů (stenoprotokol z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 24. 2. 2017). Uvedená úprava však byla relativně krátce po nabytí účinnosti (1. 9. 2017) k 28. 12. 2018 zrušena další novelou zákona o nelékařských zdravotnických povoláních (č. 284/2018 Sb.). Novela byla přijata na základě senátního návrhu zákona. Podle názoru senátorů předkládajících tento návrh nebyla vědecky prokázána účinnost „tradiční čínské medicíny“. Právě proto by neměl být čínskému léčitelskému statusu medicinského oboru. Navíc je zvýhodněno čínské léčitelské oproti jiným léčitelským metodám (viz sněmovní tisk č. 105, VIII. volební období Poslanecké sněmovny). I při změnách zdravotnické legislativy tedy považoval zákonodárce pro zařazení určitých služeb mezi zdravotní za důležité, zda jsou (podle jeho názoru) vědecky prokázány jejich účinky.

K tomu, že určujícím faktorem pro oddělení zdravotních služeb podle zákona o zdravotních službách a jiných služeb v péči o zdraví je právě vědeckost, a tedy odbornost ve smyslu zákona o zdravotních službách, dochází i odborná literatura (viz I. Telec: Právo přírodního léčitelské, Leges, Praha 2018, str. 144-145).

Lze přisvědčit i závěrům krajského soudu v nyní projednávané věci, že nelze odhlédnout ani od oborů péče vymezených v zákoně o zdravotních službách. Rozhodnutí o udělení oprávnění k poskytování zdravotních služeb uvádí mimo jiné obory zdravotní péče, které může poskytovatel zdravotních služeb poskytovat [§ 19 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. d), odst. 3 písm. e) zákona o zdravotních službách]. Jiné poskytovat nemůže. To, co je zdravotní péčí, by tedy mělo být podřaditelné pod některý z oborů zdravotní péče. Podle § 4 odst. 4 zákona o zdravotních službách se oborem zdravotní péče pro účely tohoto zákona rozumí zubní lékařství, farmacie, obory specializačního vzdělávání nebo obory certifikovaných kurzů lékařů, zubních lékařů nebo farmaceutů podle zákona o lékařských zdravotnických povoláních nebo odbornosti nelékařských zdravotnických pracovníků nebo obory specializačního vzdělávání nebo obory certifikovaných kurzů nelékařských zdravotnických pracovníků podle zákona o nelékařských zdravotnických povoláních. Tyto předpisy však s oborem homeopatie nepočítají. U jednotlivých oborů zdravotní péče je třeba získat státem kontrolované vzdělání, a tedy příslušnou odbornost. Z vyjádření účastníků řízení, *amicorum curiae* i ČLK vyplývá, že žádné státem uznané vzdělávání v oblasti homeopatie však neprobíhá. **Nelze-li tedy homeopatii podřadit pod některý z oborů zdravotní péče, nasvědčuje to tomu, že o zdravotní péči nejde.** Lze ostatně poukázat i na již shora rozvedený příklad tradiční čínské medicíny. Zákonodárce ji podřadil pod zdravotní péči právě tak, že ji uvedl mezi odbornosti podle zákona o nelékařských zdravotnických povoláních.

Závěr, že by homeopatie neměla být zdravotní službou, nemůže zvrátit ani to, že homeopatické přípravky mají, na rozdíl od přípravků jiných směrů tzv. alternativní či komplementární medicíny, specifické postavení v rámci lékového práva. Zákon o léčivech totiž výslovně vychází z toho, že „homeopatický přípravek se považuje za léčivý přípravek, i když nemá zcela vlastnosti léčivých přípravků a látky v něm obsažené nejsou vždy látkami s prokázaným léčivým účinkem“ [§ 2 odst. 2 písm. g) zákona o léčivech]. Zavádí tedy zákonnou fikci, na základě které podřazuje homeopatické přípravky režimu zákona o léčivech, ačkoli nemusí splňovat obecnou definici léčivého přípravku podle § 2 odst. 1 zákona o léčivech. Tato definice je však natolik široká, že nejenže zahrnuje látky či jejich kombinace, jejichž účelem je obnova, úprava či ovlivnění fyziologických funkcí prostřednictvím farmakologického, imunologického nebo metabolického účinku, nebo jejichž účelem je stanovení lékařské diagnózy, ale jde i o látky či jejich kombinace, u kterých je pouze prezentováno, že mají léčebné nebo preventivní vlastnosti. **Zákonodárce tedy výslovně vycházel z toho, že pokud chce homeopatické přípravky režimu zákona o léčivech podřadit, je potřebné je výslovně za léčivý přípravek označit, byť by obecnou definici nenaplnily.**

Jak nicméně uvádí důvodová zpráva k zákonu o léčivech, smyslem jejich regulace v tomto zákoně bylo pouze to, aby bylo zajištěno, že „před jejich uvedením na trh musí být prokázána jejich jakost a bezpečnost, že jsou vyráběny za podmínek správné výrobní praxe pro léčivé přípravky, že je zajištěn dozor nad nimi ze strany státních orgánů a že jsou o nich poskytovány odpovídající informace“. Zákonodárce tedy nevycházel z toho, že by homeopatické přípravky obsahovaly účinné látky

schopné účinně reagovat na zdravotní stav pacienta. Tomu odpovídá i to, že homeopatické přípravky nemusejí procházet běžnou registrací léčivých přípravků podle § 26 a 27 zákona o léčivech. Pro homeopatické přípravky jsou určeny dva odlišné režimy, a to buď zjednodušená registrace humánních homeopatických přípravků podle § 28, nebo řízení o specifických humánních homeopatických přípravcích podle § 28a.

Ve zjednodušeném postupu registrace humánních homeopatických přípravků podle § 28 zákona o léčivech se nemusí dokládat např. léčebné indikace, kontraindikace a nežádoucí účinky nebo výsledky a klinická hodnocení nebo systém řízení rizik. To platí tehdy, pokud přípravky splňují parametry uvedené v odst. 1. Jimi je to, že „a) jsou podávány ústí nebo zevně, b) v označení na obalu humánního homeopatického přípravku ani v jakékoli informaci, která se ho týká, není uvedena léčebná indikace, c) ředěním lze zaručit bezpečnost humánního homeopatického přípravku; prováděcí právní předpis stanoví postup pro ředění humánního homeopatického přípravku“. Přípravek tedy musí být bezpečný jak způsobem podání, tak svým obsahem. Zároveň nesmí obsahovat žádnou informaci o léčebné indikaci, tedy informaci o tom, že by měl léčebné účinky. V této souvislosti lze poukázat i na stanovisko generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie ze dne 27. 1. 2005 ve věci C-444/03, *Meta Fackler*, které se týkalo výkladu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES o kodexu Společenství týkající se humánních léčivých přípravků. Ust. § 28a zákona o léčivech je provedením čl. 14 a 15 uvedené směrnice. Generální advokát ve svém stanovisku mimo jiné poukázal na základní rozdíly mezi standardním procesem při registraci léčiv a zjednodušeným postupem registrace humánních homeopatických přípravků: „61. Tato poznámka je v projednávané věci důležitá, protože čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2001/83 stanoví, že „v případě nových léčivých přípravků obsahujících známé složky, které dosud nebyly v kombinaci použity pro léčebné účely, musí být předloženy výsledky toxikologických a farmakologických zkoušek a klinických hodnocení týkajících se dané kombinace, ale není nutné předkládat údaje týkající se každé jednotlivé složky“. 62. Pokud se jedná o nový homeopatický léčivý přípravek splňující výše uvedené podmínky čl. 14 odst. 1 směrnice 2001/83, je tato logika jednoduše převrácena: vzhledem k tomu, že takový léčivý přípravek nesmí obsahovat zvláštní léčebnou indikaci a jeho stupeň ředění zaručuje jeho bezpečnost, není požadováno, aby byl předmětem lékařských testů. K žádosti o registraci takového nového léčivého přípravku však musí být naopak přiložena dokumentace o základních homeopatických látkách, z nichž je složen.“

Odlišná je situace, pokud chce žadatel o registraci uvádět na trh homeopatické přípravky, u kterých má zájem uvádět léčebnou indikaci. Pro tyto případy slouží řízení o specifických humánních homeopatických přípravcích podle § 28a zákona o léčivech. Nicméně ani zde není třeba předkládat např. výsledky farmaceutických zkoušek, předklinických zkoušek či klinických studií. Homeopatické použití a léčebné indikace přípravku lze totiž doložit odkazem na publikace uznávané v členských státech s tradiční homeopatickou praxí nebo na výsledky výzkumu, který je označován jako homeopatický způsob prokazování. Nejde tedy o prokazování prostředky klasické vědy, ale prostředky uznávanými samotnou homeopatií. Může však jít pouze o přípravky určené k podání ústí

nebo zevně a určené pouze ke zmírnění nebo léčbě méně závažných příznaků nebo méně závažných onemocnění, které nevyžadují dohled nebo zásah lékaře (§ 28a odst. 1 zákona o léčivech). Léčebné účinky tedy mohou být uváděny pouze tehdy, kdy není třeba dohledu nebo zásahu lékaře.

Homeopatické přípravky tedy buď nesmí obsahovat informaci o léčebných účincích, nebo pouze o takových, které mohou vést k léčbě onemocnění nevyžadujících dohled nebo zásah lékaře. Není tedy důvod, aby jakoukoli z těchto kategorií homeopatických přípravků indikoval lékař nebo jiný zdravotnický pracovník.

Pokud jde o homeopatické přípravky na lékařský předpis, rozšířený senát souhlasí s argumentací *amicorum curiae*, že mu není znám důvod, pro který bylo potřebné vydávat jakýkoli homeopatický přípravek na lékařský předpis. Podle § 39 odst. 2 zákona o léčivech platí: „Léčivý přípravek se vydává pouze na lékařský předpis, pokud a) může i při správném používání představovat přímé nebo nepřímé nebezpečí, je-li použit bez lékařského dohledu, b) je často a ve velmi širokém rozsahu používán nesprávně a v důsledku toho může představovat přímé nebo nepřímé nebezpečí pro zdraví lidí, c) obsahuje látky nebo přípravky z látek, jejichž účinnost nebo nežádoucí účinky vyžadují další sledování, nebo d) je určen k parenterálnímu podání.“ Varianta pod písm. a) by neměla s ohledem na pravidla registrace homeopatických prostředků nastat, neboť jak bylo uvedeno shora, homeopatické přípravky buď nemohou deklarovat léčebné účinky, nebo jen takové, ke kterým není třeba lékařského dohledu. Z obdobných důvodů by neměla nastat ani možnost pod písm. b). Ani možnost pod písm. c) se neuplatní, neboť účinnost látek se u homeopatických přípravků buď neposuzuje, kromě bezpečnosti, nebo musí jít o látky, jejichž účinnost musí být ověřena alespoň výzkumem uznávaným homeopatií. Rozšířenému senátu není známo, že by se homeopatické přípravky podávaly parenterálně (mimostřevně), tedy např. nitrožilně, nitrosvalově nebo podkožně. **Pokud je tedy vydávání některých homeopatických přípravků vázáno na lékařský předpis, pak je tento postup ze strany SÚKL značně diskutní.** Tomu nasvědčuje i to, že podle literatury česká vázanost výdeje některých homeopatických přípravků na lékařský předpis je světově atypickou lékovou praxí (I. Telec: *Právo přírodního léčitelství*, Leges, Praha 2018, str. 147, 278).

Ani závěry z oblasti lékového práva tedy nesvědčí tomu, že by homeopatie musela být zdravotní službou poskytovanou zdravotnickými pracovníky.

Na kvalifikaci určitého jednání jako neoprávněného poskytování zdravotních služeb nemůže mít vliv pouhá skutečnost, že takové služby byly poskytovány neodborně. Tento závěr by byl zjevně absurdní. Musí však jít jen o takovou službu, kterou vůbec odborně poskytovat lze. Jenom v takovém případě lze totiž zajistit požadavek jejího poskytování na náležité odborné úrovni dle § 45 odst. 1 zákona o zdravotních službách, a má tudíž smysl vyžadovat, aby byla poskytována pouze osobami s odbornou způsobilostí. Jedná-li se tedy o služby, které podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů žádné bezprostřední účinky nemají (např. zařikávání) nebo zcela zjevně nevyžadují poskytování zdravotnickými pracovníky (např. sestavení tréninkového plánu pro posílení svalů zdravého člověka), nelze je považovat za zdravotní péči podle zákona o zdravotních službách.

Jak bylo uvedeno ve shodných tvrzeních účastníků, *amicorum curiae* i ČLK, účinky homeopatie nebyly doposud nijak vědecky prokázány a podle závěrů vědy působí maximálně pomocí placebo efektu. Rozšířený senát proto z tohoto závěru vychází, byť si je vědom, že i jen posouzení toho, co je již vědecky prokázáno (zejména s ohledem na zvolené metody), může být otázkou velmi složitou. Pokud však soud vychází z toho, že homeopatie žádné vědecky prokázané účinky nemá, pak není zřejmé, proč by musela být poskytována právě zdravotnickými pracovníky. ČLK žádné vzdělávání v homeopatii neposkytuje, není zřejmé, že by jej poskytovala ani jakákoli jiná osoba či instituce, která je podle příslušných zákonů oprávněna poskytovat vzdělávání zdravotnickým pracovníkům. **Zdravotníci pracovníci tedy žádným státem uznávaným vzděláváním týkajícím se homeopatie neprocházejí, a není tak zřejmé, proč by měli být schopni poskytovat právě homeopatii lépe než jiné osoby.**

Jak bylo rozvedeno shora, definice zdravotní péče je natolik široká, že by při doslovném výkladu postihla velké množství činností, u kterých nikoho ani nenapadne, aby je považoval za takové, které je nutné podřídit přísným pravidlům poskytování zdravotní péče, nebo je dokonce nepřímo zakázat. Jsou jistě i takové činnosti, které se mohou jevit jako hraniční, včetně homeopatie, ale i dalších směrů tzv. komplementární či alternativní medicíny. Ačkoli si lze představit, že by zákonodárce takové činnosti zcela zakázal, musí to být učiněno zřejmou formou. Různé podoby alternativní medicíny jsou v České republice dlouhodobě a kontinuálně provozovány a využívány osobami, které z různých důvodů buď nechtějí hledat, nebo zřejmě častěji nenašly řešení svých obtíží v medicíně konvenční. Podle přesvědčení rozšířeného senátu je pak jejich právem, jako svobodných jedinců, pokusit se řešit své zdravotní obtíže i metodami, které podle aktuálních vědeckých poznatků žádné účinky nemají, pokud nejsou uváděny v omyl o tom, že by se jednalo o zdravotní službu podle zákona o zdravotních službách. Stát jim nemá, minimálně bez výslovné zákonné opory, bránit v hledání jejich štěstí, byť s pomocí dalších takto smýšlejících osob, ačkoli se může domnívat, že se jedná o cestu neefektivní.

[...] Navíc nelze vyloučit ani to, že některé oblasti tzv. alternativní medicíny se později stanou součástí medicíny konvenční. Lze poukázat např. na psychosomatiku, kterou ještě na podzim roku 2013 sjezd ČLK řadil na stejnou úroveň s čínskou medicínou, ačkoli v témže roce Ministerstvo zdravotnictví zařadilo novelami vyhlášek o požadavcích na minimální personální zabezpečení zdravotních služeb a o vzdělávání ve zdravotnictví psychosomatiku mezi zdravotní služby (viz vyhlášky č. 286/2013 Sb. a č. 287/2013 Sb.).

Naopak některé směry původně konvenční medicíny se mohou stát metodami alternativními. Takovým příkladem je ostatně i náhled na homeopatii v českých zemích. Nejprve byla krátce po svém zavedení zakázána, a to mezi lety 1819 až 1837. Následně se však rozvíjela a byla oficiálně vyučována na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě, byť se její výuka netěšila velkému zájmu studentů. Výuka byla fakticky ukončena v důsledku úmrtí jejího hlavního propagátora (E. Křížová: Alternativní medicína v České republice, Karolinum, Praha 2015, str. 50 až 53).

Aby mohl rozšířený senát dojít k závěru, že není možné poskytovat služby alternativní medicíny, musel by je být schopen odlišit od jiných služeb, které také formálně splňují definiční znaky zdravotní péče podle § 2 odst. 4 zákona o zdravotních službách. Tímto odlišujícím znakem by mohlo být jen to, že tyto služby navíc mohou vzbuzovat v uživatelích více či méně silný dojem, že by se mohlo možná jednat o zdravotní služby podle zákona o zdravotních službách. Takové kritérium však v zákoně není nikde uvedeno. Navíc není ani zřejmé, že by bylo skutečně úmyslem zákonodárce prostřednictvím definice zdravotní péče alternativní medicínu nepřímo zakázat. Lze dovodit spíše opak.

Pokud jde o úmysl zákonodárce, je zřejmé, že v době přijetí zákona o zdravotních službách byla homeopatie, stejně jako jiné formy tzv. komplementární či alternativní medicíny, běžně v nezanedbatelném rozsahu poskytována a využívána. Také mezinárodní organizace, jichž je Česká republika členem, doporučovaly respektovat právo jednotlivců volit si i cestu alternativní medicíny, pokud možno kombinovanou s dozorem nad těmito službami a dostatečnou informovaností jejich příjemců. Návrh zákona o zdravotní péči z roku 2001 byl v Poslanecké sněmovně zamítnut již v prvním čtení mimo jiné z obav, že by mohl být vykládán tak, že znemožňuje poskytování služeb alternativní medicíny včetně homeopatie. Pozdější vládní návrh zákona o zdravotní péči z roku 2005 výslovně počítal se službami nekonvenční medicíny, mezi které řadil i homeopatii, buď jako součást zdravotní péče, případně ji z působnosti zákona výslovně vylučoval. Oproti tomu z důvodové zprávy k návrhu zákona o zdravotních službách nelze vyčíst jakékoli zmínky o záměru předkladatele zákona, že by služby alternativní medicíny měly podléhat regulaci, nebo nemohly být dokonce nadále poskytovány vůbec. Je vysoce nepravděpodobné, že by zákonodárce poté, co se oba předchozí návrhy s tzv. alternativní medicínou relativně výrazně potýkaly, při záměru tuto oblast regulovat tak učinil zcela mlčky. Soudu není ani známo, že by se o takovém záměru v souvislosti s přijetím tohoto zákona vedla jakákoli veřejná diskuse. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku vycházela naopak z toho, že na základě smlouvy o péči o zdraví mohou být poskytovány i služby léčitelské. Těžko lze tedy dovozovat, že by zákonodárce chtěl tyto služby zakázat, aby o několik měsíců později upravil smluvní typ, u kterého bude předpokládat, že se jim dané služby budou řídit.

Dalším významným argumentem, že nebylo úmyslem zákonodárce homeopatii zcela zakázat, je i to, že lékové právo výslovně s homeopatickými prostředky počítá (viz shora). Nelze proto předpokládat, že by rozumný zákonodárce měl v úmyslu homeopatii zakázat a zároveň by legislativně upravoval pravidla pro prodej homeopatických přípravků.

Také by bylo velmi obtížné určit, které směry alternativní medicíny mohou již ve své obecnosti navozovat dojem, že se jedná o poskytování zdravotních služeb podle zákona o zdravotních službách, a tudíž nesmějí být vůbec poskytovány, neboť těchto směrů je velké množství.

[...] Pokud jde o argumentaci účastníků, krajského soudu i *amicorum curiae* ve vztahu ke smlouvě o péči o zdraví podle § 2636 a násl. o. z., rozšířený senát k ní uvádí následující.

Podle § 2636 odst. 1 o. z. platí, že „smlouvou o péči o zdra-

ví se poskytovatel vůči příkazci zavazuje pečovat v rámci svého povolání nebo předmětu činnosti o zdraví ošetřovaného, ať již je jím příkazce, nebo třetí osoba“.

V první řadě tato smlouva upravuje vztah mezi poskytovatelem zdravotních služeb podle zákona o zdravotních službách a pacientem (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1745/2014), ačkoli může být veřejnoprávními předpisy modifikována.

Tento smluvní typ se však může vztahovat i na poskytování jiné péče o zdraví, než je zdravotní péče podle zákona o poskytování zdravotních služeb. Občanský zákoník zejména používá odlišnou terminologii oproti zákonu o zdravotních službách, ačkoli byl přijat 3. 2. 2012, tedy až po přijetí zákona o zdravotních službách (6. 11. 2011), a nic tedy nebránilo sladění terminologie v obou zákonech, pokud by se měla daná smlouva vztahovat pouze na zdravotní péči podle zákona o zdravotních službách. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku mimo jiné uváděla: „Zdejší platné právo neodráží dobře pojetí vzájemných práv a povinností osoby, která se zavazuje někoho léčit, vůči druhé straně. Základ platné právní úpravy vychází z koncepce zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu. Ten vychází z myšlenky, že člověk má veřejnoprávní nárok na léčení vůči státu. V důsledku toho je tato úprava jednak zúžena na oblast zdravotní péče poskytované provozovateli zdravotnických zařízení, a nevztahuje se tudíž na jiné případy (např. činnost léčitelů, masérů, chiropraktiků a dalších), jednak je pojata především veřejnoprávně, což záporně ovlivňuje vnímání vzájemného právního postavení osoby, která léčí, vůči osobě, která je léčena. [...] Navrhuje se proto upravit v občanském zákoníku práva a povinnosti zúčastněných osob především jako oprávnění a povinnosti ze smlouvy. Právní režim se navrhuje upravit obecně pro jakékoliv léčebné výkony, nejen tedy pro oblast výkonu zdravotní péče v užším slova smyslu s tím, že navržená úprava nezasahuje do zvláštní zákonné úpravy platné pro poskytování zdravotní péče, která jako speciální zůstává nedotčena.“ (Zvýraznění doplněno rozšířeným senátem.) Z důvodové zprávy je tedy seznatelný úmysl historického zákonodárce, aby podle dané smlouvy bylo možné poskytovat i činnost léčitelů. [...]

V této souvislosti je třeba zmínit i to, že podle § 2638 o. z. poskytovatel srozumitelně vysvětlí ošetřovanému zamýšlené vyšetření i navrhovanou péči o zdraví, přičemž podle § 2639 odst. 1 o. z. je vysvětlení „rádně podáno, lze-li rozumně předpokládat, že ošetřovaný pochopil svůj zdravotní stav, způsob, účel a nezbytnost péče o zdraví včetně očekávaných následků i možných nebezpečí pro své zdraví, jakož i to, zda přichází v úvahu i případný jiný způsob péče o zdraví. Podle odst. 2 téhož ustanovení pak musí-li si poskytovatel být vědom, že u ošetřovaného vyvolal představu, že péči o zdraví dosáhne určitého výsledku, ač ví nebo musí vědět, že výsledku nemusí být dosaženo, je povinen i toto ošetřovanému vysvětlit.“ Homeopat nebo jiný poskytovatel služeb alternativní medicíny by tedy měl vždy poctivě informovat příjemce služby o její povaze a případně i o neprokázaných účincích služby. Lze odkázat i na § 6 odst. 1 o. z. ukládající všem povinnost jednat v právním styku poctivě.

To, že by nebylo možné služby tzv. komplementární či alternativní medicíny vůbec poskytovat, nelze dovodit ani z jasného textu zákona, ale ani z úmyslu zákonodárce (jak historického, tak rozumného). [...]

Komentář:

Komentované rozhodnutí je průlomové ve vztahu k právnímu pozadí poskytování homeopatie v České republice. Nejvyšší správní soud se odchýlil od svého právního závěru, přijatého v roce 2017, podle kterého mělo být poskytování homeopatie poskytováním zdravotních služeb podle zákona o zdravotních službách. Rozhodnutí přináší v podstatě **dva důležité závěry: a) homeopatie jako taková není v České republice zakázána.** Poskytování homeopatie, jakož i veškerých dalších směrů tzv. alternativní či komplementární medicíny, nelze bránit; **b) homeopatie není zdravotní službou,** její poskytování tedy nespadá do působnosti zákona o zdravotních službách, **nicméně poskytovatelé homeopatie mohou být v případě protiprávního jednání postíženi podle jiných právních předpisů** (např. občanskoprávních, trestněprávních apod.).

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu se velmi podrobně věnoval zdůvodnění, proč nelze homeopatii považovat za zdravotní službu. Hlavním pilířem jeho argumentace bylo to, že **pokud nelze homeopatii poskytovat podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, neboť podle nich žádné prokázané účinky nemá, pak se nemůže jednat o zdravotní službu.** Zohlednil rovněž to, že **není zařazena mezi obory zdravotní péče podle příslušných předpisů a nelze se v ní ani vzdělávat v kurzech pořádaných ve státem uznaných institucích pro vzdělávání zdravotnických pracovníků.**

Právní aspekty přírodního léčitelství včetně homeopatie se zdají být v současnosti velmi aktuálním tématem nejen v judikatuře soudů, ale i v literatuře (srov. zejména práce I. Telce – I. Telc: Právo přírodního léčitelství, Leges, Praha 2018, jakož i časopisecké statě – např. I. Telc: Přírodní léčitelství, tradiční vědění a duševní vlastnictví, Právní rozhledy č. 10/2016, str. 343, nebo I. Telc: Právní status přírodních léčitelů, Právní rozhledy č. 15-16/2016, str. 515).

Právní aspekty léčitelských služeb se staly rovněž předmětem legislativní činnosti – v současné době je připraven Ministerstvem zdravotnictví návrh zákona o léčitelských službách, který má směřovat k lepšímu naplnění práva pacienta na život a zdraví na základě opakovaných zkušeností s poškozováním pacientů některými poskytovateli léčitelských služeb. Návrh zákona respektuje svobodu pacienta rozhodnout se, jaké služby bude přijímat v oblasti péče o své zdraví, tedy zda služby zdravotní od poskytovatelů zdravotních služeb nebo služby léčitelské zahrnující metody komplementární a alternativní medicíny (včetně homeopatie). To odpovídá i závěrům, ke kterým Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí dospěl.

Potřeba právního podchycení poskytování služeb komplementární a alternativní medicíny je neoddiskutovatelná a dlouhodobě po ní volají i představitelé právní nauky (srov. výše citované práce). Návrh zákona má vymezit léčitelské služby, upravit postavení léčitelů (včetně nutnosti získání příslušného oprávnění), zavést evidenci subjektů poskytujících léčitelské služby (národní registr léčitelů) a stanovit efektivní mechanismus kontroly. Blíže k návrhu zákona o léčitelských službách např. v časopise Právní rozhledy č. 3/2019, str. II.

❁ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Soudní dvůr EU:

Posudek SD EU o (podmíněné) slučitelnosti mechanismu řešení investičních sporů dle dohody CETA a pojistkách autonomie unijního práva

V dubnu tohoto roku Soudní dvůr EU potvrdil, že unijní právo nebrání novému mechanismu řešení sporů mezi investorem a státem (resp. Evropskou unií), který je obsažen v obchodní dohodě mezi Kanadou na straně jedné a Evropskou unií a jejími členskými státy na straně druhé („dohoda CETA“).¹ Stalo se tak zhruba rok poté, co bylo rozhodnuto, že s unijním právem se naopak neslučuje investiční arbitráž předvídaná ve slovensko-nizozemské dohodě o podpoře a vzájemné ochraně investic.² Tato judikatura tak předznamenává změny, které pravděpodobně dříve či později podstatně rekonfigurují současnou relativně komplikovanou právní mozaiku dohod o ochraně investic, přičemž změny se nebudou týkat pouze Unie samotné, ale především členských států, které v této oblasti byly doposud hlavními aktéry a které jsou s důsledky vývoje unijního práva konfrontovány nejen před soudy Unie, ale i před mezinárodními rozhodovacími orgány.

Posudek č. 1/17 pléna Soudního dvora EU ze dne 30. 4. 2019, komplexní hospodářská a obchodní dohoda mezi Kanadou na jedné straně a Evropskou unií a jejími členskými státy na straně druhé (CETA) (EU:C:2019:341)

Soudní dvůr EU se během své existence již několikrát vyjádřil ke slučitelnosti mezinárodních smluv, k jejichž uzavření mělo následně dojít (a někdy také došlo) mezi Evropskou unií a třetí zemí či třetími zeměmi. **Činí tak formou rozhodnutí, které se nazývá posudek,³ jenž je i přes svůj název závazným soudním rozhodnutím.** Je vyhrazen přezkumu zamýšlených, tj. dosud neuzavřených mezinárodních smluv, přičemž počet těchto posudků je relativně malý. Soudní dvůr jich vydal od počátku svého fungování přibližně dvě desítky, proti čemuž stojí stovky „běžných“ judikátů, které Soudní dvůr

v dnešní době vynáší během pouhého jednoho roku. Tato kategorie rozhodovací činnosti Soudního dvora EU je tak cenným (byť ne jediným) zdrojem úvah k tématu, co Evropská unie může či nemůže činit v rámci svých vnějších vztahů.

Z hlediska výsledku Soudní dvůr EU ve třech případech slučitelnost dané smlouvy potvrdil a ve čtyřech případech se vyjádřil negativně.⁴ Asi nejznámějším příkladem na druhém místě zmíněné kategorie je posudek týkající se dohody, již Evropská unie měla v souladu s čl. 6 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii přistoupit k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod („EÚLP“), ale v důsledku zamítavého stanoviska Soudního dvora se tak (dosud) nestalo.⁵

Zatím poslední posudek, který Soudní dvůr EU vydal a který se zároveň zařadil do prvně zmíněné, a tedy té „šťastnější“ kategorie, se týká právě dohody CETA („posudek CETA“). Soudní dvůr EU se nicméně nevyjadřoval k celému instrumentu, ale pouze k jeho části týkající se řešení investičních sporů mezi investorem a státem, resp. mezi (kanadským) investorem a Evropskou unií. Toto omezení přezkumu bylo důsledkem formulace žádosti, která k posudku CETA vedla a jejímž autorem bylo Belgické království. **V souladu s jeho pochybnostmi Soudní dvůr EU slučitelnost dohody přezkoumal z následujících hledisek:**

Za prvé se Soudní dvůr EU zabýval slučitelností předvídaného mechanismu investiční arbitráže s tzv. autonomií unijního práva, již se (velmi stručně řečeno) rozumí soubor specifických znaků, které unijní právo dle ustálené judikatury Soudního dvora odlišují jak od mezinárodního, tak od vnitrostátního práva,⁶ a z nichž mj. plyne, že členské státy ani Unie nemohou zasahovat do pravomoci Soudního dvora tím, že by otázky spadající do jeho agendy svěřily jiným rozhodovacím orgánům. Unijní právo disponuje totiž svým vlastním soudním systémem, který se skládá jednak ze Soudního dvora a jed-

1 Dle zkratky anglického názvu *Comprehensive Economic and Trade Agreement*. (Úř. věst. 2017, L 11, str. 23).

2 Viz oznámení Federálního ministerstva zahraničních věcí 569/1992 Sb. Dohoda mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Nizozemským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic. Viz rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 6. 3. 2018, *Slovenská republika v. Achmea BV* (C-284/16, EU:C:2018:158).

3 Vydaný na základě čl. 218 odst. 11 Smlouvy o fungování Evropské unie.

4 V ostatních případech se otázku slučitelnosti striktně vzato vůbec nezabýval, neboť v nich šlo o otázku vnitrounitního rozdělení pravomocí. Viz např. posudek 2/15 ze dne 16. 5. 2017, dohoda o volném obchodu se Singapurem (EU:C:2017:376).

5 Viz posudek Soudního dvora (pléna) 2/13 ze dne 18. 12. 2014, přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (EU:C:2014:2454).

6 Rozsudek Soudního dvora *Achmea*, pozn. výše č. 2 (body 33 a 34 a citovaná judikatura). Pro historické kořeny viz rozsudek ze dne 5. 2. 1963, *van Gend & Loos* (26/62, EU:C:1963:1), v němž Soudní dvůr uvedl, že „Společensví představuje nový právní řád mezinárodního práva.“ a rozsudek ze dne 15. 7. 1964, *Costa v. E.N.E.L.* (6/64, EU:C:1964:66), v němž je unijní právo charakterizováno jako „právní řád vlastní Smlouvě EHS, které z této smlouvy jakožto autonomního zdroje vychází“.

nak z vnitrostátních soudů,⁷ přičemž stěžejním prvkem tohoto systému je řízení o předběžné otázce, které Soudnímu dvoru umožňuje poskytovat jednotný výklad unijního práva, závazný napříč členskými státy.

Bylo tedy třeba ujasnit, zda tuto výlučnou pravomoc Soudního dvora dohoda CETA nenaruší tím, že by jí předvidaným rozhodovacím instancím (tzv. Tribunálu CETA a Odvolacímu tribunálu CETA) udělila pravomoc o výkladu unijního práva rozhodovat rovněž.⁸ Dané riziko však dohoda CETA vyloučila svojí definicí tzv. použitelného práva, tedy okruhu právních pravidel, na jejichž základě budou investiční spory rozhodovány. Tato pravidla vedle dohody CETA samotné zahrnují, stručně řečeno, pravidla mezinárodního práva platná mezi stranami. Z výkladové a aplikační pravomoci Tribunálu CETA je dle čl. 8.31 odst. 2 naopak v zásadě vyloučeno vnitrostátní právo, kterým je třeba v daném kontextu rozumět i právo unijní. Je tak možné (resp. nutné) k tomuto právu „přihlížet“ (jakožto ke skutkové okolnosti), ale v žádném případě jej nelze „vykládat“.

Druhým významným prvkem, o němž Soudní dvůr opřel svůj závěr o tom, že autonomie unijního práva není v daném kontextu narušena, bylo ust. čl. 8.21 dohody CETA předvidající, že to bude Unie sama (a nikoliv Tribunál CETA), kdo určí, zda konkrétní spor má být (kanadským) investorem veden proti členskému státu, či Unii.⁹ Tato úprava má tedy za cíl nahradit obecná mezinárodní pravidla o přičitatelnosti namítaného protiprávního jednání specifickým pravidlem reflektujícím požadavky unijního práva.¹⁰

Za druhé se Soudní dvůr EU zabýval vyjádřeními pochybností o slučitelnosti mechanismu řešení investičních sporů se zásadou plného uplatňování práva hospodářské soutěže a se zásadou rovného zacházení. Pochybnosti týkající se zásady rovnosti plynuly z nemožnosti „unijních“ investorů na rozdíl od kanadských investorů daný mechanismus řešení sporů vůči Unii využít. K tomu Soudní dvůr konstatoval, že situace kanadských a unijních investorů investujících v Unii není srovnatelná, neboť druhou kategorií nelze považovat za zahraniční investory, pro něž je daný mechanismus řešení sporů určen. Pokud se týká uplatňování práva hospodářské soutěže, Soudní dvůr uvedl, že jakkoliv není vyloučeno, že na základě dohody CETA bude vydán rozhodčí nález konstatující, že pokuta uložená kanadskému investorovi z důvodu porušení unijních pravidel hospodářské soutěže představuje porušení dohody CETA, takový scénář je myslitelný pouze v situaci, kdy příslušné rozhodnutí o pokutě ponese takové vady, které by způsobily jeho nezákonnost i v rámci práva Unie.

Předmětem třetího bodu byla otázka slučitelnosti dohody s právem na přístup k „nezávislému a nestrannému soudu“ a na „účinný přístup ke spravedlnosti“ dle čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie, neboť si dle Belgického království mají a střední investoři předvidanou investiční arbitráž nebudou moci finančně dovolit. Soudní dvůr v tomto ohledu poznamenal, že dohoda neobsahuje žádné závazky týkající se zajištění finanční dostupnosti příslušného mechanismu řešení sporů, přičemž uznal, že finanční zátěž může být v případě prohry pro malé a střední investory taková, že je od zahájení řízení odradí. Zároveň ale konstatoval, že závazek zajistit finanční dostupnost je obsažen v jednom z prohlášení, která byla k dohodě CETA připojena,

z něhož plyne, že splnění tohoto závazku je podmínkou pro to, aby Unie mohla danou dohodu schválit.¹¹

Požadavek nezávislosti pak Soudní dvůr posoudil jako splněný, jak v jeho vnějším aspektu, týkajícím se způsobu jmenování a odvolání členů obou rozhodovacích instancí, tak v jeho aspektu vnitřním, který od těchto členů vyžaduje odstup od stran sporu a neexistenci osobního zájmu na výsledku věci. Jejich nezávislost přitom není dle Soudního dvora zpochybněna tím, že jejich jmenování bude provádět nesoudní orgán, tzv. Smišený výbor CETA, který budou tvořit zástupci smluvních stran. V tomto ohledu nicméně Soudní dvůr EU formuloval několik omezení, kterým bude působení zástupců Unie v tomto výboru podléhat a jejichž dodržování bude podmínkou legality rozhodnutí, která budou na unijní úrovni v této souvislosti přijímána.

K posudku jako takovému lze uvést, že **jakkoliv tedy Soudní dvůr EU udělil dohodě CETA „zelenou“, přímo či nepřímou zároveň vyslovil podmínky, jejichž dodržování může podléhat jeho kontrole, přičemž tento přístup je v rámci „posudkové“ činnosti Soudního dvora novum.** Dohoda CETA se pak zejména vyhnula dvěma úskalím, na nichž při testování své slučitelnosti s požadavkem autonomie unijního práva ztroskotaly v nedávné době jiné mezinárodní instrumenty. Za prvé, na rozdíl od slovensko-nizozemské investiční dohody, která byla předmětem věci *Achmea*,¹² dohoda CETA do jisté míry zaručuje, že rozhodující instance zřízené na jejím základě nebudou unijní právo (jakožto předmět daného řízení) „vykládat“, a vezmou ho tedy v potaz (pouze) jako skutkové zjištění. Ve vztahu k unijnímu právu je toto omezení vnímáno jako nástroj ochrany výlučné výkladové pravomoci Soudního dvora, nicméně z „vnější“ (a tedy zcela neunijní) perspektivy se tak zároveň limitují normativní účinky, které unijní právo může vyvolat v mezinárodním prostředí. Jakkoliv je vnímání unijního práva jako práva „vnitrostátního“ přirozené v případech, kdy se jej bude dovolávat Unie jakožto samostatný subjekt mezinárodního práva, ve vztahu k členským státům je odhlédnutí od mezinárodněprávní dimenze unijního práva relativně zásadním rozhodnu-

7 Rozsudek Soudního dvora *Achmea*, pozn. výše č. 2 (body 35 a 36 a citovaná judikatura).

8 S výjimkou dohody CETA samotné, neboť ta je coby mezinárodní závazek Unie součástí unijního práva také.

9 Viz také kapitola III („Vedení sporů“) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 912/2014 ze dne 23. července 2014, kterým se stanoví rámec pro řešení finanční odpovědnosti v souvislosti s rozhodčími soudy pro řešení sporů mezi investorem a státem zřízenými mezinárodními dohodami, jichž je Evropská unie stranou (Úř. věst. 2014, L 257, str. 121). Blíže k tomuto tématu viz M. Ličková: Post-Lisbon Exercise of EU Competence in the Field of Foreign Investment: Coping with the International Projection of Intra-EU Complexity, *Czech Yearbook of International Law*, 2015, str. 315-343.

10 Zde platí, že pokud Unie příslušného investora včas neinformuje o tom, kdo je za „unijní stranu“ k dané žalobě pasivně legitimován, je tato pasivní legitimace určena na základě obecně definovaných pravidel. Podobný „kombinovaný“ (ač méně podrobný) mechanismus obsahuje rovněž Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu, resp. čl. 6 (2) její přílohy IX. Byla uzavřena dne 10. prosince 1982, 1833 UNTS 3.

11 Bod 211 posudku CETA.

12 Tato smlouva nebyla (a ani nemohla být) předmětem „posudkového řízení“, neboť to se vztahuje pouze na smlouvy, jichž se má účastnit Unie. Slučitelnost této dohody s unijním právem Soudní dvůr posuzoval v rámci řízení o předběžné otázce. Rozsudek Soudního dvora *Achmea*, pozn. výše č. 2. V návaznosti na rozsudek *Achmea* členské státy deklarovaly úmysl své investiční dohody ukončit.

tím, jak na unijní právo nahlížet v situaci, kdy je členským státům vyčítáno porušení jejich mezinárodních povinností v důsledku provádění unijního práva. Zvolený přístup k unijnímu právu nicméně souvisí s vůlí Unie a členských států se, stručně řečeno, prezentovat jako jeden blok. Stejná vůle se ostatně projevuje i „zmodernizovaným“ mechanismem pro určení otázky, kdo je na „unijní“ straně „správným“ pasivně legitimovaným subjektem. Díky tomuto mechanismu se dohoda CETA vyhnula dalšímu úskalí, které se (mimo jiných úskalí) stalo osudným pro smlouvu, na jejímž základě měla Evropská unie přistoupit k EÚLP, neboť ta stejně koncipovaný mechanismus neobsahovala.¹³

Jak budou obě výše zmíněné pojistky autonomie unijního práva fungovat v praxi, je otázkou, na kterou není z pocho-

pitelných důvodů možné v této chvíli odpovědět. Ve světle požadavků, které ve výše zmíněné judikatuře Soudní dvůr zformuloval, lze nicméně očekávat vývoj na úrovni jiného společného mezinárodního závazku Unie a členských států, který v oblasti ochrany investic existuje, a to Smlouvy o energetické chartě. Ta je zároveň historicky prvním a stále v zásadě jediným (již fungujícím) instrumentem svého druhu, přičemž neobsahuje ani *závazný* mechanismus pro určení „správné žalované strany“, ani ustanovení vyjímající vnitrostátní (a unijní) právo z dohledu jednotlivých rozhodčích soudů způsobem, jak to činí dohoda CETA. Rozhodčí soudy se nicméně pokusily přístup k unijnímu právu ve „vnitrounijních“ investičních sporech vymezit. V některých ohledech tak učinily „unijně přátelsky“,¹⁴ v jiných ohledech méně „unijně přátelsky“,¹⁵ přičemž lze očekávat, že se dříve či později k danému vyjádření i Soudní dvůr, pokud k tomu dostane příležitost.

13 Viz posudek Soudního dvora 2/13 pozn. výše č. 5 (k tzv. „institutu spolužalovaného“ viz body 215 až 235).

14 Viz zejména *Electrabel str. A. v. Maďarsko* (věc Mezinárodního střediska pro řešení investičních sporů ICSID č. ARB/07/19), rozhodnutí ze dne 30. 11. 2012 o příslušnosti, rozhodném právu a odpovědnosti, body 6-71 až 6.72.

15 Viz např. *Blusun S.A., Jean-Pierre Lecorcier and Michael Stein v. Itálie* (věc Mezinárodního střediska pro řešení investičních sporů ICSID č. ARB/14/3), náleze ze dne 27. 12. 2016, body 279-303; *Masdar Solar & Wind Cooperatief U.A. v. Španělsko* (věc Mezinárodního střediska pro řešení investičních sporů ICSID č. ARB/14/1), rozhodčí náleze ze dne 16. 5. 2018, body 679-682.

✿ Posudek zpracovala JUDr. MAGDALENA LIČKOVÁ, LL.M., docteur en droit, která působí jako „soudní asistentka“ (*référéndaire*) při Soudním dvoru Evropské unie a zde vyjádřené názory jsou jejími osobními názory.

Evropský soud pro lidská práva:

K odposlechům mobilní telefonické komunikace

Zákonná úprava umožňující odposlechy mobilní telefonické komunikace obyvatelstva, aniž by obsahovala dostatečné záruky proti zneužití a svévoli, je v rozporu s právem na ochranu soukromého života a korespondence.

Rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2015 ve věci *Roman Zakharov v. Ruská federace [GC]*, stížnost č. 47143/06

Shrnutí fakt:

Stěžovatel, který byl šéfredaktorem vydavatelství, využíval služeb několika mobilních operátorů. V roce 2003 podal žalobu proti třem mobilním operátorům, ve které namítal, že zasahují do jeho práva na soukromí při telefonické komunikaci. K zásahům mělo docházet tím, že v souladu s relevantní vnitrostátní legislativou měli mobilní operátoři povinnost instalovat zařízení, které umožňovalo Federální bezpečnostní službě (FSB) zachycovat veškerou telefonickou komunikaci bez předchozího povolení soudu. Stěžovatel požadoval, aby soud nařídil odstranění takového zařízení a aby přístup k telefonickým hovorům byl možný pouze na základě soudního povolení. Vnitrostátní soudy žalobu v roce 2006 zamítly s odůvodněním, že stěžovatel neprokázal, že jeho telefonické

hovory byly sledovány ani že mobilní operátoři předávali chráněné údaje osobám nedisponujícím příslušným povolením. Soudy konstatovaly, že instalace dotčeného zařízení sama o sobě nepředstavuje zásah do soukromí jeho telefonické komunikace.

Předmět stížnosti před ESLP:

Stěžovatel namítal porušení čl. 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého života a korespondence). Stěžovatel si na systém skrytého odposlouchávání mobilních telefonických hovorů v Ruské federaci. Zejména poukazoval na relevantní vnitrostátní právní předpisy, které umožňovaly bezpečnostním službám odposlouchávat prostřednictvím technického zařízení komunikaci kterékoliv osoby bez předchozího povolení soudu. Stěžovatel dále namítal porušení čl. 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy), které mělo spočívat v absenci účinného prostředku nápravy na národní úrovni ve vztahu k dotčeným vnitrostátním právními předpisy.

Rozhodnutí ESLP:**A. K postavení stěžovatele jako oběti zásahu do jeho práv chráněných Úmluvou**

Mobilní telefonická komunikace spadá pod ochranu „soukromého života“ a „korespondence“ ve smyslu čl. 8 odst. 1 Úmluvy (viz. *Liberty a ostatní v. Spojené království*, č. 58243/00, 1. 7. 2008, § 56). S ohledem k rozsudku ve věci *Kennedy v. Spojené království* (č. 26839/05, 18. 5. 2010) lze stěžovatele označit za oběť zásahu do jeho práv na základě pouhé existence tajných odposlechů nebo legislativy takové odposlechy umožňující, a to pokud jsou splněny následující podmínky:

a) Rozsah legislativy: stěžovatel byl dotčen legislativou umožňující skryté sledování, a to buď protože náležel ke skupině osob, na které se legislativa vztahovala, nebo protože se legislativa přímo vztahovala na všechny uživatele telekomunikačních služeb, jejichž hovory mohly být odposlouchávány;

b) Dostupnost vnitrostátních právních prostředků nápravy: zda takové prostředky existovaly a byly účinné. Pokud takové prostředky neexistují, potom jsou obavy a podezření veřejnosti ze zneužití pravomoci bezpečnostních služeb namístě. Za takových okolností hrozba sledování může být sama o sobě považována za omezování svobodné telefonické komunikace, a tudíž být přímým zásahem do práva všech uživatelů nebo potenciálních uživatelů, které zaručuje čl. 8 Úmluvy. V takových případech jednotlivec nemusí prokazovat existenci rizika, že je sledován. Naopak tam, kde vnitrostátní právní řád nabízí účinné právní prostředky nápravy, obecné podezření ze zneužívání je obtížněji prokazatelné. V takovém případě může jednotlivec tvrdit, že je obětí porušování práv na základě pouhé existence sledování nebo legislativy sledování umožňující, pokud je schopen prokázat, že s ohledem na jeho osobní situaci existuje potenciální riziko jeho sledování.

V daném případě se dotčená legislativa přímo dotýkala všech uživatelů mobilních telefonických služeb, neboť kdokoliv, kdo využíval služeb národních mobilních operátorů, mohl být odposloucháván, aniž by byl o tom vyzooměn. Navíc vnitrostátní právo neposkytovalo účinné právní prostředky nápravy osobám, které měly podezření, že jsou tajně odposlouchávány. Přezkum relevantní legislativy *in abstracto* byl tedy opodstatněný a stěžovatel nemusel prokazovat, že byl vystaven riziku odposlechů. Stěžovatel mohl namítat, že je obětí porušování svých práv garantovaných Úmluvou.

B. K meritů věci

Pouhá existence relevantní legislativy představovala zásah do výkonu stěžovatelových práv garantovaných čl. 8 Úmluvy. Odposlechy mobilních telefonických hovorů měly základ ve vnitrostátním právu a sledovaly legitimní cíl, kterým byla ochrana národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, předcházení trestné činnosti a ochrana hospodářského blahobytu země. Otázka je, zda dotčená legislativa byla dostupná a zda splňovala podmínky „předvídatelnosti“ a „nezbytnosti v demokratické společnosti“. Vnitrostátní právo musí být dostatečně jasné, aby jednotlivci mohli předvídat, za jakých podmínek mohou státní orgány nařizovat sledování hovorů (viz např. *Leander*

v. *Švédsko*, č. 9248/81, 26. 3. 1987, § 51; *Valenzuela Contreras v. Španělsko*, 30. 7. 1998, § 46). Vzhledem k tomu, že dotčená legislativa byla uveřejněna v ministerském věstníku a byla dostupná v internetové databázi právních předpisů, není třeba se dále touto otázkou zabývat.

Soud ve své dosavadní judikatuře k tajnému sledování vymezil **minimální záruky**, které by měly být upraveny zákonem tak, aby bylo vyloučeno riziko zneužití pravomoci: (a) povaha trestných činů, které mohou založit důvod k vydání povolení k odposlechu, (b) definice kategorie osob, vůči nimž mohou být odposlechy nařízeny, (c) časové omezení odposlechů, (d) postup pro vyhodnocování, používání a uchovávání údajů získaných prostřednictvím odposlechů, (e) preventivní opatření při sdělování získaných informací třetím osobám, (f) okolnosti, za kterých mohou nebo musí být nahrávky smazány nebo zničeny (viz např. *Amann v. Švýcarsko* [GC], č. 27798/95, 16. 2. 2000, § 56-58; *Prado Bugallo v. Španělsko*, č. 58496/00, 18. 2. 2003, § 30).

Co se týče **rozsahu použití prostředků tajného sledování**, vnitrostátní právo neupravovalo kategorii osob, na kterou se sledování vztahovalo, ani nevymezovalo případy, kdy hovory mohly být sledovány (např. v důsledku události nebo jednání ohrožujících národní, vojenskou, hospodářskou nebo ekologickou bezpečnost Ruska). Vnitrostátní legislativa naopak ponechávala státním orgánům téměř neomezenou diskreční pravomoc při určování, které události nebo jednání představovaly ohrožení a zda byla hrozba natolik vážná, že odůvodňovala tajné sledování. Taková situace vytvářela prostor pro zneužívání. Navíc ačkoliv vnitrostátní legislativa jasně upravovala dobu trvání sledování a prodloužení sledování, právní úprava ukončení sledování neobsahovala dostatečné záruky proti zneužití.

Ohledně **postupu pro uchovávání, užívání, předávání a ničeni zachycených údajů** vnitrostátní právo upravovalo jasná pravidla pro uchovávání, užívání a předávání zachycených údajů, čímž bylo minimalizováno riziko neoprávněného přístupu nebo úniku. Šestiměsíční lhůta pro uchovávání zachycených údajů v případě, kdy dotčená osoba nebyla trestně stíhána, se jeví jako přiměřená. Nedostatkem však je absence požadavku okamžitého zničení údajů, které nejsou relevantní pro účel, pro který byly zachyceny. Automatické uchovávání jednoznačně irelevantních údajů po dobu šesti měsíců nelze považovat za opodstatněné ve smyslu čl. 8 Úmluvy. Navíc v případech, kdy sledovaná osoba byla trestně stíhána, bylo v neomezené diskreční pravomoci soudu, zda nařídí další uchovávání nebo zničení zachyceného materiálu použitého jako důkaz. Vnitrostátní právo v tomto ohledu neukládalo jasná pravidla.

V otázce **procesu povolování odposlechů** obsahuje ruská právní úprava důležitou záruku proti svévoli při provádění odposlechů, neboť vyžaduje, aby zachycení jakékoliv komunikace bylo nejprve povoleno soudem. Jinak Úmluva nevyžaduje, aby telefonické odposlechy povoloval i jiný orgán než soud, avšak za předpokladu, že je dostatečně nezávislý na moci výkonné [*Dumitru Popescu v. Rumunsko* (č. 2), č. 71525/01, 26. 4. 2007, § 71]. V daném případě **byl soudní přezkum omezený: materiály obsahující informace o tajných agentech nebo policejních informátorech nebo o organizaci a taktice operativně pátracích prostředků nemohly být předkládány soudu**, a byly tak vyloučeny ze soudního přezkumu. Soudy tedy nemohly přezkoumávat, zda podezření osob ze spáchání trest-

ného činu nebo aktivit ohrožujících národní, vojenskou, hospodářskou nebo ekologickou bezpečnost Ruska, vůči kterým byly nasazeny operativně pátrací prostředky, bylo založeno na dostatečném faktickém základu. Ruští soudci navíc nepřezkoumávali existenci „důvodného podezření“ u dotčených osob a nezkoumali „nezbytnost“ a proporcionalitu sledovacích opatření. Kromě toho **relevantní legislativa neupravovala obsahové náležitosti žádosti o odposlechy nebo povolení k odposlechům**, a tudíž soudy občas povolovaly odposlechy veškeré telefonické komunikace v oblasti, kde byl trestný či spáchán, aniž by označily konkrétní osobu nebo telefonní číslo. Některá povolení neuváděla ani dobu, po kterou byly odposlechy povoleny.

V urgentních případech bylo možné zaznamenávat komunikaci bez soudního povolení až po dobu 48 hodin. Avšak neexistovaly záruky, že tomu tak mělo být pouze ve výjimečných a řádně odůvodněných případech. Vnitrostátní právo neomezovalo použití urgentní procedury na případy bezprostředního a vážného nebezpečí. **Státní orgány tak měly neomezenou pravomoc při určování, kdy urgentní proceduru použít, a tudíž byl dán prostor pro její zneužívání.** I když podle zákona měl být o použití urgentní procedury bezprostředně informován soud, ten měl pouze pravomoc odposlechy prodloužit nad rámec 48 hodin. Ruské právo tak neumožňovalo účinný soudní přezkum urgentní procedury. Proces povolování odposlechlů podle platné legislativy nemohl zaručit, že tajné sledování nebude nařízeno nahodile, nezákonně nebo bez řádného uvážení. Navíc zákon neukládal bezpečnostním složkám povinnost předkládat telekomunikačním operátorům soudní povolení tak, aby mohly získat přístup k záznamům hovorů, přičemž operátoři měli ze zákona povinnost instalovat zařízení umožňující bezpečnostním složkám přímý přístup ke všem hovorům všech uživatelů mobilní telefonní komunikace. Takový systém byl obzvláště náchylný ke zneužívání.

Pokud jde o **dohled nad prováděním odposlechlů, vnitrostátní právo neumožňovalo dozorovému orgánu zjistit, které odposlechy byly provedeny bez soudního povolení.** Soudní dohled byl omezen pouze na proces povolování odposlechlů. Ná-

sledný dohled nad odposlechy byl svěřen prezidentovi, parlamentu, vládě, nejvyššímu státnímu zástupci a příslušným státním zástupcům nižších stupňů. Způsob, kterým měl být dohled prováděn, nebyl zákonem stanoven. V praxi nebylo možné zajistit adekvátní a účinné záruky proti zneužití.

Při hodnocení toho, **zda provedení odposlechlů bylo oznamováno a zda existovaly dostupné prostředky nápravy**, bylo zjištěno, že **osoby, jejichž hovory byly odposlouchávány, nebyly o této skutečnosti vyrozumívány a nemohly ji zjistit, pokud nedošlo k trestnímu stíhání odposlouchávané osoby a zaznamenané údaje nebyly použity jako důkaz.** Přístup k informaci o tom, zda a do jaké míry jsou jejich hovory odposlouchávány, mohly dotčené osoby zjistit pouze tehdy, když byly schopny prokázat, že jejich hovory byly odposlouchávány. Navíc odposlouchávané osoby nebyly oprávněny obdržet dokumenty týkající se odposlechu jejich hovorů, mohly nanejvýše získat „informaci“ o shromážděných údajích, která byla poskytována pouze v omezených případech (pokud nebyla prokázána vina dotčené osoby a informace neobsahovala státní tajemství). Avšak vzhledem k tomu, že podle ruského práva informace o zařízení používaném při operativně pátracích akcích, použitých metodách, zúčastněných osobách a shromážděných údajích představovaly státní tajemství, možnost získat informaci o odposleších byla v podstatě neúčinná. Právní prostředky nápravy byly dostupné pouze těm osobám, které měly informaci o odposleších jejich komunikace. Účinnost prostředků nápravy tak podřývala absence oznamovací povinnosti ve vztahu k odposlouchávané osobě nebo absence možnosti podání žádosti o informaci o odposleších. **Ruské právo tudíž nenabízelo účinné prostředky nápravy proti tajnému sledování v případech, kdy nebylo zahájeno trestní stíhání proti odposlouchávanému subjektu.** Vnitrostátní právo upravující odposlechy tak nezajišťovalo dostatečné a účinné záruky proti arbitrarnosti a riziku zneužití. Vnitrostátní právo nesplňovalo požadavek „kvality zákona“ a neumožňovalo, aby „zásahy“ byly „nezbytné v demokratické společnosti“. **ESLP proto dospěl jednomyslně k závěru, že došlo k porušení Úmluvy.**

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M.

Christian Bibelriether

Advokát · Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
fax: 0049 851 34327

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

C. H. BECK NOVINKA

Jemelka/Pondělíčková/Bohadlo

Správní řád Komentář. 6. vydání

2019, vázané v plátně, 1 048 stran
cena 1 690 Kč, obj. číslo EKZ194

Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

Glosa:

K rozsudku NS ve věci smluvní odpovědnosti poskytovatele zdravotní péče a konkurence smluvních a deliktních nároků

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2968/2018

I. Východisko a vymezení právní otázky

Dne 19. 3. 2019 vydal Nejvyšší soud ve věci vedené pod sp. zn. 25 Cdo 2968/2018 rozhodnutí, v němž se vyjadřuje k právnímu základu odpovědnosti poskytovatele zdravotní péče. Před rokem 2014 neexistovala v praxi jednota ohledně toho, zda se poskytnutí zdravotní péče realizuje na základě smlouvy nebo zda jde ze strany zdravotnického zařízení o plnění zákonné povinnosti. Dokonce ještě v rámci přípravy nového o. z. nebylo stanovisko zástupců Ministerstva zdravotnictví v této věci jednotné. I přechází právní úprava byla založena zásadně na smluvním poskytování zdravotní péče. V nové právní úpravě tuto skutečnost jasně potvrzuje úprava péče o zdraví (§ 2636 a násl. o. z.), byť konkrétní obsah takového smluvního vztahu je velmi podstatně regulován zvláštními předpisy o poskytování zdravotních služeb.

Současně však předpisy o zdravotních službách upravují řadu povinností, které nejsou vázány na uzavření smlouvy. Vzniká tak otázka, **jaký je vztah těchto zákonných povinností a povinností plynoucích ze smlouvy**. To se projevuje i ve vztahu k případnému právu na náhradu škody, neboť na řešení této otázky závisí, zda je právním základem odškodňovacího nároku zejména § 2910 nebo 2913, případně jiná smluvní nebo delikt ní skutková podstata náhrady škody. Nejde přitom jen o specifickou otázku zdravotnického práva, nýbrž o **obecný problém konkurence smluvních a deliktních nároků**.

II. Skutkový stav a rozhodnutí soudu prvního stupně a odvolacího soudu

Soudy vyšly ze skutkového závěru, že žalobkyně se dne 10. 12. 2014, tj. po nabytí účinnosti o. z., u žalované podrobila plánovanému operačnímu zákroku umělého přerušení těhotenství ze zdravotní indikace. V průběhu operačního zákroku však došlo k perforaci dělohy, což znalec popsal jako vzniklou operační komplikaci s tím, že míru přiměřeného násilí potřebného k proniknutí nástrojem do dělohy nelze přesně odhadnout, proto může dojít k její perforaci. K perforaci dělohy došlo manipulací nástrojem operátéra.

Odvolací soud dospěl shodně se soudem prvního stupně k závěru, že při lékařském zákroku, jemuž se žalobkyně podrobila a jenž byl jinak proveden „*lege artis*“, došlo k pochybení operátéra, které mělo negativní dopad na zdraví žalobkyně. Mělo

se jednat o nedbalostní porušení povinnosti poskytnout zdravotní péči na odborné úrovni ve smyslu § 2643 a 2645 o. z., v důsledku čehož žalovaná odpovídá žalobkyni za vzniklou újmu podle § 2913 odst. 1 o. z.

NS však neuvádí, zda odvolací soud konkretizoval, v čem mělo toto porušení povinnosti spočívat; zcela jistě je totiž nelze dovést jen z toho, že nastal nějaký následek. Přitom není zřejmé, zda specifikace porušení povinnosti řádné péče vůbec byla obsažena v napadeném rozhodnutí odvolacího soudu, popř. – pokud byla – proč ji NS nepřevzal do odůvodnění svého rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že právě tato skutečnost je podstatou dovolacích námitek žalované, nepřispívá uvedený přístup NS přesvědčivosti citovaného rozhodnutí. Poukazuje-li NS na to, že znalec uvedl, „*že u operátérů, stejně jako u jiných odborností, erudice stoupá, stejně tak záleží na osobní zručnosti operátéra*“, neplyne z toho nijak závěr o jednání *non lege artis* v konkrétním případě. Tato glosa se však věnuje jen výše uvedené otázce, a proto tyto aspekty uvedeného rozhodnutí ponechává stranou.

III. Rozhodnutí NS

NS se nejprve vyjadřuje k povaze posouzení, zda lékař postupoval *lege artis*, tj. s péčí řádného odborníka či jinými slovy, s náležitou odbornou úrovní, zejména **zda je toto posouzení právní nebo skutkové**: „*Specifikum sporů o náhradu škody v souvislosti s poskytováním zdravotní péče (jak podle původní právní úpravy - zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, dále jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“; tak podle o. z.) spočívá v tom, že otázku, zda poskytovatel zdravotní péče postupoval v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy (lege artis), je nutné posuzovat za pomoci znalců - lékařů, a podkladem pro závěr o porušení uvedené povinnosti je zpravidla znalecký posudek z oboru zdravotnictví. Jak škůdce jednal, je otázkou skutkovou; jak měl jednat, je sice právní úvahou, avšak prakticky převoditelnou na otázku, jak v daných okolnostech jedná patřičně rozumná a zodpovědná osoba dané profese a kvalifikace. Tím se v podstatě rovněž blíží otázce skutkové, kterou soud zjišťuje cestou znaleckého posouzení, tedy dokazováním. Z hlediska aplikační praxe je tedy otázka standardu náležité zdravotní péče přiměřeného konkrétním okolnostem případu fakticky rovněž otázkou skutkovou, přinejmenším v tom smyslu, že odpověď na ni je vyvozována z provedeného dokazování (srov. T. Holčápek: Dokazování v medicínskoprávních sporech, Wolters Kluwer ČR, Praha 2011, str. 96). Znalecký posudek je tedy skutkovým podkladem (jedním z více podkladů) pro právní závěr soudu o postupu (non) lege artis (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2016,*

sp. zn. 25 Cdo 878/2014, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí NS ČR – C. H. BECK pod C 15605, dále jen „Soubor“). Uvedené platí i při posuzování předpokladů odpovědnosti podle nové právní úpravy a ustálená judikatura k této otázce je i nadále použitelná.“

Je-li poskytnutí zdravotní péče založeno na smlouvě, pak se lékař, resp. zdravotnické zařízení, **zavazuje k péči řádného odborníka**: „V oblasti poskytování zdravotní péče jsou poskytovatelé zdravotní péče povinni postupovat podle smlouvy (je-li uzavřena) s péčí řádného odborníka (§ 2643 odst. 1 o. z.). Pojem péče řádného odborníka užitý v občanském zákoníku pro závazek ze smlouvy o péči o zdraví navazuje na tradiční chápání pojmu *lex artis* (tzv. náležitá odborná úroveň) podle zákona o zdravotních službách. **Péče řádného odborníka je takový výkon činnosti poskytovatele zdravotních služeb, který je prováděn na základě dostatečných informací, odborně a dovedně, s potřebnou pečlivostí a s odpovídající znalostí. Nedodržení těchto pravidel je protiprávním jednáním – jedním z předpokladů odpovědnosti podle § 2913 ve spojení s § 2645 o. z. Odpovědnost podle § 2645 ve spojení s § 2913 o. z. není odpovědností za výsledek, nýbrž za správnost provedení lékařského zákroku, tj. za jeho provedení s péčí řádného odborníka. Nejde o delikt ní odpovědnost (odpovědnost za porušení zákona), ale o odpovědnost za porušení smlouvy, která je postavena na objektivním principu, zavinení se nezkoumá. Základní předpoklady pro vznik odpovědnosti podle § 2913 o. z. jsou: protiprávní jednání škůdce spočívající v porušení smluvně převzaté povinnosti, vznik škody a příčinná souvislost mezi porušením smlouvy a vznikem škody.“**

Konečně se NS obiter dictum vyslovuje k problematice **konkurence deliktů a smluvních nároků**: „I když pro projednanou věc to není významné, dovolací soud považuje za nutné na tomto místě uvést, že povinnost poskytovat zdravotní služby na náležitě odborné úrovni plyne též přímo ze zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (§ 4 odst. 5 a § 28 odst. 2), a její porušení zakládá i povinnost k náhradě podle § 2910 o. z.“

IV. Kritické hodnocení

S řešením první otázky je třeba v zásadě souhlasit. Nejde však jen o specifikum sporů o náhradu škody v souvislosti s poskytováním zdravotní péče, nýbrž o řešení všech případů, kdy je třeba posoudit standardy odborné péče. Posouzení, jaká míra znalostí a schopností je obvykle spojena s určitou odborností, je jistě otázka skutková. Ta však může být modifikována určitými normativními hledisky. Soud může určitou běžnou praxi shledat za nepřiměřenou. Hypoteticky si lze představit, že v některých případech, kdy by praxe určité postupy běžně považovala za marnou léčbu, a proto je neprovádí, soud toto posoudí jako neproporcionální zásah do zdraví a života pacienta. Nebo může běžnou praxi ovlivňovat finanční hledisko, které může soud v rámci poměrování považovat buď za zcela irrelevantní, nebo za nedostatečné, aby ospravedlnilo určitou

volbu léčebného postupu. Skutková a normativní hlediska je třeba od sebe odlišovat. Je však nepochybné, že normativní hlediska budou modifikovat závěry, ke kterým dospěla praxe dané odbornosti, jen ve zcela zvláštních případech.

Zejména v oblasti delikt ní odpovědnosti odborníka vyvstávají otázky, zda pravidla odborné péče vymezují rozsah povinností, a proto jejich porušení spadá do kategorie protiprávnosti, nebo zda jsou mírou, kterou posuzujeme zavinení odborníka (srov. § 2912 odst. 2 o. z.). Z hlediska smluvní odpovědnosti však tento problém nevzniká: odborník se zavazuje, že bude jednat se standardem řádné odborné péče. Standard odborné péče je tedy obsahem závazku, obsahem smluvní povinnosti. I v tomto směru jde tedy předmětné rozhodnutí správným směrem.

Určitou poznámku však vyžaduje závěr, že odpovědnost podle § 2645 ve spojení s § 2913 o. z. není odpovědností za výsledek, nýbrž za správnost provedení lékařského zákroku. Díkce základního ust. § 2636 se skutečně zdá směřovat jen na případy, kdy se poskytovatel zavazuje k určité činnosti („zavazuje pečovat“), smysl a účel této úpravy však zcela totožně dopadá i na případy, kdy se poskytovatel zavazuje k výsledku ve smyslu smlouvy o dílo.¹ Základní účel zvláštní úpravy spočívající v ochraně zdraví příkazce (pacienta) je zde naplněn zcela totožně. Pak by však poskytovatel odpovídal nejen za porušení povinnosti jednat s řádnou péčí, nýbrž i jen za to, že nastal výsledek, ke kterému se zavázal; liberovat by se mohl jen z důvodu uvedených v § 2913 odst. 2 o. z.

Tento problém lze řešit **dvou způsoby**. Jedním je závěr, že **péče o zdraví je svojí podstatou příkazní smlouva**, a aplikace pravidel tohoto smluvního typu na smlouvy, které odpovídají smlouvě o dílo, by byla možná pomocí analogie. Druhé řešení pak spočívá v tom, že **ustanovení o péči o zdraví mají být aplikována na všechny případy, kdy se poskytovatel zavazuje pečovat o zdraví, a to bez ohledu na to, zda se nad rámec této povinnosti péče zavázal i k určitému výsledku.** Při tomto pohledu by ustanovení o péči o zdraví byla aplikovatelná na uvedené případy přímo. Úprava péče o zdraví by při tomto přístupu nebyla základním smluvním typem, nýbrž spíše určitou nadstavbou, která v případě, že obsahem závazku je (také) péče o zdraví ošetřovaného, stanoví zvláštní nebo doplňující pravidla pro určité základní smluvní typy (zejména příkaz a dílo). Toto druhé řešení, které je též slučitelné s díkci § 2636, avšak nevyžaduje dotváření práva, upřednostňujeme.

Snad nejvýznamnějším sdělením, které je obsaženo v citovaném rozhodnutí, je závěr **připouštějící konkurenci (kumulaci) smluvních a delikt ní nároků**. Podle našeho názoru jde o správný přístup, který je zcela v souladu s koncepcí úpravy náhrady škody v o. z. Odlišný přístup, který je znám např. z francouzského práva jako tzv. doktrína „*non-cumul*“, je spojen s velmi širokou generální klauzulí, kterou však již aktuální české právo nemá. Důvody pro tento přístup tedy již v českém právu v dostatečné intenzitě nenalezneme. Naopak zvolené řešení plně odpovídá závěrům, ze kterých vycházejí příbuzné právní řády.²

1 NS např. aplikoval pravidla smlouvy o dílo na případy plastické chirurgie; srov. rozsudek NS ze dne 29. 10. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1050/2012. Toto rozhodnutí uvádíme pro ilustraci, že tyto případy mohou nastat, byť nesdílíme závěry tohoto rozhodnutí pro přílišnou paušálnost. K rozlišení smlouvy o dílo a příkazní smlouvy srov. F. Melzer in K. Eliáš: Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 2. svazek, Linde Praha, Praha 2008, komentář k § 724, str. 2138 a násl.

2 K tomu podrobněji srov. F. Melzer in F. Melzer, P. Těgl a kol.: Občanský zákoník, Velký komentář, Svazek IX., Leges, Praha 2018, komentář k § 2913, m. č. 200 a násl.

✿ Rozhodnutí okomentovali doc. JUDr. PETR TĚGL, Ph.D., a doc. JUDr. FILIP MELZER, LL.M., Ph.D. Oba jsou advokáty a současně působí na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

ADVOKÁTNÍ ONLINE DENÍK

- váš nový zpravodaj v PC i telefonu

**DÍKY ADVOKÁTNÍMU DENÍKU VÁM NEUNIKNE NIC AKTUÁLNÍHO
A PODSTATNÉHO NEJEN Z ADVOKACIE, ALE I Z CELÉHO SVĚTA PRÁVA**

**JE TO I VÁŠ DENÍK,
UVÍTÁME VAŠE ČLÁNKY, NÁZORY,
POZVÁNKY, TIPY A PODNĚTY!
PIŠTE NA ADVOKATNIDENIK@CAK.CZ**

**ZAŘAĎTE SI NAŠE STRÁNKY WWW.ADVOKATNIDENIK.CZ
MEZI SVÉ OBLÍBENÉ ZÁLOŽKY!**

VOLEJTE
PR(Á)VNÍ POMOC

777 800 002

středa 14–18 hod., nebo lpp@nasedite.cz

Můžete přispět na Konto Naše dítě: **123131123/0600**

Hovor je zpoplatněn jako běžný hovor dle vašeho tarifu.

Linku právní pomoci provozuje Nadace Naše dítě od roku 2005. Bezplatné rady poskytují advokáti, specialisté na rodinné právo.

www.nasedite.cz

Jaromír Jirsa a kolektiv:

Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201–2501 občanského soudního řádu a Kniha V. § 251–376 občanského soudního řádu

Wolters Kluwer ČR, 2019, Praha, 3. vydání, 288 a 632 stran, 600 a 1 070 Kč.

Kniha IV., stejně jako kniha V. soudcovského komentáře k občanskému soudnímu řízení vychází již ve 3., aktualizovaném a doplněném vydání a v podstatě navazuje na úspěšné předchozí edice z let 2014 a 2016. S ohledem na cílenou materii občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) jsou výklady jednotlivých ustanovení zákona tentokrát zpracovány užším autorským kolektivem v porovnání s předchozími díly dané komentářové řady, který je opět tvořen převážně soudci naší soudní soustavy (*in concreto* se na IV. knize podílelo pět autorů, na V. knize celkem osm autorů, vždy pod vedením JUDr. Jaromíra Jirsy, soudce Ústavního soudu).

Kniha IV. se soustředí především na komentování ustanovení o. s. ř. upravujících opravné prostředky (část čtvrtá; § 201 až 243g o. s. ř.), a to až už směřující proti nepravomocnému, anebo pravomocnému rozhodnutí soudu. Doktrína, legislativa i právní praxe je podle toho klasifikuje na řádné a mimořádné (shodně např. V. Hora: Československé civilní právo procesní, III. díl, Wolters Kluwer ČR, Praha 2010, str. 12). Dále je obsažen také výklad k řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem (část pátá; § 244 až 250l o. s. ř.), i když je třeba připomenout, že pátá část zákona neobsahuje komplexní právní úpravu řízení o znovuprojednání soukromoprávního sporu či jiné právní věci, o nichž bylo rozhodnuto správním orgánem (srov. A. Winterová, A. Macková a kol.: Civilní právo procesní, Díl první: řízení nalézací, 9., aktualizované vydání, Leges, Praha 2018, str. 505 a násl.).

Úvod knihy ještě před vlastním výkladem zahrnuje obsah (na str. 6) a pomocné orientační rejstříky (na str. 7 až 16), které čtenáři pomáhají lépe se v následujícím textu orientovat. Komentář je rozdělen celkem do dvou částí, kopíruje tak systematiku zákona (část čtvrtou a část pátou o. s. ř.). I v rámci těchto dvou celků se text dále strukturuje, když se postupně soustředí na vyložení právní úpravy odvolání (str. 17 a násl.), žaloby na obnovu řízení a pro zmatečnost (str. 133 a násl.), dovolání (str. 183 a násl.) a konečně na řízení podle části páté o. s. ř. (str. 229 a násl.). V této souvislosti poznamenávám, že největší pozornost autoři věnovali odvolání jako řádnému opravnému prostředku, neboť výklad jeho jednotlivých ustanovení odpovídá bezmála polovině stránkového rozsahu knihy.

Originální rukopis autorského kolektivu je znatelný i z této knihy. Výkladový text je precizně zpracován, autoři jej nadto obohacují příležitostně soudní judikaturou, rovněž tak grafy, tabulkami nebo vzorovými tabulkami, které přitom nepůsobí nuceným dojmem. Naopak mají za cíl zpřehlednit zpracovanou problematiku, a tím umocnit její význam.

V každé partii je možné najít pozitiva. Tak v případě odvolání jím je část věnující se jednotlivým náležitostem odvolání na str. 38 a násl., přičemž akcent je kladen na odvolací důvody (zde vyzdvihují graf č. 2 k přehledu odvolacích důvodů na str. 43), stejně tak úkony soudu prvního stupně na str. 62 a násl. jsou podrobně rozepsány. V rámci

žaloby na obnovu řízení a pro zmatečnost je to upozornění na společná pravidla tehdy, je-li užit souhrnný pojem (legislativní zkratka) „žaloba“ (k tomu viz tabulka č. 8 na str. 138). U dovolání jím je otázka přípustnosti, resp. nepřipustnosti dle úpravy § 237, 238 a 238a o. s. ř., která je klíčová z hlediska rozhodovací činnosti dovolacího soudu (srov. na str. 187 a násl.).

V druhé části knihy věnující se soudní kontrole rozhodnutí orgánů veřejné správy v režimu části páté o. s. ř. je to samotné vymezení úmyslu zákonodárce svěřit rozhodování v této oblasti civilním soudům rozpracované na str. 230 a násl., rovněž tak inspirační judikatura k možným způsobům rozhodnutí o žalobě na str. 264 až 274. Naopak je víceméně škoda, že např. došlo (třeba záměrně) k opomenutí žaloby o neplatnost smíru jako mimořádného opravného prostředku v tabulce č. 1 uvádějící přehled opravných a podobných obranných prostředků, nebo když v tabulce č. 2 autoři statistiku vyřízených věcí v agendě Co nenabízejí i po roce 2015 přesto, že kniha vychází s vrocením 2019. To jsou výtky věcného a převážně polemického charakteru, které však kvalitu díla nesnižují.

Závěrečná V. kniha komentáře plynu le navazuje na předchozí díly, když svoji pozornost akcentuje na výklad § 251 až 351a o. s. ř. (část šestá; Výkon rozhodnutí), dále na § 352 až 354 o. s. ř. (část sedmá; Jiná činnost soudu) a § 355 až 376 o. s. ř. (část osmá; Závěrečná ustanovení). Především pak výkon rozhodnutí byl autory co do rozsahu a hloub-

ky patřičně zpracován, zřejmě s ohledem na skutečnost, že vykonávací činnost soudů tvoří nutnou součást samotné civilní soudní pravomoci; kdyby se totiž soudy omezily jen na určení práva mezi jednotlivci nalézacího řízení a neměly moc vynutit uspokojení jim přiznaného nároku, znamenalo by to ochromení i ohrožení veškerého právního života (shodně V. Hora: Soustava exekučního práva, Soudní řízení nesporné, Wolters Kluwer ČR, Praha 2016, str. 4-5).

Co do stylu zpracování autoři zachovali zvolenou tvůrčí linii, komentovaná ustanovení zákona obsahují vlastní pohledy na problematiku, doplněné relevantní judikaturou a vhodně také dílčími grafy, tabulkami nebo vzorovými dokumenty. I zde rozsáhlý komentář vychází především z bohatých praktických soudcovských zkušeností převážně části autorského kolektivu. Rovněž tato kniha se svým původním pojetím vymyká obvyklému a do dnešního dne zpracovanému komentovanému znění o. s. ř. Celkově se jedná (a to platí i pro IV. knihu komentáře) o originálně zpracovanou publikaci, která si především díky praktickému výkladu, opřenému o dlouholetou každodenní aplikaci o. s. ř., inspirovanou zřejmě jinými neméně významnými komentáři k danému textu zákona (za všechny např. J. Bureš, L. Drápal a kol.: Občanský soudní řád I, § 1 až 200za. Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2009, stejně jako L. Drápal, J. Bureš a kol.: Občanský soudní řád II, § 201 až 376. Komentář, C. H. Beck, Praha 2009), už získala svoji oblibu.

V závěru knihy nechybí věcný rejstřík (str. 617 a násl.), seznam použité literatury (str. 630) ani seznam vybraných zkratk právních předpisů (str. 631). Komentář je zpracován jako obsáhlá praktická výkladová pomůcka nejen pro soudce, advokáty a další představitele právnických profesí, ale také pro účastníky řízení a další zájemce o danou právní oblast.

Obsahově zdařilá IV. a V. kniha této komentářové generace zahrnuje právní stav k 1. 4. 2019. ❀

JUDr. MIROSLAV SEDLÁČEK, Ph.D., LL.M., katedra občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy

Ondřej Závodský, Martin Svoboda:

Zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. Komentář

Wolters Kluwer ČR, Praha 2019, 492 stran, 1 100 Kč.

Komentovaná právní oblast patří bezpochyby k nejhůře uchopitelným zákonům právního řádu České republiky. Důvodem je především skutečnost, že jako právní norma se dotýká jak pravidel oblasti veřejného práva, tak určitým způsobem doplňuje obecná pravidla práva soukromého, zejména občanského zákoníku. Jsou to především odborné a profesní zkušenosti obou autorů, které jsou zárukou ucelenosti obsahu a celkové kvality publikace. JUDr. Ondřej Závodský, Ph.D., byl mimo jiné v letech 2014-2017 náměstkem pro řízení sekce majetku státu na Ministerstvu financí ČR. Mgr. Martin Svoboda v podstatě od roku 2015 do současnosti zastává nejvyšší vedoucí funkce státní správy (Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, Ministerstva financí ČR). Oba autoři řadím k úzkému okruhu odborníků z kategorie nejpovolnějších k sepsání takto rozsáhlé výkladové publikace.

Z hlediska obsahové náplně se publikace člení na šest částí, které opticky zcela odpovídají úplnému znění

zák. č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. Přílohu tvoří další metodické materiály. Zjevnou snahou autorů je detailní právní rozbor jednotlivých ustanovení zvolené právní úpravy. Tam, kde je to žádoucí, je podáván velmi důsledný výklad tak, aby čtenář porozuměl nejenom působnosti komentovaného zákona, ale také jeho vztahu k dalším právním předpisům. Lze současně vyzdvihnout i snahy autorů o vysvětlení důvodu některých ustanovení do budoucna (protože nedošlo k řadě zamýšlených kroků po velké novele z roku 2016). Přidanou hodnotu publikace představuje i skutečnost, že autoři v řadě případů vycházejí z výkladových stanovisek JUDr. Renaty Vilhelmové, autorky samotného legislativního textu.

Text je zpracován takovým způsobem, že je určen nejenom pro erudované odborníky, ale i pro představitele všech právnických profesí, včetně odborně zaměřených zaměstnanců státní správy. Současně jej lze jednoznačně doporučit i studentům právnických fakult a veřejné správy.

Autorům se podařilo nalézt tolik potřebnou rovnováhu mezi rozsahem publikace a žádoucí hloubkou výkladu komentované právní materie. Celé právní dílo působí koncepčně. Obsahuje srozumitelný a náležitý výklad zákonného textu.

Závěrem nelze než autorům popřát, aby se předložená komentářová literatura zařadila k vyhledávanému a citovanému právnímu zdroji a byla tou první na seznamu oborově založených publikací. Očekávám, že tyto předpoklady budou naplněny. ❀

JUDr. Ing. MARTIN ŠTIKA, soudní exekutor v Hradci Králové, spoluautor právní monografie Soudní exekuce

Sledujte ČAK na Twitteru!

Nejnovější krátké zprávy o dění v české advokacii naleznete na www.twitter.com/CAK_cz.

Alena Tibitzanzlová:

Odklony v trestním řízení

Leges, Praha 2019, 360 stran, 450 Kč.

V letošním roce byla vydána monografie *Odklony v trestním řízení*, jejíž autorkou je JUDr. Alena Tibitzanzlová, Ph.D., absolventka Právnické fakulty Univerzity Karlovy, která v současné době působí nejen v akademické sféře jako akademický pracovník na katedře trestního práva Policejní akademie České republiky v Praze, ale rovněž v aplikační praxi jako advokátka se specializací na trestní právo. Domnívám se, že právě spojení teoretických znalostí s praktickými zkušenostmi autorce umožnilo nahlédnout na řešenou problematiku skutečně komplexně.

Předně, než se budu věnovat vybrané publikaci, považuji za vhodné k autorkou řešené problematice připomenout, že *odklony v trestním řízení* jsou pojmem vlastním právní nauce, zákonodárce s ním nepracuje, a jedná se tedy o pojem právnímu řádu neznámý. Právní nauka však není jednotná, pokud jde o otázku výkladu. Jednotliví autoři pojem vymezují různě a vždy je třeba přihlídnout k tomu, v jakém kontextu je o něm uvažováno. Autorka v předmětné publikaci na odklony nazírá jako na alternativu standardního trestního řízení, které obvykle probíhá od přípravného řízení přes podání obžaloby až k hlavnímu líčení, ve kterém je nad pachatelem vynešen rozsudek a v případě odsouzení mu je uložen trest. Poukazuje na to, že jde mj. o projev restorativní justice, jelikož při odklonu není tento běžný průběh dodržen a otázka odpovědnosti pachatele za spáchaný trestný čin je vyřešena právě cestou odklonu, v jehož důsledku dochází buď k okamžitému, anebo vedením řádného života ve zkušební době podmíněnému, zastavení trestního stíhání. Konkrétně pak autorka pod odklony v trestním řízení zahrnuje: (i) podmíněné zastavení trestního stíhání, (ii) narovnání, (iii) podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, (iv) odložení věci při schválení narovnání a (v) odstoupení od trestního stíhání v trestních věcech mladistvých.

Rozsáhle zpracovaná monografie čítá 360 stran a je členěna na tři části – 1. obecnou, 2. zvláštní, 3. praktickou,

komparativní a úvahovou část, které v souhrnu tvoří jedenáct kapitol.

Obecná část je tvořena čtyřmi kapitolami. První z nich se zabývá alternativními způsoby řešení trestních věcí v obecné rovině a autorka se v ní věnuje důvodům zavádění těchto způsobů do českého právního řádu a jejich systematické. Druhá kapitola se zabývá klíčovým pojmem odklony v trestním řízení; autorka se zde zaměřuje zejména na jeho vývoj, pojmové a charakteristické znaky, jakož i na instituty tradičně řazené pod tento pojem. Třetí kapitola je věnována mezinárodním, historickým a ústavně-právním aspektům vybrané problematiky. Čtvrtá kapitola se následně zabývá podstatou a účelem odklonů v trestním řízení, autorka v této části přináší řadu zajímavých a inspirativních pohledů na vybranou problematiku z různých úhlů.

Z obecné části autorka přechází k části zvláštní, která je rovněž tvořena čtyřmi kapitolami, a podrobně se zde věnuje a rozebírá charakter, podmínky aplikace a postup v řízení, pokud jde o konkrétní typy odklonu, *in concreto* podmíněné zastavení trestního stíhání (kapitola pátá), narovnání (kapitola šestá), odklony ve zkráceném přípravném řízení (kapitola sedmá) a odklony v trestním řízení v trestních věcech mladistvých (kapitola osmá).

Následně autorka přechází k třetí části monografie, kterou označila jako praktickou, komparativní a úvahovou část. Dovolím si konstatovat, že především tato část činí publikaci výjimečnou. V deváté kapitole se autorka věnuje odklonům v trestním řízení v aplikační praxi, podrobně

a pečlivě se zabývá dospělými obviněnými, mladistvými obviněnými, obviněnými právníky osobami a následně analyzuje současný stav aplikace odklonů v trestním řízení. Tato část obsahuje řadu přehledně zpracovaných statistických dat, což je žádoucí obohacení vybrané problematiky. V kapitole desáté se autorka zabývá komparací odklonů ve vybraných zahraničních právních úpravách s právní úpravou českou, kdy pro tyto účely si vybrala slovenskou a rakouskou právní úpravu. V kapitole jedenácté, poslední a úvahové, se autorka zabývá odklony v trestním řízení z pohledu recentních úvah zákonodárce a návrhů *de lege ferenda*, kdy se odklonům věnuje nejen v obecné rovině, ale i na úrovni jednotlivých institutů, které pod odklony podřazuje.

Publikace má přehlednou strukturu a jednotlivé kapitoly i podkapitoly jsou logicky provázané. Autorka pracuje s bohatým poznámkovým aparátem, a to jak z hlediska české a zahraniční odborné literatury, tak i z pohledu judikatury.

Autorka v úvodu předesílá, že monografie je určena zejména čtenářům z řad akademiků, mohou ji však ocenit též soudci, státní zástupci, policisté, úředníci Probační a mediační služby nebo obhájci; monografie může být zdrojem inspirace i pro legislativce, neboť kromě kritického pohledu na stávající právní úpravu odklonů v trestním řízení nabízí i systémově nový přístup k nim. K posledně uvedenému okruhu čtenářů považuji za vhodné zdůraznit, že z pohledu legislativy jde o mimořádně přínosný a zajímavý zdroj inspirací a úvah. Osobně se domnívám, že koncept restorativní justice by se měl výrazným způsobem promítnout do rekodifikace trestního práva procesního. V této souvislosti lze rovněž velmi pozitivně hodnotit autorčin kritický pohled na nedostatky současné právní úpravy, k nimž současně nabízí alternativu v podobě zajímavých úvah *de lege ferenda*.

Monografii hodnotím jako mimořádně zdařile zpracovanou, umožňující čtenáři nahlédnout na vybranou problematiku skutečně komplexně v mnoha souvislostech. Publikace představuje z mého pohledu žádoucí příspěvek do aktuální odborné diskuse.

✦ JUDr. Ing. MARTIN ADAMEC,
asistent na Katedře správního práva
a správní vědy Právnické fakulty Univerzity
Karlovy a advokát v Praze

Martin Šešina, Ladislav Muzikář, Petr Dobiáš:

Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního

Leges, Praha 2019, 896 stran, 1 490 Kč.

Nová právní úprava dědického práva účinná od 1. 1. 2014 je sice postavena na dosavadních principech dědického práva, ale modifikovala je nově přijatými instituty, pro které našla inspiraci ve všeobecném občanském zákoníku z roku 1811 a v některých zahraničních kodexech. Se vzniklým kompilátem se pak musí vypořádat nejen právníci při své práci, ale i běžní občané, protože dědické řízení se dříve nebo později dotkne prakticky každého z nás. A právě praxe ukázala, že výklad mnohých ustanovení nové právní úpravy dědického práva činí potíže, ať už je to pro neznalost institutů nově zavedených či dávno zapomenutých, nesrozumitelnost textu, jeho nekonceptnost, nebo skutečnost, že nabízí dva či dokonce více možných výkladů. Protože zatím nedošlo k vytvoření dostatečného množství judikatury, která by pomohla odstranit potíže a nejasnosti vyvstalé při aplikační praxi, natožpak k jejímu ustálení či sjednocení, je na trhu odborné literatury velmi vítána každá publikace zabývající se dědickým právem.

A nejenak je tomu i u publikace *Dědické právo. Praktická příručka* autorů Martina Šešiny, Ladislava Muzikáře a Petra Dobiáše z nakladatelství Leges. Jak napovídá její podtitul „Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního“, přináší **komplexní zpracování této problematiky, počínajíc základními zásadami dědického práva, výkladem jeho jednotlivých institutů, pokračujíc přes řízení o pozůstalosti a končíc mezinárodními aspekty dědického práva**, tedy problematikou, nabývající v dnešním globálním světě neomezujícím pohyb osob ani majetku stále většího významu.

Odborná erudice autorů, jimiž jsou emeritní notář, emeritní soudce odvo-

laciho soudu a vysokoškolský pedagog, kteří za sebou mají bohatou publikační činnost, je sama o sobě zárukou kvalitního odborného zpracování materiálu. Za velmi cennou je však třeba mít zejména dlouholetou praktickou zkušenost pánů Šešiny a Muzikáře v oblasti dědického práva, která autorům umožnila vytvořit dílo nejen hluboce odborné, ale skutečně praktickou příručku provázející čtenáře dědickým právem, reagující na aktuální výkladové a aplikační problémy a neomezující se na suchý komentář paragrafového znění právních předpisů, což je bolestí mnoha odborných právnických publikací. Praktická zkušenost autorů je zřetelná zejména v pasáži týkající se závěti a jiných pořízení pro případ smrti a v této části je publikace neocenitelným návodem pro širokou laickou veřejnost, která mnohdy pod vlivem neznalosti práva, v médiích nesprávně interpretovaných pravidel či dobrých rad sousedů a přátel sepisuje nezpůsobilé závěti nebo k jejich sepsu nutí notáře nebo advokáty.

Přes shora uvedené je publikace určena zejména odborné veřejnosti. Je dostatečně obsažná, podrobná, vybavená odkazy na rodící se judikaturu či použitelnou judikaturu starší, poskytuje podrobný odborný výklad ke všem institutům dědického práva. I když ani tito autoři se jistě nevyhnu diskusím a kritice ohledně některých názorů v publikaci uvedených, a to zejména tam, kde pojednávají o výkladově nejvíce problematických částech právní úpravy dědického práva, týkající se např. účasti

nepominutelného dědice v řízení o pozůstalosti, zápočtu na dědický podíl, svěrenského nástupnictví atd. Nicméně i sami autoři čestně přiznávají pluralitu názorů v problematických místech výkladu a čtenáři nabízejí pluralitu názorů a další možné výklady.

Publikace je uceleným a podrobným odborným dílem, které bude jistě významným zdrojem poznatků pro odbornou veřejnost, zejména notáře, soudce a advokáty, zároveň její přehlednost a srozumitelnost umožňuje i laické veřejnosti seznámit se se základními pojmy a instituty dědického práva a s průběhem pozůstalostního řízení, což by mělo patřit k základnímu právnímu povědomí každého člověka, a proto ji lze vřele doporučit.

✦ JUDr. LJUBOMÍR DRÁPAL
předseda Krajského soudu v Praze

Magdalena Pfeifer, Monika Pauknerová, Květoslav Růžička a kol.:

Mezinárodní obchodní právo

Aleš Čeněk, Plzeň 2019, 412 stran, 550 Kč.

Nová monografie *Mezinárodní obchodní právo* je dílem jedněch z nejzkušenějších autorů v oboru mezinárodního práva soukromého a práva mezinárodního obchodu v České republice. Toto dílo navazuje na předchozí obdobné monografie, avšak je samozřejmě aktualizováno v souvislosti s nejnovějším vývojem, především pak vývojem v oblasti unijní legislativy, jakož i do značné míry nově koncipováno. Ačkoli jde primárně svým určením v zásadě o didaktický text (učebnici), jde co do svého obsahu a způsobu zpracování současně též o materiál významný pro právní a nepochybně i nikoli nevýznamnou část hospodářské praxe.

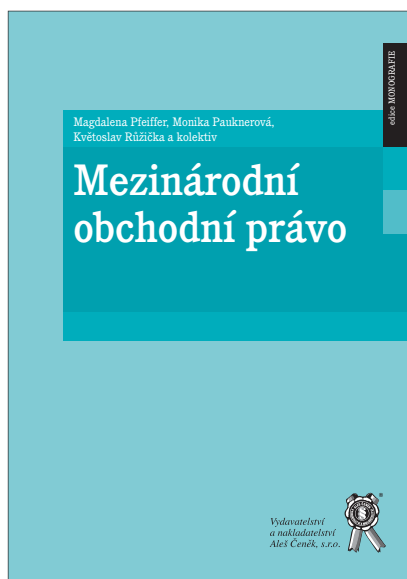
Publikace v zásadě pokrývá všechny oblasti mezinárodního obchodu, a to jak z veřejnoprávního (hospodářskoprávního), tak soukromoprávního hlediska. Jde tedy o obě složky, které byly dříve označovány jednak jako právo mezinárodního obchodu a jednak jako právo zahraniční

ho obchodu. Jde o komplexní a přitom přehledné pokrytí celé materie, která je nezbytná pro pochopení základních principů hospodářské (obchodní a podnikatelské) činnosti přesahující hranice národních států, včetně základních oblastí procesních, které jsou nezbytným propojením hmotněprávní stránky uzavírání závazkových vztahů, resp. prosazování závazkových i mimosmluvních nároků vyplývajících z činnosti jakéhokoliv subjektu v přeshraničním smyslu, včetně výkonu rozhodnutí, jakož i prosazování nároků náhradními způsoby řešení sporů a insolvenční problematiky.

Z pohledu obsahu jde o velmi, dokonce až extrémně široký záběr. Jen za zmínku v tomto ohledu stojí třeba pokrytí problematiky mezinárodněprávní podpory a vzájemné ochrany investic v kapitole 8. I přes vskutku velmi široký záběr publikace je nutné zdůraznit, že publikace je velmi přehledná. V podstatě jde pravděpodobně o nejpodrobnější a nejpřehlednější členění, které se dosud objevilo v případě tuzemské ediční činnosti ohledně této problematiky.

Výrazně pozitivním prvkem je propojení dané materie a její provázanost v rámci jednotlivých částí, a to i přesto, že jde o dílo širšího spoluautorského kolektivu, což nebývá u takovýchto publikací bohužel vždy pravidlem.

Jako další pozitivum musím zmínit propojení dané materie s problematikou práva EU. Je totiž poněkud problematické, že právo EU se u nás považuje za samostatný obor. Konkrétní oblasti upravené právem EU, zejména pokud jde o právo sekundární a nižší, by totiž spíše měly být vždy součástí výkladu jednotlivých oblastí pozitivního práva. Jednoduše vyjádřeno, v řadě oborů není u nás provázanost s právem EU věnována dostatečná pozornost, nebo je problematika pramenů vnitrostátních a pramenů unijních ve výuce, ale i v odborných publikacích natolik oddělena, že nakonec v praxi neposkytuje dostatečný základ a dostatečnou orientaci v dané oblasti. To bohužel i přesto, že řada unijních pramenů práva se aplikuje bez ohledu na to, zda je v konkrétním skutkovém stavu obsažen kvalifikovaný přeshraniční prvek či nikoli. Publikace *Mezinárodní obchodní právo* je však pravým opakem. Je to nepochybně dáno i obrovským zaměřením autorů. Právo meziná-

rodního obchodu je u nás totiž tradičně podřazováno, resp. propojováno s mezinárodním právem soukromým. Členové autorského kolektivu této publikace patří mezi skutečné špičky, pokud jde o mezinárodní právo soukromé u nás. Současně jde však o osoby, které mají shodnou a excelentní kvalifikaci a renomé, pokud jde o právo EU, minimálně pokud jde o justiční spolupráci v rámci tzv. *prvního pilíře*. Právě toto se pak projevuje i v dané publikaci.

Za vysoce zajímavé lze považovat propojení hmotněprávní a procesní části celé problematiky. Procesní materie je pojednána v kapitole 9. Ačkoli se vlastně procesní problematika prolíná i dalšími oblastmi, je samotný *proces* popsán v předposlední části, a to rovněž komprimovaně a přehledně. Tento přístup je velmi přínosný a vhodný. Teprve poslední kapitola zahrnuje problematiku mezinárodního insolvenčního práva, která je, stejně ostatně jako v úpravách vnitrostátního původu, kombinací procesních a hmotněprávních předpisů.

Jde tedy o vysoce přínosnou publikaci nejen pro didaktické účely, nýbrž i pro právní praxi, když podobných publikací je u nás poskrovnu. Ačkoli si to praxe neuvědomuje, určitý mezinárodní, resp. přeshraniční, prvek se dnes díky volnému pohybu a široké globalizaci objevuje až v šedesáti procentech právních vztahů. Mnohdy je skrytý, resp. velmi latentní. Nikoli výjimečně se projeví až v průběhu řešení určitého sporu. Přeshraniční (mezinárodní) prvek se však často objeví teprve v průběhu realizace

právních vztahů, pokud hovoříme o vztazích smluvních. O to více pak riziko přeshraniční materie hrozí u mimosmluvních závazků, kde je mnohdy přeshraniční rozměr neodhadnutelný. Nutno zdůraznit, že tuzemská hospodářská a bohužel i právní praxe s něčím takovým většinou nepočítá. O to více je pak nutno apelovat na praxi právní, především praxi advokátní, která by v tomto ohledu měla být oním pomyslným garantem toho, aby případný vstup přeshraničního prvku do právního vztahu, který se původně jevil jako výlučně tuzemská materie, nepřinesl natolik zásadní změny, které by významně ohrozily práva a zájmy stran. V praxi tomu však bohužel právě takto je. O to více lze novou publikaci *Mezinárodní obchodní právo* doporučit pozornosti široké odborné veřejnosti.

✦ prof. Dr. ALEXANDER BĚLOHLÁVEK,
advokát a rozhodce

Pavel Mates (ed.) et al.:

Ochrana osobnosti, soukromí a osobních údajů

Leges, Praha 2019, 432 stran,
590 Kč.

V srpnu tohoto roku vyšla v nakladatelství Leges kniha kolektivu autorů *Ochrana osobnosti, soukromí a osobních údajů*. Tři oblasti právní úpravy, které jsou obsaženy v názvu knihy, k sobě sice mají navzájem velice blízko, nijak se však obsahově nepřekrývají a je možné je chápat spíše jako vzájemně komplementární. Vzhledem k tomu se autoři v knize zaměřili především na ty otázky, u nichž lze hovořit o vzájemné tematické blízkosti a vztahu komplementarity právní úpravy uvedených tří oblastí. Pokud se tedy např. druhá kapitola zabývá v relativně obecnější rovině problematikou ochrany osobnosti, zaměřuje se na ochranu těch jednotlivých práv, která v rámci ochrany osobnosti alespoň určitým způsobem souvisejí i s ochranou soukromí v jejím veřejnoprávním pojetí a ochranou osobních údajů.

Knihy se zabývá ochranou osobnosti, soukromí a osobních údajů úpravy českého soukromého i veřejného, a rovněž i ev-

ropského práva (problematika nakládání s osobními údaji je upravena nařízením EU), a s ohledem na širší záběr je publikačním počinem, který v rámci daného tematického zaměření nemá v českém prostředí v posledních letech srovnání. Kniha je členěna do sedmi kapitol. První kapitola se zabývá obecně pojmem soukromí, genezí jeho chápání i jeho limity v situacích, kdy před ochranou soukromí má dostat přednost ochrana jiného práva nebo veřejného statku. Druhá kapitola se věnuje ochraně osobnosti obecně podle občanského zákoníku a třetí ve zvláštních případech (viz dále). Čtvrtá kapitola se zaměřuje na problematiku ochrany osobních údajů v praxi, a to jak obecné úpravy vyplývající z GDPR, tak i specifickým otázkám ochrany soukromí při poskytování bankovních služeb a v platebním styku. Pátá kapitola je o ochraně osobnosti v kyberprostoru, šestá pojednává o soukromí při poskytování zdravotní péče a sedmá o prokazování a zjišťování totožnosti a ochraně soukromí z pohledu trestněprávní úpravy.

Ochrana osobnosti, soukromí a osobních údajů se z podstaty věci vztahuje pouze na fyzické osoby v situaci, kdy nejednájí jako podnikatelé. Tím, že jsou do textu zařazeny i pasáže týkající se např. ochrany bankovního tajemství, údajů o klientech bank a dalších otázek souvisejících s bankovními službami a platebním stykem, je zřejmé, že se zabývá i problematikou, u níž již o ochraně soukromí či osobních údajů v pravém slova smyslu hovořit nelze (klientem banky či stranou bezhotovostního převodu prostředků může být např. i právnická osoba). Analogicky je tomu v případě některých forem kriminality v kyberprostoru, jimž se kniha věnuje v subkapitole 5.6 (kyberútoky, kybernetická špionáž, aj.), ačkoli tyto formy kriminality nemusí souviset vždy s ochranou soukromí či ochranou osobnosti.

Kniha se poměrně obsáhle rozepisuje o tom, co by bylo možné označit jako „nové výzvy“ v oblasti ochrany osobnosti a soukromí. Samotná ochrana soukromí, která je ve své současné podobě a komplexnosti relativně mladá, se stejně jako ochrana osobnosti dynamicky vyvíjí, a to mimo jiné i v souvislosti s technologickým rozvojem. Kapitola třetí o specifických případech ochrany osobnosti se zabývá třemi tématy, u nichž lze mít za to, že jejich relevance pro ochranu osobnosti sou-

visí právě s technologickým pokrokem.

Prvním z nich je **problematika automatizovaného individualizovaného rozhodování**, jak je i v právu EU označována situace, kdy o výsledku posouzení určité žádosti (např. o poskytnutí úvěru) je rozhodováno „automaticky“ na základě vložených údajů prostřednictvím určitého algoritmu. Výsledek vyhodnocení přitom může být ovlivněn i procesem strojového učení. V souvislosti s problémy, které jsou s tímto spojeny, čl. 22 GDPR stanoví právo na to, aby vydané rozhodnutí nebylo výsledkem čistě jen automatizovaného zpracování, tj. zakládá právo na lidský zásah, který nemá být jen formální. Z ochrany osobnosti lze však dovozovat obdobné právo i tam, kde by se úprava GDPR nepoužila (např. otázka přípustnosti automatizované cenzury na sociálních sítích).

Druhým tématem spojeným bytostně s technologickým pokrokem je **problematika práva být zapomenut**, která bezprostředně souvisí se způsobem komunikace na sociálních sítích. Jedná se zde o klasický střet mezi právem na soukromí a právem na informace, který sám o sobě samozřejmě není nijak nový. Pokud však právo na soukromí znamená i právo jedince rozhodnout, že nechce, aby určitá informace týkající se jeho soukromí byla veřejně dostupná, v souvislosti se způsobem fungování sociálních sítí se ukazuje jako problém, jak dosáhnout toho, aby jednou na nich uveřejněná informace se stala znovu soukromou.

Třetím tématem je **odpovědnost poskytovatelů za nezákonný obsah v případě tzv. hostingu při poskytování služeb informační**

společnosti. I zde s sebou nové možnosti dané technologickým rozvojem přinášejí i nové výzvy pro právní úpravu. Analogicky toto platí pro materii páté kapitoly věnované ochraně osobnosti v kyberprostoru a možným hrozbám, které v něm mohou vzniknout (kyberstalking, kyberšikana aj.) a na něž je nutné, aby právo reagovalo.

Kniha se kromě toho, co bylo výše označeno jako „nové výzvy“, zabývá i „tradičními“ instituty ochrany osobnosti, ochrany soukromí a stávající úpravou ochrany osobních údajů. Pojmy ochrana osobnosti i ochrana soukromí lze však považovat za natolik komplexní, že postihnout všechny jejich složky se jeví jako velice těžké, pokud ne nemožné. Ostatně pokud např. občanský zákoník používá pojem ochrana osobnosti, uvádí jen demonstrativní výčet jeho složek a v případě pojmu ochrana soukromí je to dosti podobné. Vzhledem k tomu, že současný dynamický vývoj v oblasti ochrany soukromí (i osobnosti) nelze považovat za ukončený, mohli autoři knihy často jen naznačit, kam podle jejich odhadu bude pokračovat jak v úpravě právními předpisy, tak judikatury (např. směrnice EU požadující deanonymizaci držitelů virtuálních peněz na svou implementaci do českého práva čeká).

Kniha je určena především pro potřeby praxe (ostatně i nakladatel ji vědomě označil jako praktickou příručku). Tomuto odpovídá např. i výše zmíněná velká pozornost, která je v knize věnována „novým výzvám“, jimiž se jinak naše literatura dosud zabývala jen v omezené míře. Praktickému zaměření odpovídá i členění knihy. Jednotlivé kapitoly lze totiž chápat jako samostatné celky, jejichž autoři usilovali o ucelenost a logickou provázanost právě v rámci těchto kapitol jako tematických bloků (to bylo do značné míry vynuceno tím, že tři oblasti, jimž se právní úprava věnuje, jsou komplementární a vzájemně se nepřekrývají). Kniha bohatě pracuje s judikaturou, což lze rovněž považovat pro potřeby praxe za přínosné. Právě v oblasti ochrany osobnosti, soukromí i osobních údajů hraje totiž judikatura zásadní roli, a to i s ohledem na limitaci této ochrany nutností chránit jiná základní práva nebo veřejné statky.

✿ JUDr. PETR ČECHÁK, Ph.D.,
odborný asistent na Vysoké škole
finanční a správní v Praze

Z praxe Výboru ČAK pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů

Jde o zcela jasnou právní záležitost, u níž lze pochybení a jednání *bona fide* vyloučit s pravděpodobností, která hraničí s jistotou, a naopak na základě dostupných informací lze vyslovit důvodné podezření, že jde o úmyslné zneužití práva v neprospěch advokáta, pokud policejní orgán do trestního spisu zařadí elektronickou komunikaci formou SMS zpráv mezi klientem a advokátem týkající se výlučně poskytování právní pomoci v této věci, která se stane i součástí znaleckého posudku, a takový postup je posléze aprobován dozorovým a dohledovým státním zastupitelstvím s odůvodněním, že klient v době poslání SMS zpráv neměl postavení ani osoby podezřelé, ačkoli úkony trestního řízení byly proti němu zahájeny v době před posláním SMS zpráv, a dále s tím výkladem, že obsah komunikace mezi advokátem a klientem podléhá ochraně pouze při použití výslovně upraveného procesního postupu v § 88, § 88a či § 158d tr. řádu, kdežto v jiných případech nikoli, ačkoli podle čl. 2 odst. 3 Ústavy či čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod lze státní moc uplatňovat pouze na základě a v mezích zákona.

Stanovisko a doporučení Výboru ČAK pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů ze dne 1. 11. 2019, sp. zn. 440/VOPOZA/1 - Hinkel/136

Dne 3. 10. 2019 byla ve smyslu čl. III odst. 1 Jednacího řádu Výboru doručena žádost (doplněná dne 9. 10. 2019), podaná Mgr. S. H., advokátkou, ve věci klienta podezřelého z trestných činů dle § 185 odst. 1, § 140 odst. 1, 3, § 272 odst. 1 tr. zákoníku, obsahující **informace o porušení práva klienta na právní pomoc zakotveného v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a porušení důvěry komunikace mezi klientem a obhájcem**, ke kterému došlo zařazením elektronické komunikace formou SMS zpráv mezi klientem a obhájcem, jež se týkala výlučně poskytování právní pomoci, do trestního spisu policejním orgánem a následně se tato komunikace stala součástí i znaleckého posudku z oboru kybernetika, odvětví výpočetní technika, k posouzení obsahu klientova mobilního telefonu obsahujícího mj. i uvedenou komunikaci, přičemž v rámci znaleckého úkolu nebylo policejním orgánem znalci uloženo nepřihlížet k případné komunikaci klienta s jeho obhájcem. V reakci na uvedené advokátka nejprve bezúspěšně vyzvala policejní orgán k odstranění této komunikace mezi ní a klientem, posléze podala dozorujícímu státnímu zastupitelství dle § 157a tr. řádu žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu, které shledalo postup policejního orgánu správným, a dále nadřízenému státnímu zastupitelství podnět k výkonu dohledu dle § 12c zákona o státním zastupitelství k přezkoumání postupu státního zástupce nižšího státního zastupitelství, který byl jako nedůvodný odložen. Oba stupně státního zastupitelství odůvodnily svá stanoviska tím, že v době poslání SMS zpráv neměl klient postavení ani osoby podezřelé, ačkoli, jak z podkladů zaslaných advokátkou vyplynulo, úkony trestního řízení byly vůči němu zahájeny před posláním uvedených SMS zpráv, nadřízené státní zastupitel-

ství pak také s výkladem, že obsah komunikace mezi obhájcem a klientem podléhá ochraně pouze při použití výslovně upraveného procesního postupu v § 88, 88a či 158d tr. řádu, kdežto v jiných případech nikoli, ačkoli podle čl. 2 odst. 3 Ústavy či čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod lze státní moc uplatňovat pouze na základě a v mezích zákona.

Advokátka ve své žádosti a v připojené ústavní stížnosti argumentovala ústavněprávním rozměrem věci, především zmíněným čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, dle něhož má **každý právo na právní pomoc** v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a **to od počátku řízení**, včetně uvedení přílehlavé judikatury Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva zabývající se problematikou poskytování právní pomoci advokátem, resp. obhájcem, klientovi a s tím související problematikou zákonné povinnosti mlčenlivosti advokáta a ochrany důvěrnosti komunikace mezi advokátem a jeho klientem.

Výbor žádost advokátky projednal a jednomyslně dospěl k závěru, že uvedená věc přesahuje zájem jednotlivého advokáta a že má význam pro advokacii jako celek, tzn. věc byla vyhodnocena ve smyslu ust. čl. III odst. 4 písm. a), b), c) Jednacího řádu Výboru tak, že jde o zcela jasnou právní záležitost, u níž lze pochybení a jednání *bona fide* vyloučit s pravděpodobností, která hraničí s jistotou, a naopak lze na základě dostupných informací vyslovit důvodné podezření, že jde o úmyslné zneužití práva v neprospěch advokáta, pokud policejní orgán do trestního spisu zařadí elektronickou komunikaci formou SMS zpráv mezi klientem a advokátem, týkající se výlučně poskytování právní pomoci v této věci, která se stane i součástí znaleckého posudku, a takový postup je posléze aprobován dozorovým a dohledovým státním zastupitelstvím s odůvodněním, že klient v době poslání SMS zpráv neměl postavení ani osoby podezřelé, ačkoli úkony trestního řízení byly proti němu zahájeny v době před posláním těchto SMS zpráv, a dále s tím výkladem, že obsah komunikace mezi advokátem a klientem podlé-

há ochraně pouze při použití výslovně upraveného procesního postupu v § 88, § 88a či § 158d tr. řádu, kdežto v jiných případech nikoli, ačkoli podle čl. 2 odst. 3 Ústavy či čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod lze státní moc uplatňovat pouze na základě a v mezích zákona.

Výbor se plně ztotožnil se závěry zastávanými judikaturou Ústavního soudu (např. nálezem sp. zn. II. ÚS 889/2010) či Evropského soudu pro lidská práva (např. rozhodnutí ve věci *Michaud v. Francie* z roku 2012) **chránící důvěrnost komunikace mezi advokátem a jeho klientem jako součást klientova práva na spravedlivý proces** (čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod či čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod).

V souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 889/2010 lze mít za ústavně konformní, „že do základního práva na právní pomoc v řízení před orgány veřejné moci spadá i příprava spočívající zejména v předání všech známých relevantních informací a dohoda o procesní taktice, jež zpravidla časově předchází vlastnímu jednání s orgánem veřejné moci. Ostatně i advokátní tarif zná jako první úkon právní služby převzetí a přípravu zastoupení [§ 11 odst. 1 písm. a)] a ani z ustálené rozhodovací činnosti obecných soudů nevyplývá, že by tím někdy byla míněna notifikace plné moci některému orgánu veřejné moci. Z toho lze učinit závěr, že povinnost zachovávat mlčenlivost advokáta počíná okamžikem, kdy jej klient požádá o právní službu a v souvislosti s tím

ho začne seznamovat se svým problémem.“ A naopak dle tohoto nálezu ÚS „nelze považovat za ústavněprávně akceptovatelný názor, že by k realizaci základního práva na právní pomoc mělo docházet až v okamžiku, kdy se orgán veřejné moci nějakým formálním způsobem dozví o tom, že tohoto práva někdo využívá“.

Výbor přisvědčuje tomu, že zařazením komunikace mezi klientem a jeho obhájcem, jež se týkala poskytování právní pomoci klientovi v této věci, do trestního spisu policejním orgánem (a následně do znaleckého posudku) došlo bezpochyby k porušení práva klienta na ochranu důvěrnosti komunikace s obhájcem, a tím porušení jeho práv na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 LZPS a spravedlivý proces dle čl. 36 LZPS. Opačný názor zastávaný policejním orgánem a dozorovým a dohledovým státním zastupitelstvím je s těmito právy klienta v rozporu, ba je přímo vylučuje.

Ve smyslu ust. čl. III odst. 8, 9 Jednacího řádu Výbor ve svém stanovisku představenstvu ČAK doporučil:

1. Vydání tiskové zprávy s upozorněním na porušení práva na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 LZPS.
2. Zveřejnění věci v anonymizované podobě v *Bulletinu advokacie* či na webových stránkách ČAK dle čl. III. odst. 9 písm. c) Jednacího řádu Výboru.

✿ JUDr. MAREK NESPALA, předseda Výboru ČAK pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů

Z kárné praxe

Je kárným proviněním, jestliže advokát jako zástupce zmešká soudní jednání, podá odvolání bez pokynu a vědomí klienta, nepřevezme poštu, klienta o tom všem, i o doručení rozsudku, neinformuje.

Kárný příkaz kárného senátu kárné komise České advokátní komory ze dne 2. 9. 2019, sp. zn. K 77/2019:

Kárně obviněný Mgr. P. B., se **dopustil kárného provinění tím, že**

poté, co nejpozději dne 16. 10. 2017 **převzal právní zastoupení L. N. jako žalovaného** proti společnosti D. Z., a. s., jako žalobci, svého klienta **neinformoval o termínu jednání nařízeného na den 9. 11. 2017**, přičemž sám se **bez omluvy k tomuto jednání nedostavil**, a poté, co mu **byl doručen rozsudek pro zmeškání**, kterým byla žalovanému uložena povinnost zaplatit žalobci částku 76 767 Kč s přísl. a dále na náhradu nákladů řízení částku 4 739 Kč, to vše do 3 dnů od právní moci rozsudku, **L. N. o doručení a o obsahu tohoto rozsudku neinformoval**, a aniž by mu k tomu L. N. dal pokyn, **bez jeho vědomí podal proti tomuto rozsudku včasné odvolání**, o němž rozhodl odvolací soud rozsudkem ze dne 13. 7. 2018, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen a žalovanému uložena povinnost zaplatit žalobci náklady odvolacího řízení 600 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, a poté, co mu L. N. zaslal doporučeně poštou dne 11. 4. 2019 písemnou zasilku, tuto **zasilku si během úložní doby nevyzvedl,**

tedy

- nechránil a neprosazoval práva a oprávněné zájmy klienta a neřídil se jeho pokyny,
- při výkonu advokacie nejednal čestně a svědomitě,
- při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedodržel pravidla profesionální etiky ukládající mu
  - povinnost všeobecně slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu,
  - povinnost plnit převzaté závazky,
  - povinnost klienta řádně informovat, jak vyřizování jeho věci postupuje, a poskytovat mu včas vysvětlení a podklady potřebné pro uvážení dalších příkazů,

čímž porušil

- ust. § 16 odst. 1, 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o advokacii“),
- ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1, 2 a čl. 9 odst. 1 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „etický kodex“).

Za toto kárné provinění se mu podle ust. § 32 odst. 3 písm. c) ve spojení s ust. § 34a odst. 2 zákona o advokacii ukládá kárné opatření

pokuta ve výši 25 000 Kč.

Kárně obviněný je povinen zaplatit částku 8 000 Kč jako náhradu nákladů kárného řízení.

Pokuta a náhrada nákladů řízení jsou splatné ve lhůtě 15 dnů od právní moci rozhodnutí na účet České advokátní komory.

✿ JUDr. JAN SYKA, Oddělení pro věci kárné ČAK

Unie rodinných advokátů bilancuje dva roky své činnosti

V lednu 2020 oslaví Unie rodinných advokátů své druhé narozeniny. Využívám proto této pravidelné rubriky k tomu, abych se obrátila zpět a stručně shrnula uplynulé dva roky. Naplnila unie očekávání původně do ní vkládaná? Jak a kam se během prvních dvou let své existence posunula?

Přívodní představa „sedmi statečných“ zakladatelů (JUDr. Marie Cilinková, Mgr. Kryštof Janek, JUDr. Daniela Kovářová, JUDr. Anna Márová, JUDr. Jiří Nykodým, JUDr. Julie Šindelářová a JUDr. Eva Vaňková) zakotvená v prvních stanovách počítala s tím, že unie bude sloužit zejména rodinným advokátům k vnitřní výměně zkušeností a poznatků o rodinném právu a osvětě veřejnosti.

Prvními aktivitami nového spolku byly především vzdělávací akce pro její členy zaměřené na diskusi o rodinném právu, judikatuře, soudní a klientské praxi. V tomto období navázala unie spolupráci s podobně změřenými institucemi – Spolkem rodinně právních a opatrovnických soudců, Unii obhájců, Soudcovskou unií ČR a zejména s Českou advokátní komorou, později také s Asociací manželských a rodinných poradců, Stálou konferencí českého práva a společnosti epravo.cz. Samostatně i ve spolupráci s dalšími subjekty začala unie pořádat semináře, workshopy i konference a zájem, který naše akce vyvolaly, nedokázal uspokojit poptávku, protože většina akcí byla velmi brzy kapacitně zcela zaplněna.

V roce 2018 proběhlo šest vzdělávacích akcí, které navštívily tři stovky účastníků, v roce 2019 proběhlo devět akcí za účasti čtyř set osob. Vedle diskusí o judikatuře a pozitivním právu členská základna nadšeně přivítala workshopy z psychologie, psychoterapie a měkkých dovedností, souhrnně označených jako Hojivá advokacie. Do konce roku 2019 proběhlo šest dílů tohoto volně navazujícího seriálu, jehož součástí jsou i advokátní supervize. Mnohé workshopy pro velký zájem opakujeme. Dvakrát ročně (v dubnu a o letních prázdninách) také pořádáme výjezdní zasedání do Ratibořic, které se taktéž setkává s obrovským zájmem a kapacita Hereckého muzea Viktorka je vždy naplněna, ba dokonce řada zájemců nemůže být uspokojena.

Podobně turbulentní vývoj zažila členská základna. Okamžitě

po svém vzniku zaznamenala unie obrovský zájem o členství. Během roku 2018 přijala unie do svých řad 107 osob a v průběhu roku 2019 dalších 25 nových členů. Ke dni, kdy zpracovávám tento článek (prosinec 2019) má unie téměř 140 členů (122 řádných členů a 15 oborových členů, z toho jeden kolektivní člen – znalecký ústav). Z tohoto počtu je 115 žen a 21 mužů. A každý měsíc se hlásí další zájemci o členství.

Logo unie je zapsáno jako ochranná známka. Provozujeme vlastní webové stránky, na nichž publikujeme aktuální informace, články, úvahy a stanoviska, jež unie vydává k aktuálním otázkám (například ke střídavé péči, k 30. výročí přijetí Úmluvy o právech dítěte, k manželství pro všechny, k rozvodům u notáře apod.).

Ve druhém roce činnosti vedení unie doplnilo stanovy o hospodářskou činnost a od jara 2019 pořádá unie většinu vzdělávacích akcí sama. V roce 2019 uspořádala za podpory České advokátní komory konferenci **Rodina v právu a bezpráví**, která byla tak úspěšná, že v roce 2020 naváže na tradici svým druhým ročníkem. Po skončení této konference následuje členská schůze. Unie nominuje svého kandidáta do celojustiční soutěže Právník roku pro obor rodinné právo a svým členům pravidelně rozesílá Informační zpravodaj s aktuálními informacemi, judikaturou, články a komentáři. Unie se účastní všech konferencí, symposií i celostátních akcí pořádaných k problematice rodiny a aktivně je podporuje.

Unie rodinných advokátů bývá také pravidelně kontaktována médii, státními orgány, institucemi, legislativou, poslanci i senátory, společenskými organizacemi a dalšími institucemi a vyjadřuje se k řadě dotazů, legislativních návrhů, záměrů, kauz a situací.

V závěru roku 2019 se unie spolu se Soudcovskou unií ČR a Spolkem rodinně právních a opatrovnických soudců podílela na udělení ceny za celoživotní přínos rodinnému právu končící soudkyni Obvodního soudu pro Prahu 9 JUDr. Haně Nové. Unie podporuje a aktivně vyvíjí osvětovou a vzdělávací činnost i směrem k veřejnosti, neboť považuje edukaci za velmi podstatnou součást spolkové činnosti.

V nastoupené cestě, aktivitách a činnosti chce unie i v dalších letech pokračovat. Bližší informace o její činnosti, včetně stanov a přihlášky k členství, najdou zájemci na našich webových stránkách www.uracr.cz.

✿ JUDr. Daniela Kovářová, prezidentka Unie rodinných advokátů

Odešli do nebeské síně

V srpnu, září a říjnu 2019 opustili svoji praxi i své blízké...

JUDr. Josef Kollár, advokát v Dolním Rychnově

JUDr. Tomáš Jindra, advokát v Praze

JUDr. Pavel Sadílek, advokát v Plasech

JUDr. Eva Lindauerová Duchoňová, LL. M., advokátka v Karolině

JUDr. Jiří Volf, advokát v Holoubkově

JUDr. Vladimír Vávra, advokát v Praze

Mgr. Josef Liseč, advokát v Ostrově

Alper Özmert, advokát v Praze

* 5. 3. 1949 + 24. 8. 2019

* 31. 10. 1964 + 27. 9. 2019

* 21. 9. 1949 + 18. 8. 2019

* 20. 1. 1969 + 28. 10. 2019

* 19. 3. 1945 + 26. 8. 2019

* 20. 10. 1964 + 30. 8. 2019

* 17. 3. 1946 + 22. 9. 2019

* 6. 1. 1977 + 10. 10. 2019

*Čest jejich
památce!*

ČAK navázala úspěšnou spolupráci s Kalifornskou advokátní asociací

Ve dnech 17. až 19. října 2019 uspořádala ČAK mezinárodní konferenci s Kalifornskou advokátní asociací (CLA), která vyvrcholila podpisem Memoranda o spolupráci mezi ČAK a Mezinárodní sekcí CLA.

CLA je nově založenou advokátní institucí v Kalifornii, na kterou převedla Státní kalifornská advokátní komora v roce 2018 zejména agendu celoživotního vzdělávání advokátů. CLA také zastřešuje provoz odborných advokátních sekcí – jednou z těchto sekcí je právě sekce mezinárodní, která je oprávněna uzavírat mezinárodní dohody se zahraničními advokátními komorami.

Spolupráci s CLA iniciovala vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK JUDr. Eva Indruchová, která navázala kontakt s advokátem a předsedou Mezinárodní sekce Kalifornské advokátní asociace, jímž je Joshua Surowitz. Následně došlo ke vzájemnému propojení dalších představitelů obou komor – za ČAK JUDr. Antonína Mokrého, člena představenstva ČAK, a za CLA Alexandry Darrabyové, bývalé předsedkyně Mezinárodní sekce CLA. Vznikla myšlenka uspořádat mezinárodní konferenci v Praze, která byla podpořena i předsedou ČAK JUDr. Vladimírem Jirouskem a představenstvem ČAK.

V rámci programu prvního dne se 30 kalifornských advokátů zúčastnilo kulatého stolu na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde představili studentům pracovní příležitosti v oblasti mezinárodního práva a seznámili je se svými osobními zkušenostmi z praxe. Další cesta účastníků vedla např. na Vrchní soud v Praze či na Magistrát hl. města Prahy. Následovala pracovní večeře v Obecním domě, které se zúčastnili i čeští advokáti a představitelé ČAK.

Další den byl věnován odbornému programu, proběhla celodenní konferen-

Zleva: Josh Surowitz, Eva Indruchová, Alexandra Darrabyová a Antonín Mokřý při společném podpisu Memoranda.

ce v paláci Dunaj. Jednání se zúčastnilo přes 60 advokátů, a to včetně zahraničních nejen z USA, ale např. i z Francie či Rakouska. Konference byla rozdělena celkem do pěti panelů.

První panel byl věnován srovnání advokátních komor a mezinárodních organizací, otázkám právního státu a ochraně lidských práv. V panelu za českou stranu vystoupil JUDr. Antonín Mokřý, který jako bývalý prezident Rady evropských advokátních komor (CCBE) prezentoval aktivity této mezinárodní organizace. Dále JUDr. Eva Indruchová, která představila činnost Mezinárodní asociace mladých právníků (AIJA), kde působí od roku 2014 jako členka výkonného výboru. V rámci následné diskuse JUDr. Indruchová přiblížila problematiku, která je v USA již řadu let populární, ale na půdě evropských advokátních komor teprve postupně přichází, a tou je work-life balance a well-being advokátů.

Druhý dopolední panel byl věnován přeshraničním důsledkům nové legislativy na ochranu soukromí v Kalifornii a EU. Za českou stranu na něm vystoupily advokátky Mgr. Alice Frýbová a Mgr. Pavlína Hlavenková.

Další panel byl zaměřen na autorská práva, morální práva, digitální práva a technologie v souvislosti s ochranou umění, architektury a filmu, jež byla doménou zúčastněných kalifornských advokátů.

Následoval panel na téma komunikace mezi advokátem a klientem online, a to prostřednictvím online platform, internetu

a cloudových úložišť. Tento panel byl velmi prakticky zaměřen, a následovala i velmi živá diskuse. Za ČAK vystoupil JUDr. Martin Maisner, Ph.D., MCI Arb., člen představenstva ČAK a předseda Sekce ČAK pro IT právo, a JUDr. Jiří Novák, aktuálně předseda výboru CCBE pro IT právo.

Poslední panel byl věnován profesní regulaci, zejména s důrazem na disciplinární řízení a poskytování právních služeb bez oprávnění. Za ČAK na panelu vystoupil Mgr. Robert Němec, LL.M., místopředseda ČAK, a advokát Mgr. Zbyšek Kordač.

Pracovní program byl završen slavnostní večeří, během níž bylo podepsáno **Memorandum o spolupráci mezi ČAK a Mezinárodní sekcí CLA**.

Poslední den této mimořádné akce byl na žádost kalifornských hostů věnován setkání s českými architekty a následně prohlídce Prahy.

Během společně stráveného času měli čeští, kalifornští a další zahraniční advokáti nejen příležitost k výměně odborných zkušeností, ale také možnost navázat hlubší osobní a pracovní kontakty.

Celá akce byla všemi účastníky hodnocena jako velmi úspěšná, o čemž svědčí konkrétní plány na pokračování spolupráce v roce 2020.

✿ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, LL.M., Ph.D., vedoucí Odboru mezinárodních vztahů a Stálého zastoupení ČAK v Bruselu

Stálé zastoupení ČAK v Bruselu informuje

★ Z legislativy Evropské unie

Evropský orgán pro pracovní záležitosti zahajuje činnost

Dnem 16. října 2019 začal fungovat Evropský orgán pro pracovní záležitosti se sídlem v Bratislavě. Hlavní cílem orgánu je usnadnění spolupráce mezi členskými státy, zejména při vymáhání příslušných unijních předpisů. Zároveň bude plnit funkci mediátora v případech přeshraničních sporů.

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy

Výbor ministrů přijal 16. října 2019 Doporučení o systému evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod v rámci univerzitního a profesního vzdělávání, na základě něhož se státy mají zaměřit na vzdělávání ohledně systému Úmluvy. Na implementaci doporučení mají státy pětiletou lhůtu.

Brexit: EU potvrdila dosaženou dohodu

Evropská rada dne 17. října 2019 potvrdila dohodu o revidovaném protokolu o Irsku/Severním Irsku a revidované politické prohlášení. Protokol stanoví právně funkční řešení, které zabraňuje vzniku tvrdé hranice na irském ostrově, chrání celooostrovní hospodářství a Velkopáteční (Belfastskou) dohodu a zajišťuje integritu jednotného trhu. Dne 29. října 2019 pak Rada prodloužila lhůtu pro vystoupení podle čl. 50 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii do 31. ledna 2020.

Připojení Chorvatska k schengenskému prostoru

Evropská komise informovala 22. října 2019 o pokroku Chorvatska v rámci plnění podmínek ke vstupu do schengenského prostoru. Podle Komise země přijala opatření pro úplné uplatňování schengenských norem, nyní musí zajistit jejich důslednou realizaci.

★ Z činnosti Rady Evropských advokátních komor (CCBE)

Konference CCBE a FBE

CCBE spolu s FBE uspořádaly dne 25. října v Lisabonu konferenci na téma „Samospráva a kvalita právních služeb“.

Z konference vyplynulo, že stále více členských států EU zvažuje v rámci advokátní samosprávy zavedení hodnocení kvality činnosti advokátů, ať již prostřednictvím namátkových, či pravidelných kontrol, a to zejména za účelem uchování nezávislosti profese v souvislosti s rostoucími požadavky ze strany moci výkonné či pro získání důvěry nové generace náročnějších klientů.

Konference CCBE na téma modernizace evropského podnikového práva

CCBE dne 27. listopadu 2019 uspořádá v Bruselu celodenní konferenci na výše uvedené téma, v rámci které se diskuse zaměří na hodnocení přeshraničních fúzí v praxi, dále změny, jež nastaly s ohledem na implementaci tzv. unijního balíčku podnikového práva, a digitalizaci.

★ Různé

Nový předseda a místopředseda Tribunálu EU

Novým předsedou Tribunálu EU byl dne 27. září 2019 zvolen Marc van der Woude (Nizozemsko). Místopředsedou se stává Savvas Pappasavvas (Řecko).

Úřad evropského veřejného žalobce (EPPO)

Rada se dne 14. října 2019 dohodla na jmenování Laury Codruțy Kövesiové (Rumunsko) první evropskou nejvyšší žalobkyní. EPPO sídlící v Lucemburku bude nezávislým a decentralizovaným úřadem veřejné žaloby EU s pravomocí vyšetřovat, stíhat pachatele trestných činů ohrožujících rozpočet EU, jako je korupce nebo závažné přeshraniční podvody v oblasti DPH.

★ Z judikatury evropských soudů

SD EU: Komise v. Polsko

Polská pravidla týkající se věkové hranice pro odchod do důchodu soudců a státních zástupců, která byla přijata v červenci 2017, jsou podle rozsudku SD EU ve věci C-192/18 v rozporu s unijním právem.

SD EU: Bundesverband der Verbraucherzentralen v. Planet49 GmbH

Dne 1. října 2019 SD EU v rozsudku C-673/17 rozhodl, že ukládání souborů cookies vyžaduje aktivní souhlas internetových uživatelů. Předem zaškrtnuté políčko tedy nepostačuje.

ESLP: L. P. a Carvalho proti Portugalsku

Dne 8. října 2019 ESLP ve stížnostech č. 24845/13 a 49103/15 rozhodl, že tím, že dva advokáti byli shledáni odpovědnými za kritiku dvou soudkyň v rámci výkonu advokacie, došlo k porušení jejich práva na svobodu projevu, a tedy čl. 10 EÚLP.

SD EU: Rozsudek ve věci C-489/19 NJ v. Generalstaatsanwaltschaft Berlin

Soudní dvůr v rozsudku z 9. října 2019 dospěl k závěru, že pojem „evropský zatýkáci rozkaz“ v čl. 1 odst. 1 rámcového rozhodnutí 2002/584/SVV musí být vykládán v tom smyslu, že pod tento pojem spadají evropské zatýkáci rozkazy vydávané státními zastupitelstvími členského státu, i když jsou tato státní zastupitelství vystavena riziku, že přímo či nepřímo podléhají pokynům moci výkonné, pokud k tomu, aby mohly být zatýkáci rozkazy doručeny uvedenými státními zastupitelstvími, musí být závazně schváleny soudem, který nezávisle a objektivně přezkoumává, přičemž má přístup k celému trestnímu spisu, do něhož jsou založeny případné příkazy nebo individuální pokyny ze strany moci výkonné, podmínky pro vydání, jakož i přiměřenost těchto zatýkáčích rozkazů, přičemž vydává samostatné rozhodnutí, které uvedeným evropským zatýkáčím rozkazům dává konečnou podobu.

✦ Odbor mezinárodních vztahů ČAK

Detailní informace jsou

k dispozici v rubrice „Aktuality z Evropské unie“, kterou pravidelně zpracovává Odbor mezinárodních vztahů ČAK a která je k dispozici na stránkách [www.cak.cz/Mezinárodní vztahy/Zastoupení ČAK v Bruselu a EU](http://www.cak.cz/Mezinárodní_vztahy/Zastoupení_ČAK_v_Bruselu_a_EU) a v Advokátním deníku na www.advokatnidenik.cz v kategorii Svět práva.

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve Vzdělávacím a školicím středisku ČAK v Praze v paláci Dunaj

ve čtvrtek 9. ledna 2020

Dítě v rozvodovém řízení

Lektor: Mgr. Ondřej Bouša, psycholog Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, vysokoškolský pedagog MU v Brně

ve čtvrtek 16. ledna 2020

Počítání času, promlčení práva

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK, spolupracovník Advokátní kanceláře Glatzová a spol.

v úterý 21. ledna 2020

Advokát a Komora aneb proč ji nezatracovat

Lektoři: JUDr. Vladimír Jirousek, advokát a předseda ČAK, JUDr. Marek Nespala, advokát a předseda Výboru pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů ČAK, Mgr. Petra Vrábliková, advokátka a vedoucí oddělení pro věci kárné ČAK, PhDr. Iva Chaloupková, vedoucí odboru vnějších vztahů ČAK, JUDr. Milan Hoke, advokát a vedoucí oddělení odboru sekretariátu ČAK, JUDr. Jaroslava Macková, advokátka a vedoucí odboru matriky ČAK, JUDr. Daniela Kovářová, advokátka a předsedkyně sekce pro rodinné právo ČAK, JUDr. Martina Doležalová, advokátka a předsedkyně sekce pro ADR ČAK

ve čtvrtek 23. ledna 2020

Cochemská praxe: úvod do interdisciplinární spolupráce

Lektoři: Mgr. Ing. Martina Cirbusová, Ph.D., vedoucí Mediačního centra v Brně, certifikovaná mediátorka ISCT v USA, spoluautorka publikace Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte, která je prvním komplexním materiálem věnovaným zavádění prvků a procesů tzv. Cochemské praxe v ČR, Mgr. Robin Brzobohatý, vedoucí mediačního programu na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně, kontaktní osoba pro komunikaci s mediátorem Evropského parlamentu pro řešení mezinárodních únosů dětí rodiči, člen správní rady Evropské asociace pro transformační mediace, certifikovaný mediátor u ISCT v USA, spoluautor publikace Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte

ve čtvrtek 30. ledna 2020

Aktuální problémy exekučního řízení

Lektor: JUDr. Martina Kasíková, předsedkyně senátu Krajského soudu v Praze, působí na katedře občanského práva PF UK

ve čtvrtek 6. února 2020

Věci péče soudu o nezletilé – ústavněprávní aspekty a současné trendy v soudní praxi

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu ČR

od 10. února 2020 do 29. června 2020 včetně
(lekce jsou vždy v pondělí 14:00-15:30 hod.)

pololetní kurz: Právnícká angličtina pro pokročilé – 13 lekcí (1 lekce v délce 90 min. výuky)

Lektorka: Mgr. Vladimíra Kvasničková, právnička a vysokoškolská pedagožka (PF UK v Praze)

ve čtvrtek 13. února 2020

Právní souvislosti manželství

Lektoři: JUDr. David Uhlíř, soudce Ústavního soudu ČR, Marek Benda, poslanec a předseda UPV PS PČR, JUDr. Roman Fiala, místopředseda Nejvyššího soudu, JUDr. Vlasta Formánková, soudkyně Krajského soudu, doc. Alena Macková, vysokoškolská pedagožka a advokátka JUDr. Michal Žižlavský, JUDr. Martin Maisner, JUDr. Petr Toman, LL.M., JUDr. Daniela Kovářová, Mgr. Petra Vrábliková, JUDr. Jiří Všeetečka, Mgr. Silvie Felix Koubíková, JUDr. ICLic. Ronald Němec, JUDr. Alena Vlachová, JUDr. Eva Vaňková, Ph.D., JUDr. Anna Márová, LL.M., Mgr. Renata Wachtlová, Mgr. Kryštof Janek a další.

ve čtvrtek 20. února 2020

**Právo na spravedlivý proces
v judikatuře Ústavního soudu
a rozhodovací praxe Ústavního soudu
ve vazebním řízení**Lektor: prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DrSc.,
Univ. Priv. Prof., místopředseda Ústavního soudu,
vysokoškolský profesor v oblasti trestního práva

ve čtvrtek 27. února 2020

**Vývojová psychologie dítěte
pro advokáty**Lektorky: Mgr. et Mgr. Alicja Ewa Leix, Ph.D.,
psycholožka a vysokoškolská pedagožka, JUDr. Daniela
Kovářová, advokátka a prezidentka Unie rodinných
advokátůBližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném
Pro advokáty, Vzdělávání advokátů, Vzdělávací akce ČAK. Telefonické informace na tel. č. 273 193 251 – pi. Marie Knižová.

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno v sále Veřejného ochránce práv

ve čtvrtek 16. ledna 2020

Pronájem bytů a nebytových prostor Lektoři: JUDr. Pavlína Brzobohatá, předsedkyně senátu
Nejvyššího soudu rozhodující o dovoláních ve věcech sporů
nájemních, o vyklizení bytu, popř. bytového domu, dále
ve věcech nájmu nebytových prostor a pozemků včetně úhrad
a nároků za omezení vlastnického práva v důsledku nečinnosti
státu při deregulaci nájemného, vyklizení nebytových prostor
s výjimkou věcí, jež jsou v působnosti jiných senátů

ve čtvrtek 23. ledna 2020

Žaloba a dispozice s předmětem řízení Lektor: JUDr. Karel Svoboda, Ph.D., soudce Nejvyššího
soudu

Semináře pro advokáty pořádané v přednáškové místnosti pobočky ČAK v Brně

v úterý 7. ledna 2020

**Aktuální rozhodování v kárné praxi
advokátů, nové druhy kárných opatření**Lektoři: JUDr. Irena Schejbalová, ředitelka pobočky ČAK
v Brně, místopředsedkyně Kontrolní rady ČAK; JUDr. Jan
Skřípský, Ph.D., místopředseda Kárné komise ČAK

od pondělí 20. ledna 2020 do pondělí 22. června 2020

**Kurz právnické ruštiny – jaro 2020
(pololetní kurz – 17 lekcí vždy v pondělí****14.00 – 15.30 hod.)**Lektor: Mgr. Vladimír Srebnitskij, lektor, jazykový
poradce, překladatel a tlumočnick

asociace insolvenčních správců

Asociace insolvenčních správců si vás dovoluje pozvat na seminář:

Praktické zkušenosti s novelou, základní přehled insolvenční judikatury k přezkumu pohledávek publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek

přednáší: **Mgr. Renáta Maixnerová**, místopředsedkyně Krajského soudu v Brně

datum konání: 15. ledna 2020 od 9 do 15 hodin

místo konání: Hotel Continental Brno, Kounicova 6, Brno

účastnický poplatek za seminář: 1 490 Kč členové ASIS, 2 690 Kč ostatní účastníci (cena je vč. DPH a občerstvení)

Přihlašujte se e-mailem na seminare@asis.cz nebo na www.asis.cz.

28. 11. 2019

Hotel International Praha 6

Pražské finále osmého ročníku konferencí **Soukromé právo**

epravo.cz

Dne 28. listopadu 2019 uspořádala Česká advokátní komora a mediální a vzdělávací skupina EPRAVO.CZ další již tradiční a velmi vyhledávanou odbornou konferenci Soukromé právo. Po jarní části v Brně a podzimní v ostravském hotelu Imperial se nyní sjeli advokáti a advokátky do hotelu International v pražské Podbabě, kde měli možnost dozvědět se vše, co aktuálně hýbe světem práva a advokacie.

Konferenci krátce po deváté svým úvodním slovem zahájila a přítomné přivítala i jménem předsedy ČAK pražská advokátka, místopředsedkyně ČAK **JUDr. Monika Novotná** (na snímku), která se ujala odborného moderování celého konferenčního dne a provedla auditorium nabitým celodenním programem.

kteřý se zaměřil na aktuální otázky hromadných žalob a na postup prací na novém civilním řádu soudním. Robert Němec přítomné seznámil s postoji České advokátní komory k návrhu **nového civilního řádu soudního a také zákonu o hromadných žalobách**, tedy dvěma aktuálními a veřejností hýbajícím tématům. Jeho pozornost nejprve směřovala právě k hromadným žalobám. Poměrně detailně shrnul legislativní postup, ale popsal také, jak bude řízení vypadat a jaká v sobě skrývá rizika. Ostatně tomuto tématu se věnuje dlouhodobě, doporučujeme jeho příspěvek, který naleznete na BA7-8/2019 na str. 13.

Aktuální otázky civilního práva procesního a hmotného

Jako první byl na programu blok, který se zaměřil na aktuální témata civilního práva procesního a hmotného. V něm měly hlavní slovo hlavně otázky rekodifikace civilního procesu a rozhodování nejvyšších soudů i jejich vliv na právní praxi.

První se slova ujal další místopředseda ČAK, advokát **Mgr. Robert Němec, LL.M.**,

Pokud jde o nový procesní pořádek, v této souvislosti Robert Němec (na snímku na následující straně) zejména informoval přítomné publikum o postupu pracovní skupiny k návrhu nového civilního řádu soudního pod vedením profesorky Winterové. „Je dobrým znamením, že pracovní komise zapracovala mnohé připomínky odborné veřejnosti, například oproti původnímu návrhu jsou začleněny otázky pravomoci a příslušnosti,“ konstatoval. Vážná diskuse panuje také stále kolem základní koncep-

ce, která je pojímána jako sociální s tím, že ona liberální byla již překonána. „*Pokud jde o advokátský proces, ten je nyní koncipován jako ne úplný - bude omezen na povinné zastoupení v řízení, kde jsou v první instanci příslušné krajské soudy, na odvolání a dovolání,*“ dodal. Poměrně intenzivní debaty se stále vedou ještě kolem koncentrace a zásad nového civilního procesu a pochopitelně kolem nejbůšnější části, a to opravných prostředků. Dovolání má být totiž, jak je již asi všeobecně známo, řádným opravným prostředkem, a to i z důvodu, aby nebyla prolomována právní moc rozhodnutí.

Další přednášející **doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M.**, náš přední civilista, který působí jako akademik a advokát v AK Havel and Partner, se pak ve svém odborném příspěvku zaměřil na „**Aktuální problémy civilního práva a výběr aktuální judikatury nejvyšších soudů**“. Podle jeho slov je „*velkým nešvarem naší judikatury to, že se neargumentuje právem, a odkazuje se jen na další judikaturu, kde ovšem právní argumentace opět zcela absenteje*“.

Rozboru podrobil problematiku **nároků tzv. sekundárních obětí** dle § 2959 o. z., které nejsou svébytnou skutkovou podstatou, a je nutné prokázat vztah k primárně poškozenému. V této souvislosti zmínil zejména rozhodnutí Nejvyššího soudu **25 Cdo 894/2018** - revize závěrů rozhodnutí tzv. „Kopretiny“, kdy je při určení výše náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké třeba zohlednit okolnosti jak na straně pozůstalého, tak i na straně škůdce. Na straně pozůstalého je významná zejména intenzita jeho vztahu se zemřelým (jiný může mít novomanžel a jiný manžel v rozvodovém řízení), věk zemřelého a pozůstalých, případná existenční závislost na zemřelém a případná jiná satisfakce (jako např. omluva, správní postih škůdce či jeho trestní odsouzení), která obvykle není sama o sobě dostatečující, její poskytnutí však může mít vliv na snížení peněžitého zadostiučinění.

Zohlednit lze rovněž, byl-li pozůstalý očitým svědkem škodní události a byl-li s jejími následky bezprostředně konfrontován či jakým způsobem se o nich dozvěděl. Kritéria odvozená od osoby škůdce jsou především jeho postoj ke škodní události, dopad události do jeho duševní sféry, forma a míra zavinění a v omezeném rozsahu i majetkové poměry škůdce, které jsou významné pouze z hlediska toho, aby výše náhrady pro něj nepředstavovala likvidační důsledek. Požadavek srovnání výše náhrad přiznaných v některých případech zasahuje do práva na čest, důstojnost, popřípadě soukromí veřejně známých osob ze strany informačních médií a v případech jiných zásahů do osobnostních práv nelze mechanicky vykládat tak, že by náhrada za usmrcení osoby blízké měla být vždy vyšší než náhrada za zásah do jiných osobnostních

práv. Za základní částku náhrady, modifikovatelnou s užitím zákonných a judikaturou dovozených hledisek, lze považovat v případě nejbližších osob (manžel, rodiče, děti) dvacetinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného.

Filip Melzer dále zmínil i další rozhodnutí Nejvyššího soudu, například k **odpovědnosti za věci vnesené - 25 Cdo 3580/2018**, kdy Nejvyšší soud judikoval, že je-li v jednom ubytovacím prostoru ubytováno více osob, je základem pro výpočet limitu náhrady škody na věcech každé z těchto osob cena za tento ubytovací prostor a den dělená počtem v něm ubytovaných osob. Jako další uvedl ale i příklad judikatury ve věci **výše náhrady škody za opravu auta**, rozhodnutí **25 Cdo 965/2019** z letošního roku, podle kterého je státní občanství a bydliště poškozeného vlastníka vozidla podstatnou okolností rozhodnou pro stanovení výše náhrady škody.

A na rozhodnutí našich nejvyšších soudů se zaměřily i příspěvky následujících řečníků. Další přední český civilista **doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.**, navázal na kolegu z fakulty i advokátní kanceláře a přednesl „druhou část“ společného příspěvku „**Aktuální problémy civilního práva a výběr aktuální judikatury nejvyšších soudů**“. Ve svém vystoupení se tak zabýval několika dalšími vybranými rozhodnutími vysokých soudů ČR z poslední doby, která jsou v určitých aspektech problematická. Poukázal rovněž na rizikové faktory vybraných rozhodnutí a jejich možné negativní důsledky. Zdrucující kritice podrobil zejména rozhodnutí Nejvyššího soudu ke spekulativnosti nabytí pozemku jako důvodu nemravnosti **28 Cdo 430/2017**, a podle něho doslova „tragické“ rozhodnutí **21 Cdo 3722/2017**, týkající se zákazu výpovědi v době, kdy byl zaměstnanec uznán dočasně pracovní neschopným (v daném případě jen účelově). Jako pěkný krok k principu poctivosti pak označil rozhodnutí Nejvyššího soudu **29 Cdo 4851/2016**, týkající se omluvitelnosti omylu při uzavírání smlouvy. Závěrem pak zmínil ještě dva judikáty, a to **21 Cdo 1213/2019** o určení, že nemovitosti nejsou zatíženy zástavním právem, a k opuštění nemovitě věci **21 Cdo 2257/2018**.

Oba kolegové již po delší dobu spolupracují s redakcí Bulletinu advokacie/Advokátního deníku a pravidelně glosují na stránkách Bulletinu advokacie rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Advokát **JUDr. Petr Bríza, Ph.D., LL.M.**, si jako téma svého příspěvku zvolil problematiku „**Písemnost elektronických právních jednání optikou aktuální judikatury**“.

Nejvyššího soudu“. Zabýval se otázkou, co je třeba dle judikatury Nejvyššího soudu splnit pro to, aby elektronické právní jednání splňovalo požadavky na písemnou formu, zejména zda je třeba kvalifikovaného elektronického podpisu. Diskutovalo se i o otázce důsledků nedostatku písemnosti a odlišný přístup Nejvyššího soudu k písemnosti ve vnitrostátním a v mezinárodním kontextu. Rozboru podrobil zejména usnesení Nejvyššího soudu **20 Cdo 1741/2017**, kdy Nejvyšší soud judikoval, že aby byla zachována písemná forma omluvy uveřejněné na webových stránkách, bylo by nutné ji doplnit o elektronický podpis, a rozsudek Nejvyššího soudu **26 Cdo 1230/2019**, který se týkal nedodržení písemné formy, kdy byly vzneseny námitky e-mailem, který nebyl opatřen elektronickým podpisem. V mezinárodním kontextu pak uvedl rozsudek Nejvyššího soudu **23 Cdo 1308/2011**, podle kterého se kupní smlouva uzavřená prostřednictvím prostých e-mailů považuje za uzavřenou písemnou formou, nebo rozsudek Nejvyššího soudu **31 Cdo 1570/2015**, podle něhož je písemná forma reklamace dle čl. 32 odst. 2 Úmluvy CMR dodržena i v případě, kdy je reklamace učiněna prostřednictvím e-mailu bez zaručeného elektronického podpisu.

Advokát **JUDr. Ing. Ondřej Havránek** hovořil o „**Vybraných aspektech akvizičních transakcí ve světle judikatury českých soudů**“. Ondřej Havránek je partnerem advokátní kanceláře Weinhold Legal a ve své advokátní praxi se vedle poradenství v oblasti soudního a rozhodčího řízení zaměřuje zejména na fúze, akvizice a restrukturalizace obchodních společností. Logicky tak v rámci svého příspěvku upozornil na několik vybraných rozhodnutí vyšších soudních instancí, jejichž závěry podstatným způsobem ovlivňují, resp. mohou ovlivnit, stávající transakční praxi a textaci smluvní dokumentace, a to především smluv o převodu akci a podílů a akcionářských dohod řídicích se českým právem. Konkrétně se zaměřil na rozsudek Nejvyššího soudu **27 Cdo 2645/2018**, týkající se převodu části závodu, nebo rozsudek Nejvyššího soudu **31 Cdo 1993/2019** ve věci obchodního vedení, či k nesplnitelné povinnosti v kupní smlouvě **33 Cdo 118/2019**.

Moderní trendy v poskytování právní pomoci

Druhý odborný blok po přestávce na kávu otevřela moderátorka konferenčního dne místopředsdkyně ČAK, advokátka **JUDr. Monika Novotná**, odborným příspěvkem, jehož jádrem bylo „**Poskytnutí aktuálních informací ke stavu implementace směrnice o povinném oznamování přeshraničních uspořádání DAC 6**“. Předmětem této směrnice je zavedení povinné informační povinnosti především pro osoby poskytující poradenské služby v přeshraničních transakcích s daňovými dopady. Primárně do skupiny oznamovatelů – tzv. zprostředkovatelů – patří i advokáti. V souvislosti s implementací směrnice tak hrozí prolomení ochrany profesní mlčenlivosti. O problematice průběžně informuje i Advokátní deník a Bulletin advokacie.

Advokát a člen představenstva **JUDr. Martin Maisner, Ph.D., MCI Arb** (na snímku), pak pokračoval tématem „**Poskytování advokacie prostřednictvím online platform**“. Technologie se vyvíjejí raketovým tempem a pronikají již také na pole poskytování právní pomoci, což vnímá jako přirozené, avšak během svého vystoupení několikrát apeloval na to, že „*online prostor je prostorem rizikovým, a na to je třeba při poskytování služeb v něm dbát. Stále to je a bude advokacie, která musí dodržovat své základní principy a atributy. Pozor zejména na konflikt zájmů a odpovědnost,*“ dodal. V této souvislosti upozornil také na výkladové stanovisko ČAK k poskytování právních služeb online, které bylo zasláno do datových schránek všech advokátů koncem dubna a je rovněž publikováno na str. 7-8 květnového vydání Bulletinu advokacie.

Mgr. Ing. Jan Procházka, LL.M.eur. (na snímku níže), je advokátem a vedoucím týmu Banking & Finance v Deloitte Legal, s. r. o., advokátní kancelář, a jako další řečník se zaměřil na téma „**Online platformy z pohledu občanského zákoníku a regulace platebních služeb**“. Online platformy se podle jeho slov staly běžnou součástí našeho obchodního i spotřebitelského života, protože umožňují snadné propojení kupujících a prodávajících za minimálních nákladů. V některých případech si kladou za cíl minimalizovat rizika pro obě strany transakce spočívající v nedostatku informací o solventnosti druhé smluvní strany. Zabezpečují proto i uskutečnění platby za příslušnou koupi. Tato služba s sebou nese určité regulatorní aspekty, neboť platformy se jimi ocitají v blízkosti poskytovatelů platebních služeb. Jan Procházka se proto ptal, jak se regulace platebních služeb dívá na tyto platformy, jaký je smluvní základ jejich fungování a jak se tento koncept promítá v jiných oblastech, třeba u sjednání obrátového nájmu.

Insolvence po oddlužovací novele

Po přestávce na oběd byl odpolední blok věnován letošnímu nejdiskutovanějšímu tématu, a to insolvenčním a prvním zkušenostem po oddlužovací novele insolvenčního zákona, která vstoupila v účinnost k 1. červnu 2019.

Slova u řečnického stolku se jako první ujal advokát, člen představenstva ČAK, insolvenční správce **JUDr. Michal Žižlavský** (na snímku), aby popsal, jaká je „**Role advokáta v oddlužení**“. Ve svém vystoupení se zaměřil na roli advokáta nejen při sepsu návrhu na povolení oddlužení, ale v celém průběhu insolvenčního řízení. Dotkl se také otázek odměny advokáta a jeho odpovědnosti a upozornil přítomné auditorium na některé novinky, které přinesla „oddlužovací“ novela insolvenčního zákona a které by neměly uniknout pozornosti advokátů.

Advokátka, insolvenční správkyň a další členka představenstva ČAK **JUDr. Lenka Vidovičová, LL. M.**, nazvala svou přednášku „**Podřízené pohledávky – více otázek než odpovědí**“. Jak uvedla, letošní novela insolvenčního zákona poměrně razantně zasáhla do struktury přihlašovaných pohledávek v případech, kdy bude úpadek řešen oddlužením. Určující má být výše jistiny v okamžiku jejího vzniku a výše příslušenství – jejich vzájemná výše pak může vést k tomu, že pohledávka bude „rozlomena“ na část řádnou a část podřízenou. Nová právní úprava vznesla podle jejích slov mnoho otázek a odpovědi na mnohé z nich přinese až praxe a postoj věřitelů. „*Otázek od června bohužel spíše přibylo, než ubylo,*“ konstatovala. „*A dokud nebudeme mít odraz v judikatuře, můžeme se o tématech pouze dohadovat nebo debatovat,*“ dodala závěrem.

Jako další v tomto insolvenčním bloku s příspěvkem nazvaným **Aktuální data z insolvenčních řízení** vystoupila advokátka, bývalá insolvenční správkyň a prezidentka Komory specialistů pro krizové řízení a insolvence v ČR **JUDr. Jarmila Veselá**, která založila společnost **InsolCentrum, s. r. o.** Ta se dlouhodobě věnuje zpracování a analýze dat z insolvenčních řízení a exekucí a zkoumá ekonomické a sociologické souvislosti krizových procesů. Ve svém vymezeném čase Jarmila Veselá představila nový web – mapu insolvence v ČR. Ten byl spuštěn před měsícem

a vyvolal vzrušenou debatu, že jeho data nejsou podložena. To se ukázalo jako nepravdivé, a naopak lze konstatovat, že nová mapa insolvenční může být rozhodně cenným nástrojem do diskuse o zadlužení naší populace. Ono to zadlužení v České republice totiž není tak vysoké, jak se denně dozvídáme z mnohých médií.

Partner v **AK ŽIŽLAVSKÝ**, insolvenční správce se zvláštním povolením ve společnosti **AS ŽIŽLAVSKÝ, v. o. s., Mgr. Adam Sigmund** se pak věnoval tématu „**Úpadek podnikatelů a nová směrnice o preventivní restrukturalizaci a druhé šanci**“. Ve svém vystoupení se tak ptal, jaké jsou možnosti harmonizace nové evropské směrnice o preventivní restrukturalizaci a druhé šanci do českého právního řádu, v čem je české insolvenční právo konformní a co bude ještě třeba udělat.

Advokát, insolvenční správce a rozhodce **JUDr. Daniel Ševčík, Ph.D.**, pokračoval přednáškou, kterou autorsky nazval „**Insolvenční správce – jak přežít prováděcí předpisy**“. Zaměřil se na témata jako tradiční postavení a pojetí insolvenčního správce v konfrontaci s jejich kontrolou a sankcemi, smysl a kontrola plnění povinností insolvenčního správce dle prováděcích předpisů k insolvenčnímu zákonu a zákonu o insolvenčních správcích, zvyšování počtu povinných formulářů, role státu vůči insolvenčním správcům a dotkl se i otázky spravedlnosti současné právní úpravy bez předepsaného minimálního limitu uspokojení pohledávek v oddlužení. Závěrem svého příspěvku apeloval na to, že „*není nemravné dluhy vymáhat, ale neplatit je*“.

O **prvních praktických zkušenostech po nabytí účinnosti oddlužovací novely** pak hovořil advokát a insolvenční správce **JUDr. Oldřich Řeháček, Ph.D., LL.M.** Ve svém příspěvku analyzoval a komparoval přístupy insolvenčních soudů, resp. insolvenčních správců k aplikaci těch ustanovení insolvenčního zákona, která byla dotčena tzv. oddlužovací novelou, a nabídl ale také řešení, která se z jeho pohledu jeví jako optimální.

Toto vystoupení bylo tečkou za pražskou konferencí i celým letošním ročníkem. Akce Soukromé právo opět potvrdila, že je vyhledávanou efektivní platformou praktických názorů a zkušeností advokátů a přispívá k odborné debatě napříč celou justicí.

Organizátoři děkují partnerům, Česká advokátní komora zejména na společnosti WI-ASS ČR a C. H. Beck za podporu a pomoc.

✿ JUDr. Hana Rýdlová

✿ Foto Igor Zehl

Opylovat i opilovat?

V dřívějších dragounských kasárnách a jejich jídelnách prý bývala vývěska, která regulovala chování strážníků a mimo jiné prikazovala: „*Při stolování zvolna rozmlouváme, ne však o koních.*“ Při obědech ve vysokoškolské menze nejsme omezováni takovým či podobným pokynem a věnujeme se našim „koníčkům“. Debatujeme mimo jiné o krásné literatuře, ve které hledáme a také často nalézáme pasáže týkající se tak či onak práva. Naše rozhovory se podobají vzájemnému opylování včelíček a někdy slouží i k opilování přerostlých myšlenkových drápků.

Při jedné z takových příležitostí jsem se dozvěděl o románu „Hlavní město“, který napsal rakouský literát Robert Menasse, z němčiny přeložil Petr Dvořáček a roku 2019 vydalo nakladatelství Kniha Zlín. Jeden z kolegů doporučoval tu knihu jako dílo zábavně zlomyslné, v němž se spíš okrajově řeší případ vraždy, milostné hrátky hlavních hrdinů i počinání účastníků odborné konference. Čtenář se mohl od autora, bývalého studenta politologie a filozofie, zejména dozvědět, jak funguje úřednický aparát Evropské unie. Není pak již zapotřebí dodávat, že oním hlavním městem z titulu knihy je míněn Brusel.

Román jsem si opatřil také proto, že se zmíněnou metropolí mám spojen dálnější postřeh rovněž politologického rázu. V Belgii jsem tehdy byl na semináři o působení podnikových právníků. Když naše sněmování skončilo, jeden z místních kolegů, syn významného belgického parlamentního činitele, mne provedl po Bruselu. Ukázal mi sošku „čurajícího chlapečka“ i další pamětihodnosti města a zejména mne zavedl na místo, odkud byly dobře viditelné čtyři porůznu rozmístěné budovy. Můj průvodce pojmenoval a též gestem označil základní opory demokratického režimu – sídla parlamentu, vlády a nejvyšší soudní instance. Pak udělal dramatickou pauzu a řekl: „*Ta další a nejmocnější věž budova je sídlo americké banky.*“

Při této vzpomínce jsem byl zvláště zvědav, zda a jaké pichlavé poznámky o současném „unijním hlavním městě“ a o jeho činitelích přinese zmíněná kniha. Již její přebal obsahoval odstavečky z recenzních posudků, které mohly být obvyklým reklamním lákáním. Mimo jiné se v nich psalo: „*Hlavní město je mistrovským dílem autora, který se vyznačuje jednou z intelektuálně i politicky nejbystřejších myslí v současném rakouském písemnictví*“ (Economist). „*Skrz naskrz poutavá próza, která poslouží jako osvěživá satira i jako filozofický román. Menasse obsadil Brusel ostře vykreslenými typy...*“ (Spectator).

Jednou z výrazně zobrazených postav románu je unijní funkcionář, o němž autor na str. 119 píše: *George Morland nebyl Evropan, nýbrž v první řadě Brit a v Komisi neřídil jako evropský úředník, nýbrž právě jako Brit mezi evropskými úředníky. A bylo železnou zásadou britské politiky znemožnit každý další sebemenší transfer národní suverenity do Bruselu.*

Jako „pars pro toto“ pokračuje povahopis pana Morlanda na str. 330, kde čteme: *Nebyl stejně jako většina anglických úřed-*

níků v domě oblíbený. Britové, to jednou řekl dokonce i předseda, tady akceptují jen jedno jediné závazné pravidlo: že jsou zásadně výjimkou. Angličané byli skutečně vždycky v podezření, že zájmy Londýna nadřazují zájmům společenství. V mnoha případech bylo podezření důvodné. V jiných případech to ale bylo komplikovanější: Spojené království skutečně bylo, ať chceme nebo nechceme, zásadně zvláštní případ. Anglická koruna má majetky, které ovšem právně nejsou součástí Spojeného království, jako Isle of Man nebo Normanské ostrovy, a to s ohledem na vývoj evropské daňové politiky znamenalo neřešitelný problém: daňové ráje člena, na které právně nikdo nemůže. Queen je formálně hlavou států Commonwealthu a to se muselo projevit právními rafinovanostmi třeba ve všech obchodních smlouvách, které EU uzavírala s nečlenskými státy EU. Pokud by se tato zvláštní situace nebrala pokaždé v úvahu formou ustanovení o výjimkách, byla by například Austrálie najednou součástí evropského vnitřního trhu...

Když jsem dočetl až k této větě, měl jsem přece jen o něco větší pochopení pro různá stanoviska, s jakými je spojena „hra zvaná brexit“. Jen mi nebylo jasné, zda jde o takzvanou „hru s nulovým součtem“, kde vítězství jedné strany je porážkou strany druhé, či „hru“, při které získávají nebo ztrácejí všichni zúčastnění. Také autor „Hlavního města“ zjišťuje zároveň zlomyslně i smířlivě: *Od samého počátku to nebylo s Anglií nic jednoduchého, ale jistě existovali i Angličané, ze kterých se v Bruselu stali Evropané. A také Georgi Morlandovi bylo třeba připisat k dobru, že za svých bruselských let se nejenom naučil pár francouzských drobků, ale konal i důležitou práci v evropské politice. Ve své funkci v AGRI vždycky zapáleně podporoval drobné zemědělství... Jediná monokultura, kterou akceptoval, bylo golfové hřiště.*

Podnětný je i text na str. 333, kde hlavní hrdina přemýšlí, jak „pohřbit“ projekt „Jubileum“, který by měl pozvednout prestiž Unie. George Morland si při těch úvahách ošetřuje nehty a symbolicky střídá hrubý i jemný pilník. Z autorova komentáře se pak čtenář dozví, že se v bruselském sídle EU *prosadil podivuhodný jazykový posun, a nikdo si toho nevšiml, aspoň to nikdo nekomentoval, a už vůbec nepochyboval. Jestliže se dřív říkalo „vyřešit problém“, pak dnes to zní: „Dovést problém k určitému řešení“. Když se řeklo „něco rozhodnout“, pak nyní se říká: „Dospět v té věci k rozhodnutí“. Místo „něco analyzovat“ muse-la teď být „věc podrobena analýze“. Tam, kde se dřív měla „učinit opatření“, se dnes „opatření uvádějí do života“. Bylo by možné sepsat celý slovník nového „comitology language“... „Uvádět něco do života“ je jednoznačně něco jiného, mnohem defenzivnějšího než „něco učinit“. Tyto formulace prozrazovaly, že nejde o cíl, ale už jen o cestu.*

Obávám se, že nové evropské vyjadřovací způsoby již občas opylovaly i opilovaly mluvu českých záměrů, pokynů, rozhodnutí a někdy i zákonů.

✿ prof. PETR HAJN

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

JSME TŘI KRALOVÉ A PŘINÁŠÍME DARY.

Víte, že ...

- předúnorové advokátní komory byly označeny za „*rejdiště a útočiště reakčních živlů*“? Stalo se tak v článku *Zlido- vění advokacie* publikovaném na titulní straně Rudého práva ze dne 10. prosince 1948. Nepodepsaný článek informoval o schválení návrhu zákona o advokacii vládou a citoval z důvodové zprávy. Na téže straně vyšla i zpráva *Kurzy pro přípravu pracujících na vysoké školy začnou 20. ledna*. Do těch měli být přijímáni jen „*dobří pracovníci a uvědomělí občané*“.

- knihovna Portugalské advokátní komory (*Ordem dos Advogados*) čítá okolo 50 000 monografií a 869 titulů portugalských a zahraničních právnických časopisů? Tato knihovna byla postupně budována od března roku 1932. Základ tvořilo přibližně 5 000 svazků darovaných Lisabonskou advokátní asociací (*Associação dos Advogados de Lisboa*). Knihovna je umístěna v lisabonském Paláci Regaleria, který Portugalská advokátní komora získala v roce 1933. Lisabonská asociace advokátů vznikla jako spolek

již v roce 1832, Portugalská advokátní komora byla ustavena podle dekretu č. 11 715 v roce 1926.

- mělnický advokát František Foitl v roce 1880 málem neuspěl u českolipského c. k. krajského soudu se směnečnou žalobou? Důvodem byla skutečnost, že žaloba byla podána v českém jazyce, a proto mu „*vrácena byla, poněvadž prý veškeré spisy k tomu soudu mají podávati se ‚in landesüblicher Gerichtssprache‘ (v řeči soudní v zemi obvyklé) a řečí tou jest prý v České Lípě pouze němčina*“. O podané stížnosti rozhodoval c. k. vrchní zemský soud, který zrušil výměr c. k. krajského soudu a nařídil mu, „*aby v české řeči podanou žalobu směneční s pominutím důvodu zamítajícího dle zákona vyřídil, a vyřízení věci v řeči české vydal, a to proto, že dle odstavce 13. s. ř. té řeči v zemi obvyklé užití sluší, v kteréž žaloba neb jiný spis soudní podán byl*“. O jazykovém incidentu referovaly dne 21. července 1880 Národní listy.

Leitartikel	
Radim Miketa: Lebt die Rechtsanwaltschaft?	3
Aktualitäten	
Zahlungsnachlass der Pflichtbeiträge Lenka Vidovičová, Jaroslava Macková	4
Das Konto Bariery	4
Galaabend des Juristen des Jahres 2019 in Brno icha	6
Mitteilung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer über Zahlungen und Versicherungsbeiträge	9
Aktuell im Rechtswesen Hana Rýdlová	15
Hinweis	16
Aus Rechtstheorie und Praxis	
Artikel	
Das Betreiben von Taxidienst mittels alternativer Verfrachter als unlauterer Wettbewerb? Dana Ondřejová, Tomáš Zvoniček	17
Über die Erbuwürdigkeit und deren Beurteilung Václav Bednář	24
Versteuerung der kirchlichen Restititionen im Lichte des Prinzips pacta sunt servanda Dominika Novotná	26
Wie sollte man die Bestimmung des Bürgerlichen Gesetzbuchs über die gemeinsamen Teile des Hauses anwenden? Petr Růžička	31
Bedeutung des Ethik-Kodexes für die strafrechtliche Compliance Lenka Náhlovská	34
Aus der Rechtssprechung	
Oberster Gerichtshof: Zum Erwerb des Pfandrechts von einer unberechtigten Person	42
Verfassungsgericht: Zur Behandlung der Urkunden, die im Rahmen der Durchsuchung der Anwaltskanzlei sichergestellt wurden	48
Oberstes Verwaltungsgericht: Einige Rechtsaspekte der Gewährung von Homöopathie	52
Gerichtshof der Europäischen Union: Gutachten des Gerichtshofs der Europäischen Union über die (bedingte) Vereinbarkeit des Mechanismus der Lösung von Investitions-Streitigkeiten laut CETA-Abkommen und Versicherungen der Autonomie des Unionrechts	58
EGMR: Über die Abhörungen der mobilen telefonischen Kommunikation	60
Glosse: Über das Urteil des Obersten Gerichtshofs in der Sache der Vertragsverantwortlichkeit des Anbieters der Gesundheitspflege und der Konkurrenz der Vertrags- und Deliktsansprüche	63
Aus der Fachliteratur	
Jaromír Jirsa und Kollektiv: Zivilgerichtsverfahren. Kommentar des Richters. Das Buch IV. § 201–250I der Zivilprozessordnung und das Buch V. § 251–376 der Zivilprozessordnung (Miroslav Sedláček)	67
Ondřej Závodský, Martin Svoboda: Das Gesetz über das Vermögen der Tschechischen Republik und deren Auftreten in Rechtsbeziehungen Kommentar (Martin Štika)	68
Alena Tibítanzlová: Absehen von Strafverfolgung (Martin Adamec)	69
Martin Šešina, Ladislav Muzikář, Petr Dobiáš: Erbrecht: kompletter Blick auf das Erben aus der materiell-rechtlichen, prozessualen und internationalen Sicht (Ljubomír Drápal)	70
Magdalena Pfeifer, Monika Pauknerová, Květoslav Růžička und Koll.: Internationales Handelsrecht (Alexander Bělohávek)	70
Pavel Mates (ed.) et al.: Schutz der Persönlichkeit, der Privatsphäre und der personenbezogenen Daten (Petr Čechák)	71
Aus der Rechtsanwaltschaft	
Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft	
Stellungnahme VOPOZA Marek Nespala	73
Aus der Disziplinarpraxis Jan Syka	74
Union der Familienrechtsanwälte	75
Sie sind in die Himmelshalle gegangen	75
Aus Europa und aus der Welt	
Die Tschechische Rechtsanwaltskammer hat eine erfolgreiche Zusammenarbeit mit der Kalifornischen Anwaltsassoziation geknüpft Eva Indruchová	76
Die Ständige Vertretung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer in Brüssel informiert	77
Informationen und Wissenswertes	
Was Sie wissen sollten	
Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter in Bildungs- und Schulungszentren der Tschechischen Rechtsanwaltskammer	78
Einladung zum Seminar über das Insolvenzrecht	79
Konferenz Das Privatrecht 2019 Hana Rýdlová	80
Zum Schluss	
Bestäuben sowie abfeilen? Petr Hajn	84
Eine Zeichnung von Lubomir Lichý	85
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík	85
Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

Dana Ondřejová, Tomáš Zvoniček: Das Betreiben von Taxidienst mittels alternativer Verfrachter als unlauterer Wettbewerb?

Die Existenz der sogenannten bahnbrechenden Innovationen bringt ein Dilemma zwischen der Unterstützung dieser neuen Methoden und den formalen Anforderungen des öffentlichen Rechts mit sich, welches beim Streit mittels des Rechts gegen unlauteren Wettbewerb individuell gelöst wird. Als Modellbeispiel dieses Konflikts kann der Streit um den Charakter der Dienstleistungen alternativer Verfrachter sein, welcher unlängst Gegenstand der Entscheidung der Gerichte in der Tschechischen Republik und in der Slowakei geworden ist. Die Gerichte beider Länder haben sich auf der Qualifikation dieses Handelns geeinigt haben, wo es laut ihnen um einen unlauteren Wettbewerb geht, jedoch mit unterschiedlicher Argumentation. Das Interesse an der Rechtssicherheit und am Ausgleich des Wettbewerbsumfelds hat in diesem Fall überwogen, und zwar auch trotz der Invention der alternativen Verfrachter und einer gewissen Mehrdeutigkeit der Rechtsregelung.

Václav Bednár: Über die Erbnunwürdigkeit und deren Beurteilung

Der Autor denkt im Text über die Rechtsprechung des Obersten Gerichtshofs bezüglich der Problematik der Beurteilung der Erbnunwürdigkeit in Fällen nach, wo der Erbe die Tat während der Wirksamkeit der alten Regelung des Bürgerlichen Gesetzbuchs begangen hat, aber der Tod des Erblassers erst während der Wirksamkeit des neuen Bürgerlichen Gesetzbuchs eingetreten ist. Gleichzeitig beschäftigt sich der Autor mit der Problematik, die mit Erfüllung des Tatbestandes der Erbnunwürdigkeit verbunden ist, der in der Begehung einer vorsätzlichen Straftat bzw. laut dem neuen Bürgerlichen Gesetzbuch in der Tat mit dem Charakter der vorsätzlichen Straftat beruht.

Dominika Novotná: Versteuerung der kirchlichen Restitutionen im Lichte des Prinzips pacta sunt servanda

Der Artikel beschäftigt sich mit der Analyse des Befunds des Verfassungsgerichts Az. Pl. ÚS 5/19, durch den das Verfassungsgericht die sogenannte Versteuerung der kirchlichen Restitutionen aufgehoben hat, und zwar aus der Sicht des Privatrechts. Er behandelt konkret die Frage, ob der Staat durch das Prinzip pacta sunt servanda gebunden

ist und ob er die Möglichkeit hat, seine vertragliche Verbindlichkeit einseitig – durch das Gesetz – aufzuheben oder zu modifizieren.

Petr Růžicka: Wie sollte man die Bestimmung des Bürgerlichen Gesetzbuchs über die gemeinsamen Teile des Hauses anwenden?

Der Artikel widmet sich der Anwendung der Bestimmung des § 1160 BGB, welche die gemeinsamen Teile der Wohnhäuser definiert. Die Aufteilung des Hauses in Einheiten und gemeinsame Teile ist bestimmend für die Höhe des Miteigentumsanteils des Eigentümers der Einheit an den gemeinsamen Teilen des Hauses und damit auch für die Kraft dessen Rechts, sich an der Entscheidung über die gemeinsame Sache zu beteiligen.

Lenka Náhlovská: Bedeutung des Ethik-Kodexes für die strafrechtliche Compliance

Der Beitrag fokussiert auf die Bedeutung eines der fundamentalen Dokumente (zumindest der größeren) Gesellschaften für die gesamte strafrechtliche Compliance. Der Beitrag macht die Leser mit dem Begriff Compliance des Programms (oder des Systems), mit dem Begriff des Ethik-Kodexes (oder des Verhaltenskodexes, in Englisch code of ethics oder code of conduct) und dessen Bedeutung für die Vorbeugung der Kriminalität der juristischen Personen bekannt.

Dana Ondřejová, Tomáš Zvoniček: Provision of taxi service by rideshare operators as unfair competition?

The onset of “breakthrough innovations” has brought a dilemma as to whether one should support these new models or insist on formal requirements of public law. In case of ensuing disputes, this conundrum is often resolved using the law of unfair competition. A model example of this conflict is the dispute regarding the nature of services provided by rideshare operators which has recently been referred to courts in the Czech Republic and Slovakia. The courts of both these countries have qualified this conduct as unfair competition, but each based on different arguments. In this case, the interest in legal certainty and ensuring an equal playing field has prevailed in spite of all the inventiveness of rideshare operators and certain ambiguity of the legislation.

Václav Bednár: On incapacity to inherit and its assessment

In his text, the author deals with case-law of the Supreme Court related to assessment of incapacity to inherit in cases where an heir committed the relevant act during the term of effect of the former Civil Code but the decedent did not die until during the new Civil Code entered into effect. The author also analyses the causes of incapacity to inherit, specifically the commission of an intentional crime, or the nature of an intentional crime under the new Civil Code.

Dominika Novotná: Taxation of church restitutions in terms of pacta sunt servanda

The article analyses judgement of the Constitutional Court File No. Pl. ÚS 5/19, whereby the Constitutional Court cancelled “taxation” of church restitutions from the viewpoint of private law. Specifically, it deals with the question of whether the State is bound by the principle of pacta sunt servanda and whether it can unilaterally – by virtue of statutory law – cancel or change its contractual obligation.

Petr Růžicka: How to apply the provisions of the Civil Code on common parts of a building

The article deals with application of Section 1160 of the Civil Code, which defines the common parts of residential buildings. Division of a building into units and common parts is decisive in terms of the respective co-ownership shares of unit owners in the common parts of the building, and thus also the force of their right to participate in decision-making on the common assets.

Lenka Náhlovská: Significance of a code of conduct for criminal compliance

The paper focuses on the significance of one of the basic documents in (at least major) companies in terms of overall criminal compliance. Readers are advised of the notion of a compliance programme (or system), the concept of a code of conduct (or code of ethics), and their importance in preventing crime among juristic persons.

Leading article

Radim Miketa: **Is the legal profession alive?** 3

News

Waiver of mandatory contributions Lenka Vidovičová, Jaroslava Macková 4

Account Bariery 4

Lawyer of the Year 2019 gala evening in Brno icha 6

Communication of the Czech Bar Association on mandatory payments and premiums 9

Legal updates Hana Rýdlová 15

Notification 16

Legal Theory and Practice

Articles

Provision of taxi service by rideshare operators as unfair competition? Dana Ondřejová, Tomáš Zvoniček 17

On incapacity to inherit and its assessment Václav Bednář 24

Taxation of church restitutions in terms of *pacta sunt servanda* Dominika Novotná 26

How to apply the provisions of the Civil Code on common parts of a building Petr Růžicka 31

Significance of a code of conduct for criminal compliance Lenka Náhlovská 34

Judicial Decisions

Supreme Court: On acquisition of the right of pledge from an unauthorised person 42

Constitutional Court: On handling documents seized during a search of law offices 48

Supreme Administrative Court: Certain legal aspects of providing homeopathy 52

EU Court of Justice: Opinion of the CJ EU on (conditional) compatibility of the mechanism for the resolution of investment disputes according to the CETA Agreement and safeguards for the autonomy of EU law 58

ECTHR: On tapping mobile telephone communication 60

Comment: On a Supreme Court judgement dealing with contractual liability of a healthcare provider and collision of contractual and tort claims 63

Professional literature

Jaromír Jirsa et al.: **Civil court proceedings. Judge’s commentary. Chapter IV, Sections 201 to 250I of the Code of Civil Procedure and Chapter V, Sections 251 to 376 of the Code of Civil Procedure** (Miroslav Sedláček) 67

Ondřej Závodský, Martin Svoboda: **Act on the property of the Czech Republic and its acts in legal relations. Commentary** (Martin Štika) 68

Alena Tibítanzlová: **Diversions in criminal proceedings** (Martin Adamec) 69

Martin Šešina, Ladislav Muzikář, Petr Dobiáš: **Law of succession: comprehensive view of inheritance in terms of substantive, procedural and international law** (Lubomír Drápal) 70

Magdalena Pfeifer, Monika Pauknerová, Květoslav Růžicka et al.: **International commercial law** (Alexander Bělohávek) 70

Pavel Mates (ed.) et al.: **Protection of personal rights, privacy and personal data** (Petr Čechák) 71

Legal Profession

Czech legal profession

Opinion of the Lawyers’ Assistance and Protection Committee (VOPOZA) Marek Nespala 73

Disciplinary decisions Jan Syka 74

Family Lawyers Union 75

Passed Away 75

From Europe and from the world

The Czech Bar Association establishes successful co-operation with the State Bar of California Eva Indruchová 76

Information from the permanent representation of the Czech Bar Association in Brussels 77

Information and Points of Interest

You should know

Lectures and seminars for lawyers and legal trainees at the educational and training centres of the Czech Bar Association 78

Invitation to a seminar on insolvency law 79

Private Law 2019 conference Hana Rýdlová 80

Finally

“Opylovat” and “opilovat”? On the use of “y” and “i” in the Czech language Petr Hajn 84

Drawing by Lubomír Lichý 85

Do you know that ... Stanislav Balík 85

Inhaltsverzeichnis 86

Zusammenfassung/Summary 87

Table of Contents 88

PF 2020

vymahatelnost práva
předvídatelnost
právní jistota

EXEKUTORSKÝ ÚŘAD
MGR. MICHAL SUCHÁNEK

občan

rozšíření oddlužení
osvobození od dluhů
zastavování exekuce

firma

živnostník

Nezapomínejme na věřitele!

J. BERNARD

